

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca decembra 2021, razen če ni posebej navedeno drugače.

Urednika: dr. Meta Ahtik, mag. Aleš Kavrečič

Pri pripravi Poročila o finančni stabilnosti so sodelovali:

Andreja Bandelj, Marko Bračković Msc (Velika Britanija), Vida Bukatarevič, dr. Jelena Ćirjaković, Domenica Di Virgilio PhD (Italija), dr. Marija Drenkovska, Romana Jager, mag. Aleš Kavrečič, Katarina Knapič Lapajne, Mitja Lavrič, dr. Črt Lenarčič, Goran Obradović, Aljoša Orlt, Selcuk Ozsahin PhD (Švica), Borut Poljšak, Mark Požlep, Franc Remšak, mag. Grega Torkar

Uporaba in objava podatkov in delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Predgovor k Poročilu o finančni stabilnosti

Pričujoče Poročilo o finančni stabilnosti je zaznamovano z dvema pomembnima dejavnikoma. Po eni strani se je epidemija koronavirusa, ki je zadnji dve leti krojila usodo ljudi, gospodarstev in finančnih sistemov, začela postopoma umirjati, po drugi strani pa smo bili ravno v tem obdobju priča dogodku, ki bo nedvomno zaznamoval naslednje obdobje – tj. ruski vojaški agresiji v Ukrajini. Tako v mednarodnem okolju kot tudi v Sloveniji ostajajo tveganja za finančno stabilnost na splošno povečana, se pa ob intenzivnem dogajanju v mednarodnem okolju nekoliko spreminja težišče teh tveganj, ki se širi tudi na področja, ki do zdaj še niso bila posebej poudarjena (npr. kibernetско tveganje).

V finančni retoriki je skupni imenovalec epidemiološke krize in trenutnih geopolitičnih tenzij nedvomno negotovost. Kako močan vpliv na finančni sistem ima lahko negotovost, smo občutili že v prvih dneh ruske agresije: banke z ruskim lastništvom so se zaradi napovedanih sankcij proti Rusiji soočale z zmanjšanjem zaupanja in občutnim odlivom depozitov, kar je ob usklajenem ukrepanju pristojnih EU institucij privedlo do odločitve o prenehanju poslovanja ene izmed bančnih skupin, ki je delovala v EU. Za

hčerinsko banko v Sloveniji oziroma njene komitente smo sprejeli drugačno rešitev – odločitev o reševanju oziroma prodaji banke, ki je vsem komitentom po dveh dneh zaprtja ponovno omogočila nemoteno poslovanje in razpolaganje s sredstvi. Hkrati smo s tako odločitvijo ohranili stabilnost finančnega sistema.

Negotovost je zadnji dve leti in pol v makroekonomskem okolju močno prisotna. Mednarodno ekonomsko okolje se je po postopnem umirjanju epidemije, obsežnih ukrepov ekonomskih politik in intenzivnem prilagajanju ekonomskih subjektov lani močno izboljšalo. Svetovna gospodarska rast je tako presegla šest odstotkov, evrsko območje pa je predkrizno raven doseglo v zadnjem četrtletju lanskega leta. V Sloveniji so bile gospodarske razmere še ugodnejše, saj smo raven bruto domačega proizvoda iz konca leta 2019 dosegli že v tretjem četrtletju lanskega leta, v celotnem lanskem letu pa se je dvignil za več kot osem odstotkov. Če smo lansko jesen pričakovali, da se bo tveganje za finančno stabilnost, ki izhaja iz makroekonomskega okolja, postopoma umirjalo, so geopolitične napetosti to oceno pomembno spremenile. Posledice aktualnih razmer so že vidne, saj se obeti za gospodarsko rast na globalni ravni, pa tudi za Slovenijo, poslabšujejo, inflacijski pritiski pa se povečujejo – gospodarska rast bo nižja od predvidene ob koncu lanskega leta, inflacija pa višja in dolgotrajnejša. To bo v prihodnje determiniralo tudi odločitve ekonomskih politik, ki se bodo morale (usklajeno) prilagoditi novim razmeram.

V našem širšem okolju smo dlje časa priča še enemu neugodnemu trendu – neprekinjenemu povečevanju cen na nepremičninskem trgu, ki se že nekaj četrtletij odraža tudi v povečanem tveganju za finančni sistem. To je značilno praktično za vse države članice EU, pri čemer se medletne rasti iz leta v leto povečujejo. V tretjem četrtletju leta 2020 je bil porast cen stanovanjskih nepremičnin v državah članicah EU manj kot šest odstotkov, v istem četrtletju lanskega leta pa že skoraj deset odstotkov. V Sloveniji so podatki še bolj skrb vzbujajoči, saj so se na medletni ravni cene stanovanjskih nepremičnin v tretjem četrtletju lanskega leta povečale za več kot 12 odstotkov. Zanimiva je primerjava z gospodarsko aktivnostjo: od leta 2015 je v Sloveniji realni bruto domači proizvod narasel za nekaj manj kot 30 %, medtem ko so realne cene stanovanjskih nepremičnin narasle kar za 50 %. Relativna precenjenost na nepremičninskem trgu, ki izhaja predvsem iz desetletnega nesorazmerja med ponudbo in povpraševanjem, kljub hitri rasti cen v letu 2021 ni med največjimi v EU, vseeno pa je najvišja v zadnjem desetletju.

Delno je z nepremičninskim trgom povezano še eno tveganje za bančni sistem: velik porast fiksne obrestovanj, predvsem na področju stanovanjskega kreditiranja – povečuje se namreč obrestno tveganje. Na naši lestevici ocenjevanja tveganj za finančni sistem je to tveganje že na povečani ravni. Podobno velja za kreditno tveganje, pri čemer bi se slednje lahko ob zamaknjenem vplivu epidemije ob sočasni realizaciji tveganj zaradi aktualnih geopolitičnih razmer v prihodnje povečevalo. Na splošno evropski, posebej pa slovenski finančni sistem nista pomembneje neposredno izpostavljena državam, ki so trenutno v vojni. Vendar pa so precej negotove posledice, ki se bodo posredno in z zamikom odrazile na gospodarstvih, komitentih bank in posledično bankah.

Tem zahtevnim razmeram se nosilci ekonomskih politik med drugim prilagajamo z makrobonitetno politiko. Če smo v času epidemije odpornost finančnega sistema krepili predvsem z ukrepi, ki so spodbujali finančne institucije k ohranjanju ustvarjenih dobičkov v sistemu, se težišče makrobonitetnega ukrepanja v naši širši okolici trenutno usmerja v povečanje odpornosti finančnega sistema prek povečevanja različnih blažilnikov in v sprejemanje omejitev na področju kreditiranja prebivalstva. Proticiklični kapitalski blažilnik, katerega namen je ščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami zaradi čezmerne kreditne aktivnosti, je pozitiven že v skoraj polovici držav Evropskega gospodarskega prostora. V Sloveniji še ostaja na ničelni ravni, saj tveganja za zdaj še niso široko zasnovana, vendar pa niso izključene zaostritve v prihodnjem obdobju. Bolj specifična tveganja v bančnih sistemih lahko nadzorniki od prenosa CRD V v nacionalne zakonodaje naslavljam z novim instrumentom v našem naboru makrobonitetnih ukrepov, in sicer s sektorskim blažilnikom sistemskih tveganj, ki ga bodo morale s prihodnjim letom izpolnjevati tudi banke v Sloveniji.

Makrobonitetni ukrepi omejevanja kreditiranja prebivalstva so v taki ali drugačni obliki uvedeni ali bodo v kratkem začeli veljati že v skoraj vseh državah Evropskega gospodarskega prostora. V Sloveniji se ti ukrepi s poletjem nekoliko spreminjajo. S spremembami po eni strani naslavljam že omenjeno povečanje tveganj zaradi razvoja nepremičninskega tega: tako smo znižali priporočilo glede razmerja med zneskom kredita in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, vendar pa to velja samo za kreditojemalce, ki ne kupujejo primarne nepremičnine, tj. nepremičnine, v kateri bodo bivali. Po drugi strani smo ob hkratni krepitvi odpornosti bančnega sistema prek uvedbe sektorskega blažilnika sistemskih tveganj zrahljali nekatere druge omejitve na področju kreditiranja prebivalstva, upoštevali pa smo tudi pred kratkim sprejeto zakonsko rešitev, ki omogoča državno poroštvo za stanovanjske kredite mladim.

S tako oblikovanim naborom aktivnih makrobonitetnih ukrepov izpolnjujemo mandat zaščite stabilnosti finančnega sistema kot celote. Z njimi se vzpostavljajo in ohranjajo minimalni standardi poslovanja bank ter zagotavljajo ustrezni kapitalski blažilniki za specifična tveganja. Vendar pa ostajajo nekatera strukturna vprašanja bančnega sistema v Sloveniji odprta. Obravnavati jih morajo banke oziroma njihovi lastniki sami. Neto obrestna marža bank je v lanskem letu dosegla nov zgodovinsko nizek nivo in znaša samo še 1,41 %, pri čemer izpada teh dohodkov ne more nadomestiti niti relativno ugodna slika na neobrestnem (tj. opravninskem) delu poslovanja bank, kjer se naše banke uvrščajo v sam evropski vrh. Tja naše banke spadajo tudi po donosnosti kapitala, vendar pa pozor: naš bančni sistem je bil do tretjega četrtletja lanskega leta samo eden od petih v Evropski uniji, ki je razgrajeval oslabitve in rezervacije. To postavlja ustvarjeni dobiček več kot pol milijarde evrov pred davki v precej drugačno luč: ob upoštevanju dolgoročnega povprečja neto oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bi bil dobiček skoraj za dve tretjini nižji, donosnost kapitala pa bi znašala samo dobro tretjino ustvarjene.

Zaostrene gospodarske razmere zaradi geopolitičnih tenzij, dlje časa trajajoča višja inflacija, povečevanje groženj kibernetičnih napadov in negotovosti na trgih različnih naložbenih segmentov bank ob hkratni splošni zavezi h zeleni preobrazbi so izzivi, ki bodo še naprej zaposlovali tudi banke oziroma institucije finančnega sistema na splošno.

dr. Primož Dolenc

KAZALO

POVZETEK	1
1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM	5
1.1 Makroekonomsko tveganje	5
1.2 Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin	12
1.3 Tveganje financiranja	21
1.4 Obrestno tveganje	29
1.5 Kreditno tveganje	33
1.6 Dohodkovno tveganje	45
2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA	53
2.1 Solventnost in dobičkonosnost	53
2.2 Likvidnost	57
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA	61
3.1 Gospodinjstva	61
3.2 Podjetja	65
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE	74
4.1 Lizinške družbe	74
4.2 Zavarovalnice	75
4.3 Vzajemni skladi	77
5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE	79
5.1 Aktualna usmeritev makrobonitetne politike v državah EGP	79
5.2 Pregled veljavnih makrobonitetnih instrumentov v Sloveniji	82
5.3 Prihajajoče spremembe makrobonitetnih instrumentov v Sloveniji	91
6 PRILOGA	96

Kazalo okvirjev

Okvir 1.1	Stabilnost depozitov: simulacija odziva depozitov na zvišanje obrestnih mer	23
Okvir 1.2	Sistem jamstva za vloge	25
Okvir 1.3	Uvedba digitalnega evra in vpliv na tveganje financiranja bančnega sistema	27
Okvir 1.4	Ocena občutljivosti portfelja nefinančnih družb na dvig cen energije	42
Okvir 1.5	Neobrestni prihodki bank	48
Okvir 3.1	Simulacija učinka državnih interventnih ukrepov na poslovanje podjetij	70
Okvir 5.1	Vzpostavitev vseevropskega sistemskega okvirja za usklajevanje kibernetičnih incidentov (EU-SCICF)	81
Okvir 5.2	Vpliv makrobonitetnih ukrepov na dostop do finančnih virov za gospodinjstva in posameznika	86

POVZETEK

V Sloveniji se sistemska tveganja za finančno stabilnost od naše zadnje ocene niso bistveno spremenila. Ob zmanjševanju posledic pandemije za gospodarstvo je bilo mogoče pričakovati, da bi se nekatera od tveganj kratkoročno ali vsaj srednjeročno znižala, vendar pa zaradi ruskega napada na Ukrajino ponovno zaznavamo porast negotovosti. Najočitnejše se aktualne napetosti kažejo prek ocene makroekonomskega tveganja, katerega oceno bi sicer znižali na zmerno raven, tako pa ostaja povečano. Rast cen energentov, motnje v trgovinski menjavi in šibkejša zaupanja prispevajo k nadaljnjemu zaostrovanju makroekonomskih razmer in nadaljnje poslabšanje ocene v roku enega leta ni izključeno. Če je povečano makroekonomsko tveganje predvsem posledica zunanjih dejavnikov, pa še vedno povečano tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga, izvira predvsem iz notranjih neravnovesij. Na povečano rast cen na nepremičninskem trgu, ki se ji je v zadnjem obdobju pridružilo tudi okrepljeno stanovanjsko kreditiranje, smo se odzvali s prilagoditvijo makrobonitetnih ukrepov. Tako smo v aprilu sprejeli odločitev o prilagoditvi makrobonitetnih ukrepov, ki so usmerjeni v omejitev prenosa tveganj s trga nepremičnin v bančni sistem oziroma krepitev njegove odpornosti na morebitno realizacijo teh tveganj. Ob hitri rasti fiksno obrestovanih dolgoročnih posojil, zlasti stanovanjskih, se povečuje tudi obrestna občutljivost bank. Ob zvišanju ravni obrestnega tveganja banke opozarjamo, da morajo s tem tveganjem ustrezno upravljati. Že dlje ostajata povečana tudi dohodkovno in kreditno tveganje, pri katerih na srednjeročne izglede prav močno vplivajo potencialne posledice vojne v Ukrajini.

Tabela 1 Prikaz tveganj in odpornosti Banke Slovenije za slovenski finančni sistem

Prikaz tveganj in odpornosti							Tendenca spremembe na lestvici
	Q4 2020	Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021	Q1 2022	
Sistemska tveganje							
Makroekonomsko tveganje							
Tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga							
Tveganje financiranja v bančnem sistemu							
Obrestno tveganje v bančnem sistemu							
Kreditno tveganje v bančnem sistemu							
Dohodkovno tveganje v bančnem sistemu							
Tveganje, ki izhaja iz liziških družb							
Odpornost na sistemska tveganja							
Solventnost in dobičkonosnost bančnega sistema							
Likvidnost bančnega sistema							

Barvna lestvica:

Tveganje	nizko	zmerno	povečano	visoko
Odpornost	visoka	srednja	nizka	zelo nizka

Opomba: Pri prikazu tveganj in odpornosti se ocena na barvni lestvici nanaša na oceno do enega četrtertletja vnaprej. Puščica predstavlja pričakovano spremembo tveganja oziroma odpornosti na lestvici (navzgor ali navzdol) v nekoliko daljšem horizontu, okrog enega leta. Pri tveganjih usmeritev puščice navzgor (navzdol) pomeni povečanje (zmanjšanje) tveganja, pri odpornosti pa njeno krepitev (slabitev). Prikaz tveganj in odpornosti v bančnem sektorju temelji na analizi ključnih tveganj in odpornosti za slovenski bančni sistem ter je opredeljen kot sklop kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov za opredelitev in merjenje sistemskega tveganja in odpornosti.

Vir: Banka Slovenije.

Makroekonomsko tveganje kljub ugodnim domačim gospodarskim razmeram ob koncu prejšnjega in na začetku letošnjega leta ob rasti negotovosti, povezanih z vojno v Ukrajini, ostaja povečano. Negativen vpliv pandemije na gospodarsko aktivnost je bil z uspešno prilagoditvijo poslovanja podjetij in ob manj restriktivnih omejitvenih ukrepih v veliki meri uspešno omejen. BDP se je v letu 2021 povečal kar za 8,1 %, s čimer je rast močno presegla povprečje evroobmočja. K njej sta največ prispevala zasebna potrošnja in

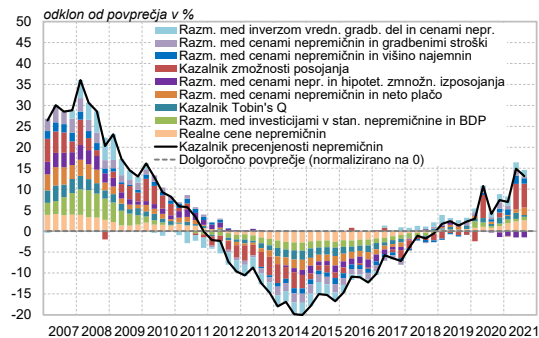
izvoz. Brezposelnost je dosegla najnižje vrednosti od velike gospodarske krize, ob pomanjkanju primerne delovne sile pa se povečuje zaposlovanje tujih delavcev.

Rast cen življenjskih potrebščin, ki je še naprej večinoma povezana z visoko rastjo cen energentov, se krepi, z rastjo cen ostalih življenjskih potrebščin pa postaja vse širše osnovana. Zaradi posledic vojne v Ukrajini pričakujemo stopnjevanje cenovnih pritiskov in nižjo medletno rast gospodarske aktivnosti, na kar že nakazuje marčevsko poslabšanje poslovnih tendenc v predelovalnih dejavnostih. Negotovost prihodnje gospodarske rasti se je zaradi vojne v Ukrajini povečala, še naprej pa rast ogrožajo tudi izbruhi okužb z novimi različicami koronavirusa in nadaljevanje motenj v oskrbovalnih verigah. Zaradi kopičenja negotovosti ostaja makroekonomsko tveganje povečano ob hkratnem poslabšanju pričakovanj v horizontu enega leta.

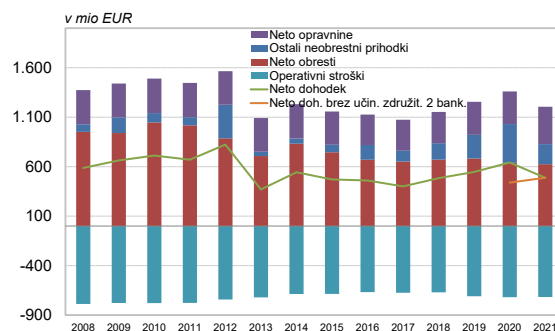
Tveganje, ki izhaja iz slovenskega trga nepremičnin, ostaja povečano, pričakovanja v horizontu do enega leta pa nevtralna. Rast cen stanovanjskih nepremičnin se je v letu 2021 močno zvišala, s čimer so cene tako nominalno kot tudi realno presegle do zdaj najvišje dosežene ravni iz leta 2008. Ocenjujemo, da so slovenske stanovanjske nepremičnine relativno precenjene, z nadaljnjo rastjo cen nepremičnin pa bi se precenjenost lahko še povečala (slika 1). Če je bila še do prve polovice lanskega leta medletna rast stanovanjskih posojil zmerna, pa se je pozneje precej okrepila. To povečuje tudi ranljivost bančnega sistema za morebitno korekcijo cen stanovanjskih nepremičnin. Po finančni krizi se je močno zmanjšal obseg posojil nefinančnim družbam iz gradbene dejavnosti in dejavnosti poslovanja z nepremičninami, a se je v zadnjem desetletju precej povečal pomen stanovanjskih posojil v bančnih bilancah.

Zato smo konec aprila 2022 v Banki Slovenije sprejeli odločitev o uvedbi dodatnih ukrepov na makrobonitetnem področju. S temi spremembami želimo omejiti prenos tveganj z nepremičninskega trga v bančni sistem oziroma povečati njegovo odpornost ob morebitni realizaciji tveganj. Hkrati opozarjamo, da imajo naši ukrepi omejen domet in lahko vplivajo zgolj na kreditno podprto povpraševanje po nepremičninah, ne morejo pa vplivati na splošne razmere na nepremičninskem trgu. Velik pomen za dogajanje na nepremičninskem trgu ima ponudbena stran, kjer pa Slovenija beleži večdesetletni primanjkljaj stanovanjskih investicij. Naraščajoče število izdanih gradbenih dovoljenj za (več)stanovanjske stavbe nakazuje, da bi se lahko neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem po nepremičninah srednjeročno sicer nekoliko zmanjšalo, vendar po drugi strani zaradi aktualne geopolitične napetosti prihaja do hitrega povečevanja gradbenih stroškov, kar lahko prilagoditev ponudbe omeji, ne samo podraži.

Slika 1 Kazalnik precenjenosti nepremičnin in njegove komponente

Slika 2 Neto obrestni prihodki

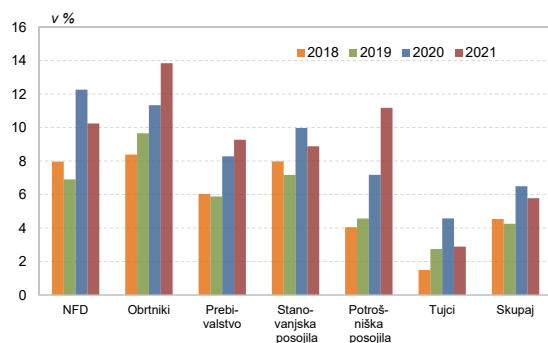
Opomba: Na sliki levo so kazalniki ravnotežnosti cen stanovanjskih nepremičnin normalizirani okrog lastnega dolgoročnega povprečja, ki je postavljeno na vrednost 0. To omogoča enostavnejšo primerjavo med različnimi kazalniki, odklon kazalnikov od dolgoročnega povprečja prikazuje precenjenost oziroma podcenjenost cen stanovanjskih nepremičnin.

Vir: Banka Slovenije, Eurostat, SURS, GURS, ECB SDW.

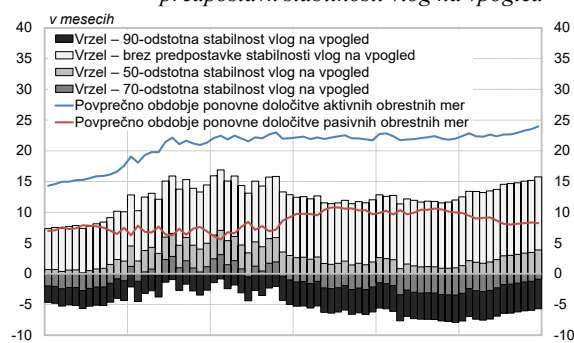
Med povečanimi ostaja tudi dohodkovno tveganje, saj so razmere za ustvarjanje dohodka v bančnem sistemu kljub izboljšanemu gibanju dohodkovnih kategorij v letu 2021 negotove. Rast neto obrestnih prihodkov je ostala negativna, a se je zaostajanje neto obrestnih prihodkov za predlanskimi postopno zmanjševalo (slika 2), prav tako se je upočasnilo upadanje neto obrestne marže. Banke upadanje obrestnih prihodkov še naprej kompenzirajo s povečevanjem neobrestnih prihodkov, zlasti opravnin. Operativni stroški ostajajo stabilni. Razmere za ustvarjanje dohodka pa tudi po zmanjšanem vplivu epidemije na poslovanje gospodarstva (p)ostajajo negotove. Na poslovanje bank bosta v enoletnem obdobju pomembno vplivala razplet vojne v Ukrajini in morebitna dokončna odločitev Ustavnega sodišča glede začasno zadržanega izvrševanja zakona glede posojil v švicarskih frankih. Negativni učinki uveljavitve tega zakona bi se lahko odrazili v nižjem dohodku posameznih bank.

Kreditno tveganje ostaja povečano kljub padanju nedonosnih izpostavljenosti bank (NPE). Na splošno so se NPE v decembru dodatno znižale, pri čemer so se med letoma 2019 in 2021 znižale zlasti NPE nefinančnih družb. V določenih segmentih kreditnega portfelja bank so se po pandemski krizi vendarle začeli kazati znaki poslabšanja kakovosti naložb, kar je predvsem vidno v obliki ponovnega prerazvrščanja izpostavljenosti v skupino s povečanim kreditnim tveganjem v nekaterih storitvenih dejavnostih, pri potrošniških posojilih in v zadnjih mesecih lanskega leta tudi v predelovalnih dejavnostih (slika 3). Poslabšanje kazalnikov kreditnega tveganja izkazujejo tudi izpostavljenosti, za katere so bili med pandemijo odobreni odlogi, ki predstavljajo le še 3,8 % celotne izpostavljenosti bančnega sistema. Pokritost NPE z oslabitvami je visoka in se še povečuje, vendar pa banke zmanjšujejo pokritost z oslabitvami donosnih delov portfelja. Nadaljnja zaostritev gospodarskih razmer zaradi vojne v Ukrajini se lahko močno odrazi predvsem v sektorjih, ki so neposredno ali posredno najbolj vezani na države, vpletene v vojno, ter na sploh na zunanjo trgovino. Zato pri oceni kreditnega tveganja ohranjamo povečano stopnjo tveganja s pričakovano tendenco naraščanja.

Slika 3 Delež S2 za izbrane skupine komitentov

Slika 4 Vrzel v ponovni določitvi obrestnih mer ob upoštevanju zunajbalance in različnih predpostavk stabilnosti vlog na vpogled

Opomba: Na desni sliki so upoštevani: stabilnost vlog na vpogled z različnimi predpostavkami stabilnosti in razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih, zavarovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti in amortizacija.

Vir: Banka Slovenije.

Raven obrestnega tveganja smo zaradi povečanja obrestne občutljivosti bank v drugi polovici leta 2021 zvišali na povečano, s stabilnimi pričakovanji v horizontu enega leta. Vrzel med obdobjema ponovne določitve aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je povečala predvsem zaradi podaljševanja obdobja na strani aktive (slika 4). Ob porastu kreditiranja s fiksnim obrestovanjem, zlasti v segmentu hitro rastočih stanovanjskih posojil, se je glede na pretekla obdobja močno podaljšalo povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer na aktivni strani. Obdobje ponovne določitve obrestnih mer celotne pasive pa se je stabiliziralo. Zgodovinsko utemeljena predpostavka o razmeroma veliki stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled pomeni, da se ob porastu obrestnih mer pretežni del teh vlog ne bi odlil in bi s tem ohranil nespremenjeno obrestovanje, učinek na neto obrestne prihodke bank pa bi bil pozitiven. Z nadaljevanjem povečevanja vrzeli v ponovni določitvi aktivnih obrestnih mer v primerjavi s pasivnimi in v primeru manjše stabilnosti vlog bi lahko porast obrestnih mer vodil tudi do znižanja neto obrestnih prihodkov. Zato opozarjamo, da je za banke izjemno pomembno, da se pred obrestnim tveganjem ustrezno zavarujejo, bodisi z ustreznimi instrumenti bodisi s previdnostjo pri odobravanju posojil s fiksnimi obrestnimi merami.

Ocenjujemo, da ostaja odpornost bančnega sistema z vidika solventnosti in dobičkonosnosti srednja, a se lahko poslabša. Negativni učinki pandemije covid-19 in vojne v Ukrajini lahko v prihodnje poslabšajo kakovost kreditnega portfelja in zmanjšajo možnosti za ustvarjanje dobička ter posledično vplivajo na znižanje kapitalskih količnikov. Do poslabšanja dobičkonosnosti (s povečanjem oslabitev in rezervacij ali znižanjem dohodka bank) in kapitalskega položaja posameznih bank lahko pride tudi ob morebitni uveljavitvi zakona glede posojil v švicarskih frankih. Ob tem ponovno poudarjamo, da so med bankami precejšnje razlike v višini kapitalskih presežkov in sposobnosti pokrivanja negativnih učinkov, ki so jim banke prav tako različno izpostavljene.

Likvidnost bančnega sistema je leta 2021 ostala visoka kljub rahlemu poslabšanju nekaterih kazalnikov. Nadaljevanje močne rasti vlog nebančnega sektorja in pridobitev dodatnih virov nekaterih bank na avkciji dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III), predvsem v prvi polovici leta 2021, sta okrepila primarno likvidnost bank. Banke dospelih vrednostnih papirjev Republike Slovenije niso v celoti nadomestile z novimi, kar je vplivalo na zmanjšanje sekundarne likvidnosti. Med bankami ostaja precejšnja razlika v sposobnosti pokrivanja posledic, ki bi jih lahko povzročila morebitna uresničitev tveganja financiranja ob nenadnih stresnih dogodkih, na primer v obliki večjega odliva vlog nebančnega sektorja, ki so glavni vir financiranja

bank. Zato skrbno upravljanje z likvidnostjo ter pozorno spremljanje konkurenčnih in aktualnih geopolitičnih razmer ostaja zelo pomembno, še zlasti za banke z nižjimi likvidnostnimi presežki.

Na splošno je finančni položaj gospodinjstev in podjetniškega sektorja v letu 2021 ostal dober. Gospodinjstva so v agregatu zabeležila nadaljnjo rast razpoložljivega dohodka, ki se je, drugače kot v letu 2020, izrazila tudi v hitri rasti končne potrošnje. Zaradi izboljšanega gospodarskega stanja v Sloveniji in sproščanja omejitvenih ukrepov za zaježitev pandemije so gospodinjstva v primerjavi z letom 2020 manj privarčevala, medtem ko so nefinančne družbe hkrati z rastjo zadolževanja povečale tudi svoje finančne naložbe. Kreditiranje gospodinjstev, zlasti za nakupe stanovanj, se je ob nizkih obrestnih merah prav tako okrepilo. Povprečna zadolženost slovenskih gospodinjstev je nižja od evropskih, vendar pa je obstoječi dolg razporejen na manjše število zadolženih gospodinjstev – to pomeni, da so nekatera zadolžena gospodinjstva, zlasti tista z nižjimi dohodki, nadpovprečno obremenjena z odplačevanjem dolga. Dober finančni položaj podjetij je pomembno prispeval k njihovi odpornosti med pandemijo, pri čemer so omejitve pri njihovem financiranju že pred izbruhom vojne prenehale biti eden ključnih omejitvenih dejavnikov poslovanja. Negotove makroekonomske okoliščine, povezane z vojno v Ukrajini in pojavljajočimi se omejitvami poslovanja v nekaterih delih sveta zaradi izbruhov covida-19, se lahko v letošnjem letu odrazijo v zmanjšanju odpornosti podjetniškega sektorja z negativnimi posledicami za stabilnost finančnega sistema.

Lanska močna gospodarska rast se je pozitivno odražala tudi v poslovanju nebančnega finančnega sektorja. Poslovanje liziških družb se je v posameznih segmentih že vrnilo na raven poslovanja pred začetkom pandemije, medtem ko se je delež poslov v zamudi dodatno zmanjšal in ostal visoko koncentriran. Zavarovalniški sektor je s povečanjem zbranih bruto premij in izboljšanjem škodnega količnika močno povečal dobičkonosnost ter izboljšal kapitalsko ustreznost. Vzajemni skladi so zabeležili visoko rast sredstev zaradi pozitivnih gibanj na borzah in nadpovprečnih neto vplačil, predvsem v delniške in mešane vzajemne sklade. Ocenjujemo, da bo kopičenje negotovosti, povezanih z vojno v Ukrajini, z nadaljevanjem motenj v oskrbovalnih verigah in inflacijskimi pritiski, v tekočem letu negativno zaznamovalo tudi poslovanje nebančnega finančnega sektorja.

V Banki Slovenije trenutno predpisujemo uporabo treh sklopov makrobonitetnih instrumentov, usmerjenih v preprečitev in blažitev sistemskih tveganj ter krepitev odpornosti bančnega sistema. Ti obsegajo makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, proticiklični kapitalski blažilnik (katerega stopnja je zaenkrat enaka nič) in blažilnik za druge sistemsko pomembne banke. V drugi polovici leta 2021 so prenehale veljati makrobonitetne omejitve izplačila dobičkov bank oziroma liziških družb in ukrep omejitve razmerja med letno spremembo kreditov nebančnemu sektorju in letno spremembo vlog nebančnega sektorja (GLTDF), ki je preprečeval čezmerna neskladja v ročnostni strukturi in nelikvidnost.

V aprilu 2022 smo sprejeli odločitev, da nekoliko prilagodimo makrobonitetno politiko in uporabljene ukrepe, s čimer smo se odzvali predvsem na povišana tveganja, ki izhajajo iz nepremičninskega trga. Poleg tega smo se odločili tudi za določene spremembe obstoječih ukrepov. S 1. 7. 2022 tako uveljavljamo spremembe makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva, s 1. 1. 2023 pa začenja veljati tudi sektorski blažilnik sistemskih tveganj, ki je po uveljavitvi ZBan-3 nov ukrep v našem makrobonitetnem instrumentariju.

Nov Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja potrošnikov sledi obstoječim omejitvam, a nekoliko izboljšuje dostopnost posojil za fizične osebe, hkrati pa z zaostrovanjem priporočila glede razmerja med vrednostjo kredita in vrednostjo nepremičnine (LTV) obravnava tudi naraščajoče tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga. Z novim sklepom se odpravljajo tudi makrobonitetne omejitve za posojila z državnim poroštvom.

Uvedba sektorskega blažilnika sistemskih tveganj je namenjena krepitevi odpornosti bank na tveganja, ki izhajajo iz domačega nepremičninskega trga, hkrati pa bo naslovila tudi povečanje tveganj, ki izhajajo iz sprostitve makrobonitetnih omejitev kreditiranja potrošnikov. Omenjena tveganja lahko vodijo do povečanih izgub bančnega sektorja in posledično povečanih potreb po kapitalu, zato je pravočasna izgradnja blažilnikov izjemnega pomena. Instrument bo veljal za vse banke, ki ga bodo morale izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Sloveniji.

1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM

1.1 Makroekonomsko tveganje

Domače gospodarske razmere so bile kljub največjemu valu okužb in težavam v oskrbovalnih verigah ob koncu prejšnjega in na začetku letošnjega leta ugodne, z izbruhom vojne v Ukrajini pa so se negotovosti za prihodnjo rast povečale. Predpandemska raven BDP je bila dosežena že v tretjem četrtletju lani, negativen vpliv novih valov pandemije na gospodarsko aktivnost je bil z uspešno prilagoditvijo poslovanja podjetij omejen, februarja letos pa je bila ukinjena večina omejitvenih ukrepov za zaježitev širjenja koronavirusa. Vrednost kazalnika gospodarske klime je še na začetku leta bila visoka, po začetku vojne v Ukrajini pa je precej upadla, a ostala medletno višja. Domače in tuje povpraševanje sta ostala robustna, a so podjetja že zmanjšala pričakovanja o skupnih naročilih, izvozu in proizvodnji. Medtem so pričakovanja višjih prodajnih cen ostala močno izražena, med omejitvenimi dejavniki pa so podjetja še naprej najbolj izpostavljala pomanjkanje usposobljenih delavcev in surovin. BDP je bil v zadnjem četrtletju leta 2021 ob velikem učinku osnove medletno višji kar za 10,4 %, visoka pa je bila tudi četrtletna rast, ki je močno preseгла povprečje evroobmočja. K rasti sta največ prispevala zasebna potrošnja in izvoz. Rast cen življenjskih potrebščin, ki je še naprej večinoma povezana z visoko rastjo cen energentov, se je občutno zvišala in postaja z rastjo cen ostalih življenjskih potrebščin vse širše osnovana. Merjena s HICP je aprila znašala 7,4 % in bila podobna povprečju evroobmočja. Število delovno aktivnih na trgu je največje do zdaj, število brezposelnih najnižje od velike gospodarske krize, ob pomanjkanju ustreznih domačih delavcev pa se povečuje zaposlovanje tujcev. Rast povprečne bruto plače se je leta 2021 umirjala pod vplivom normalizacije plač v javnem sektorju ob ukinjanju plačnih dodatkov, povezanih z epidemijo. Javnofinančna gibanja se z gospodarskim okrevanjem in zmanjševanjem odhodkov za blaženje posledic epidemije izboljšujejo. Kljub javnofinančnem primanjkljaju, ki se počasi zmanjšuje, se je javni dolg glede na BDP zaradi visoke gospodarske rasti leta 2021 zmanjšal. Pogoji zadolževanja so se s splošnim porastom zahtevanih donosnosti na državne obveznice v prvih treh mesecih letos poslabšali, sicer pa je država z nespremenjenimi bonitetnimi ocenami ohranila visoko stopnjo zaupanja vlagateljev. Najnovejša napovedi rasti slovenskega gospodarstva so predvsem v luči širših posledic agresije Rusije nad Ukrajino nižje kot pred meseci. Tudi svetovno gospodarstvo se sooča z slabšimi gospodarskimi obeti in hkrati višjimi negativnimi tveganji glede gospodarske rasti kot pred vojno v Ukrajini, še naprej pa jo ogrožajo tudi izbruhi okužb z novimi različicami koronavirusa in nadaljevanje motenj v oskrbovalnih verigah. BDP evroobmočja je v zadnjem četrtletju lanskega leta dosegel raven pred izbruhom pandemije, medtem ko ga ob upočasnitvi rasti njegova večja gospodarstva še niso, posledice vojne pa so upočasnjeno rast še nekoliko zavrle.

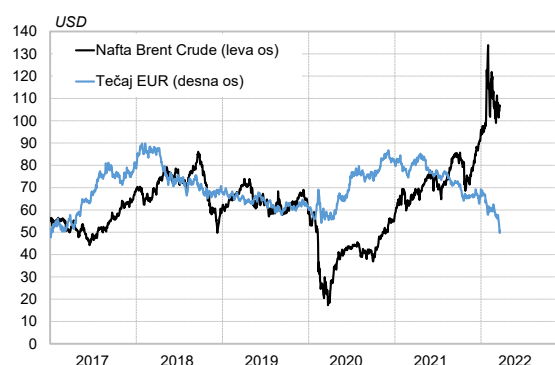
Mednarodno okolje

Svetovno gospodarstvo se po okrevanju gospodarske aktivnosti in umirjanju pandemije ob makroekonomskih neravnovesjih ter izbruhu vojne v Ukrajini sooča z naraščajočimi tveganji prihodnje rasti. S prilagoditvijo poslovanja podjetij, z ukrepi za pomoč gospodarstvu in z vse boljšim obvladovanjem epidemioloških razmer so mnoge države leta 2021 beležile velik odboj v gospodarski aktivnosti, a so se makroekonomska neravnovesja močno povečala. Po izjemnem obsegu ukrepov fiskalnih in denarnih politik se države soočajo z rekordnim dolgom in izzivom vse višjih rasti cen. S povečano verjetnostjo višjih prihodnjih obrestnih mer in ob visokih ravneh dolga so razmere za nadaljnjo rast negotove, kar zlasti velja za države v razvoju in nekatere bolj zadolžene razvite države. Izboljšanje epidemioloških razmer in posledično sproščanje omejitvenih ukrepov je pripeljalo do okrevanja v storitvenih dejavnostih, še naprej pa so prisotne motnje v oskrbovalnih verigah, s tem pa omejena rast v predelovalnih dejavnostih. Z rusko vojaško agresijo nad Ukrajino so se izrazito povečala geopolitična tveganja. Proti Rusiji se poleg finančnih omejitev stopnjujejo še sankcije na drugih področjih.¹ Številna tuja podjetja so prekinila poslovanje z Rusijo, mnoga, ki so v državi prisotna s svojimi poslovnimi enotami, pa se umikajo z njenega trga. Prav tako se pričakuje močno zmanjšan obseg trgovanja z ruskimi energenti, nekatere države pa so nanje uvedle embargo. S tem se močno povečujejo tveganja porasta motenj v oskrbi z energijo in povečuje pritisk na nadaljnjo rast visokih cen energentov (slika 1.1). Poleg cen energije so se po začetku vojne precej zvišale tudi cene nekaterih prehrabnih in drugih surovin. Obeti prihodnje rasti svetovnega gospodarstva so se tako precej poslabšali.

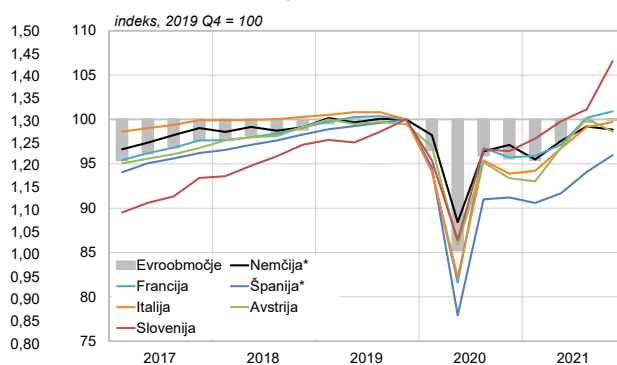
¹ Promet, energija, obramba, surovine in ostalo blago, mediji, diplomatske sankcije, sankcije usmerjene na določene osebe. Poleg Rusije je tarča nekaterih sankcij tudi Belorusija.

Makroekonomsko tveganje, ki izhaja iz mednarodnega okolja, se je z okrevanjem svetovnega gospodarstva zmanjševalo, z izbruhom vojne v Ukrajini pa se je znova povečalo. Obe prihodnje gospodarske rasti so se nekoliko poslabšali že pred vojno, in sicer zaradi motenj v oskrbovalnih verigah, umika ukrepov za blaženje posledic pandemije, ponovnih izbruhov okužb z bolj nalezljivo različico koronavirusa in visokih cenovnih pritiskov. Svetovno gospodarstvo je leta 2021 s 6,1-odstotno rastjo močno okrevalo.² Tudi leta 2022 naj bi bila rast visoka, vendar so zadnje napovedi³ nekoliko nižje od predhodnih. Mednarodni denarni sklad (MDS) za leto 2022 napoveduje 3,6-odstotno, Svetovna banka (SB) pa 4,1-odstotno rast.⁴ Rast naj bi se nato leta 2023 ohranila na 3,6 % (MDS) oziroma upočasnila na 3,2 % (SB). Kazalniki gospodarske aktivnosti za svetovno gospodarstvo so na začetku leta 2022 nakazali poslabšanje gospodarskih razmer predvsem zaradi upada aktivnosti v storitvenih dejavnostih, a so se februarja razmere normalizirale, ekspanzija pa nadaljevala. Kazalnik nabavnih menedžerjev za svetovno gospodarstvo JPMorgan se je februarja tako znova povečal nad vrednosti pred pandemijo in se na podobnih ravneh obdržal tudi marca. Uresničitev gospodarskih napovedi je podvržena velikim negotovostim in tveganju revizije navzdol.

Slika 1.1 Cena nafte in tečaj evra

Slika 1.2 BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtletjih

Opomba: Podatki na levi sliki so do vključno 29. 4. 2022. Podatki o BDP na desni sliki so prilagojeni vplivu sezone in koledarja. Za Nemčijo in Španijo so podatki začasni.

Vir: Bloomberg, ECB, Eurostat.

Gospodarska rast evroobmočja je bila z zaostrenimi epidemiološkimi razmerami ob koncu lanskega in na začetku letošnjega leta nizka, obeti prihodnje rasti pa so z izbruhom vojne v Ukrajini postali zelo negotovi. Rast BDP je ob velikem učinku osnove v zadnjem četrtletju leta 2021 medletno znašala 4,6 %, vendar se je BDP glede na prejšnje četrtletje povečal le za 0,3 %. Letna rast je leta 2021 znašala 5,3 %. Gospodarstvo evroobmočja je kot celota v zadnjem četrtletju lanskega leta ujelo nivo BDP pred izbruhom pandemije, medtem ko ga nekatera večja gospodarstva, kot so nemško, italijansko in špansko, še niso (slika 1.2). ECB kljub izrazitemu povečanju negotovosti z izbruhom vojne v Ukrajini in ob močnem trgu dela ter pojemajočih negativnih učinkih pandemije in z njo povezanih ozkih grl v oskrbovalnih verigah v prihodnjih četrtletjih napoveduje razmeroma močno gospodarsko rast. V marčnih makroekonomskih napovedih je napoved rasti BDP za evroobmočje za letos zmanjšala za 0,5 odstotne točke na 3,7 %, v dveh ostrejših scenarijih pa predvidela 2,5- oziroma 2,3-odstotno rast.⁵

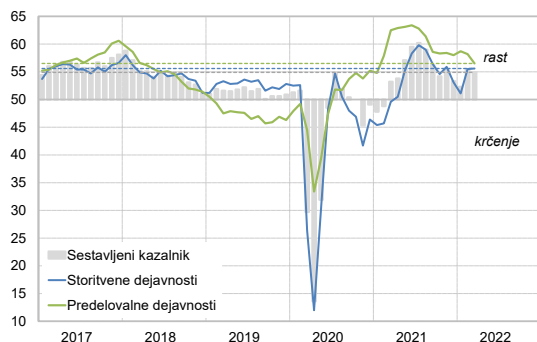
² MDS, april 2022 (2021: 6,1 %, 2022: 3,6 %, 2023: 3,6 %), Svetovna Banka, januar 2022 (2021: 5,5 %, 2022: 4,1 %, 2023: 3,2 %).

³ MDS, januar 2022 (2021: 5,9 %, 2022: 4,4 %, 2023: 3,8 %), Svetovna Banka, junij 2021 (2021: 5,6 %, 2022: 4,3 %, 2023: 3,1 %).

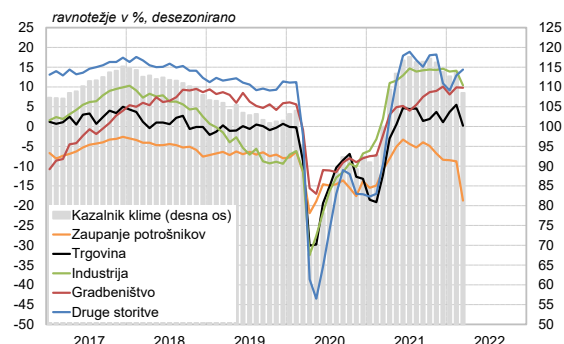
⁴ Napoved SB še ne odraža vojne v Ukrajini.

⁵ ECB, marec 2022 (2021: 5,4 %, osrednji scenarij: 2022: 3,7 %, 2023: 2,8 %, 2024: 1,6 %, neugoden scenarij: 2022: 2,5 %, 2023: 2,7 %, 2024: 2,1 % oster scenarij: 2022: 2,3 %, 2023: 2,3 %, 2024: 1,9 %), ECB, december 2021 (2021: 5,1 %, 2022: 4,2 %, 2023: 2,9 %, 2024: 1,6 %).

Slika 1.3 Kazalnik nabavnih menedžerjev za evroobmočje IHS Markit (PMI)

Slika 1.4 Kazalniki zaupanja v evroobmočju

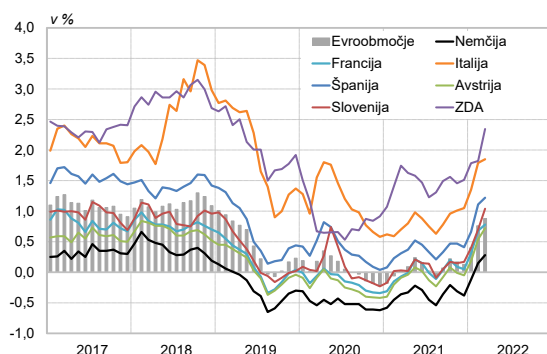

Opomba: Vrednost kazalnika PMI nad 50 predstavlja rast glede na prejšnji mesec, medtem ko vrednost kazalnika pod 50 predstavlja krčenje. Kazalniki zaupanja so izraženi v obliki povprečja ravnotežij. Ravnotežje je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.

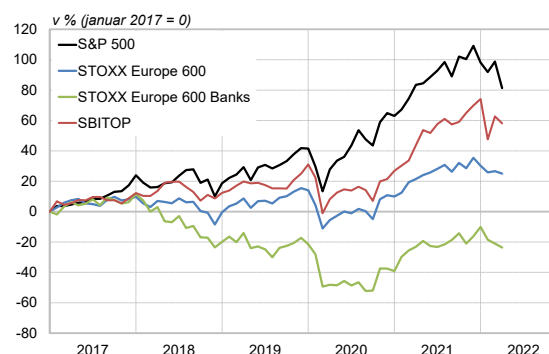
Vir: IHS Markit, Evropska komisija.

Visokofrekvenčni kazalniki so na začetku leta ob zaostrenih epidemioloških razmerah kazali precejšnje umirjanje rasti v evroobmočju. To je bilo ob hitrem širjenju bolj nalezljive različice virusa in uvedbi oziroma nadaljnji prisotnosti omejitvenih ukrepov izrazitejšje v storitvenih dejavnostih. Nadaljevala so se ozka grla v oskrbovalnih verigah ter pomanjkanje polprevodnikov in nekaterih surovin, kar je ob visokih cenah energentov in pomanjkanju delavcev še naprej omejevalo rast v predelovalnih dejavnostih. Z izboljšanjem epidemioloških razmer so se pogoji poslovanja v storitvenih dejavnostih februarja normalizirali, s čimer se je močno povečal sestavljeni kazalnik nabavnih menedžerjev za evroobmočje IHS Markit (slika 1.3). Kazalnik gospodarske klime je februarja ostal visok in precej nad povprečjem obdobja pred pandemijo, a se je že marca s porastom negotovosti zaradi posledic vojne v Ukrajini poslabšal (slika 1.4). Med posameznimi kazalniki se je marca povečala le vrednost kazalnika zaupanja v storitvenih dejavnostih, medtem ko je v gradbeništvu stagnirala, a ostala visoka, zmanjšala pa se je tako v predelovalnih dejavnostih kot tudi v trgovini. Izrazito je upadlo zaupanje potrošnikov, njihovo kupno moč pa vse bolj zmanjšuje visoka rast cen, ki je marca v evroobmočju dosegla 7,5 %, z velikim razponom rasti med posameznimi državami (slika 1.10). Z izrazito rastjo cen energentov bodo inflacijski pritiski prisotni tudi v prihodnje.

Slika 1.5 Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic

Slika 1.6 Gibanje borznih indeksov

Opomba: Podatki na desni sliki so do vključno 29. 4. 2022.

Vir: Evropska komisija, Investing, Ljubljanska borza.

Pogoji financiranja v evroobmočju so se ob vse večjih inflacijskih pritiskih poslabšali. Zahtevane donosnosti državnih obveznic evrskih držav so se na začetku leta 2022 povečale, vendar za zdaj brez občutnega povečanja fragmentacije (slika 1.5). Usmerjenost denarnih politik se je ob vse višjih rasteh cen v večjih razvitih gospodarstvih obrnila proti postopnemu zaostrovanju, vendar pa ostala še naprej zelo spodbujevalno naravnana. Ameriški Fed je januarja 2022 sprejel odločitev o zmanjšanju neto nakupov vrednostnih papirjev, marca pa že izvedel prvo v nizu zvišanj ključne obrestne mere, ki jo je zvišal za 0,25 odstotne točke. Marca je spremembe naznanila tudi ECB, ki bo tekom drugega četrtnetja program nakupov vrednostnih papirjev (APP) postopoma zmanjševala, v tretjem četrtnetju pa bo kalibracija nakupov odvisna od podatkov in sprotne ocene gospodarskih obetov. Če inflacijski obeti za prihodnji leti ne bodo oslabele, bo ECB v tretjem četrtnetju neto nakupe v okviru programa APP prenehala izvajati, v nasprotnem

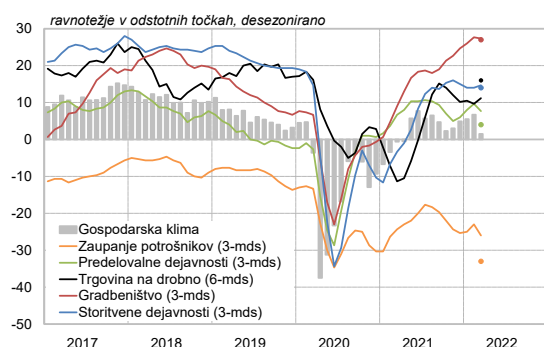
primeru pa jih bo prilagodila v obsegu in trajanju. Prav tako namerava še naprej v celoti ponovno investirati glavnico zapadlih vrednostnih papirjev, kupljenih v okviru tega programa. Ključne obrestne mere ECB za zdaj ostajajo nespremenjene, njihovo prilagajanje, ki bo postopno, pa se bo začelo po koncu programa APP. Neto nakupe v okviru izrednega programa nakupa vrednostnih papirjev ob pandemiji (PEPP) je ECB prenehala izvajati konec marca 2022. Za posebne pogoje, ki veljajo za tretjo serijo ciljno usmerjenih operacij dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO III), pričakuje, da se bodo iztekli junija letos.

Na prehodu v leto 2022, dodatno pa ob izbruhu vojne v Ukrajini, so ob hkratnem porastu volatilnosti upadli delniški trgi. V ZDA je izjemna rast delniških trgov, le z občasnimi korekcijami, trajala vse od marca 2020 do decembra lani, ko je indeks S&P 500 dosegel zgodovinsko najvišjo vrednost (slika 1.6). Januarja letos so se finančni trgi odzvali na spremembo ameriške denarne politike, ki se bo zaostrovala hitreje od predhodnih pričakovanj, s čimer se je na finančnih trgih povečala volatilnost, indeks S&P 500 pa je upadel. Tudi evropske delnice so od začetka pandemije beležile močno rast, ki pa ni bila primerljiva z ameriškim delniškim trgom, in decembra dosegle zgodovinsko najvišje vrednosti. S spremembo ameriške denarne politike, z velikim zimskim valom pandemije ter ostalimi makroekonomskimi negotovostmi in tveganji so tudi evropski delniški trgi januarja doživeli padec. Konec februarja je izbruh vojne v Ukrajini povzročil povečano negotovost na finančnih trgih in večji skok volatilnosti, predvsem na evropskih borzah. Dodatno so upadli tudi borzni indeksi, ki so marca znova beležili rast. Cene delnic evropskih bank so v zadnjem četrtletju leta 2021 presegle predkrizne ravni, na začetku letošnjega leta pa so skladno s preostalim trgom prav tako upadle. Euro je proti ameriškemu dolarju od polovice lanskega leta postopoma depreciral. Z zaostrovanjem ameriške denarne politike, predvsem pa z izbruhom vojne v Ukrajini, se je deprecijacija nadaljevala, pri čemer je bilo konec aprila za en euro potrebno odšteti 1,05 dolarja (slika 1.1).

Gospodarske razmere v Sloveniji

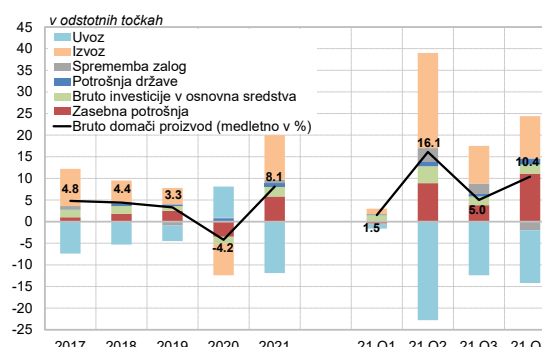
Razpoloženje v domačem gospodarstvu je bilo glede na kazalnik gospodarske klime v prvih dveh mesecih leta še nad ravno pred izbruhom pandemije, marca pa se je po začetku vojne v Ukrajini in povečani negotovosti poslabšalo, ostalo pa boljše kot pred enim letom (slika 1.7). Ob sproščanju omejitvenih ukrepov se je zaupanje na začetku leta okrepilo v storitvenih dejavnostih in med potrošniki. Z odpravo večine omejitvenih ukrepov konec februarja je pričakovano nadaljnje povečevanje aktivnosti v visoko kontaktnih storitvah. Različni kazalniki mobilnosti⁶ so na ravneh, ki so večinoma že povsem skladne z obdobjem pred izbruhom pandemije, kar kaže pretežno normalizacijo javnega življenja. Prav tako določeni visokofrekvenčni kazalniki nakazujejo, da se je močno trošenje nadaljevalo tudi v prvem četrtletju. Kazalnik zaupanja v predelovalnih dejavnostih je z negotovostjo, ki jo je prinesla vojna v Ukrajini, marca upadel. Podjetja so poročala o manjših skupnih naročilih, manjšem pričakovanem izvozu in manjši pričakovani proizvodnji, medtem ko so pričakovanja višjih cen ostala močno povečana. Med omejitvenimi dejavniki so podjetja še naprej najbolj izpostavljala pomanjkanje usposobljenih delavcev in surovin, medtem ko sta trenutno domače in tuje povpraševanje ostala robustna. Kazalnik zaupanja v gradbeništvu je ostal visok z večjim obsegom gradbenih del, skupnih naročil in s pričakovanji o višjih cenah. Glavna omejitvena dejavnika ostajata visoki stroški materiala in pomanjkanje usposobljenih delavcev (več v podpoglavju 1.2). Zaupanje se je povečalo v trgovini na drobno, kjer podjetja tudi v prihodnje pričakujejo rast prodajnih cen, marca pa je močno upadlo zaupanje potrošnikov. V prihodnjem obdobju bo na razpoloženje v gospodarstvu pomembno vplivala povečana negotovost zaradi vojne v Ukrajini in njenih posledic.

Slika 1.7 Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime

Opomba: Podatki kazalnikov zaupanja na levi sliki so predstavljeni kot 3-mesečne oziroma 6-mesečne drseče sredine (razen kazalnik gospodarske klime). Pike označujejo dejanske zadnje podatke (marec 2022).

Slika 1.8 Rast BDP in prispevki k rasti BDP

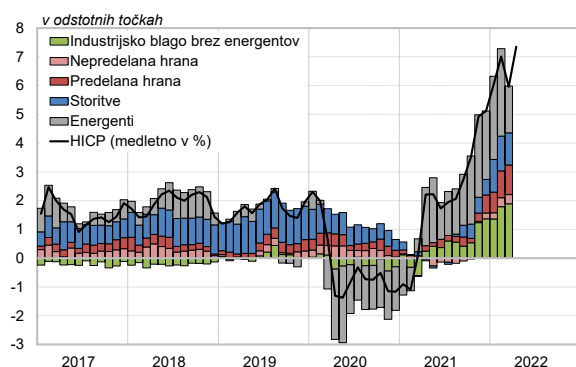

⁶ Kazalniki mobilnosti, ki jih od izbruha pandemije poroča Google.

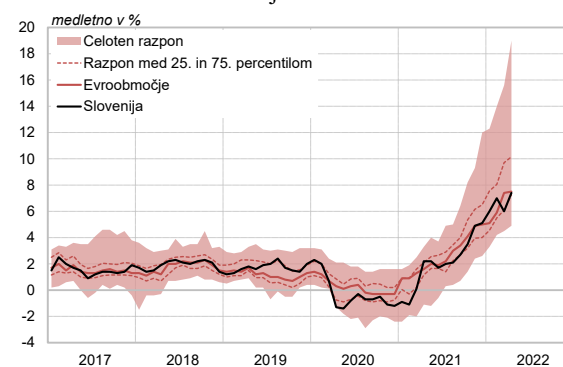
Vir: SURS, preračuni Banke Slovenije.

Gospodarska rast je bila kljub poslabšanju epidemioloških razmer in uvedbi strožjih omejitvenih ukrepov v zadnjem četrtletju preteklega leta visoka in je močno presegla pričakovanja. Domače gospodarstvo je poslovanje uspešno prilagodilo neugodnim zdravstvenim razmeram in kljub največjemu valu okužb s koronavirusom povečalo aktivnost. BDP se je v zadnjem četrtletju leta 2021 medletno povečal za kar 10,4 % (slika 1.8), med drugim zaradi nizke osnove oziroma zmanjšane aktivnosti v zadnjem četrtletju predhodnega leta. Tudi četrtna rast (5,4 %)⁷ je bila višja in precej presegla tisto v predhodnem, tretjem četrtletju 2021. V zadnjem četrtletju je tako rast močno pospešila in medletno rast evroobmočja presegla za 5,1 odstotne točke. Ob močnem domačem in tujem povpraševanju sta k rasti pomembno prispevala tako domača potrošnja kot izvoz, izdatneje pa se je okrepil tudi uvoz, s čimer je bil prispevek salda menjave s tujino negativen. Na začetku leta 2022 so bili gospodarski obeti za letos opazno višji, kot smo predvidevali lani. Konec februarja so se geopolitična tveganja ob izbruhu vojne v Ukrajini izrazito povečala, čemur je ob naraščajočih sankcijah proti Rusiji sledilo tudi zmerno poslabšanje gospodarske klime in obetov za gospodarsko rast. Verjetnost realizacije zelo ugodnih napovedi različnih institucij, ki so bile narejene in objavljene še pred začetkom vojne, se je tako zmanjšala. Aprilski napovedi MDS in UMAR za Slovenijo, ki že odražata predvidene učinke vojne, za leto 2022 predvidevata rast BDP v višini 3,7 % oziroma 4,2 %, za leto 2023 pa 3,0 %.⁸

Slika 1.9 Rast cen (HICP) in prispevki k rasti

Slika 1.10 Primerjava rasti cen (HICP) z evroobmočjem

Opomba: Podatki za marec predstavljajo oceno Eurostata.

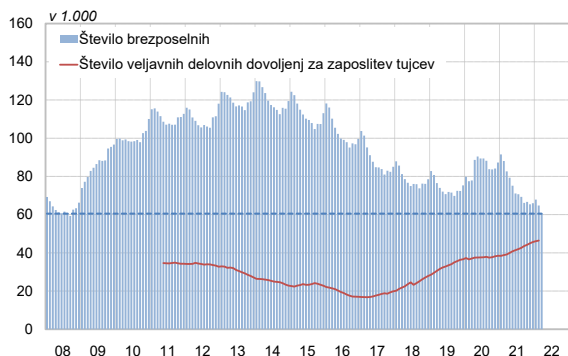
Vir: Eurostat, preračuni Banke Slovenije.

Medletna rast cen življenjskih potrebščin, merjena s HICP, se je aprila zvišala na 7,4 %, potem ko je bila marca nekoliko nižja (6,0 %) zaradi ukrepov vlade za blažitev porasta cene energije. Še naprej je v veliki meri povezana z visoko rastjo cen energentov, dražijo pa se tudi ostale skupine življenjskih potrebščin, s čimer postaja rast cen vse širše osnovana (slika 1.9). Vztrajno naraščanje cen energentov in ostalih surovin na svetovnih trgih povečuje stroške proizvodnje industrijskega blaga ter pridelave hrane, kar se vse bolj odraža v višjih rasteh cen proizvodov znotraj teh skupin, s tem pa tudi njihovem večjem prispevku k skupni cenovni rasti. V drugi polovici leta 2021 je medletna rast cen pri nas večinoma še zaostajala za povprečjem evroobmočja, po zadnjih podatkih pa je približno skladna (slika 1.10). Hitro zviševanje rasti cen življenjskih potrebščin je prisotno v vseh državah evroobmočja, vendar so razlike med njimi precejšnje. Zaradi vojne v Ukrajini in sankcij proti Rusiji so se močno povečali cenovni pritiski na energente, ostale surovine in hrano, s tem pa so postala višja tudi pričakovanja cenovnih gibanj.

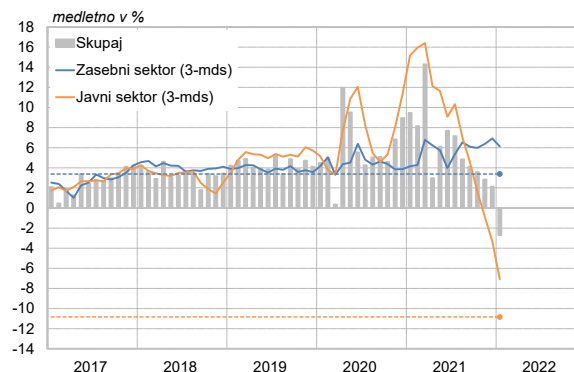
⁷ Po podatkih prilagojenih vplivu sezone in koledarja.

⁸ UMAR, april 2022 (2022: 4,2 %, 2023: 3,0 %), MDS, april 2022 (2022: 3,7 %, 2023: 3,0 %), Evropska komisija, februar 2022 (2022: 3,8 %, 2023: 3,6 %), Banka Slovenije, december 2021 (2022: 4,0 %, 2023: 3,3 %, 2024: 2,6 %), OECD, december 2021 (2022: 5,4 %, 2023: 3,2 %).

Slika 1.11 Število brezposelnih oseb in število veljavnih delovnih dovoljenj za zaposlitev tujcev

Slika 1.12 Rast bruto plače

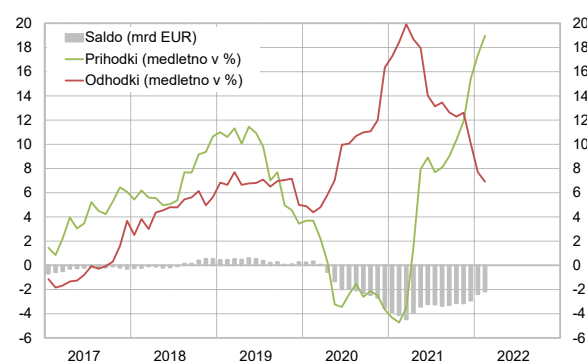

Opomba: Na levi sliki so zaradi spremembe zakonodaje in vodenja statistike vključeni le podatki o številu veljavnih delovnih dovoljenj po aprilu 2011. Črtkana črta predstavlja raven zadnjega podatka o številu brezposelnih. Na desni sliki sta seriji medletne rasti povprečne bruto plače v zasebnem in javnem sektorju predstavljeni kot 3-mesečne drseče sredine. Pike označujejo dejanske zadnje podatke (januar 2022), črtkane vodoravne črte pa raven zadnjega podatka.

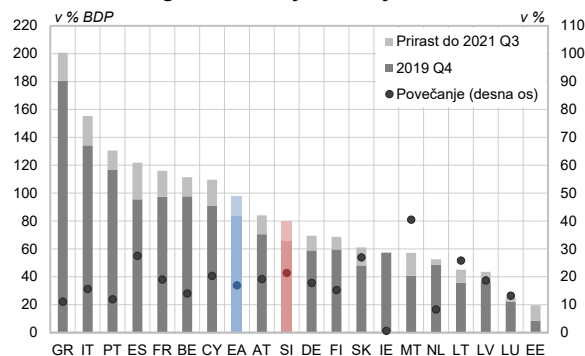
Vir: ZRSZ, SURS, preračuni Banke Slovenije.

Trg dela dosega zgodovinsko največje število delovno aktivnih prebivalcev, povpraševanje po delavcih se še naprej povečuje, ob vse bolj omejeni domači ponudbi pa podjetja povečujejo zaposlovanje tujih delavcev. Januarja je medletna rast delovno aktivnih s 3,1 % dosegla najvišjo stopnjo po prvem četrtletju 2019, pri čemer je pozitivno rast izkazovala večina dejavnosti. S 14,5 % je izrazito izstopalo gostinstvo, v katerem so se razmere poslovanja pretežno normalizirale, velik učinek visoke rasti pa je bil na račun zelo nizke osnove ob strogih omejitvenih ukrepih pred enim letom. Medletna rast delovno aktivnih je izstopala še v gradbeništvu, kjer je januarja znašala 8,4 %. Medtem je brezposelnost skladno z močno konjunkturo dosegla najnižje vrednosti od velike gospodarske krize (slika 1.11). V primerjavi z državami evroobmočja je bila med najnižjimi in januarja s 4,2 %⁹ za 2,6 odstotne točke nižja od njegovega povprečja. Negativne učinke pomanjkanja delavcev, naraščajočih strukturnih neskladij in plačnih pritiskov znižuje intenzivno zaposlovanje tujih delavcev, z 20-odstotnim medletnim povečanjem veljavnih delovnih dovoljenj v prvih dveh mesecih letos (slika 1.11). Rast povprečne bruto plače se je tekom leta 2021 v medletni primerjavi v povprečju umirjala in bila decembra najnižja v letu (slika 1.12). Trend je bil povezan predvsem z normalizacijo plač v javnem sektorju ob ukinjanju plačnih dodatkov, povezanih z epidemijo, medtem ko se je v zasebnem sektorju rast v povprečju zviševala. Januarja letos je bila povprečna bruto plača ob medletnem zmanjšanju v javnem sektorju in upočasnitvi rasti v zasebnem sektorju medletno manjša za 2,7 %.

Slika 1.13 Rast prihodkov, odhodkov in saldo države

Slika 1.14 Javni dolg držav evroobmočja in prirast glede na zadnje četrtletje 2019

Opomba: Podatki salda države na levi sliki so predstavljeni kot 12-mesečne drseče vsote, rasti prihodkov in odhodkov pa kot medletne spremembe 12-mesečnih drsečih vsot. Na desni sliki prirast za Estonijo (EE) ni prikazan in znaša 129 %.

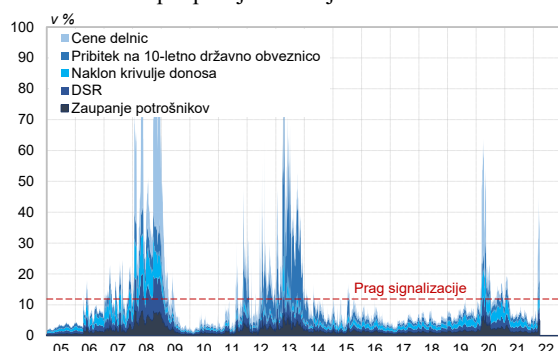
Vir: Ministrstvo za finance, SURS, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

Javnofinančna gibanja se izboljšujejo ob veliki gospodarski aktivnosti, višji rasti prihodkov v primerjavi z odhodki in zmanjševanju primanjkljaja. Medletna rast javnofinančnih odhodkov se je z zmanjševanjem odhodkov za blaženje posledic epidemije v lanskem letu močno znižala (slika 1.13).

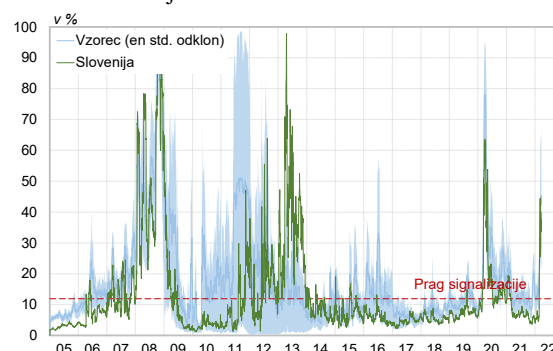
⁹ Harmonizirana stopnja brezposelnosti.

Javnofinančni primanjkljaj je bil leta 2021 z 2,9 mrd EUR oziroma 5,6 % BDP za 0,6 mrd EUR nižji kot v predhodnem letu, z letošnjim sprejetjem novih ukrepov vlade¹⁰ pa se bo nadaljnje zmanjševanje primanjkljaja upočasnilo. Kljub primanjkljaju se je javni dolg leta 2021 ob močnem okrevanju glede na predhodno leto v deležu BDP zmanjšal za 5,1 odstotne točke na 74,7 %. V primerjavi s obdobjem pred izbruhom pandemije se je povečal nadpovprečno glede na ostale evrske države, vendar pa ostal pod povprečjem evroobmočja (slika 1.14). Kot v ostalih državah so se pogoji prihodnjega zadolževanja s porastom zahtevanih donosnosti na državne obveznice na začetku leta nekoliko poslabšali, a so bili tudi za Slovenijo ob primerjavi večletnega obdobja še naprej ugodni (slika 1.5). Največje bonitetne agencije so leta 2021 za Slovenijo potrdile obstoječe bonitetne ocene, prav tako nespremenjene pa so ohranile prihodnje obete,¹¹ s čimer je država na mednarodnih kapitalskih trgih še naprej deležna visoke stopnje zaupanja vlagateljev.

Slika 1.15 Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji s prispevajočimi dejavniki

Slika 1.16 Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji in državah zajetih v vzorcu

Opomba: Na levi sliki je prikazana verjetnost krize za Slovenijo znotraj enega leta z razčlenitvijo prispevajočih dejavnikov. Na desni sliki svetlo modro območje prikazuje verjetnosti za države, zajete v vzorcu, ki spadajo v interval enega standardnega odklona okrog povprečja – skoraj dve tretjini vzorca. Zadnji podatek: 22. marec 2022.

Vir: Banka Slovenije.

Verjetnost sistemske krize v prihodnjem enoletnem obdobju, ocenjena z modelom¹² zgodnjega opozarjanja v realnem času, se je za Slovenijo do sredine februarja¹³ ustalila pod pragom signalizacije. Po umirjanju tveganj za finančno stabilnost, ki so bila prisotna v zgodnji fazi pandemije, je z začetkom vojne 24. februarja sistemsko tveganje v Sloveniji in evroobmočju nenadno poraslo ter doseglo najvišjo vrednost po izbruhu pandemije (slika 1.16). Večji del povečanja tveganj v Sloveniji je povezan z dogajanjem na borzi, kjer je borzni indeks med sredino februarja in sredino marca upadel za 15 % (slika 1.15). Za tem je sicer ponovno zrasel, toda ostal pod ravno iz sredine februarja. Treba je upoštevati, da so se mikro- in makrobonitetni okviri od svetovne finančne krize leta 2008 in dolžniške krize v evroobmočju (2011–2014) v Sloveniji in evroobmočju močno izboljšali. Medtem ko tveganja, merjena z modelom, zagotavljajo določeno referenco, je treba upoštevati tudi razpoložljivost različnih orodij, ki so na voljo oblikovalcem politik. Razpoložljivost teh orodij lahko pomeni, da so sistemska tveganja manjša, kot jih nakazuje model, ki se opira na pretekle značilnosti podatkov, ko omenjenih orodij še ni bilo na voljo.

¹⁰ Izredna uskladitev pokojnin, zakon o dolgotrajni oskrbi, spremembe na področju dohodnine, zakon o spodbujanju digitalne vključenosti, začasni ukrepi v povezavi z visokimi cenami energije.

¹¹ S&P: AA-, stabilni obeti; Fitch: A, stabilni obeti; Moody's: A3, stabilni obeti.

¹² Verjetnost krize je ocenjena z logističnim modelom zgodnjega opozarjanja. Spremenljivke modela vključujejo: stopnjo servisiranja dolga nefinančnega zasebnega sektorja (letna sprememba, z zamikom dveh četrtletij zaradi zamikov pri objavi), kazalnik zaupanja potrošnikov (anketa Evropske komisije, z enomesečnim zamikom), pribitke pri državnih obveznicah (obrestni pribitek za 10-letne državne obveznice glede na povprečje evroobmočja), letno rast tečajev delnic, realizirano volatiliteto tečajev delnic v zadnjem mesecu in naklon krivulje netvegane donosa. Rast tečajev lastniških vrednostnih papirjev in volatiliteto, merjena glede na delniške indekse, sta pri predstavitvi rezultatov združena v kategorijo »cene delnic«. Podatki o cenah delnic, naklonu krivulje donosa in pribitkih pri državnih obveznicah so na dnevni frekvenci. Vzorec sestavljajo 18 držav evroobmočja ter Danska in Švedska. Vzorec zajema obdobje od januarja 2004 do marca 2022. Identifikacija in datiranje sistemskih finančnih kriz temeljita na javno dostopni podatkovni zbirki ECB/ESRB o krizah.

¹³ Pri pragu signalizacije se upošteva kompromis med lažnimi opozorili o krizi in zgrešenimi resničnimi kriznimi dogodki, večja utež pa se dodeli preprečevanju tega, da bi spregledali dogodek resnične krize.

1.2 Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin

Tveganje za finančno stabilnost, ki izhaja iz slovenskega trga nepremičnin, ostaja povečano, zato smo v Banki Slovenije aprila 2022 sprejeli odločitev o spremembah makrobonitetnih ukrepov.¹⁴ V letu 2021 se je močno zvišala rast cen stanovanjskih nepremičnin in s tem presegla doslej najvišje dosežene stopnje rasti iz leta 2008. V četrtem četrtletju leta 2021 je medletno znašala že 15,7 %, medtem ko je bila še leta 2020 zmerna pri 4,6 %. Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin je bila visoka v večini evropskih držav, povprečje evroobmočja pa je v tretjem četrtletju 2021 znašalo 8,8 %. Slovenske stanovanjske nepremičnine so lani postale relativno precejšene, z nadaljnjo rastjo cen nepremičnin pa bi se ta precejšenost lahko še povečala. Precejšenost slovenskih stanovanjskih nepremičnin navkljub hitri rasti cen v letu 2021 ni med največjimi v EU. V drugi polovici leta 2021 se je okrepila tudi rast stanovanjskih posojil, ki je decembra medletno znašala 9,1 %. Kreditni standardi bank za stanovanjska posojila se trenutno še vzdržujejo na stabilni ravni, kar je večinoma tudi posledica leta 2019 uvedenih zavezujočih makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva. Razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (LTV), za nova stanovanjska posojila je bilo v zadnjem četrtletju leta 2021 s 63 % nekoliko nižje kot leta 2020. Obseg posojil nefinančnim družbam iz gradbene dejavnosti in dejavnosti poslovanja z nepremičninami se je od zadnje finančne krize do konca leta 2021 močno zmanjšal, na 1 mrd EUR, s čimer je ranljivost bančnega sistema s tega vidika manjša. Po drugi strani se je pomen bančnih posojil gospodinjstvom, tudi stanovanjskih, v zadnjem desetletju močno povečal in je s tega vidika ranljivost bančnega sistema na morebitno korekcijo cen na trgu stanovanjskih nepremičnin na segmentu posojil gospodinjstvom večja kot leta 2008. Neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem po nepremičninah bi se lahko srednjeročno omililo, saj se je v drugi polovici leta 2021 ponovno povečalo število izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske stavbe, vendar pa lahko hitro povečevanje stroškov materiala in dela v prihodnje to omeji. Zaradi vojne v Ukrajini in povečanja geopolitičnih napetosti lahko pričakujemo še višje cene ter pomanjkanje energentov in drugih surovin, ustrezne opreme in delavcev v gradbeništvu. To bi lahko še dodatno povečalo gradbene stroške, kar se lahko prelije v še višje cene stanovanjskih nepremičnin. Tudi cene na trgu poslovnih nepremičnin so se v drugi polovici leta 2021 precej zvišale, v zadnjem četrtletju lani so bile tako medletno višje za 10,3 %. Trg poslovnih nepremičnin v Sloveniji je majhen ter osredotočen na pisarne in lokale v večjih trgovskih centrih oziroma središčih največjih slovenskih mest. Za trg poslovnih nepremičnin so zato značilna velika nihanja v cenah in transakcijah.

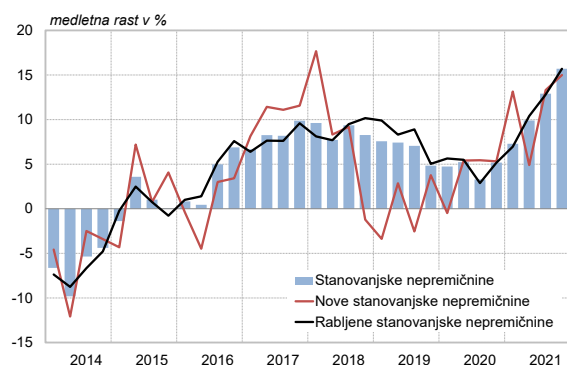
Gibanja na trgu stanovanjskih nepremičnin

Raven cen stanovanjskih nepremičnin je tako realno kot nominalno že višja od predhodnega vrha v letu 2008. Rast cen stanovanjskih nepremičnin se je v letu 2021 močno pospešila in presegla do zdaj najvišje dosežene stopnje rasti iz leta 2008. V četrtem četrtletju leta 2021 je medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin znašala 15,7 %, medtem ko je bila še leta 2020 zmerna pri 4,6 %. Rast cen se je pospešila tako pri novih kot pri rabljenih stanovanjskih nepremičninah in je v četrtem četrtletju leta 2021 medletno znašala 15,0 % oziroma 15,7 % (slika 1.17).¹⁵ Nominalne cene stanovanjskih nepremičnin so v zadnjem četrtletju 2021 vrh iz leta 2008 presegle že za 21,8 %, medtem ko so ga realne cene presegle za 3,7 %. Rast cen stanovanjskih nepremičnin se je zviševala že od leta 2015, kar je verjetno povezano z rastjo dohodkov gospodinjstev, ugodnimi posojilnimi pogoji na bančnem trgu in nizko ravno cen nepremičnin po svetovni finančni krizi. Ob okrevanju slovenskega gospodarstva v letu 2021 zaradi krize, ki jo je povzročila pandemija covida-19, se je rast cen nepremičnin močno okrepila in bila višja kot rast BDP (slika 1.18).

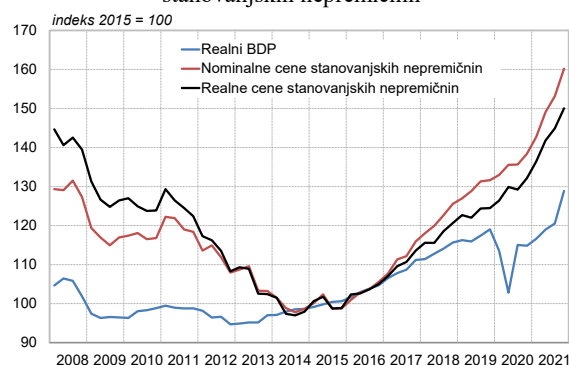
¹⁴ Več o makrobonitetnih ukrepih v poglavju Makrobonitetna politika za bančni sistem in lizing družbe.

¹⁵ Po navedbi SURS bodo podatki za leto 2021 še revidirani in objavljeni ob objavi podatkov za 1. četrtletje 2022, junija 2022. Podatki bodo revidirani zaradi naknadne pridobitve večjega števila prodaj novih stanovanjskih nepremičnin za leto 2021.

Slika 1.17 Cene stanovanjskih nepremičnin

Slika 1.18 Realni BDP ter realne in nominalne cene stanovanjskih nepremičnin

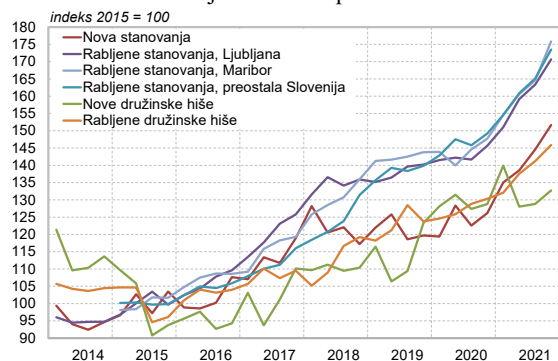

Opomba: Realne cene stanovanjskih nepremičnin so izračunane z razmerjem med nominalnimi cenami stanovanjskih nepremičninami in deflatorjem HICP.

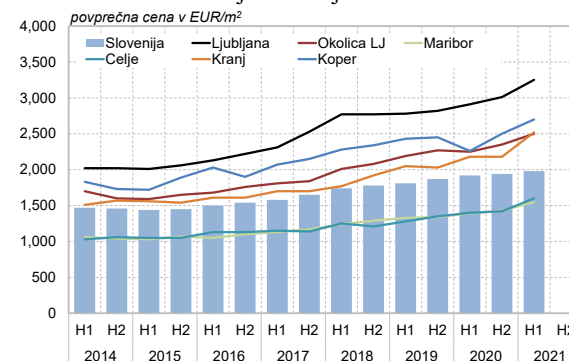
Vir: SURS.

Cene stanovanjskih nepremičnin so se zvišale v vseh večjih slovenskih mestih in tudi v preostali Sloveniji. Rast cen stanovanjskih nepremičnin se je v zadnjem četrtletju leta 2021 okrepila pri vseh vrstah nepremičnin, nekoliko manj pri družinskih hišah, predvsem novih (slika 1.19). Povprečne cene rabljenih stanovanj v EUR/m² ostajajo najvišje v Ljubljani in na Obali ter so v prvi polovici leta 2021 znašale 3.250 EUR/m² oziroma 2.700 EUR/m², medtem ko so se v tem obdobju medletno najbolj zvišale v Kranju in Celju (slika 1.20).

Slika 1.19 Cene stanovanjskih nepremičnin glede na lokacijo in vrsto nepremičnine

Slika 1.20 Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji in v večjih slovenskih mestih

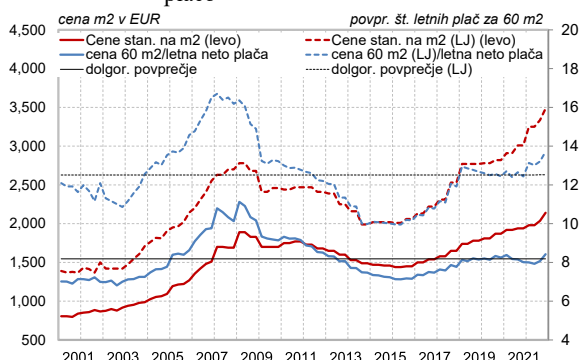
Opomba: Na sliki desno je podatek za Koper za prvo polovico leta 2021 ocenjen za Obalo (skupaj Obala brez Kopra in Koper).

Vir: GURS, SURS.

Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečno letno neto plačo se je od leta 2018 gibalo okoli dolgoročnega povprečja in ga leta 2021 tudi nekoliko preseгло. Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečno letno neto plačo je v zadnjem četrtletju 2021 znašalo okoli 13,7 letnih neto plač, medtem ko je to razmerje na ravni Slovenije znašalo 8,2 letnih neto plač (slika 1.21). Razlika med obema kazalnikoma je bila največja v letu 2007, ko je bilo treba za nakup stanovanja (60 m²) v Ljubljani nameniti šest povprečnih letnih neto plač več kot za nakup stanovanja (60 m²) v preostali Sloveniji, medtem ko je bila razlika najmanjša leta 2013, in sicer okoli tri povprečne letne neto plače. Gibanje povprečnih cen rabljenih stanovanj na m² v Sloveniji in Ljubljani je bilo skozi čas podobno, razlika med povprečnima ravnema cen v Ljubljani in Sloveniji pa se je v zadnjih treh letih nekoliko povečala.

V zadnjih letih se je razlika med obrestno mero dolgoročnega depozita in donosnostjo oddaje glede na cene nepremičnin povečala, kar bi lahko prispevalo k zviševanju cen nepremičnin tudi v prihodnje. Med letoma 2010 in 2015, ko so se cene nepremičnin zniževale, se je donosnost oddaje glede na cene nepremičnin povečevala (slika 1.22). V obdobju zelo nizkih obrestnih mer od leta 2014 se je donosnost oddaje z zamikom prav tako začela zniževati, saj so cene nepremičnin naraščale hitreje kot najemnine, še zlasti v času pandemije covida-19, ko so slednje upadle. Delno je to mogoče pripisati tudi pomanjkanju varnejših, vendar donosnejših alternativnih naložb v primerjavi z dolgoročno depozitno obrestno mero.

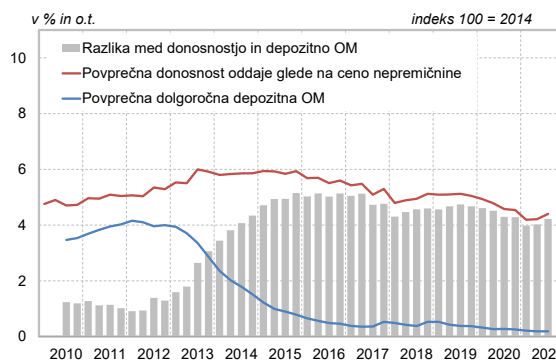
Slika 1.21 Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja (60 m²) in povprečno letno plačo

Opomba: Na sliki levo je povprečna cena na kvadratni meter stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji in Ljubljani zadnjih dveh četrletij preračunana s pomočjo stopnje rasti na podlagi indeksa SURS za rabljena stanovanja v Ljubljani in preostali Sloveniji. Do polovice leta 2021 je uporabljen podatek GURS. Na sliki desno je donosnost najema glede na povprečno ceno nepremičnine izračunana kot: $\text{letni bruto dohodek iz najemnin} / \text{cena nepremičnine} \cdot 100 = ((\text{mesečna najemnina na m}^2 \cdot 12) / \text{povprečna cena nepremičnine na m}^2) \cdot 100$.

Vir: GURS, SURS, Slonep.

Slika 1.22 Donosnost oddaje nepremičnine glede na povprečno ceno nepremičnine

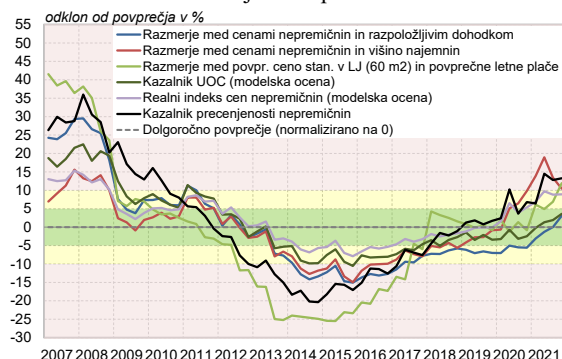

Cene stanovanjskih nepremičnin so v zadnjih dveh letih dohitele dolgoročno ravnovesje in ga tudi presegle, v četrtem četrletju leta 2021 so že vsi kazalniki preценjenosti stanovanjskih nepremičnin nakazovali, da so cene postale relativno preценjene,¹⁶ z nadaljnjo rastjo cen nepremičnin pa bi se lahko preценjenost še povečala (slika 1.23). Kompleksnejši kazalnik preценjenosti nepremičnin¹⁷ kaže največjo preценjenost, za okoli 13 %, k preценjenosti pa prispevajo vse komponente kazalnika, z izjemo ene, razmerja med cenami nepremičnin in hipotetično zmožnostjo izposojanja (slika 1.24). Preценjenost za nekoliko nad 10 % kažeta kazalnik razmerja med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečno letno plačo ter kazalnik razmerja med cenami in najemninami, ki se je v drugi polovici leta 2021 sicer znižal. Po drugi strani je kazalnik razmerja med cenami in razpoložljivim dohodkom še vedno blizu dolgoročnega povprečja in je preценjenost začel izkazovati šele v četrtem četrletju 2021, saj se je poleg cen stanovanjskih nepremičnin povečeval tudi dohodek (tj. agregatni razpoložljivi dohodek).

¹⁶ Kazalniki preценjenosti prikazujejo relativno preценjenost nepremičnin in ne njihove absolutne preценjenosti. V besedilu se na splošno uporablja le besedna zveza preценjenost, mišljena pa je relativna preценjenost. Relativna preценjenost pomeni, da se dinamika cen stanovanjskih nepremičnin primerja z dolgoročno dinamiko neke druge osnove ali več osnovami, ki so večinoma dohodkovne (npr. BDP, razpoložljivi dohodek), cenovne (npr. splošna inflacija, cene najemnin) ali stroškovne narave (npr. stroški v gradbeništvu, višina obrestne mere za stanovanjska posojila). Prednost izračuna relativne preценjenosti v primerjavi z absolutno je ta, da se pri relativni preценjenosti lahko opremo na določeno referenčno točko – to je osnova v imenovalcu. Pri absolutni preценjenosti te referenčne točke ni, prav tako pa je pri absolutni preценjenosti pomemben subjektivni vidik kupec-prodajalec, saj je lahko absolutna preценjenost z vidika kupca precej drugačna kot z vidika prodajalca.

¹⁷ Večina kazalnikov je izračunana kot razmerje dveh različnih indeksov, medtem ko izračun kompleksnejšega kazalnika preценjenosti nepremičnin sledi metodologiji, opredeljeni v Lenarčič, Č., in Damjanović, M. (2015), Slovene residential property prices misalignment with fundamentals. Prikazi in analize, Banka Slovenije, modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin pa metodologiji, ki smo jo podrobneje predstavili v tematski sekciji Poročila o finančni stabilnosti, junij 2019. Kazalnik UOC (angl. Unobserved components methodology) temelji na metodologiji izločevanja cikličnih in enkratnih komponent od trendnih neke časovne serije (izračun sledi metodologiji Rünstlerja in Vlekke, 2018). Razlika med dejanskimi podatki in zgajeno časovno serijo UOC predstavlja odklon cen nepremičnin od dolgoročnega povprečja. Meje preценjenosti so določene, tako da odklon, večji od desetih odstotnih točk (rdeči pas), nad oziroma pod dolgoročnim povprečjem predstavlja preценjenost oziroma podcenjenost nepremičnin, odklon med petimi in desetimi odstotnimi točkami (rumeni pas) pa rahlo preценjenost oziroma rahlo podcenjenost. Kazalniki so v ravnotežju, če so v zelenem pasu oziroma če je odklon manjši od petih odstotnih točk okoli dolgoročnega ravnotežja. Kazalniki preценjenosti se razlikujejo tudi po obdobju opazovanja. Kazalnik UOC je zajet v obdobju med 1996 Q1 in 2021 Q3. Razmerje povprečne cene stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečne cene letne plače je zajeto v obdobju med 2000 Q1 in 2021 Q3. Kazalnik preценjenosti nepremičnin je prav tako zajet v obdobju med 2000 Q1 in 2021 Q3. Modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin je zajet v obdobju med 2001 Q4 in 2021 Q3. Razmerji med cenami nepremičnin in razpoložljivim dohodkom ter med cenami nepremičnin in višino najemnin pa sta zajeti v obdobju med 2007 Q1 in 2021 Q3.

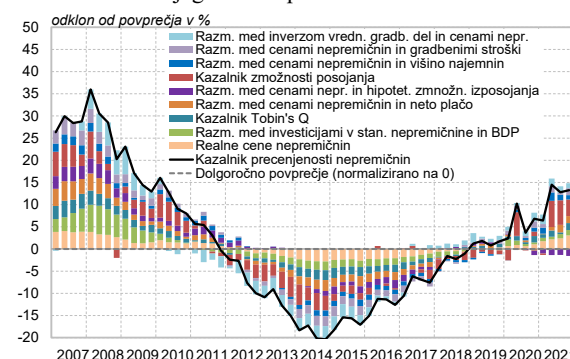
Slika 1.23 Različni kazalniki preценjenosti cen stanovanjskih nepremičnin

Opomba: Kazalniki ravnotežnosti cen stanovanjskih nepremičnin so normalizirani okrog lastnega dolgoročnega povprečja, ki je postavljeno na vrednost 0. To omogoča enostavnejšo primerjavo med različnimi kazalniki, odklon kazalnikov od dolgoročnega povprečja prikazuje preценjenost oziroma podcenjenost cen stanovanjskih nepremičnin.

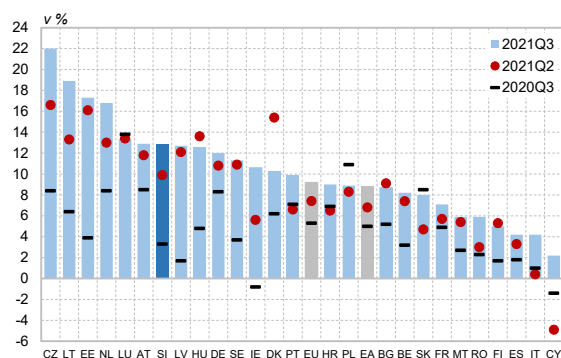
Vir: Eurostat, SURS, GURS, ECB SDW.

Slika 1.24 Kazalnik preценjenosti nepremičnin in njegove komponente

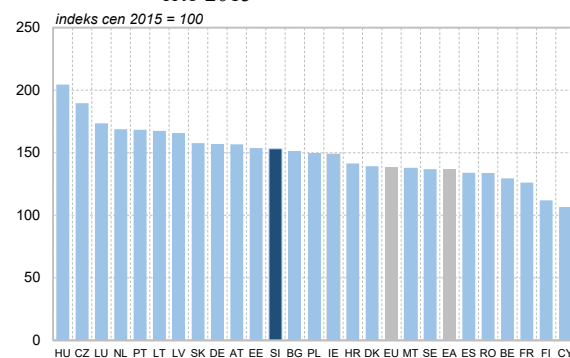
Rast cen stanovanjskih nepremičnin je bila leta 2021 visoka v večini držav EU. V tretjem četrtletju 2021 je povprečje stopenj rasti cen stanovanjskih nepremičnin v evroobmočju medletno znašalo 8,8 % (slika 1.25). Rast cen na slovenskem trgu stanovanjskih nepremičnin je v tretjem četrtletju 2021 presegla povprečje stopenj rasti cen v EU. Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin se je tako kot v Sloveniji močno zvišala tudi v nekaterih drugih državah EU, med drugim v baltskih državah, na Češkem in tudi v večjih gospodarstvih EU, tj. v Nemčiji, Avstriji in na Nizozemskem, kjer je medletna rast v tretjem četrtletju leta 2021 dosegla oziroma presegla 12 %. Cene stanovanjskih nepremičnin so se v Sloveniji do tretjega četrtletja 2021 v primerjavi z letom 2015 povečale bolj kot v evroobmočju in EU (slika 1.26). Po drugi strani je bila rast cen stanovanjskih nepremičnin med letom 2008 in tretjim četrtletjem 2021 v Sloveniji nižja od povprečja evroobmočja. Najnižjo rast med državami EU so v tem obdobju beležile italijanske nepremičnine, najvišjo pa avstrijske (slika 1.27).

Slika 1.25 Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin v državah EU

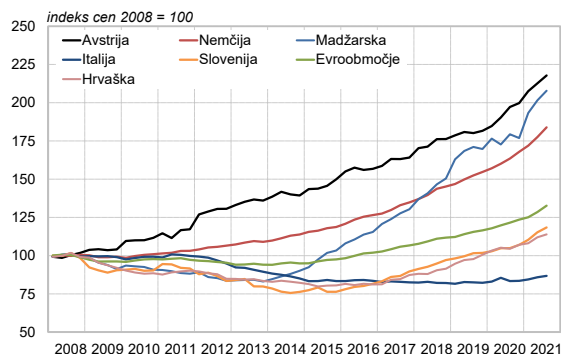
Vir: Eurostat.

Slika 1.26 Cene stanovanjskih nepremičnin v državah EU v tretjem četrtletju 2021 glede na leto 2015

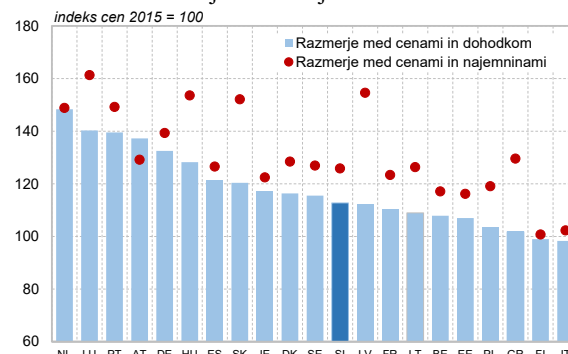
Preценjenost stanovanjskih nepremičnin je v EU največja na Nizozemskem, v Luksemburgu, na Portugalskem in v Avstriji. Preценjenost stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji glede na kazalnika razmerje med cenami nepremičnin in dohodkom ter razmerje med cenami nepremičnin in najemninami kljub hitri rasti cen v letu 2021 ni med največjimi v EU (slika 1.28).

Slika 1.27 Gibanje cen stanovanjskih nepremičnin v izbranih državah EU

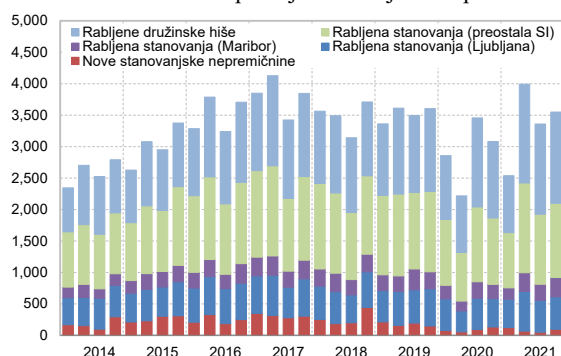
Vir: Eurostat, ECB, OECD

Slika 1.28 Kazalniki precejnosti cen stanovanjskih nepremičnin v državah EU v tretjem četrtletju 2021

Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin se je po upadu zaradi nastopa pandemije covid-19 ob večjem številu prodaj stanovanjskih nepremičnin v drugi polovici leta 2021 glede na leto pred tem precej povečala in dosegla najvišjo vrednost v zadnjih osmih letih (slika 1.30). Skupno število prodaj (13.440) se je v letu 2021 glede na leto 2020 povečalo za 16 %, vendar je bilo še vedno nekoliko manjše kot med letoma 2016 in 2019. Delež prodaj novih stanovanjskih nepremičnin v skupnem številu prodaj se je leta 2021 po upadu v letu pred tem še dodatno nekoliko zmanjšal in ostaja v primerjavi s številom prodaj rabljenih stanovanj izjemno majhen (2,7 % v četrtem četrtletju leta 2021) (slika 1.29).¹⁸ Delež vrednosti prodaj novih stanovanjskih nepremičnin v skupni vrednosti prodaj je nekoliko večji (4,2 % v četrtem četrtletju leta 2021), vendar je še prav tako precej manjši kot pred leti. Z rastjo cen stanovanjskih nepremičnin se je v drugi polovici leta 2021 medletno povečala tudi vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin, in sicer za 25 %.

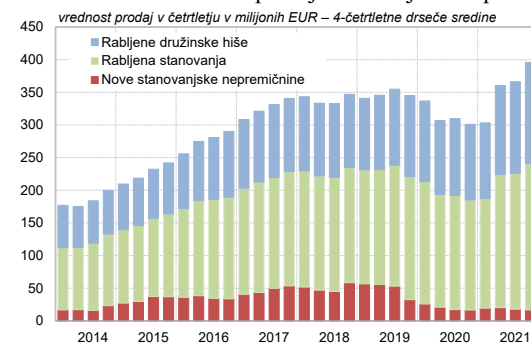
Slika 1.29 Število prodaj stanovanjskih nepremičnin

Opomba: Na obeh slikah stolpci predstavljajo skupno število oziroma vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin.

Vir: SURS.

Slika 1.30 Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin

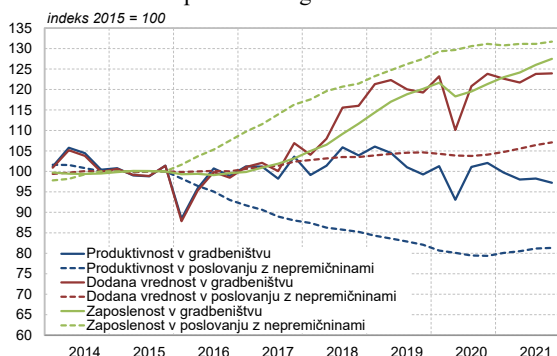

Ponudba in povpraševanje na trgu nepremičnin

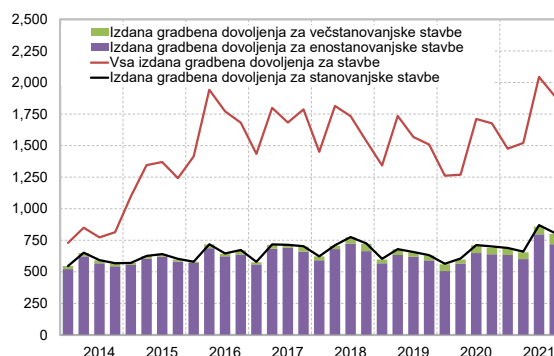
Neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem, prisotno na trgu stanovanjskih nepremičnin, bi se lahko s predvidenim povečanjem ponudbe novih stanovanjskih nepremičnin srednjeročno nekoliko zmanjšalo. Zaposlenost v dejavnosti gradbeništva se je tudi v drugi polovici leta 2021 močno povečala, nekoliko pa tudi v poslovanju z nepremičninami, medtem ko je dodana vrednost v teh dveh dejavnostih ostala robustna (slika 1.31). Posledično se je v letu 2021 zaustavilo padanje produktivnosti v poslovanju z nepremičninami, v gradbeništvu pa se je produktivnost znižala pod raven iz leta 2015. Za zmanjšanje neravnovesja med ponudbo in povpraševanjem na trgu stanovanjskih nepremičnin je spodbudno, da je v prvi polovici leta 2021 število izdanih gradbenih dovoljenj ostalo na ravneh iz leta 2020 in ga v drugi polovici leta 2021 preseglo. Srednjeročno je v zadnjih treh letih spodbudno tudi povečevanje števila izdanih gradbenih dovoljenj za večstanovanjske objekte. Ta so v drugi polovici leta 2021 v povprečju predstavljala 9 % vseh izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske nepremičnine (slika 1.32), medtem ko je od leta 2014 in do leta 2019 ta delež znašal le 4 %.

¹⁸ Kot je že omenjeno, bodo podatki še revidirani zaradi naknadne pridobitve večjega števila prodaj novih stanovanjskih nepremičnin za leto 2021.

Slika 1.31 Produktivnost, dodana vrednost in zaposlenost v gradbeništvu

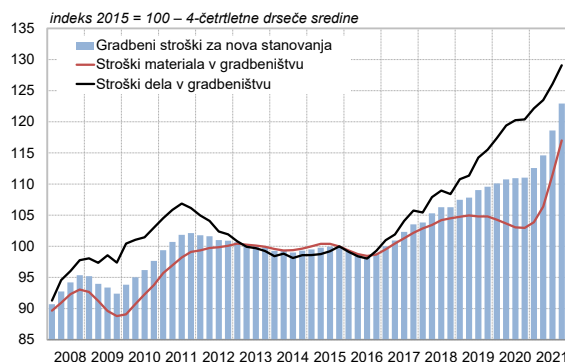
Slika 1.32 Število izdanih gradbenih dovoljenj

Opomba: Produktivnost v gradbeništvu je opredeljena kot povprečna produktivnost delovne sile glede na dodano vrednost.
Vir: SURS.

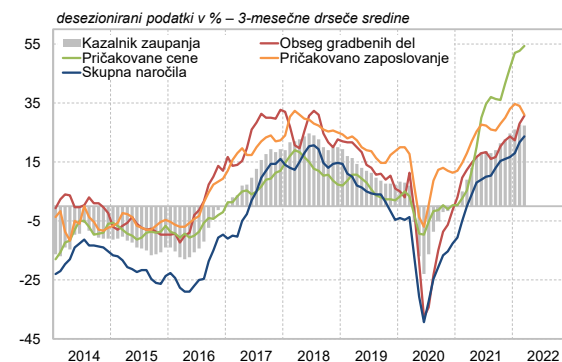
Omejitveni dejavniki na ponudbeni strani se kažejo v naraščanju gradbenih stroškov, tako stroškov dela kot stroškov materiala. Tudi zaradi posledic vojne v Ukrajini in povečanja geopolitičnih napetosti lahko pričakujemo višje cene in pomanjkanje energentov oziroma surovin, ustrezne opreme in delavcev v gradbeništvu ter zastoje v dobavnih verigah. To bi lahko dodatno povečalo gradbene stroške, kar se lahko prelije tudi v višje cene stanovanjskih nepremičnin. V drugi polovici leta 2021 je bilo prisotno hitro naraščanje stroškov materiala v gradbeništvu v skladu s povišanjem cen surovin na globalni ravni, medtem ko je bila v zadnjih letih visoka tudi rast stroškov dela zaradi večjega zaposlovanja v gradbeništvu (slika 1.33). Med nefinančnimi družbami v gradbeništvu je bil v drugi polovici leta 2021 prisoten optimizem glede naročil in obsega gradbenih del ter zaposlovanja, vendar pa so nefinančne družbe pričakovale tudi višanje cen v prihodnje. Kazalnik zaupanja v gradbeništvu je bil že na ravni iz leta 2018 (slika 1.34). V prvih treh mesecih leta 2022 se je kazalnik zaupanja še nekoliko povečal, pri čemer so se močno povečala pričakovanja glede rasti cen v prihodnje, pričakovano zaposlovanje pa se je nekoliko zmanjšalo.

Slika 1.33 Gradbeni stroški za nova stanovanja

Vir: SURS.

Slika 1.34 Poslovne tendence v gradbeništvu

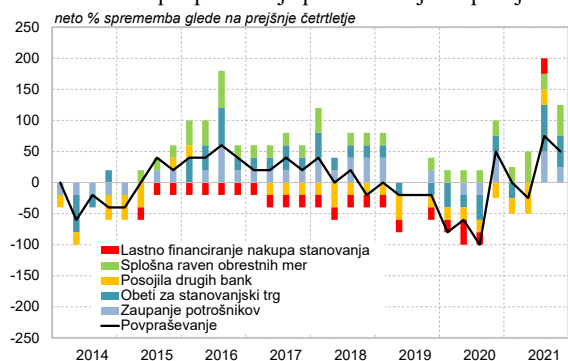

Zaupanje potrošnikov se je v drugi polovici leta 2021 ponovno poslabšalo, medtem ko so pričakovanja potrošnikov glede večjih nakupov v prihodnje ostala enaka, ob tem pa se je povečalo tudi povpraševanje po posojilih.¹⁹ S tem se je povečalo tudi povpraševanje po stanovanjskih posojilih, k čemur je pripomoglo več dejavnikov, najbolj pa splošna raven obrestnih mer,²⁰ obeti za stanovanjski trg in zaupanje potrošnikov (slika 1.35). Omejitveni dejavnik na strani ponudbe je (sicer dolgoletno) majhen delež bruto investicij v stanovanja v BDP, ki je leta 2021 znašal 2,2 %, medtem ko je v EU znašal 5,6 % (slika 1.36), ter pomembno prispeva k neravnovesju med ponudbo in povpraševanjem po nepremičninah v Sloveniji.

¹⁹ Glej sliko o mnenju potrošnikov v poglavju Gospodinjstva.

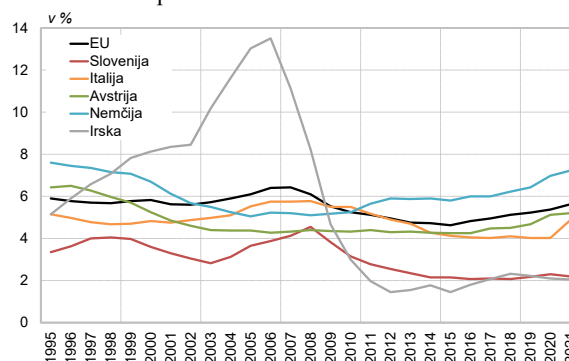
²⁰ Več o gibanju obrestnih mer za stanovanjska posojila v poglavju Obrestno tveganje.

Slika 1.35 Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih

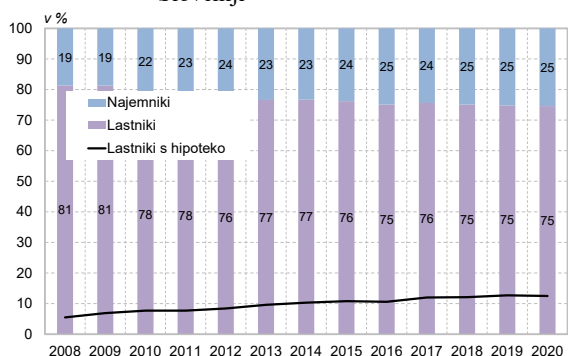
Opomba: Na sliki levo se podatki nanašajo na anketo Bank Lending Survey (BLS).²¹
Vir: ECB SDW, Eurostat.

Slika 1.36 Delež bruto investicij v stanovanja v BDP po državah EU

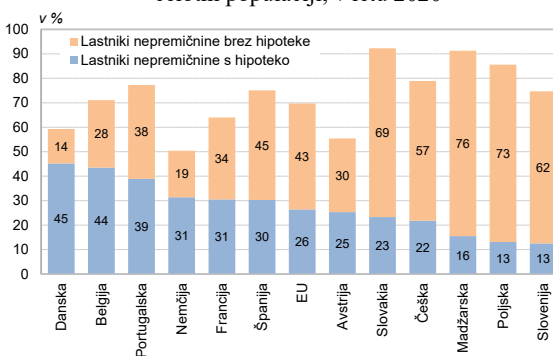
V Sloveniji je delež lastnikov nepremičnin razmeroma velik, delež lastnikov s hipoteko pa med najmanjšimi v EU. Delež lastniških stanovanj je leta 2020 v Sloveniji obsegal 75 % vseh stanovanj (slika 1.37). S postopnim razvojem najemniškega trga v Sloveniji je skozi leta delež lastniških stanovanj nekoliko upadel, a ostaja pet odstotnih točk nad povprečjem držav EU, kjer znaša 70 %. V zadnjih desetih letih se je v Sloveniji nekoliko povečal delež lastnikov nepremičnin s hipoteko, vendar je še vedno majhen (12,5 %) in pod povprečjem držav EU (26,4 %) (slika 1.38).

Slika 1.37 Lastniki in najemniki nepremičnin v Sloveniji

Vir: Eurostat.

Slika 1.38 Lastniki nepremičnin s hipoteko in brez v celotni populaciji, v letu 2020

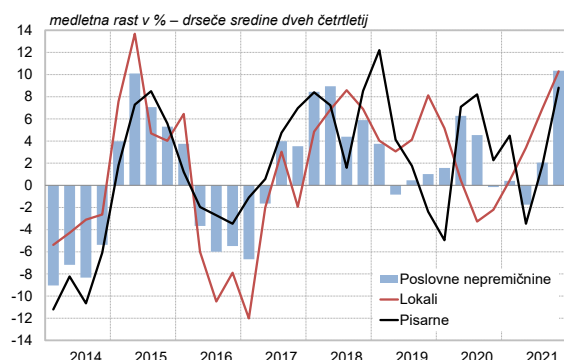

Gibanja na trgu poslovnih nepremičnin

Cene na trgu poslovnih nepremičnin so se v zadnjem četrletju leta 2021 precej zvišale, medletno za 10,3 %, pri čemer so leta 2021 naraščale tako cene lokalov kot pisarn. V letu 2021 se je rast cen lokalov do zadnjega četrletja leta 2021 medletno okrepila na 10,3 %, medtem ko so se cene pisarn po upadu v drugem četrletju v tretjem četrletju ponovno zvišale, in sicer za 1,8 %, v zadnjem četrletju pa se je rast okrepila na 8,8 % (slika 1.39). Trg poslovnih nepremičnin v Sloveniji je majhen ter osredotočen na pisarne in lokale v večjih trgovskih centrih oziroma središčih največjih slovenskih mest. Za trg poslovnih nepremičnin so zato značilna velika nihanja v cenah in transakcijah, zaradi manjšega števila poslovnih prostorov, namenjenih trgu, pa je prisotna visoka konkurenčnost najemnega trga. Število izdanih gradbenih dovoljenj se je v drugi polovici leta 2021 v primerjavi s prvo polovico precej povečalo, večji delež gradenj poslovnih nepremičnin pa je namenjen lastni uporabi (slika 1.40).

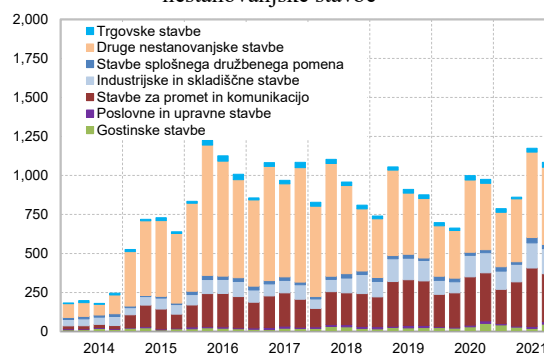
²¹ Več na: [Bank lending survey \(BLS\) \(europa.eu\)](https://www.banklendingsurvey.eu/).

Slika 1.39 Cene poslovnih nepremičnin

Vir: SURS.

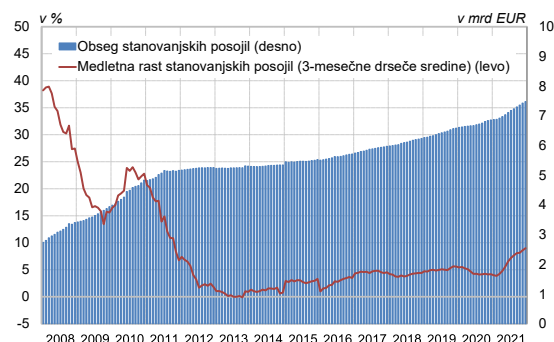
Slika 1.40 Izdana gradbena dovoljenja za nestanovanjske stavbe

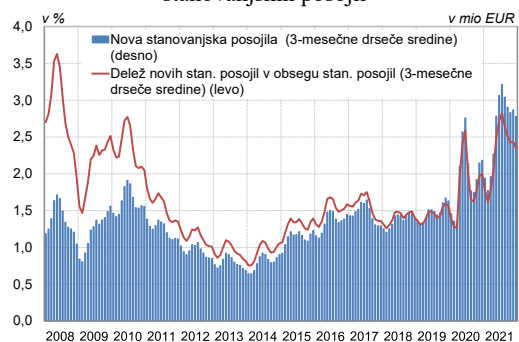
Nepremičninski trg in bančni sistem

Rast stanovanjskih posojil gospodinjstvom, ki je bila v prvi polovici leta 2021 še zmerna (4,8 %), se je v drugi polovici leta močno okrepila in decembra medletno znašala 9,1 %. Delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil se je v drugi polovici leta zmanjševal in je konec leta 2021 znašal 2,3 % (slika 1.41). Pri tem se je povečeval tudi delež fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil in delež tako obrestovanih posojil v stanju vseh posojil.²² Obseg stanovanjskih posojil se je v drugi polovici leta 2021 močno povečal in je decembra 2021 znašal 7,4 mrd EUR oziroma 29,4 % posojil nebančnemu sektorju, v tem obdobju pa se je povečal tudi povprečni mesečni obseg novih poslov, in sicer na 184 mio EUR (slika 1.42).

Slika 1.41 Obseg in medletna rast stanovanjskih posojil

Slika 1.42 Nova stanovanjska posojila in delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil

Opomba: Na desni sliki so med nove posle zajeti tudi obstoječi posli, za katere so bili v obdobju po začetku pandemije odobreni odlogi na podlagi interventne zakonodaje za omilitev njenih posledic. Teh poslov je bilo največ v drugem četrtletju 2020.

Vir: Banka Slovenije.

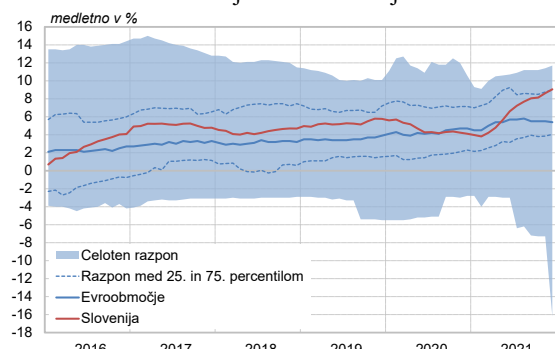
Pomen bančnih posojil gospodinjstvom, torej tudi stanovanjskih, se je v zadnjem desetletju močno povečal. S tem je lahko tudi ranljivost bančnega sistema za morebitno korekcijo cen na trgu stanovanjskih nepremičnin na segmentu posojil gospodinjstvom večja kot leta 2008. Stanovanjska posojila so decembra 2021 predstavljala 29,4-odstotni delež v vseh posojilih nebančnemu sektorju, medtem ko so decembra 2008 stanovanjska posojila predstavljala okoli 10-odstotni delež v vseh posojilih nebančnemu sektorju.²³ Ob tem je treba izpostaviti, da se je ta delež povečal tudi zaradi upada posojil nefinančnim družbam v tem obdobju, in sicer za več kot polovico.

Rast stanovanjskih posojil v Sloveniji je ob pospešitvi v drugi polovici leta 2021 prehitela povprečno stopnjo rasti stanovanjskih posojil v evroobmočju, in dosegla 75. percentil stopenj rasti držav evroobmočja (slika 1.43). Povprečna rast stanovanjskih posojil je v triletnem obdobju 2019–2021 v Sloveniji znašala 5,4 %, medtem ko je bila v evroobmočju nekoliko nižja, 4,4 %. Tudi delež stanovanjskih posojil v BDP, ki se je v zadnjih treh letih nekoliko povečal, je še vedno precej manjši od povprečja evroobmočja (slika 3.13), deloma tudi zaradi visokega deleža lastniških stanovanj v Sloveniji (slika 1.37).

²² Več o gibanju obrestnih mer za stanovanjska posojila v poglavju Obrestno tveganje.

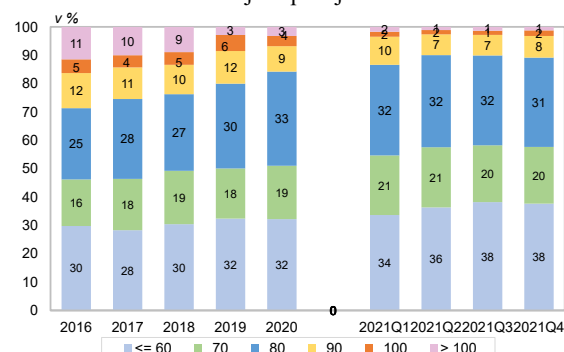
²³ Delež se nanaša na bilančne podatke bank oziroma neto vrednosti kreditov bank gospodinjstvom (prebivalstvo in samostojni podjetniki) v vseh posojilih bank nebančnemu sektorju.

Slika 1.43 Primerjava rasti stanovanjskih posojil med Slovenijo in evroobmočjem

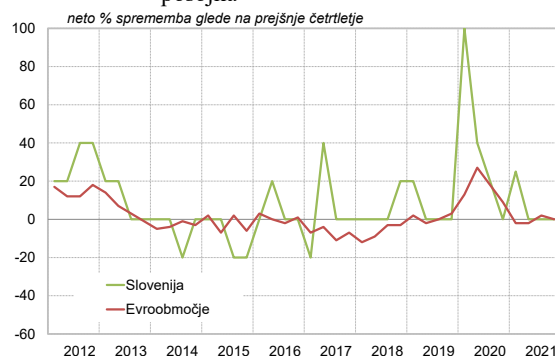
Vir: Banka Slovenije, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

Slika 1.44 Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila

Kreditni standardi bank za stanovanjska posojila se trenutno še vzdržujejo na stabilni ravni (tabela 5.5). Povprečno razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (razmerje LTV), je za nova stanovanjska posojila v zadnjem četrtletju leta 2021 znašalo 63,4 % in je v primerjavi z letom 2020 (67,6 %) nižje za 4,2 odstotne točke. Manj je tudi stanovanjskih posojil z najvišjimi kazalniki LTV, saj je v zadnjem četrtletju leta 2021 delež stanovanjskih posojil z razmerjem LTV nad 80 % znašal 11 % (slika 1.44), v letih 2019 in 2020 pa 20 % oziroma nekoliko manj kot 16 %. Kreditni standardi za stanovanjska posojila so se po anketi BLS leta 2021 večinoma vzdrževali na enaki ravni kot v predhodnem četrtletju (slika 1.45).

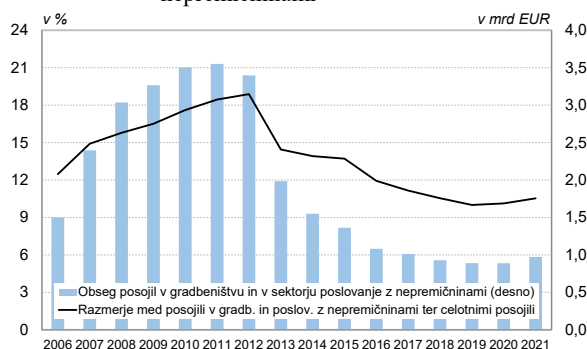
Slika 1.45 Kreditni standardi za stanovanjska posojila

Opomba: Podatki na levi sliki prikazujejo neto odstotno spremembo kreditnih standardov glede na prejšnje četrtletje (neto % kreditnih institucij v vzorcu, ki beležijo zaostreitev kreditnih standardov). Neto sprememba nad nič pomeni zaostreitev, vrednost pod nič pa omilitev kreditnih standardov.

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW.

Slika 1.46 Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami

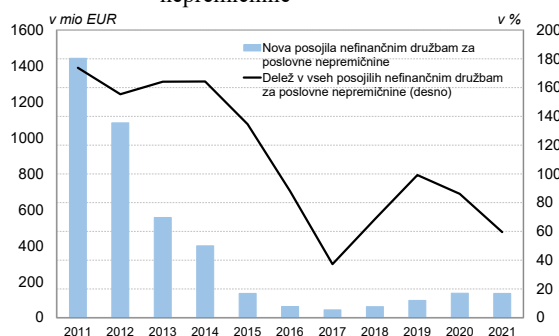

Obseg posojil, namenjenih nefinančnim družbam iz gradbene dejavnosti in dejavnosti poslovanja z nepremičninami, se je od vrha v letu 2011, ko je bil ta največji in znašal 3,5 mrd EUR, do konca leta 2021 močno zmanjšal na 0,97 mrd EUR. Manjša izpostavljenosti bank do nepremičninskega trga prek posojil podjetjem pomeni manjšo ranljivost tega segmenta izpostavljenosti za nenadne korekcije na nepremičninskem trgu. Trenutno je tako tveganje za širjenje negativnih vplivov (angl. contagion) iz gradbene dejavnosti na druge dejavnosti za banke manjše kot pred desetletjem. Kljub izboljšanju večine kazalnikov v dejavnosti gradbeništva so tako banke posojila nefinančnim družbam iz gradbene dejavnosti in dejavnosti poslovanja z nepremičninami v vseh posojilih nefinančnim družbam le rahlo povečale, in sicer na 10,6 %. Pred pandemijo je ob koncu leta 2019 izpostavljenost gradbenemu sektorju in sektorju poslovanja z nepremičninami med vsemi posojili nefinančnim družbam znašala 10,0 % (slika 1.46), medtem ko je na vrhu leta 2012 znašala okoli 19 %.

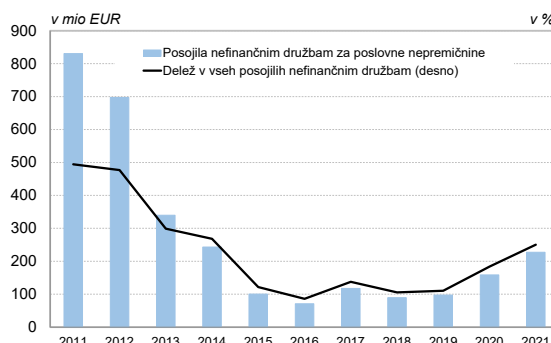
Rast posojil nefinančnim družbam za nakup poslovnih nepremičnin se je decembra leta 2021 medletno zvišala, vendar je ostala zmerna. Stanje teh posojil je decembra 2021 znašalo 228 mio EUR in se je na medletni ravni povečalo za okoli 79 mio EUR (slika 1.47). Obseg novih posojil za poslovne nepremičnine se je v drugi polovici leta 2021 glede na prvo polovico leta 2021 povečal skoraj za polovico. Skupni obseg

novih posojil²⁴ je tako leta 2021 znašal 136 mio EUR in je bil skoraj enak kot leto pred tem (slika 1.48). Manjše povpraševanje nefinančnih družb po posojilih za nakup poslovnih nepremičnin je tudi odraz manjših potreb nefinančnih družb po bančnih virih v zadnjih šestih letih.

Slika 1.47 Nova posojila nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine in njihov delež v posojilih nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine

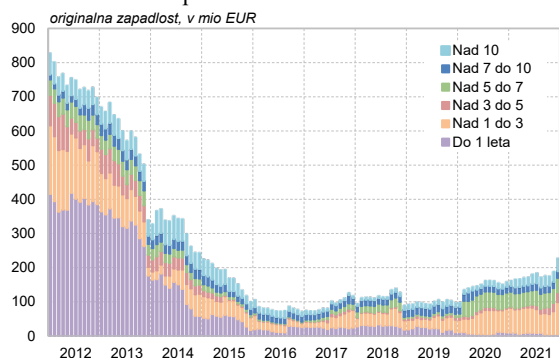
Slika 1.48 Obseg posojil nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine

Vir: Banka Slovenije.

Večina posojil za poslovne nepremičnine je še vedno vezana na spremenljivo obrestno mero. Medtem ko je bilo v stanju posojil v prvi polovici leta 2021 kar 97 % vseh posojil za poslovne nepremičnine obrestovanih s spremenljivo obrestno mero, se je do konca leta 2021 ta delež zmanjšal na 93 % (slika 1.50), pri čemer so bila vsa posojila odobrena v evrih. Glede na strukturo ročnosti posojil je bilo ob koncu leta 2021 43 % posojil za poslovne nepremičnine sklenjenih z ročnostjo do pet let (slika 1.49).

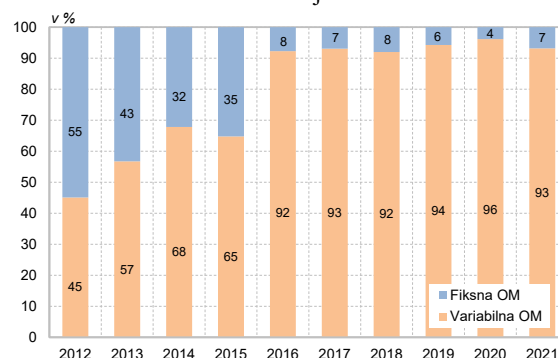
Slika 1.49 Distribucija ročnosti posojil za poslovne nepremičnine

Opomba: Na sliki desno se podatki nanašajo na stanja oziroma obseg posojil za poslovne nepremičnine.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.50 Posojila za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja

1.3 Tveganje financiranja

Vloge nebančnega sektorja so se tudi leta 2021, torej v drugem zaporednem letu pandemije, močno povečale, čeprav se je s postopno normalizacijo gospodarskih razmer in povečano zasebno potrošnjo njihova rast med letom začela zmanjševati. K temu je prispevala upočasnjena rast vlog gospodinjstev in nefinančnih družb, ki so razpoložljiva denarna sredstva najverjetneje namenjala večjemu trošenju in financiranju novih ali odloženih investicij, nekoliko manj pa varčevanju v bankah. Ob nizkih obrestnih merah in še vedno negotovem razvoju pandemije so varčevalci povečevali prosto razpoložljiva sredstva na računih pri bankah in se niso odločali za vezavo sredstev, kar je rekordno visok delež vpoglednih vlog še okrepilo. Zaradi sočasnega izrazitega porasta likvidnih sredstev bank na računih pri centralni banki se vrzel med ročnostjo naložb in obveznosti ni spremenila, a je ostala razmeroma visoka, zaradi česar tveganje financiranja še

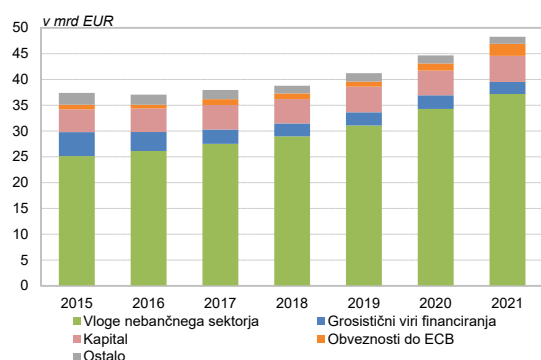
²⁴ Delež novih posojil nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine v vseh posojilih nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine je bil več kot 100 % v letih od 2011 do 2015, pri čemer je bila v letih 2012 in 2013 skoraj polovica posojil odobrenih z ročnostjo do enega leta, s čimer je bil tudi delež v stanju visok. V zadnjih letih se je delež zmanjšal, saj se je zmanjšal tudi delež posojil z ročnostjo do enega leta, pri čemer je narasel delež posojil z ročnostjo med enim in tremi leti.

naprej ocenjujemo kot zmerno. Hipotetično bi lahko nenaden izrazit premik vlog iz bančnega sistema ali med bankami zmanjšal stabilnost njihovega financiranja. S hitro rešitvijo ene od slovenskih bank, katere poslovanje je bilo začasno prekinjeno po začetku vojne v Ukrajini, so vloge nebančnega sektorja ostale stabilen vir financiranja bančnega sistema. Vseeno se je verjetnost odlivov dela vlog iz bank povečala zaradi zelo zaostrenih mednarodnih razmer, večje možnosti nepredvidljivih dogodkov in z njimi povezanih posledic. K zmanjšanju vlog v prihodnje bo lahko prispevala tudi nadaljnja visoka inflacija, ki bo verjetno zlasti varčevalce z višjimi prihranki spodbudila k njihovi delni usmeritvi v donosnejše alternativne naložbe. V naslednjih letih bi lahko na zmanjšanje vlog vplivala uvedba digitalnega evra. Zmanjšanje vlog bi se lahko odrazilo tudi v spremembi strukture bančnega financiranja, kar bi od bank zahtevalo določene prilagoditve, zlasti zaradi izpolnjevanja likvidnostnih zahtev.

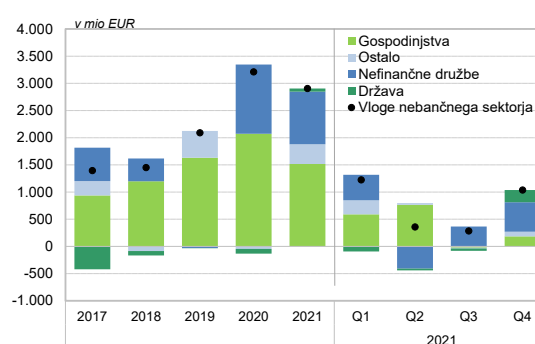
Viri financiranja bank

Vloge nebančnega sektorja so se leta 2021, podobno kot predhodno leto, močno povečale, vendar se je njihova rast med letom upočasnila. Obseg vlog nebančnega sektorja je bil večji za 8,5 % oziroma 2,9 mrd EUR (slika 1.52), kar je le desetina manj od prirasta v letu 2020, ko so po razglasitvi pandemije in ob zaostrenih epidemioloških ukrepih vloge nebančnega sektorja začele izrazito naraščati. K visokemu prilivu vlog v bančni sistem, ki je bil prisoten predvsem v prvem in zadnjem četrtletju leta 2021, so glavnino prispevale višje vloge gospodinjstev in nefinančnih družb. Delež vlog nebančnega sektorja se je okrepil na 77,1 % bilančne vsote in močno presegel povprečje evroobmočja (41,2 %). Ob upoštevanju tega kazalnika se Slovenija uvršča v vrh držav evroobmočja, pri katerih so vloge nebančnega sektorja najpomembnejši vir financiranja bank.

Slika 1.51 Obseg in struktura virov financiranja bank

Slika 1.52 Spremembe stanj vlog po sektorjih

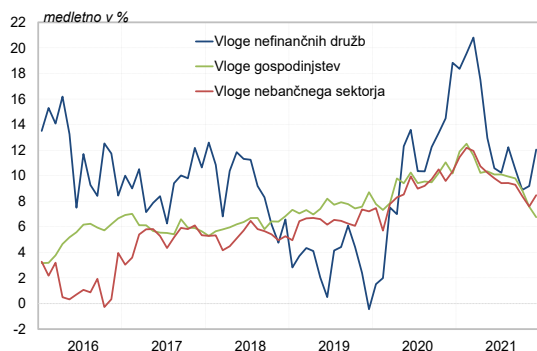

Opomba: Grosistično financiranje zajema obveznosti do bank v tujini in izdane dolžniške vrednostne papirje.

Vir: Banka Slovenije.

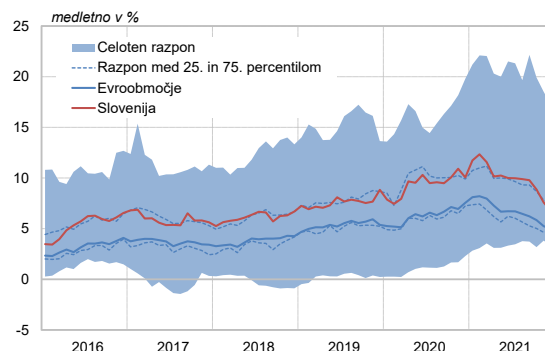
Odvisnost bank od ostalih virov financiranja je ostala majhna (slika 1.51). Delež grosističnih virov se je leta 2021 zmanjšal na 4,8 % bilančne vsote, s čimer ostaja financiranje bank manj izpostavljeno morebitnim prenosom negativnih vplivov s tujih finančnih trgov. Banke so zmanjšale odvisnost od grosističnih virov financiranja z razdolževanjem do bank v tujini, dolžniške vrednostne papirje pa je izdalo le nekaj bank. Pričakujemo, da se bo trend zniževanja grosističnih virov nadaljeval tudi v prihodnje, razen pri tistih bankah, ki bodo izpolnjevanje minimalnih zahtev glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (MREL) poskušale zagotoviti tudi z grosističnimi viri. Obveznosti do Evrosistema so se povečale s sodelovanjem nekaterih bank na avkcijah dolgoročnega refinanciranja (TLTRO-III), kljub temu pa je delež tega vira financiranja s 4,9 % bilančne vsote ostal nizek.

Slika 1.53 Rast vlog po sektorjih

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW), lastni izračuni.

Slika 1.54 Primerjava rasti vlog gospodinjstev med Slovenijo in evroobmočjem

Izrazito mesečno povečevanje vlog gospodinjstev, ki je bilo prisotno v prvi polovici leta 2021, se je v nadaljevanju leta močno umirilo. K upočasnitvi rasti vlog gospodinjstev sta najverjetneje prispevala povečana zasebna potrošnja in poraba sredstev za večje nakupe in investicije, ki so bili v času zaostrenih epidemioloških razmer in omejenih možnosti trošenja težje izvedljivi. Poleg tega z ukinitvijo ukrepov za soočanje s posledicami pandemije gospodinjstva niso bila več deležna finančne pomoči države. To je verjetno v epidemiološki krizi najbolj prizadeta gospodinjstva prisililo tudi k porabi privarčevanih sredstev. Nekateri varčevalci so del prihrankov namesto v banke usmerili tudi v druge alternativne naložbe²⁵ (npr. vzajemne sklade, naložbe v nepremičnine, pokojninsko varčevanje), k čemur so jih spodbudile nizke obrestne mere in uvedene ležarine nekaterih bank. Kljub upočasnitvi rasti vlog gospodinjstev (slika 1.53) se je njihov obseg v celotnem letu povečal za 6,8 % oziroma 1,5 mrd EUR na 23,9 mrd EUR, kar je nekoliko manj od prirasta v letu 2019, torej pred začetkom pandemije. Medletna rast vlog gospodinjstev se je, tako kot v Sloveniji, upočasnila tudi v večini ostalih držav evroobmočja in konec leta 2021 v povprečju znašala 5,0 % (slika 1.54).

Pričakujemo, da se bo rast vlog gospodinjstev v prihodnje še upočasnila. Postopno izboljšanje epidemioloških razmer in večje trošenje sta dejavnika, ki bosta še naprej prispevala k manj izrazitemu prirastu vlog gospodinjstev, kot so ga banke občutile v preteklih dveh letih pandemije (2020–2021). Tudi ob morebitnih poslabšanih epidemioloških razmer bo intenzivnost kopičenja vlog v bankah najverjetneje manjša kot v začetnem obdobju pandemije, ko so bile možnosti trošenja omejene, negotovost glede razvoja pandemije in njenega obvladovanja pa zelo visoka. Povečana inflacija²⁶ bo v prihodnje lahko dodatni razlog za manjši prirast vlog gospodinjstev ali celo delni postopni premik privarčevanih sredstev iz bank. Inflacija, ob hkratnih minimalnih obrestnih merah ali celo ležarinah za pozitivna stanja na računih, znižuje realno vrednost oziroma donosnost prihrankov, kar lahko motivira predvsem varčevalce z višjimi prihranki, da sredstva preusmerijo v donosnejše alternativne naložbe. Vseeno menimo, da je ob upoštevanju tradicionalnega previdnostnega obnašanja slovenskih varčevalcev pri upravljanju prihrankov, verjetnost večjega nenadnega umika vlog zaradi inflacijskih pritiskov zaenkrat majhna.

Okvir 1.1 Stabilnost depozitov: simulacija odziva depozitov na zvišanje obrestnih mer²⁷

Za slovenske banke so bili depoziti od nekdaj pomemben vir financiranja, tako z vidika obsega financiranja kot tudi z vidika njihove stabilnosti, predvsem v zadnjih letih pa se je njihov pomen še povečal. Spremembe deleža depozitov bi ob izjemno nizkih obrestnih merah lahko vplivale na morebitno spremembo funkcije depozitnega povpraševanja, to pa bi lahko vplivalo tudi na samo stabilnost depozitov. Z znižanjem obrestnih mer se je ročnost depozitov skrajšala, s čimer se je povečal tudi delež kratkoročnih depozitov do dveh let, ki so po definiciji ECB opredeljeni kot denarni agregat M2. Krajšanje ročnosti depozitov predstavlja večjo verjetnost, da se likvidnost prelije v druge alternativne naložbe.

V okvirju predstavljamo obstoj kointegracijske povezave med kratkoročnimi depoziti, BDP in referenčno obrestno mero (v našem primeru to obrestno mero predstavlja trimesečni Euribor). Analiza pokaže, da taka kointegracijska povezava, ne glede na to, ali v izračunu upoštevamo obdobje izredno nizkih obrestnih mer ali ne, ostane stabilna. Kointegracijska povezava odraža dolgoročno povezanost med gibanjem obravnavanih spremenljivk. Kratkoročni depoziti so dolgoročno torej pozitivno odvisni od BDP in negativno odvisni od

²⁵ Več v poglavjih Vzajemni skladi in Gospodinjstva.

²⁶ Več o gibanju inflacije v poglavju Makroekonomsko tveganje.

²⁷ Več v: D. Di Virgilio (2022). Stability of deposits in different interest rate regimes. Delovni zvezek Banke Slovenije 2/2022, dostopen na https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/wp_2_22.pdf.

obrestne mere (tabela 1.1). Negativno razmerje obrestne mere in kratkoročnih depozitov odraža oportunitetni strošek držanja likvidnih sredstev v primeru povečevanja oziroma znižanja obrestnih mer. Do podobnih rezultatov smo prišli tudi z upoštevanjem depozitov vseh ročnosti.

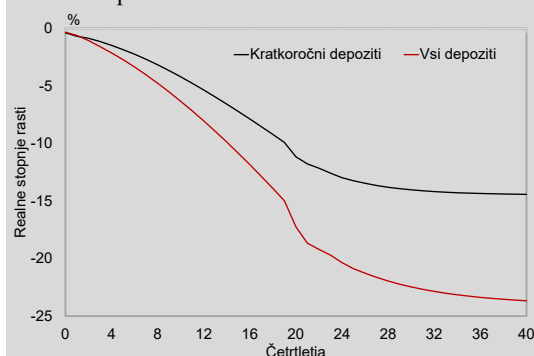
Tabela 1.1 Kointegracijska enačba med depoziti, BDP in referenčno obrestno mero

Vzorec opazovanj	Enačba za kratkoročne depozite	Enačba za vse depozite
1999Q1-2019Q4	$d2_t = 1.096y_t - 0.023i_t$ (0.001) (0.003)	$d_t = 0.86y_t - 0.05i_t$ (0.123) (0.006)
1999Q1-2014Q4	$d2_t = 1.095y_t - 0.020i_t$ (0.002) (0.005)	$d_t = 0.99y_t - 0.05i_t$ (0.122) (0.005)

Opombe: Podatki o depozitih z ročnostjo do dveh let ($d2_t$), o depozitih vseh ročnosti oziroma vseh depozitih (d_t) in BDP (y_t) so izraženi v realnih vrednostih in so dodatno transformirani z logaritmsko transformacijo. Spremenljivka i_t predstavlja nominalno referenčno obrestno mero. V oklepajih so zapisane standardne napake ocenjenih koeficientov. Podatki, ki vstopajo v model, so četrletni.

V naslednjem koraku analize ocenimo model VECM s podatki, povezanimi z metodo kointegracije. Z modelom VECM preverimo odziv depozitov na normalizacijo obrestnih mer. Simulacije pokažejo, da postopno zviševanje obrestnih mer za 25 bazičnih točk (tj. 0,25 odstotne točke) v naslednjih 20 četrletjih (torej do obrestne mere v višini 5 %) zmanjša obseg kratkoročnih depozitov v prvih 12 četrletjih za 5 %, v 20 četrletjih za 10 %, v 40 četrletjih pa celo za 14 % (slika 1.55). Zmanjšanje depozitov kljub velikemu predpostavljenemu obrestnemu šoku srednjeročno ni drastično, predvidevamo pa, da bi banke v takem primeru lahko depozitne vire financiranja nadomestile z drugimi oblikami financiranja.

Slika 1.55 Simulacija normalizacije obrestnih mer in odziv depozitov

Vir: Banka Slovenije.

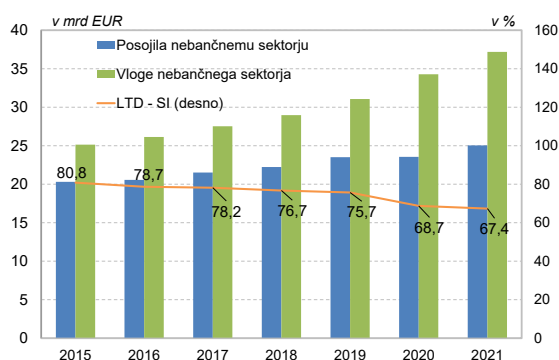
Rast vlog nefinančnih družb je leta 2021 kljub znižanju ostala razmeroma visoka. Obseg vlog nefinančnih družb se je povečal za 12,0 % oziroma 967 mio EUR na 8,9 mrd EUR, kar predstavlja skoraj petino vseh virov financiranja bančnega sistema. Mesečne spremembe stanj omenjenih vlog so ostale, podobno kot v preteklih letih, močno volatilne, kar je najverjetneje posledica različnih likvidnostnih potreb, ki jih imajo podjetja ob tekočem poslovanju. Pričakujemo, da se bo rast vlog nefinančnih družb v prihodnje še umirila. Podjetja bodo nadaljevala uresničevanje v času pandemije odloženih ali novih investicij, pri čemer vloge pri bankah predstavljajo pomemben dodaten vir financiranja.

Z zelo zaostrenimi mednarodnimi razmerami zaradi vojne v Ukrajini se je verjetnost odliva vlog gospodinjstev in nefinančnih družb iz bank nekoliko povečala. Takoj po začetku ruske agresije na Ukrajino je ena od slovenskih bank utrpela precejšen odliv vlog gospodinjstev in nefinančnih družb, ki so prihranke delno prenesli k drugim bankam ali jih (v manjši meri) umaknili iz bančnega sistema, zato je bilo treba za zagotovitev nemotenega poslovanja banke in zagotovitev finančne stabilnosti na splošno začasno ustaviti njeno poslovanje ter najti ustrezno rešitev. Po dveh dnevih moratorija v poslovanju je v začetku marca banka dobila novega lastnika, poslovanje pa je nemoteno potekalo dalje. Čeprav je banka po ponovnem odprtju utrpela nekaj dodatnih odlivov vlog, se je poslovanje hitro normaliziralo, kar je stabiliziralo tudi splošne razmere na našem bančnem trgu. Tako so ob hitri in uspešni rešitvi te banke vloge nebančnega sektorja ostale stabilen vir financiranja bančnega sistema. Ohranilo oziroma okrepilo se je zaupanje varčevalcev v delovanje bančnega sistema in do umika vlog na ravni sistema ni prišlo. Vseeno pa je verjetnost morebitnega odliva depozitov iz bank večja kot pred rusko agresijo na Ukrajino zaradi negotovega prihodnjega razvoja geopolitičnih razmer in možnih nepredvidljivih dogodkov, ki bi lahko vplivali na delovanje finančnega sistema (npr. kibernetični napadi). Možnost uresničitve tveganja umika vlog je ob tem

precej visoka zaradi prevladujočih vpoglednih vlog (več v nadaljevanju), ki varčevalcem omogočajo takojšen umik prihrankov iz bank.

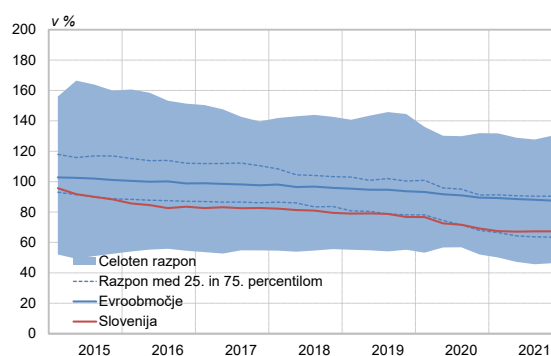
Zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) se je ob oživitvi rasti posojil rahlo upočasnilo. Kljub povečani kreditni aktivnosti je prirast posojil nebančnemu sektorju leta 2021 znašal le polovico prirasta vlog nebančnega sektorja, zato se je vrednost kazalnika LTD znižala za 1,4 odstotne točke na 67,4 % (slika 1.56). Banke so lahko še naprej financirale celotno kreditno aktivnost le z vlogami in pri tem ostale neodvisne od drugih virov financiranja. Nizka vrednost kazalnika LTD hkrati tudi pomeni, da bankam ni uspelo celotnega priliva vlog usmeriti v kreditiranje, zato so se nadalje kopičila predvsem likvidna sredstva na računih pri centralni banki. Zaradi zaostajanja rasti posojil za rastjo vlog se je vrednost LTD v letu 2021 znižala tudi na ravni evroobmočja na 87 %, znižanje pa je bilo prisotno pri skoraj dveh tretjinah držav. Konec leta 2021 je imelo šest držav vrednost LTD nižjo od slovenske, ki se je pomaknila nekoliko nad 25. percentil vrednosti LTD držav evroobmočja (slika 1.57).

Slika 1.56 Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)

Opomba: Na sliki desno so upoštevani podatki na konsolidirani osnovi.
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 1.57 Primerjava razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) med Slovenijo in evroobmočjem

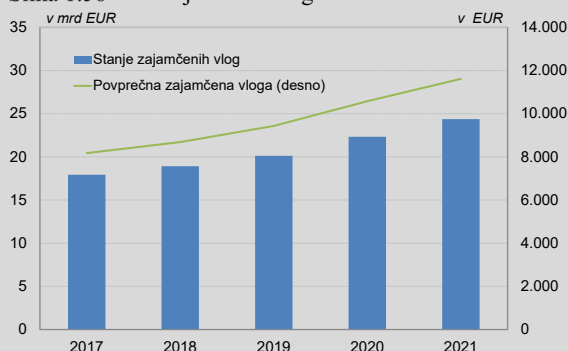
Okvir 1.2 Sistem jamstva za vloge

Na podlagi Zakona o sistemu jamstva za vloge (ZSJV)²⁸ znaša zjamčena vloga vlagatelja pri posamezni banki oziroma hranilnici, ki je članica sistema jamstva za vloge v Republiki Sloveniji, do zneska 100.000 EUR, ne glede na rezidentstvo vlagatelja. V primeru samostojnih podjetnikov in drugih fizičnih oseb, ki samostojno opravljajo dejavnost, gre za fizične osebe, ki za zasebne in poslovne namene uporabljajo isto davčno številko ter imajo lahko po zakonu za oba namena odprt le en račun. Tudi v primeru morebitnih ločenih vlog se vse vloge takih subjektov združijo in obravnavajo kot vloga enega vlagatelja.

Članice sistema jamstva za vloge so vse banke in hranilnice, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji. Vloge pri bankah iz držav članic Evropskega gospodarskega prostora, ki bančne storitve v Republiki Sloveniji opravljajo prek podružnice ali neposredno, so zjamčene po sistemu zjamčenih vlog v državi članici, kjer je sedež te banke. Pri izračunu zneska zjamčene vloge posamezne fizične ali pravne osebe se upošteva skupno stanje vseh terjatev te osebe v evrih in tujih valutah pri posamezni banki ali hranilnici na presečni datum za izračun jamstva. To obsega terjatve na podlagi pogodb o vodenju transakcijskih računov, hranilnih vlog, denarnih depozitov in drugih pozitivnih stanj. Rok za izplačilo zjamčenih vlog pri bankah in hranilnicah s sedežem v Republiki Sloveniji je v obdobju do 31. 12. 2023 največ deset delovnih dni ter začne teči z dnevom, ko Banka Slovenije objavi, da so vloge neke banke nerazpoložljive. Izplačilo zjamčenih vlog se izvede pri izplačilni banki, ki jo določi Banka Slovenije. S 1. 1. 2024 se bo rok za izplačilo skrajšal na sedem delovnih dni.

²⁸ Zakon o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 27/16 in 17/22).

Slika 1.58 Zajamčene vloge

Vir: Banka Slovenije

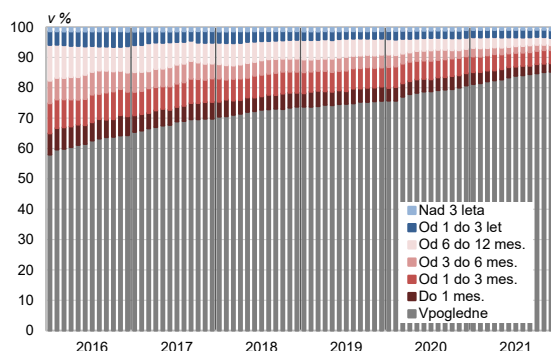
Med zajamčene vloge ne spadajo (1) vloge, ki se glasijo na prinosnika, vključno z vlogami, za katere banka do presečnega datuma za izračun jamstva ni pridobila ustreznih podatkov za identifikacijo dejanskih upravičencev, (2) vloge bank in investicijskih podjetij ter drugih finančnih institucij, ki so jih vložile v svojem imenu in za svoj račun, (3) vloge zavarovalnic, pozavarovalnic in zavarovalnih holdingov, (4) vloge kolektivnih naložbenih podjetij, vključno z naložbenimi podjetji zaprtega tipa, (5) vloge pokojninskih skladov in pokojninskih družb, (6) vloge držav in centralnih bank ter vloge subjektov, ki so neposredni ali posredni uporabniki državnega proračuna, (7) vloge lokalnih skupnosti in vloge neposrednih in posrednih uporabnikov proračuna lokalnih skupnosti.

Ob močnem povečevanju vlog gospodinjstev in nefinančnih družb v zadnjih letih se je povečeval tudi obseg zajamčenih vlog (slika 1.58). Na 31. 12. 2021 je skupna vrednost zajamčenih vlog pri članicah sistema jamstva za vloge v Republiki Sloveniji znašala 24,4 mrd EUR, povprečna vrednost zajamčene vloge pa 11.616 EUR. Delež zajamčenih vlog v vseh upravičenih vlogah se v zadnjih petih letih ni bistveno spreminjal, konec leta 2021 je znašal 73,5 %.

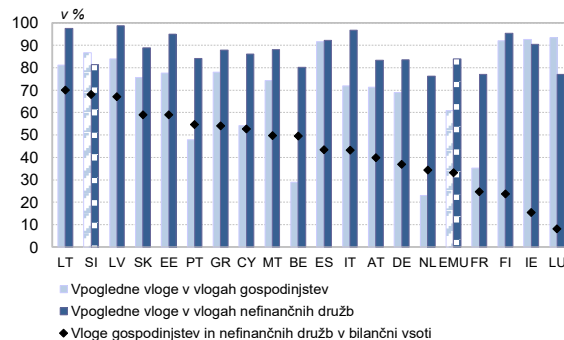
Ročnost vlog ter vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi bank

Ob nizkih obrestnih merah in negotovem razvoju pandemije so ostali varčevalci nemotivirani za vezavo prihrankov, zato so se vloge na vpogled tudi leta 2021 močno okrepile. Vloge gospodinjstev in nefinančnih družb tradicionalno ostajajo najstabilnejši vir financiranja bank. Delež vlog na vpogled se je povečal na zgodovinsko najvišjih 82,5 % vseh vlog nebančnega sektorja (slika 1.59) oziroma 86,8 % vlog gospodinjstev. Kratkoročne in dolgoročne vezane vloge so se, podobno kot v predhodnem letu, zmanjšale. Vloge gospodinjstev in med njimi vloge na vpogled so se leta 2021 povečale tudi v ostalih državah evroobmočja. Kljub temu ostaja Slovenija med državami z največjimi deleži vlog gospodinjstev in nefinančnih družb v bilančni vsoti; med njimi prevladujejo vloge na vpogled (slika 1.60). To pomeni, da so slovenske banke zaradi visoke odvisnosti od vlog gospodinjstev in nefinančnih družb bolj izpostavljene tveganju morebitne nestabilnosti tega vira financiranja kot banke v tistih državah, kjer vloge (na vpogled) gospodinjstev in nefinančnih družb predstavljajo manjši delež njihovih virov. Pričakujemo, da se bo trend rasti vlog na vpogled nadaljeval tudi v prihodnje. Zaradi nepredvidljivega razvoja pandemije in geopolitičnih razmer si bodo varčevalci s prosto razpoložljivimi sredstvi na računih pri bankah še naprej zagotavljali možnost njihove takojšnje uporabe. Do večjega dviga depozitnih obrestnih mer, ki bi lahko spodbudil varčevalce k vezavi sredstev, v prihodnjem kratkoročnem obdobju najverjetneje ne bo prišlo.

Slika 1.59 Struktura stanj vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti

Slika 1.60 Delež vpoglednih vlog po državah evroobmočja, december 2021

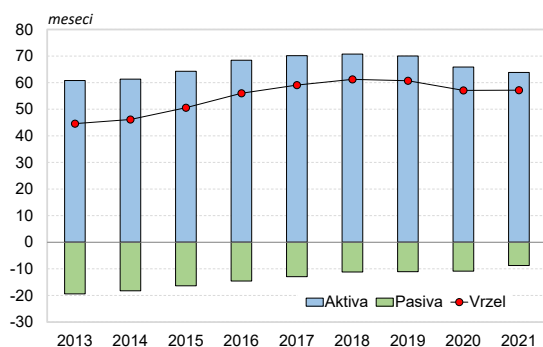

Opomba: Na sliki desno so upoštevani podatki na konsolidirani osnovi, podatki so razvrščeni glede na delež vlog gospodinjstev in nefinančnih družb v bilančni vsoti.

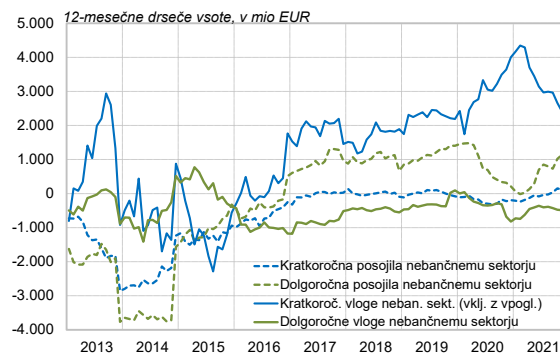
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW), lastni izračuni.

Vrzel med ročnostjo naložb in obveznosti bank je leta 2021 ostala nespremenjena, vendar visoka in zato še naprej predstavlja možen vir nestabilnosti financiranja bančnega sistema. Z oživitvijo kreditne aktivnosti so se povečala dolgoročna posojila (slika 1.62), niso pa presegala visokega letnega prirasta vpoglednih likvidnih sredstev na računih pri centralni banki, zato se je tehtano povprečje ročnosti aktive zmanjšalo. Hkrati se je zaradi ponovnega izrazitega letnega prirasta vpoglednih vlog²⁹ povečalo tehtano povprečje ročnosti pasive. To je ohranilo vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi v primerjavi s predhodnim letom nespremenjeno pri 4,6 leta oziroma za 14 mesecev višjo kot leta 2013, torej pred začetkom hitre rasti vlog na vpogled (slika 1.61). Tveganje, ki izvira iz ročnostne neusklajenosti, bi se lahko uresničilo v primeru nenadnega izrazitega premika vlog nebančnega sektorja med bankami ali umika vlog iz bančnega sistema. Kljub pandemiji so vloge ostale stabilen vir financiranja in do uresnitve tveganja ni prišlo. Morebitna krepitev inflacije in uvedba ležarin za prihranke fizičnih oseb tudi s strani ostalih bank bi lahko spodbudila varčevalce, zlasti tiste z višjimi prihranki, k delnemu umiku prihrankov iz bank. Čeprav zaradi visoke likvidnosti večina bank ne bi smela imeti večjih težav s pokrivanjem odlivov, bi lahko morebitni večji nenadni odlivi zmanjšali stabilnost financiranja predvsem bank z nižjimi likvidnostnimi presežki. Kot že omenjeno, povečana verjetnost morebitnih odlivov izvira iz nenadnih stresnih dogodkov, ki bi lahko nastali na primer kot posredna posledica vojne v Ukrajini.

Slika 1.61 Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti

Slika 1.62 Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti

Opomba: Posojila nebančnega sektorja po ročnosti vključujejo le posojila po odplačni vrednosti.

Vir: Banka Slovenije

Okvir 1.3 Uvedba digitalnega evra in vpliv na tveganje financiranja bančnega sistema

Potencialna uvedba digitalnega evra se bo odrazila v spremembi bančnega financiranja. Vloge nebančnega sektorja predstavljajo za banke pomemben vir financiranja, zato pričakujemo, da bi uvedba digitalnega evra lahko vplivala na strukturo bilance stanja, dobičkonosnost in likvidnost bančnega sektorja.

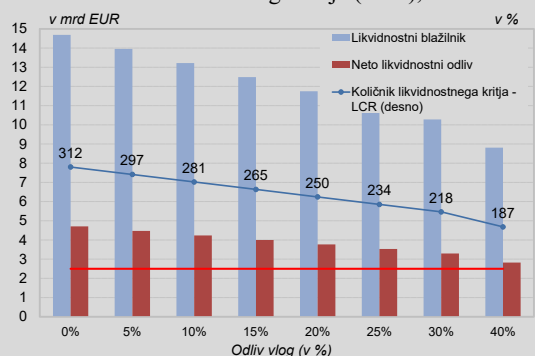
²⁹ V izračunu je upoštevana povprečna ročnost posameznega časovnega žepka preračunana na mesečno raven, ki je množena s tehtanim obsegom aktive oziroma pasive v posameznem časovnem žepku. Pri vpoglednih vlogah upoštevamo en dan, izražen v mesecih (0,0328).

Digitalni evro, čeprav naj bi bil primarno namenjen transakcijam, bi kot potencialno nova oblika bodoče naložbe lahko spodbudil varčevalce, da svoje vloge, ki jih imajo trenutno pri bankah, preoblikujejo v terjatve do centralne banke. To bi lahko povečalo stroške financiranja bank. Digitalni evro bo spremenil poslovanje bank in njihovo posredniško vlogo na trgu. Banke se bodo morale po uvedbi digitalnega evra soočiti s spremembami v strukturi svojih virov financiranja. Na voljo bodo imele tri možnosti financiranja: (i) dolgoročno tržno financiranje, (ii) financiranje s strani centralne banke in (iii) ohranitev depozitnih virov prek spremembe (dviga) depozitnih obrestnih mer vlog s ciljem zaustavitve njihovega odliva.

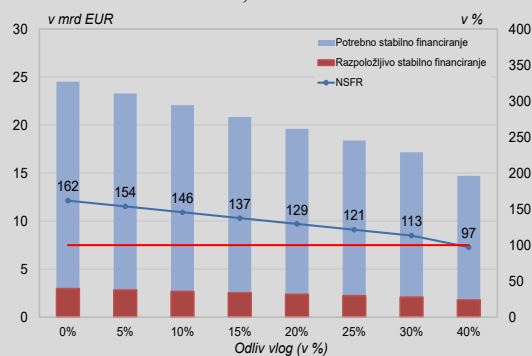
Delež vlog nebančnega sektorja je v slovenskem bančnem sistemu visok (znaša okoli 77 %), zato ocenjujemo, da bodo morale banke v primeru zmanjšanja vlog te vsaj deloma nadomestiti z dolgoročnim tržnim financiranjem. Povečalo se bo financiranje s strani drugih bank in vlagateljev, pa tudi ECB. S preusmeritvijo pri virih financiranja bodo banke lahko ublažile zmanjšanje količnikov likvidnosti (kot sta LCR in NSFR), ki bi sicer sledilo odlivu bančnih vlog. Banke bodo morale ob odlivu vlog obvladovati svoje stroške financiranja. Kako se bodo tega lotile, je odvisno od strukture njihovih bilanc, poslovnega modela in preferenc glede prevzemanja tveganj. Upoštevati pa bodo morale tudi prej omenjene likvidnostne zahteve.

Uvedba digitalnega evra bi lahko vplivala na zmanjšanje vlog nebančnega sektorja. Delež zmanjšanja teh vlog bi po različnih scenarijih lahko znašal med 5 % in 40 %, kar predstavlja med 2 % in 15 % vseh obveznosti bank do nebančnega sektorja (med 744 mio EUR in 5.578 mio EUR). Zaradi presežnega obsega vlog, zbranih v zadnjih letih, se zdi odliv vlog do 10 % (4 % vseh obveznosti) z vidika finančne stabilnosti obvladljiv. Odliv vlog v višini od 10 % do 15 % bi verjetno imel le zmeren vpliv na finančno stabilnost, zlasti če bi medbančni trg uspešno prerazporedil presežno likvidnost. Odlivi vlog, višji od 20 %, pa bi lahko povečali tveganje financiranja in od bank zahtevali povečanje likvidnosti za dosego regulatornih zahtev (slika 1.63). V primeru višjega odliva vlog bi morale banke, da bi lahko izpolnjevale količnika LCR in NSFR, pridobiti finančna sredstva centralne banke ali od drugih bank na mednarodnem trgu (slika 1.64).

Slika 1.63 Vpliv odliva vlog na gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR), december 2021

Slika 1.64 Vpliv odliva vlog na gibanje NSFR količnika, december 2021

Opombe: Slike temeljijo na scenariju izkoristka celotne likvidnosti in kršitve regulatornega minimuma zaradi odliva vlog. Gre za scenarij, ki bi za slovenski bančni sistem ob večjem odlivu vlog močno okrepil tveganje financiranja.

Vir: Banka Slovenije.

Simulacije odlivov vlog, ki vplivajo na gibanje količnikov likvidnosti (LCR in NSFR) in financiranje, so bile narejene na podlagi štirih scenarijev: (i) banke ne bodo porabile likvidnostnih blažilnikov, (ii) banke so pripravljene porabiti polovico svojih trenutnih likvidnostnih blažilnikov, (iii) banke so pripravljene črpati celoten likvidnostni blažilnik, ki je nad regulatornim minimumom, in (iv) banke so pripravljene izkoristiti celotno likvidnost oz. kršiti regulatorni minimum. Na podlagi scenarija, ki predvideva, da bodo banke izkoristile celotno likvidnost, smo v različnih scenarijih odlivov vlog ocenili vpliv na količnike likvidnosti (LCR, NSFR) in alternativne vire financiranja (tabela 1.2). Banke se trenutno soočajo s presežno likvidnostjo na trgu, kar pomeni, da bi jim določen odliv vlog celo ustrezal (npr. do 10 %), vendar lahko kljub temu pričakujemo, da bodo banke na daljši rok povečale finančne obveznosti do centralne banke in tujih bank.

Tabela 1.2 Scenarij izkoristka celotne likvidnosti in kršitve regulatornega minimuma

	0%	5%	10%	15%	20%	30%	40%
Količnik likvidnostnega kritja (LCR)	312	297	281	265	250	218	187
NSFR (količnik neto stabilnega financiranja)	162	154	146	137	129	113	97
Razmerje med posojili in depoziti (LTD)	67	69	71	73	76	81	85
Obveznosti to tujih bank, stanje v mio EUR	2.344	2.450	2.500	2.540	2.622	2.788	2.856
Finančne obveznosti do CB, stanje v mio EUR	1.066	1.100	1.159	1.232	1.289	1.332	1.527

Opombe: Meje obarvanih kazalnikov so določene na podlagi ekspertne presoje.

Vir: Banka Slovenije.

V tabeli je predstavljen scenarij, ki predvideva, da bodo banke izkoristile celotno likvidnost, s katero bodo lahko zagotavljale stabilno financiranje. Višji kot bodo odlivi vlog, bolj se bodo banke zanašale na grosistično financiranje in financiranje s strani centralne banke. Po tem scenariju se bosta zmanjšala tudi količnika likvidnosti LCR in NSFR, kar lahko vpliva tudi na stabilnost bančnega sistema.

1.4 Obrestno tveganje

Velik porast fiksne obrestovanj je ob povečanem kreditiranju nebančnega sektorja vplival na občutnejše povečanje obrestne občutljivosti bank, s čimer se je povečalo tudi obrestno tveganje. Povečevanje obsega fiksno obrestovanih posojil je bilo izrazito zlasti pri stanovanjskih posojilih, pri katerih se je delež novoodobrenih posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero v letu 2021 povečal za skoraj polovico. Povprečne ročnosti se po posameznih skupinah komitentov niso bistveno spremenile, a je velik obseg fiksno obrestovanih stanovanjskih posojil povzročil večje podaljšanje povprečnega obdobja ponovne določitve obrestnih mer posojil. S tem se je precej podaljšalo tudi povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer celotne aktive, česar ni izničila niti nadaljnja visoka rast najbolj likvidnih naložb bank. Po drugi strani se je povečevanje obveznosti do nebančnega sektorja upočasnilo, še naprej pa so močno naraščale vloge na vpogled. Kljub temu se je povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer za celotno pasivo po skrajševanju v prvi polovici leta 2021 v drugi polovici leta stabiliziralo. Vrzal med obdobjema ponovne določitve aktivnih in ponovne določitve pasivnih obrestnih mer se je tako povečala predvsem na račun podaljševanja obdobja na strani aktive. Ob predpostavki razmeroma velike stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled ostaja vrzel še naprej negativna, vendar se je v zadnjem letu absolutno precej zmanjšala. Pozitiven učinek na neto obrestne prihodke bank v primeru porasta tržnih obrestnih mer postaja z nadaljevanjem povečevanja vrzeli v ponovni določitvi aktivnih obrestnih mer v primerjavi s pasivnimi vse bolj negotov. Izpostavljenost obrestnemu tveganju je med bankami različna, pri čemer se nekatere že poslužujejo zavarovanj z izvedenimi finančnimi instrumenti, ki bodo poleg previdnosti pri odobravanju fiksno obrestovanih posojil pomembna tudi v prihodnje.

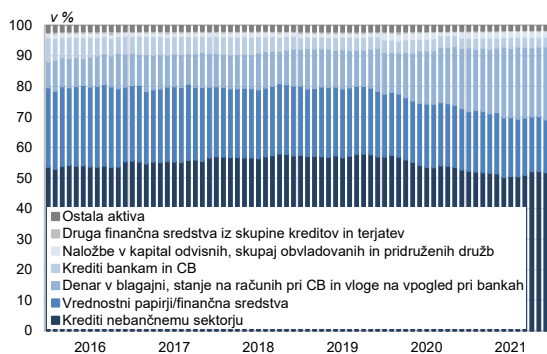
Obrestna občutljivost

Obrestna občutljivost bank se je v drugi polovici leta 2021 s porastom kreditiranja s fiksnim obrestovanjem, veliko rastjo stanovanjskih posojil in nadaljevanjem rasti vlog na vpogled močno povečala, s čimer se je povečalo tudi obrestno tveganje bank.³⁰ Povečana kreditna aktivnost bank v drugi polovici leta 2021 je bila pri gospodinjstvih povezana z velikim medletnim zvišanjem rasti stanovanjskih posojil, rast posojil NFD pa se je močno okrepila v zadnjem četrtletju. S tem so se v bančnih bilancah med naložbami pospešeno povečevala posojila nebančnemu sektorju. Njihov delež v vseh bančnih naložbah, ki se je od konca leta 2019 pretežno zmanjševal, se je do konca leta 2021 povzpela na 52 % (slika 1.65). Ob koncu leta je bila še naprej precej visoka medletna rast najbolj likvidnih naložb, kot so denar v blagajni, stanje na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah, vendar se je rast med letom močno zmanjšala, njihov delež pa je decembra s 24 % vseh naložb dosegel zgodovinsko najvišje vrednosti. Obseg vrednostnih papirjev se je v drugi polovici leta zmanjševal in s 17 % dosegel najmanjši delež v zadnjih nekaj letih. Velika rast obsega fiksno obrestovanih posojil, predvsem fiksno obrestovanih stanovanjskih posojil, ki med posojili nebančnemu sektorju spadajo med posojila z najdaljšimi ročnostmi, je glede na pretekla obdobja močno podaljšala povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer posojil nebančnemu sektorju (slika 1.68). S

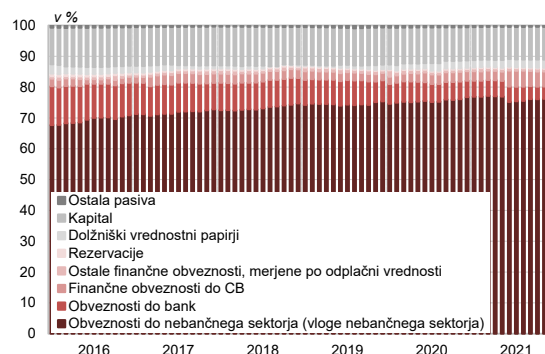
³⁰ Obrestno tveganje izvira iz ročnostne neusklajenosti tistih naložb in virov, ki imajo fiksno obrestovanje oziroma iz razlike v obdobju fiksacije obrestnih mer pri naložbah v primerjavi z viri.

tem se je kljub velikemu porastu deleža najbolj likvidnih naložb, katerih ročnosti so zelo kratke, podaljšalo tudi povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer celotne aktive (slika 1.67).

Slika 1.65 Struktura naložb bančnega sistema

Slika 1.66 Struktura obveznosti bančnega sistema

Opomba: Posamezne skupine naložb bančnega sistema so decembra 2021 imele naslednje deleže: krediti nebančnemu sektorju 52,4 %, denar v blagajni, stanje na računih pri CB in vloge na vpogled pri bankah 23,4 %, vrednostni papirji/finančna sredstva 17,5 %, krediti bankam in CB 3,0 %, naložbe v kapital odvisnih, skupaj obvladovanih in pridruženih družb 2,0 % in ostalo 1,8 %. Posamezne skupine obveznosti bančnega sistema so decembra 2021 imele naslednje deleže: obveznosti do nebančnega sektorja (vloge nebančnega sektorja) 76,5 %, kapital 10,5 %, finančne obveznosti do CB 4,8 %, obveznosti do bank 3,4 % in ostalo 4,8 %. Zaradi zaokroževanja se posamezne skupine naložb oziroma obveznosti ne seštevajo nujno v 100 %.

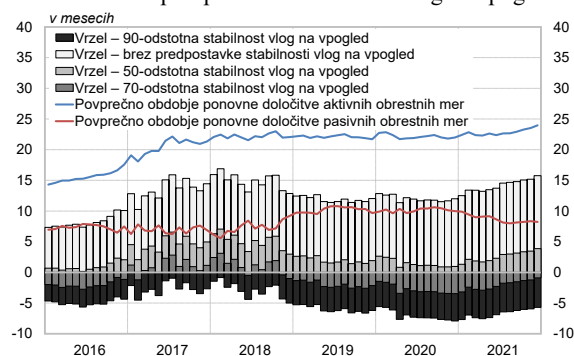
Vir: Banka Slovenije.

V drugi polovici leta 2021 se je povečevanje obveznosti do nebančnega sektorja upočasnilo in decembra predstavljalo 77 % vseh obveznosti bančnega sistema (slika 1.66). Še naprej so močno naraščale vloge na vpogled, ki so decembra predstavljale 82,5 % vseh vlog bančnega sistema. Po skrajševanju povprečnega obdobja ponovne določitve obrestnih mer vlog nebančnega sektorja med letom 2021 se je to ob koncu leta nekoliko podaljšalo (slika 1.68). Prav tako se je podaljšalo povprečno obdobje pri grosističnih virih, medtem ko se je pri vrednostnih papirjih skrajšalo. Za celotno pasivo se je tako po skrajševanju v prvi polovici leta 2021 v drugi polovici leta obdobje ponovne določitve obrestnih mer stabiliziralo (slika 1.67). S tem se je vrzel med obdobjema ponovne določitve aktivnih in ponovne določitve pasivnih obrestnih mer povečala predvsem na račun podaljševanja obdobja na strani aktive, vendar je pri ugotavljanju vrzeli treba upoštevati veliko stabilnost³¹ temeljnega dela vlog na vpogled, ki se tudi ob porastu tržnih obrestnih mer večinoma ne bi odlile. Pri predpostavki velike stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled³² (90-odstotna stabilnost), ki v normalnih tržnih razmerah predstavlja realno oceno o deležu temeljnega dela, ostaja vrzel še naprej negativna, vendar se je v zadnjem letu absolutno precej zmanjšala (slika 1.67). Pri predpostavki 70-odstotne stabilnosti je vrzel neznatna, pri predpostavkah o manjši stabilnosti pa že vodi do negativnega učinka dviga tržnih obrestnih mer na neto obrestne prihodke bank, saj bi se pasivne obrestne mere prilagodile hitreje od aktivnih. Z nadaljevanjem povečevanja vrzeli med ponovno določitvijo aktivnih in pasivnih obrestnih mer postaja pozitiven učinek na neto obrestne prihodke bank v primeru dviga tržnih obrestnih mer vse bolj negotov.

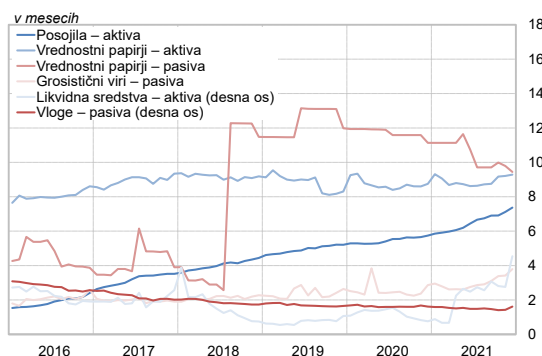
³¹ Za oceno obrestnega tveganja upoštevamo efektivno ročnost oziroma stabilnost vlog na vpogled. Kljub pogodbeni ročnosti, ki je za vloge na vpogled nič, spadajo te vloge med vire z neopredeljeno ročnostjo. Njihova efektivna ročnost ni nedvoumno definirana ter v normalnih tržnih razmerah velja, da močno preseže pogodbeno določeno ročnost in lahko doseže tudi več let. Glej tudi Okvir 1.1.

³² Stabilnost vlog na vpogled je ocenjena z modelom, ki poda oceno temeljnega deleža vlog na vpogled in ga razprši po časovnih intervalih daljših ročnosti. Temeljni delež je tisti del vlog na vpogled, ki se mu z veliko verjetnostjo ne bo spremenila obrestna mera v primeru sprememb tržnih obrestnih mer. Predstavljene so štiri različne predpostavke o stabilnosti temeljnega deleža vlog na vpogled: brez predpostavke o stabilnosti, 50-odstotna stabilnost, 70-odstotna stabilnost in 90-odstotna stabilnost (v prejšnjih poročilih o finančni stabilnosti je bila kot edina ocena modela predstavljena 89-odstotna stabilnost).

Slika 1.67 Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestnih mer med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco in različne predpostavke stabilnosti vlog na vpogled

Slika 1.68 Obdobje ponovne določitve obrestnih mer po bilančnih postavkah

Opomba: Na levi sliki so upoštevani: stabilnost vlog na vpogled z različnimi predpostavkami stabilnosti in razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih, zavarovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti in amortizacija.

Vir: Banka Slovenije.

Povečanje obrestnega tveganja nakazuje tudi kumulativna obrestna vrzel, ki se je v drugi polovici leta 2021 v horizontu do enega leta prepolovila. Zaradi velike stabilnosti vlog na vpogled so te pri izračunu kumulativne obrestne vrzeli razpršene v žepke daljših ročnosti in so decembra 2021 v horizontu do enega leta predstavljale le približno 38 % vseh vlog na vpogled, medtem ko je bilo v tem horizontu 48 % vseh obveznosti bančnega sistema. Medtem so naložbe v horizontu do enega leta predstavljale 60 % vseh naložb bančnega sistema in tako še vedno precej presegle njegove obveznosti. S tem se v horizontu do enega leta ob morebitnem zvišanju tržnih obrestnih mer ohranja pozitiven učinek na neto obrestne prihodke bank, vendar je ob nadaljnji dinamiki zmanjševanja vrzeli ta učinek vse bolj negotov. Na to kažejo tudi daljši časovni horizonti, pri katerih se je negativna kumulativna obrestna vrzel absolutno še dodatno povečala. V teh časovnih horizontih bi bil učinek na neto obrestne prihodke bank ob morebitnem povečanju tržnih obrestnih mer negativen.

Dinamika sprememb ročnosti posojil, deleža posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero in obrestnih mer

Na povečevanje obrestne občutljivosti bank je pomembno vplivala večja kreditna aktivnost v drugi polovici leta 2021, z njo pa močno povečan delež fiksno obrestovanih posojil. Pri kreditiranju gospodinjstev so glavnino kreditne rasti predstavljala fiksno obrestovana stanovanjska posojila, katerih povprečne ročnosti so se v drugi polovici leta 2021 še naprej gibale okrog 18 let, medtem ko so se potrošniška posojila medletno zmanjševala, povprečne ročnosti pri fiksno obrestovanju pa so bile z dobrimi šestimi leti prav tako stabilne (slika 1.69).³³ Povprečne ročnosti fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil gospodinjstvom so se od konca leta 2019 podaljšale za skoraj tri leta in decembra 2021 znašale slabih 15 let, večinoma zaradi večjega obsega fiksno obrestovanih stanovanjskih posojil. Njihov delež je še na začetku leta 2021 znašal okrog 60 %, ob koncu leta pa se že močno približal 90 % (slika 1.71). Tudi pri potrošniških posojilih, pri katerih je bil od začetka leta 2019 s 70 % delež fiksno obrestovanih posojil relativno stabilen, se je v letu 2021 s te stopnje povzpел na skoraj 90 % (slika 1.72). Omenjene spremembe so se vidneje odrazile tudi v stanjih, kjer so fiksno obrestovana posojila decembra 2021 predstavljala 45 % vseh stanovanjskih posojil (decembra 2020 35 %), fiksno obrestovana potrošniška pa 66 % vseh potrošniških posojil (decembra 2020 61 %).

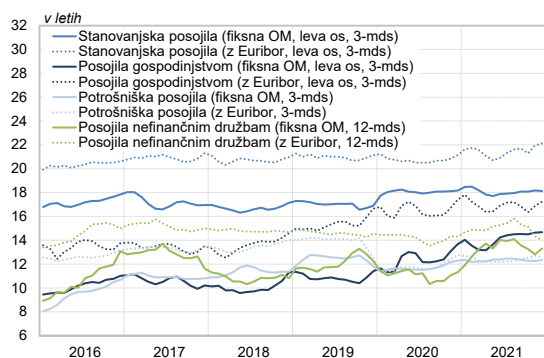
Ob precej večjem obsegu kreditiranja NFD so se povprečne ročnosti fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil NFD v drugi polovici leta 2021 skrajšale, nekoliko pa se je povečal delež fiksno obrestovanih posojil. Kljub krajšim povprečnim ročnostim so te presegale šest let in ostale daljše kot v predhodnem letu (slika 1.69). Banke so še naprej financirale NFD predvsem z dolgoročnimi posojili, ki so predstavljala slabih 70 % vseh posojil NFD. Delež novoodobrenih posojil NFD obrestovan s fiksno obrestno mero se je v drugi polovici leta povečal in predstavljal slabo tretjino vseh posojil NFD. S tem se je delež fiksno obrestovanih posojil v stanju do decembra 2021 povečal na 21 % (decembra 2020 je znašal 17 %) in

³³ Pri stanovanjskih in potrošniških posojilih so podatki o povprečnih ročnostih pridobljeni z drugačno metodologijo zbiranja podatkov, zaradi česar se podatki o povprečnih ročnostih nekoliko razlikujejo od tistih v Poročilu o finančni stabilnosti, april 2021 in starejših Poročilih o finančni stabilnosti.

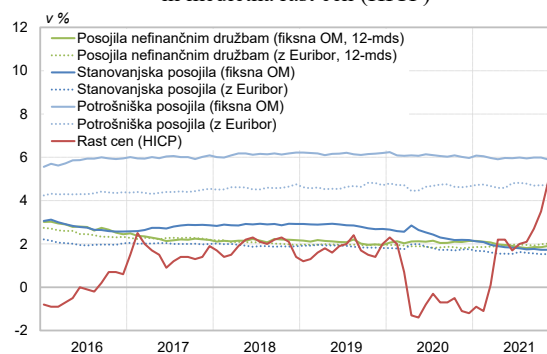
prispeval k večji obrestni občutljivosti portfelja posojil NFD. V strukturi dolgoročnih posojil, ki v primerjavi s kratkoročnimi močnejše vplivajo na obrestno občutljivost portfelja, se je v drugi polovici leta 2021 ohranil večji delež fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil. Ta so podobno kot v prvi polovici leta in celotnem letu 2021 predstavljala približno eno četrtno vseh dolgoročnih posojil NFD (leta 2020 16 %).

S hitrejšo rastjo deleža fiksno obrestovanih posojil tako pri gospodinjstvih kot tudi pri NFD se vse hitreje podaljšuje tudi povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer. Obrestna občutljivost bank na morebitne spremembe tržnih obrestnih mer in izpostavljenost obrestnemu tveganju se povečujeta, s tem pa postaja vse pomembnejša vloga ustreznega zavarovanja te izpostavljenosti. Med bankami je izpostavljenost obrestnemu tveganju različna, nekatere banke pa že uporabljajo zavarovanja z izvedenimi finančnimi instrumenti. Tudi v prihodnje bosta pomembna uporaba tovrstnih instrumentov in previdnost pri odobravanju fiksno obrestovanih posojil, še zlasti za banke z večjo izpostavljenostjo do teh posojil.

Slika 1.69 Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

Slika 1.70 Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil in medletna rast cen (HICP)

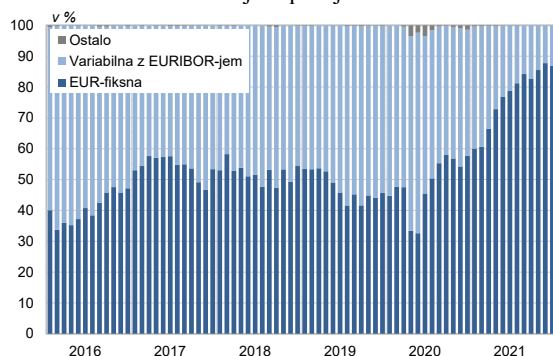

Opomba: Na levi sliki sta povprečni ročnosti za stanovanjska in potrošniška posojila predstavljeni kot 3-mesečna drseča povprečja, povprečna ročnost za posojila podjetjem pa kot 12-mesečna drseča povprečja. Pri stanovanjskih in potrošniških posojilih so uporabljeni podatki pridobljeni z drugačno metodologijo zbiranja podatkov, zaradi česar se podatkovni seriji nekoliko razlikujeta od tistih v Poročilu o finančni stabilnosti iz aprila 2021 in v starejših poročilih. Na desni sliki je obrestna mera za posojila podjetjem predstavljena kot 12-mesečno drseče povprečje.

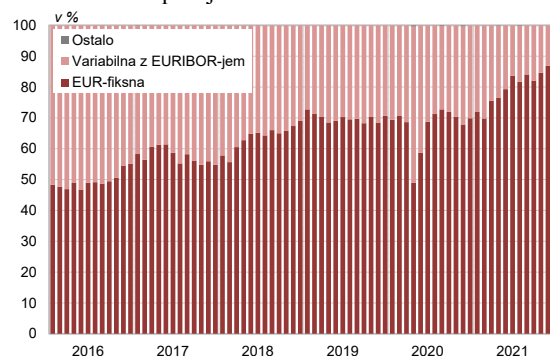
Vir: Banka Slovenije.

Pogoji financiranja nebančnega sektorja so ostali ugodni tudi v drugi polovici leta 2021 z obrestnimi merami, ki so se v povprečju gibale pri zgodovinsko najnižjih ravneh, ob visokih rasteh cen življenjskih potrebščin pa so nekatere postale realno negativne. Ponovno so se pogoji najbolj izboljšali pri financiranju nakupa stanovanjske nepremičnine, saj se je povprečna pogodbeno fiksna obrestna mera od polovice leta do decembra 2021 znižala še za desetino odstotne točke na 1,7 % (slika 1.70). Prav tako se je za desetino odstotne točke zmanjšala razlika do evrskega povprečja, pri čemer so bile decembra obrestne mere v slovenskem bančnem sistemu za 0,4 odstotne točke višje kot v evroobmočju. Pri variabilnem obrestovanju so se ohranile podobne stopnje glede na prvo polovico prejšnjega leta, s povprečno pogodbeno obrestno mero 1,6 % in stabilno razliko do evroobmočja. Pri potrošniških posojilih se pogoji glede na prvo polovico lanskega leta niso bistveno spremenili. Večina potrošniških posojil je bila sklenjena s fiksno obrestno mero, pri čemer se je povprečna pogodbeno fiksna obrestna mera ohranila pri 6,0 % (slika 1.70). V primerjavi z evroobmočjem je bila glede na polovico lanskega leta nekoliko višja, a se je razlika ohranila pod eno odstotno točko. Kljub porastu fiksne obrestovanj pri financiranju NFD še naprej prevladuje variabilno. Obe vrsti obrestovanja izkazuje veliko variabilnost v povprečnih pogodbenih obrestnih merah, vendar je v 6-mesečnem povprečju trend stabilen. Tako povprečne variabilne pogodbene obrestne mere kot tudi fiksne se gibljejo okrog 2,0 % (slika 1.70). Pogoji financiranja v vseh sektorjih ostajajo izjemno ugodni, visoke stopnje rasti cen življenjskih potrebščin pa so vodile do realno negativnih obrestnih mer, s čimer se je povečala verjetnost prihodnjega zvišanja nominalnih obrestnih mer.

Slika 1.71 Relativna struktura posojil po vrsti obrestovanja za novoodobrena stanovanjska posojila

Slika 1.72 Relativna struktura posojil po vrsti obrestovanja za novoodobrena potrošniška posojila

Opomba: Pri variabilni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena z variabilno obrestno mero (z EURIBOR-jem) ali s fiksno obrestno mero za obdobje, krajše od enega leta (tudi če je za celotno obdobje zapadlosti posla). Pri fiksni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena s fiksno obrestno mero za obdobje, daljše od enega leta. Pod ostalo so razvrščena posojila sklenjena brez referenčne obrestne mere, sklenjena z LIBOR-jem, in posojila, sklenjena v švicarskih frankih. Posojila, obrestovana s kombinirano obrestno mero za obdobje zapadlosti, ki je daljše od enega leta, predstavljajo zanemarljiv delež in niso vključena med posojila, obrestovanimi s fiksno obrestno mero.

Vir: Banka Slovenije.

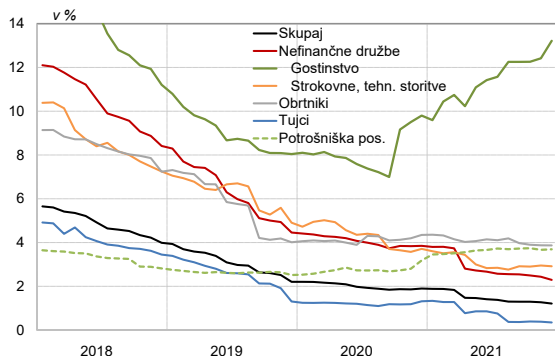
1.5 Kreditno tveganje

V določenih segmentih kreditnega portfelja bank so se začeli kazati znaki poslabšanja kakovosti naložb. V nekaterih storitvenih dejavnostih je ponovno prišlo do prerazvrščanja izpostavljenosti v skupino s povečanim kreditnim tveganjem (skupino 2 po MSRP). V zadnjih mesecih leta 2021 je prerazvrščanje ponovno prisotno tudi v predelovalnih dejavnostih in pri posojilih prebivalstvu. Kakovost izpostavljenosti, za katere so bili med pandemijo odobreni odlogi, se poslabšuje po več kazalnikih, vendar se njihov pomen po poteku odlogov in začetku odplačevanja zmanjšuje. Pokritost NPE z oslabitvami je razmeroma ugodna in s tendenco rasti, celotna pokritost portfelja z oslabitvami pa se zmanjšuje. Banke zmanjšujejo pokritosti z oslabitvami donosnih delov portfelja, kar velja tudi za dejavnosti, v katerih prerazvrščajo izpostavljenosti med bolj tvegane. Poslabšane globalne makroekonomske razmere, ki so se zaradi ponovnega izbruha pandemije začele kazati že lani, se ob verjetni nadaljnji zaostritvi gospodarskih razmer zaradi vojne v Ukrajini, lahko močno odrazijo predvsem na kreditnem tveganju v portfeljih nefinančnih družb in tujine. Zato pri oceni kreditnega tveganja ohranjamo povečano stopnjo tveganja s pričakovano tendenco naraščanja.

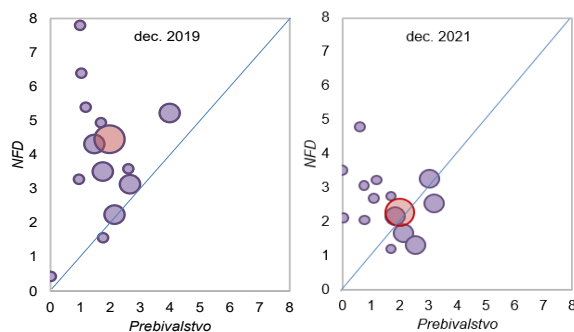
Nedonosne izpostavljenosti bank

V dveletnem obdobju pandemije se je v slovenskem bančnem sistemu ohranila padajoča dinamika NPE. Možnosti za uveljavljanje ugodnosti na podlagi interventnih ukrepov so večinoma potekle v prvem polletju 2021, do konca leta pa so skoraj v celoti potekli tudi odlogi odplačevanja dolgov pri bankah. Ti ukrepi so, skupaj z ugodnim vplivom makroekonomskega okolja v večjem delu leta in s sprostitvijo omejitev poslovanja gospodarskih subjektov, kljub postopnemu poteku, še prispevali k ohranjanju majhnega deleža NPE v bankah. Upadanje obsega in deleža NPE je bilo v letu 2021 zaradi že doseženih nizkih ravni počasnejše kot v preteklih letih in se je v večjem delu drugega polletja na ravni celotnega portfelja umirilo. Decembra se je po štirih mesecih nespremenjene ravni delež NPE zmanjšal na 1,2 %.

Slika 1.73 Deleži NPE za izbrane dele portfelja

Slika 1.74 Sprememba deležev NPE v sektorjih NFD in prebivalstva v času pandemije po bankah

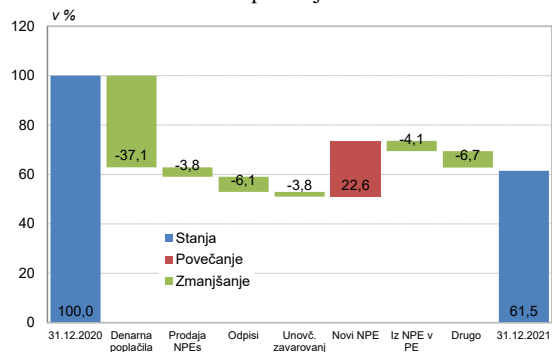
Opomba: Na sliki levo je pri tujcih prikazan le tuji nebančni sektor, brez tujih finančnih institucij. Na sliki desno so z velikostjo krogov ponazorjene banke z nadpovprečnimi in podpovprečnimi zneski celotnih NPE. Z največjim rdečim krogom je prikazan celotni bančni sistem.

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

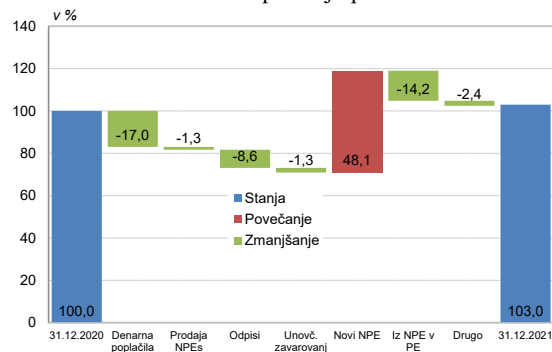
Spremembe v deležih NPE so bile v drugi polovici leta v večjem delu portfelja relativno majhne in praviloma v smeri zmanjševanja, le v manjšem delu je prišlo do njihove nadaljnje rasti (slika 1.73). V sektorju NFD se je delež NPE do decembra zmanjšal na 2,3 %.³⁴ Edina dejavnost, v kateri interventni ukrepi niso uspeli preprečiti porasta NPE, je bilo gostinstvo. V gostinstvu so NPE naraščali tudi po delni sprostitvi ukrepov za obvladovanje pandemije in do decembra dosegli 13,2-odstotni delež. Po rahlem porastu NPE izstopajo le še strokovne, tehnične in poslovne storitve, sicer majhnim deležem ob koncu leta, 2,9 %. V vseh drugih dejavnostih se je ohranila padajoča tendenca NPE. Pri potrošniških posojilih so se po porastu v prvi polovici leta, v drugi stabilizirali pri 3,7 %.

V zadnjem dveletnem obdobju se je precej spremenilo razmerje med kakovostjo portfelja NFD in prebivalstva, merjeno z deležem NPE. Delež NPE v sektorju NFD se je v tem času prepolovil (s 4,5 % na 2,3 %), medtem ko je pri prebivalstvu ostal nespremenjen (pri 2,0 %) (slika 1.74). Obseg NPE je bil pri NFD konec 2019 trikrat večji od obsega NPE pri prebivalstvu, dve leti pozneje pa 1,5-krat, pri čemer je razmerje v izpostavljenostih med tema sektorja ostalo nespremenjeno. V večini bank je bila kakovost portfelja NFD na začetku pandemije slabša od kakovosti portfelja prebivalstva, dve leti pozneje pa je bil predvsem v večjih bankah portfelj prebivalstva razmeroma slabši od portfelja NFD. Ta trend je delno posledica ohlapnih standardov za posojila prebivalstvu do leta 2019, delno pa posledica pandemije, med katero interventni ukrepi niso uspeli enakomerno zaščititi vseh skupin kreditotjemalcev.

Slika 1.75 Načini zniževanja in spremembe NPE v letu 2021 v portfelju NFD

Slika 1.76 Načini zniževanja in spremembe NPE v letu 2021 v portfelju prebivalstva

Opomba: Vrednosti prikazujejo odstotne spremembe glede na izhodiščno stanje NPE decembra 2020.

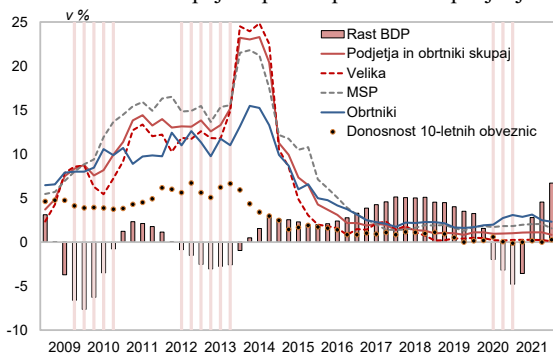
Vir: Redno NPE polletno poročanje bank, Banka Slovenije.

Anketni podatki bank kažejo, da je bilo tudi v letu 2021 nastajanje novih NPE relativno večje v portfelju prebivalstva kot v portfelju nefinančnih družb. Celoletni pritok novih NPE v NFD je pomenil 22,6 % stanja NPE v tem sektorju ob koncu predhodnega leta (slika 1.75), medtem ko je v portfelju prebivalstva pritok novih NPE predstavljal 48,1 % stanja NPE (slika 1.76). Deleži novih NPE v teh dveh sektorjih so bili podobni tudi v prvem letu pandemije. Kljub zaostrenim pogojem gospodarjenja je bilo

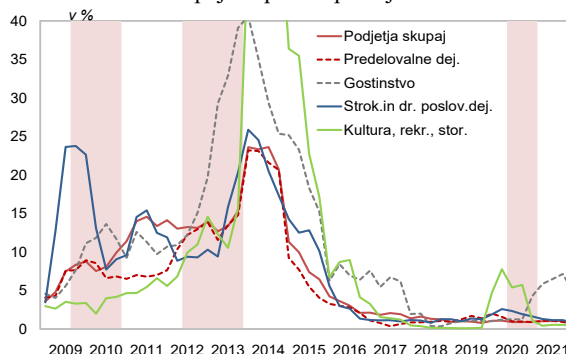
³⁴ Glavnina zmanjšanja v letu 2021 izhaja iz enkratnega poplačila večjega dolga enega podjetja v aprilu, kar je zmanjšalo delež NPE za 0,4 odstotne točke.

zmanjšanje NPE v portfelju NFD v največji meri posledica delnega ali celotnega poplačila nedonosnih terjatev, in sicer več kot z odpisi, prodajami in unovčevanjem zavarovanj skupaj. V portfelju prebivalstva sta bila najpomembnejša načina zmanjševanja NPE poplačila terjatev in njihova vrnitev v status plačila. S temi in drugimi načini zmanjševanja pa pritok novih NPE v portfelju prebivalstva, tako kot tudi v letu 2020, ni bil v celoti absorbiran, in posledično se je raven NPE v obeh letih povečala. Obseg NPE v sektorju prebivalstva je konec leta 2021 znašal 233 mio EUR, kar je 14 mio EUR več kot na začetku pandemije. V tem dveletnem obdobju je bilo tudi odpisano ali prodano za 53 mio EUR terjatev do prebivalstva.

Slika 1.77 Stopnje neplačila po velikosti podjetij

Slika 1.78 Stopnje neplačila po dejavnosti NFD

Opomba: Na slikah so prikazane enoletne, izpostavljenostjo tehtane stopnje prehodov (angl. default rate, DR) plačnikov med neplačnike po EBA definiciji nedonosnih izpostavljenosti. Definicija EBA velja od leta 2016, ko je ta podatek na voljo, za prejšnja leta pa je uporabljena definicija zamud nad 90 dni in/ali razvrščenost v bonitetno skupino D oziroma E. Zatemnjena rdeča območja predstavljajo obdobja negativne gospodarske rasti.

Vir: Banka Slovenije.

Stopnje prehodov plačnikov med neplačnike potrjujejo poslabšanje portfelja v gostinstvu v letu 2021 in stabilnost portfeljev v drugih dejavnostih. Enoletne stopnje prehodov plačnikov med neplačnike so v zadnjem četrtletju leta 2021 za sektor podjetij znašale slab 1 % in se ohranjajo na zelo nizki ravni s konca leta 2019 (slika 1.77). V gostinstvu je stopnja prehodov s 5 % bistveno višja od povprečja, vendar je proti koncu leta mogoče opaziti umirjanje v primerjavi s preteklimi četrtletji (slika 1.78). Nadpovprečno visoke so stopnje prehodov v majhnih in srednjih podjetjih, še bolj pa pri obrtnikih. Pri obeh skupinah podjetij so se te stopnje proti koncu leta prav tako umirjale. V primerjavi s preteklimi obdobji negativne gospodarske rasti, ko je do zamud pri plačilih in stečajih začelo prihajati kmalu po začetku okrevanja, je tokratni trend ugodnejši. Treba pa je upoštevati, da so nekateri podporni ukrepi veljali še do septembra 2021 in so lahko še vedno ugodno vplivali na poslovanje podjetij.

Trenutne vojne razmere v Ukrajini predstavljajo za slovenske banke dodatno tveganje, katerega posredni učinki so še nepredvidljivi. Neposredna izpostavljenost slovenskih bank do komitentov iz Rusije, Ukrajine in Belorusije je majhna ter je konec leta predstavljala le 0,2 % celotne izpostavljenosti bank in tudi pri posameznih bankah z večjo izpostavljenostjo ne pomeni večjega relativnega bremena. Večji so lahko učinki, ki bodo prizadeli podjetja z neposrednimi trgovinskimi, finančnimi in lastniškimi povezavami do omenjenih držav ter tudi posredni učinki na proizvodne in dobaviteljske verige. Konec leta 2021 so imele nefinančne družbe, ki poslujejo z Rusijo in Ukrajino, za dobrih 400 mio EUR odprtih terjatev iz komercialnih kreditov (glej tudi poglavje Podjetja). Do 20 podjetij z največjimi terjatvami iz komercialnih kreditov so bile banke konec leta izpostavljene v skupni višini 570 mio EUR, pri čemer velikost izpostavljenosti ni v sorazmerju z višino tovrstnih terjatev do Rusije in Ukrajine oziroma je pri nekaterih podjetjih izpostavljenost relativno majhna. Večje izpostavljenosti do teh podjetij prav tako ne pomenijo večjega kreditnega tveganja za banko v Sloveniji, če poslovanje s tema državama ne predstavlja večjega deleža v ustvarjenem prihodku podjetja. Posredni učinki vojne, ki izhajajo iz prepletenosti med podjetji, bodo verjetno večji, tako zaradi uvedenih sankcij kot v vojni porušenega gospodarstva.

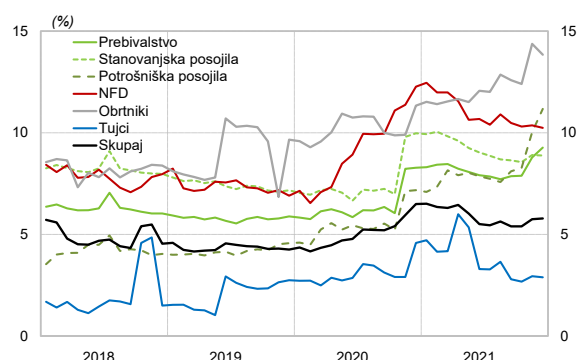
Kakovost izpostavljenosti bank do tujega nebančnega sektorja se je med letom 2021 močno izboljšala, zaradi aktualnih razmer pa je kreditno tveganje v tem delu portfelja povečano. Delež NPE v teh izpostavljenostih se je z 2,2 % konec leta 2020 zmanjšal na 0,6 % leto pozneje (slika 1.73). Večji del tega dela portfelja, decembra 64 %, predstavljajo naložbe v vrednostne papirje, ki so v celoti razvrščene med donosne. Pri posojilih tujim podjetjem, pri katerih so banke izpostavljenost v zadnjem letu povečale za 18,0 %, se je delež NPE še močneje zmanjšal, s 7,7 % na 1,9 %. Tveganost teh naložb je podobno kot v slovenskih podjetjih s poslovnimi in lastniškimi povezavami s tujino odvisna od njihove vpetosti v menjavo z v vojno vpletenimi državami.

Skupine kreditnega tveganja³⁵

Prerazporejanje izpostavljenosti bank med skupinami kreditnega tveganja (po MSRP 9) kaže še na druge dele portfelja, v katerih se je kakovost portfelja poslabšala. Potem ko so banke v prvi polovici leta (neto) prerazporejale izpostavljenosti nazaj v skupino 1 z manjšim kreditnim tveganjem (v nadaljevanju S1), se je v drugi polovici leta ta trend ustavil, proti koncu leta pa obrnil. Do decembra je delež skupine 2 kreditnega tveganja (S2) z, v obdobju med julijem in oktobrom dosežene najnižje ravni, 5,4 % narasel na 5,8 % (slika 1.79).

Podobne tendence v deležu S2 so med pandemijo prisotne v bančnih sistemih večine držav EU (slika 1.80). Po naraščanju v prvem letu pandemije je v letu 2021 sledilo ponovno prerazporejanje izpostavljenosti v S1. O ponovni rasti deleža S2 v drugi polovici leta, kot smo mu bili priča v slovenskem bančnem sistemu, za EU še ni zadostnih podatkov (do dokončanja poročila so bili na voljo le podatki do tretjega četrtletja 2021). Slovenija se po deležu S2 v vseh posojilih bančnega sektorja uvršča med države z najmanjšim deležem: 6,3 % v primerjavi z 8,7 % v povprečju EU.

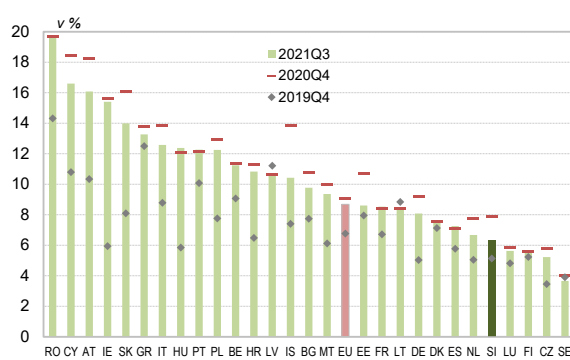
Slika 1.79 Delež S2 za izbrane skupine komitentov

Opomba: Na sliki desno so zaradi dostopnosti podatkov prikazani deleži S2 v posojilih in ne, kot je običajno v tem poglavju, v izpostavljenosti.

Vir: Banka Slovenije, EBA.

Slika 1.80 Delež S2 pri posojilih po državah EU

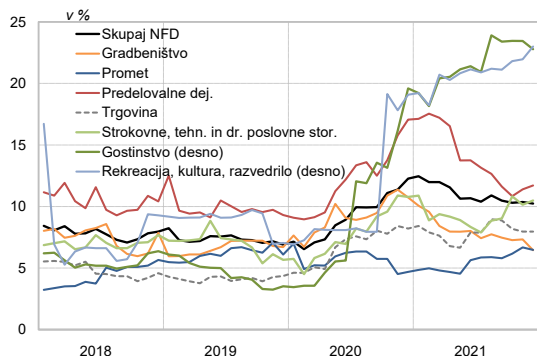
Na spremenjeno dinamiko deleža S2 v zadnjih mesecih leta je ključno vplivalo prerazporejanje izpostavljenosti med skupinami kreditnega tveganja v sektorju prebivalstva. Pri potrošniških posojilih se je do decembra 2021 delež S2 povečal na 11,2 %, izrazit porast je bil tudi pri drugih nestanovanjskih izpostavljenostih (okvirnih kreditih, plačilih s kreditnimi karticami), na 8,3 %. Manjši porast je opaziti tudi pri stanovanjskih posojilih. Rast NPE pri posojilih prebivalstvu z odlogi (slika 1.84), ki so večinoma potekali med letom 2021, kaže na njihovo večje kreditno tveganje, vendar pa so med posojili, prerazvrščenimi v S2, v večji meri prisotna posojila brez odlogov, kar kaže druge razloge za presojo bank o njihovem povečanem kreditnem tveganju.

V sektorju NFD se je nadaljevalo upadanje deleža S2, vendar z različnimi trendi po dejavnostih zaradi neenakih pogojev poslovanja med pandemijo in njenih posrednih vplivov na makroekonomske razmere. Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja v drugi polovici leta so bile nižje od maksimalno doseženih med pandemijo: banke so do konca leta 2020 pospeševale prerazporejanje izpostavljenosti iz S1 v S2, v dveh naslednjih četrtletjih pa so naraščale stopnje prehodov v obratno smer (iz S2 v S1) (slika 1.82). Neto učinek prehodov v letu 2021 je bil zmanjšanje deleža S2 v sektorju NFD na 10,2 % ob koncu leta 2021, v primerjavi z 12,3 % konec leta 2020 (slika 1.81). Kakovost portfelja, merjena s tem kazalnikom, se je nenehno poslabševala v gostinstvu ter rekreaciji, kulturi in razvedrilu, s skoraj enakim, 55-odstotnim deležem S2 ob koncu leta. V drugi polovici leta se je padajoči trend deleža S2 obrnil v rastočega v strokovnih, poslovnih in tehničnih storitvah in prometu, v zadnjih dveh mesecih pa tudi v predelovalnih dejavnostih. Ob bolj variabilni dinamiki med letom je bil konec leta delež S2 medletno večji

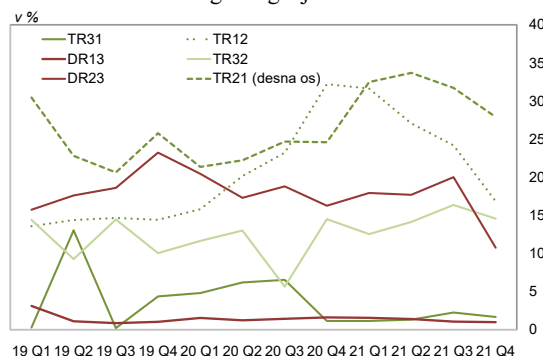
³⁵ Banke finančna sredstva, ki se merijo po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti prek drugega vseobsegajočega donosa (kapitala), in zunajbilančne izpostavljenosti skladno z MSRP 9 za namen oblikovanja oslabitev razvrščajo v tri skupine kreditnega tveganja. V skupinah 1 in 2 so izpostavljenosti, ki niso v položaju neplačila. V skupini 2 so izpostavljenosti, pri katerih se je kreditno tveganje od začetnega pripoznanja pomembno povečalo. V skupini 3 so izpostavljenosti, ki so v položaju neplačila (angl. *defaulted exposures*). Za namen tega poročila so predmet razvrščanja v skupine tudi izpostavljenosti, ki so v položaju neplačila že ob začetnem pripoznanju, t. i. kupljena ali izdana finančna sredstva s poslabšano kreditno kakovostjo (angl. *purchased or originated credit-impaired financial assets*, POCl). Predmet tega razvrščanja pa skladno z MSRP 9 niso finančna sredstva, ki se merijo po pošteni vrednosti prek IPI.

tudi v trgovini. Spremembe v dinamiki tega kazalnika po dejavnostih verjetno odražajo povečano negotovost glede kreditnega tveganja od drugega polletja naprej ob ponovno precej zaostrenih epidemioloških razmerah, nadaljnjih motnjah v dobavnih verigah in pomanjkanju usposobljenih delavcev, posledično pa tudi poslabšanju gospodarske klime in zaupanja v gospodarstvu in družbi.

Slika 1.81 Delež S2 po dejavnosti nefinančnih družb

Slika 1.82 Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za nefinančne družbe

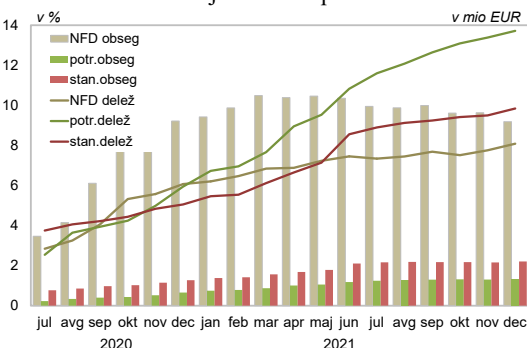
Opomba: Na sliki desno oznake v legendi označujejo stopnje prehoda (angl. TR, Transition Rate oziroma DR, Default Rate pri prehodu v skupino 3) med skupinami kreditnega tveganja (1, 2 in 3) v odstotkih. Pri izračunu stopenj prehodov izpostavljenosti med posameznimi skupinami kreditnega tveganja je enota opazovanja poslovna banka-pogodba-datum. Vključene so vse izpostavljenosti, ki poročajo vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in skupino kreditnega tveganja na začetku opazovanega obdobja. Za podatek na koncu obdobja se upošteva zadnji razpoložljivi podatek za to pogodbo znotraj leta.

Vir: Banka Slovenije.

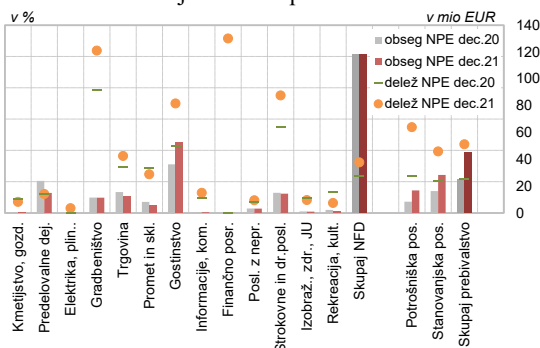
Odložene izpostavljenosti

Za razliko od padajočega trenda NPE v celotnem portfelju bank se v izpostavljenostih, za katere so bili med pandemijo odobreni odlogi plačil, deleži NPE še naprej povečujejo. Izpostavljenosti z odobrenim odlogom so ob koncu leta 2021 znašale 2 mrd EUR oziroma 3,8 % celotne izpostavljenosti bank. V sektorju NFD se je delež NPE v izpostavljenostih, ki jim je bil v času pandemije odobren odlog, do decembra 2021 povečal na 8,1 % v primerjavi s 6,1 % leto pred tem (slika 1.83). Pri tem se je njihov obseg hitro povečeval do marca 2021, ko je dosegel 138 mio EUR, nato pa je začel upadati. Stanje izpostavljenosti z odobrenimi odlogi med pandemijo se je v drugi polovici leta 2021 zmanjšalo za 20 %, bodisi zaradi zmanjševanja odloženega dolga po njegovi zapadlosti, bodisi zaradi zmanjševanja NPE iz odloženih izpostavljenosti z aktivnim pristopom bank (odpisi, prodaje). Preostali (in novonastali) NPE pri odloženih izpostavljenostih predstavljajo večji delež kot v času njihovih največjih stanj marca 2021. Med dejavnostmi z večjim poslabšanjem portfelja odloženih izpostavljenosti izstopajo gostinstvo, strokovne, tehnične in druge poslovne storitve ter gradbeništvo (slika 1.84). Poslabšanje kakovosti je prisotno tudi pri odloženih posojilih prebivalstvu, tako stanovanjskih kot potrošniških. V teh delih portfelja so NPE naraščali tako v obsegu kot v deležu: pri potrošniških so narasli na 13,7 %, pri stanovanjskih na 9,8 %.

Slika 1.83 NPE v izpostavljenostih z odlogom v sektorjih NFD in prebivalstva

Slika 1.84 NPE v izpostavljenostih z odlogom v sektorjih NFD in prebivalstva

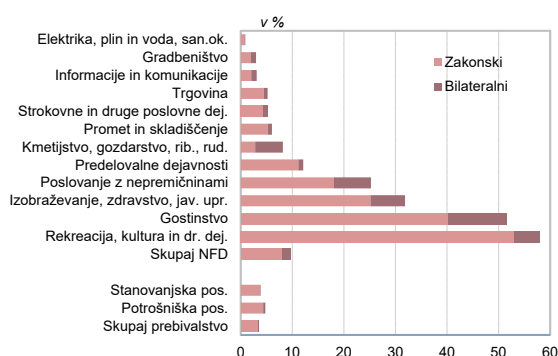
Opomba: Med izpostavljenosti z odlogom so zajete vse izpostavljenosti, ki jim je bil med pandemijo odobren odlog plačil, ne glede na to, ali je odlog že potekel oziroma je še aktiven.

Vir: Banka Slovenije.

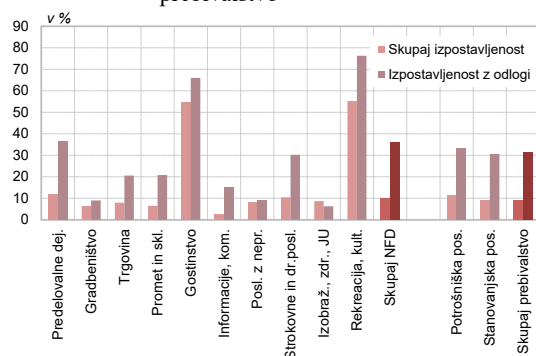
Večje kreditno tveganje odloženih izpostavljenosti se odraža tudi v višjih deležih S2 v primerjavi z izpostavljenostmi brez odobrenih odlogov. V izpostavljenostih do prebivalstva in NFD, ki jim je bil v

pandemiji odobren odlog, je v S2 razvrščeno kar trikrat več izpostavljenosti v primerjavi s celotnima portfeljema prebivalstva in NFD (slika 1.86). Ta razmerja so različna po dejavnostih: predvsem izstopajo gostinstvo ter rekreacija, kultura in razvedrilo, pri katerih se deleža S2 v odloženih in celotnih izpostavljenostih ne razlikujeta bistveno, kar kaže, da banke te dejavnosti ocenjujejo kot bistveno bolj tvegane, ne glede na to, ali so bile izpostavljenosti odložene ali ne. Navedene dejavnosti izstopajo tudi po največjem deležu odloženih izpostavljenosti, decembra nad 50 %. Po končanju obdobja, predvidenega za odobravanje odlogov po interventnih zakonih, se je v teh dejavnostih povečal delež bilateralno odobrenih odlogov. V gostinstvu je decembra dosegel 22 % v celotnem stanju odlogov v dejavnosti, največ v sektorju NFD. V rekreaciji, kulturi in razvedrilo je delež bilateralnih odlogov nekoliko manjši, vendar je v tej dejavnosti (sicer največjim deležem odobrenih odlogov v stanju konec leta 2021) šele v zadnjem četrtletju leta zapadla večina, skoraj 60 % vseh odobrenih odlogov. Glede na najdlje trajajoče omejitve poslovanja in možnost nadaljnjih omejitev v luči še ne končane pandemije obstaja verjetnost dodatnega odobravanja bilateralnih odlogov.

Slika 1.85 Delež zakonskih in bilateralnih odlogov v izpostavljenosti do NFD in prebivalstva

Slika 1.86 Delež S2 v skupnih izpostavljenostih in izpostavljenostih z odlogom za NFD in prebivalstvo

Opomba: Med izpostavljenosti z odlogom so zajete vse izpostavljenosti, ki jim je bil med pandemijo odobren odlog plačil, ne glede na to, ali je odlog že potekel oziroma je še aktiven.

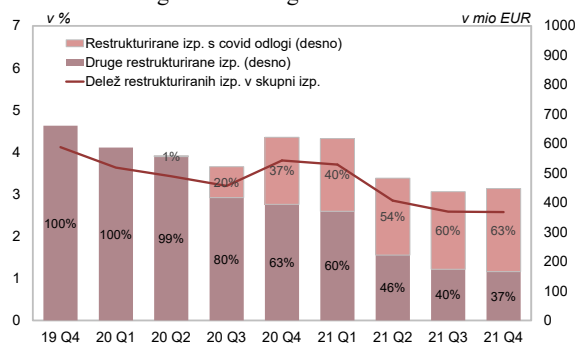
Vir: Banka Slovenije.

Restrukturirane izpostavljenosti

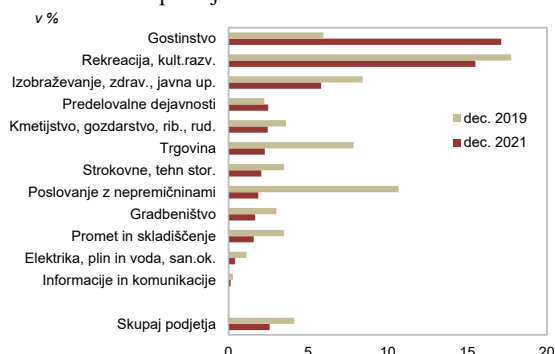
Restrukturirane izpostavljenosti ne predstavljajo velikega deleža v portfelju bank, konec leta 2021 je ta znašal 1,1 %. V prvem letu pandemije se je delež restrukturiranih izpostavljenosti na ravni celotnega portfelja nekoliko povečal, zaradi omilitvenih ukrepov nadzorniških institucij pa bistveno manj, kot bi sicer sledilo iz same definicije restrukturiranih terjatev.³⁶ V letu 2021 sta se zmanjšala tako obseg kot delež restrukturiranih izpostavljenosti, pri čemer se je zmanjševanje v drugi polovici leta umirilo: v sektorju podjetij je njihov delež ob koncu leta znašal 2,6 % (slika 1.87), pri prebivalstvu pa 1,0 %.

³⁶ Restrukturirane izpostavljenosti so izpostavljenosti, pri katerih so bili uporabljeni ukrepi, kot so opredeljeni v členu 47b uredbe CRR, kot so sprememba pogojev odplačevanja, delno ali celotno refinanciranje dolga, pri čemer do ukrepov ne bi prišlo, če dolжник ne bi imel težav pri izpolnjevanju svojih finančnih obveznosti. Smernice Evropskega bančnega organa (EBA) iz aprila 2020 o zakonskih in zasebnih moratorijih na odplačevanje posojil, sklenjenih zaradi pandemije covid-19, in pozneje revidirane smernice (december 2020) so omogočale prožnejšo regulativno obravnavo teh moratorijev, ki ni zahtevala samodejne prerazvrstitve teh izpostavljenosti med restrukturirane (donosne ali nedonosne) izpostavljenosti v skladu z zgoraj navedeno opredelitvijo restrukturiranja (podrobneje o Smernicah v FSR oktober 2020, Okvir 1.3, in FSR April 2021, Okvir 1.1)

Slika 1.87 Restrukturirane izpostavljenosti do podjetij glede na odloge

Slika 1.88 Restrukturirane izpostavljenosti do podjetij po dejavnostih

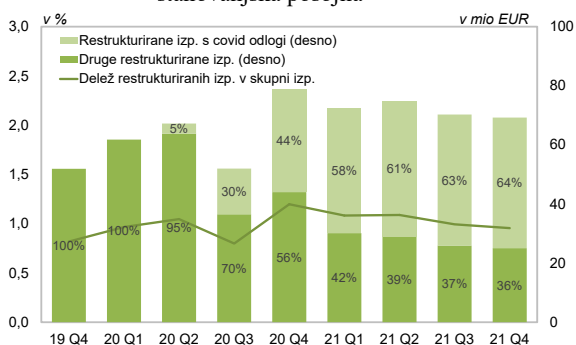

Opomba: Zajete so NFD in samostojni podjetniki.

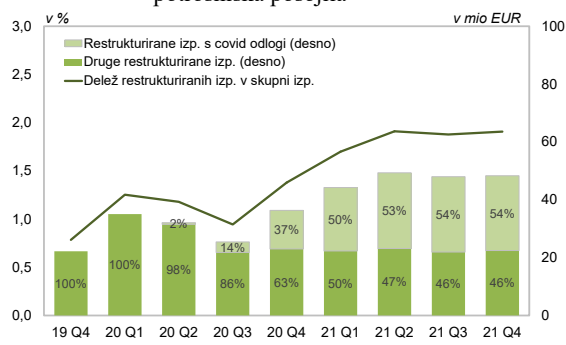
Vir: Banka Slovenije.

Vedno večji delež restrukturiranih izpostavljenosti predstavljajo izpostavljenosti, za katere so bili med pandemijo odobreni odlogi plačil. Pri podjetjih je ta delež dosegel 63 % vseh restrukturiranih izpostavljenosti, pri prebivalstvu pa 59 %. V obeh portfeljih so se ti deleži v letu 2021 povečali, ko so odlogi v večjem obsegu začeli zapadati. Druge restrukturirane izpostavljenosti so se v tem času hitro zmanjševale, predvsem v sektorju podjetij (slika 1.87), delno zaradi zmanjševanja NPE,³⁷ delno zaradi ugodne gospodarske klime. Med pandemijo se je močno povečal delež restrukturiranih izpostavljenosti v gostinstvu (slika 1.88), kamor so jih banke uvrščale kljub prožnejšemu pristopu pri obravnavi odlogov,³⁸ ki je sicer zahteval tudi individualno oceno povečanega kreditnega tveganja posameznega komitenta. Pri drugih dejavnostih, pri katerih je bil delež restrukturiranih izpostavljenosti že pred pandemijo velik (neodvisno torej od kasnejšega povečanja kreditnega tveganja), je bilo njihovo zmanjševanje povezano s siceršnjim upadanjem NPE.

Slika 1.89 Restrukturirane izpostavljenosti – stanovanjska posojila

Slika 1.90 Restrukturirane izpostavljenosti – potrošniška posojila

Vir: Banka Slovenije.

Gibanje restrukturiranih izpostavljenosti kaže poslabšanje kakovosti portfelja v letu 2021 pri potrošniških posojilih in izboljšanje pri stanovanjskih. Obseg in delež restrukturiranih izpostavljenosti pri potrošniških posojilih sta se je med Q3 2020 in Q2 2021 podvojila, z 0,9 % na 1,9 %, v drugi polovici leta se je naraščanje ustavilo (slika 1.89). Pri stanovanjskih posojilih je prisoten padajoč trend in manjši delež restrukturiranih posojil, ob koncu leta 1,0 % (slika 1.90). Razlikujeta se tudi strukturi restrukturiranih posojil glede na prisotnost covid odlogov, pri čemer je njihov delež pri stanovanjskih posojilih do konca leta dosegel skoraj dvotretjinski delež, pri potrošniških pa dobro polovico vseh restrukturiranih posojil. Naraščanje restrukturiranj med posojili prebivalstvu, tako kot pri NFD, potrjuje slabšo kakovost izpostavljenosti, ki so bile deležne odlogov.

³⁷ Restrukturirane izpostavljenosti so tako med donosnimi kot med nedonosnimi izpostavljenostmi: manj kot polovica restrukturiranih izpostavljenosti je bila konec leta 2021 razporejena v S3.

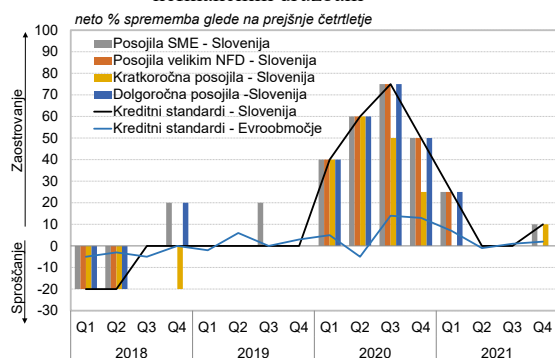
³⁸ S Smernicami Evropskega bančnega organa (EBA) o zakonskih in zasebnih moratorijih na odplačevanje posojil, sklenjenih zaradi pandemije Covid-19 iz aprila 2020 in revidiranimi smernicami iz decembra 2020 je vzpostavljena »prožnejša« regulativna obravnava teh moratorijev. Taki moratoriji se lahko obravnavajo skladno s smernicami in ne zahtevajo samodejne prerazvrstitve izpostavljenosti med restrukturirane (donosne ali nedonosne) izpostavljenosti v skladu z opredelitvijo restrukturiranja iz člena 47b uredbe CRR.

Kreditni standardi bank in povpraševanje po posojilih po anketi BLS

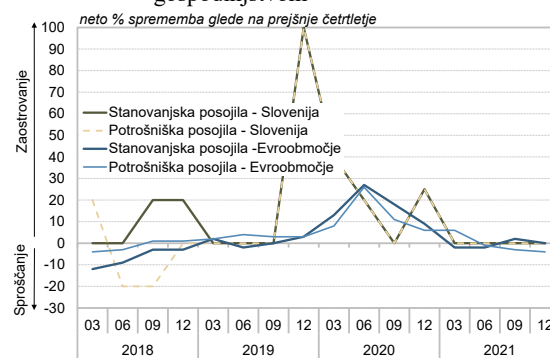
Po anketi o bančnih posojilih (angl. Bank Lending Survey, BLS)³⁹ so kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom in nefinančnim družbam v Sloveniji v drugi polovici leta 2021 ostali nespremenjeni. Glavnina bank poročevalk ni več ocenjevala, da bi splošne gospodarske razmere negativno, kot na primer še predlani, vplivale na zaostrovanje standardov. Pri podjetjih je to veljalo tako v segmentu kratkoročnih kot dolgoročnih posojil ter za velika in mala podjetja (slika 1.91). Banke so poročale o nespremenjenih standardih tudi za posojila gospodinjstvom, tako pri stanovanjskih kot pri potrošniških posojilih (slika 1.92). Podobno so skoraj v celoti nespremenjeni kreditni standardi po anketi BLS, značilni tudi za evroobmočje.

Pri kreditnih standardih je v zadnjem četrtletju 2021 v smeri zaostrovanja nekoliko izstopala kreditna sposobnost posojilojemalca (razmere po panogah in obeti, kar so navajale tri banke od desetih). Petina bank je poročala o rahlem sproščanju pri posojilnih pogojih (predvsem marže, pritiski konkurence). Pri kreditnih standardih za stanovanjska posojila so k zaostrovanju prispevale splošne gospodarske razmere in obeti za stanovanjski trg, na sproščanje pa konkurenca drugih bank. Posojilni pogoji so se v prvih treh četrtletjih sprostili le pri maržah bank na povprečna na posojila, v zadnjem četrtletju pa malenkost zaostri. Pri posojilnih pogojih za potrošniška posojila ni bilo večjih sprememb, le v drugem četrtletju leta je polovica bank poročevalk kot dejavnike sproščanja posojilnih pogojev izpostavila znižanje marž na povprečna posojila in pritiski konkurence.

Slika 1.91 Kreditni standardi pri posojilih nefinančnim družbam

Slika 1.92 Kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom

Vir: BLS, Banka Slovenije.

Anketa BLS za leto 2021 kaže, da so podjetja povpraševanje po posojilih povečala v drugem in zadnjem, gospodinjstva pa zlasti v drugem in tretjem četrtletju. Za prvo četrtletje lanskega leta je bilo zlasti pri podjetjih, manj pa pri gospodinjstvih, značilno zmanjšanje povpraševanja. V drugem četrtletju je sledilo povečanje povpraševanja pri gospodinjstvih in podjetjih, ki je bilo v naslednjih četrtletjih vse manj intenzivno. Pri podjetjih je povpraševanje nekoliko zanihalo navzgor v zadnjem četrtletju leta. O povečanju povpraševanja so poročale štiri banke od desetih. Med dejavniki, ki so ob koncu leta vplivali na povečanje povpraševanja, so izstopale zaloge in obratni kapital, glede na velikost pa mala in srednje velika podjetja.

Povečanje povpraševanja po stanovanjskih posojilih v Sloveniji je izstopalo zlasti v prvem četrtletju, potem je bilo postopoma vse manjše. Ob koncu leta je neto povečanje izpostavila le še petina bank poročevalk. Podoben trend je bil značilen tudi za potrošniška posojila. Relativno povečanje povpraševanja se je v tretjem četrtletju leta zmanjšalo, ob koncu leta pa nobena banka ni poročala o povečanju povpraševanja. Glavna dejavnika, ki sta lani učinkovala v smeri povečanega povpraševanja, sta bila obeti za stanovanjski trg in splošna raven obrestnih mer, pri potrošniških posojilih pa nakupi trajnih proizvodov. Ob tem se je dinamika posojilne aktivnosti bank za stanovanjska posojila lani povečevala, medletna rast potrošniških posojil pa je lani še vedno ostala negativna (glej prilogo slika 6.9 in slika 6.10).

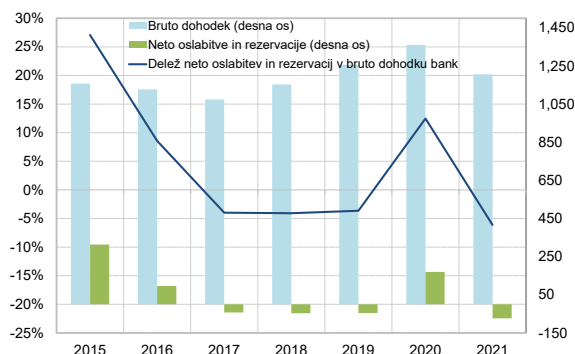
Oslabitev in rezervacije ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji

Slovenski bančni sistem je v letu 2021 ponovno neto sproščal oslabitve in rezervacije (slika 1.93). V prvih treh četrtletjih lanskega leta so poleg slovenskega bančnega sistema neto sproščali oslabitve le še še

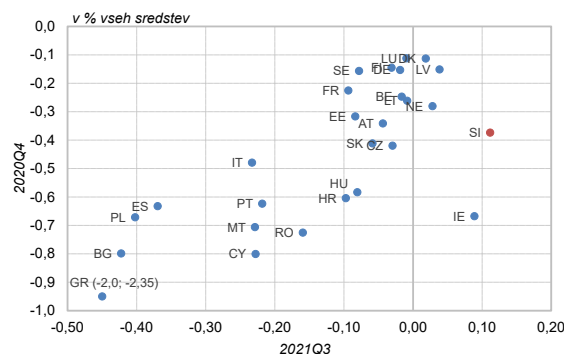
³⁹ V anketi Bank Lending Survey za Slovenijo od leta 2022, prvič za zadnje četrtletje lanskega leta, poroča 10 kreditnih institucij. S tem se je njihovo število povečalo za šest. Po bilančni vsoti so te decembra 2021 predstavljale 84,1 %, bančnega sistema (junija lani 60,5 %), pri posojilih nefinančnim družbam 79,1 % (51,1 %), pri stanovanjskih posojilih 90,4 % (64,5 %) in pri potrošniških 79,7 % (60,4 %). Deleži so izračunani na podlagi podatkov, poročenih Banki Slovenije na posamični osnovi.

štiri bančni sistemi EU. Podatki o oslabitvah večine finančnih sredstev,⁴⁰ ki so na razpolago do tretjega četrtertletja 2021, kažejo zmanjšanje njihovega deleža v bilančnih vsotah evropskih bančnih sistemov, medtem ko je zgolj pet držav oslabitve sproščalo (slika 1.94). Slovenski bančni sistem je lani sicer že četrtrič v zadnjih petih letih, izjema je bilo prvo leto pandemije covida-19, neto sproščal oslabitve in rezervacije, kar je bil pomemben dejavnik nadpovprečne dobičkonosnosti slovenskega bančnega sistema.⁴¹

Slika 1.93 Neto oslabitve in rezervacije oziroma njihovo neto sproščanje in bruto dohodek bank ter delež neto oslabitev v ustvarjenem dohodku bank

Slika 1.94 Neto oslabitve v bilančni vsoti po državah EU

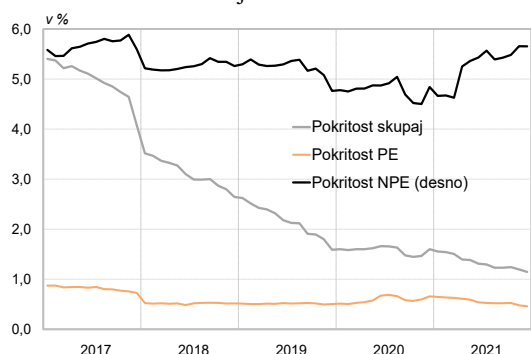

Opomba: Negativne vrednosti na sliki levo odražajo neto sproščanje oslabitev in rezervacij. Na sliki desno vrednosti predstavljajo oslabitve finančnih sredstev, ki niso merjene po poštenih vrednostih skozi izkaz poslovnega izida. Vrednosti do tretjega četrtertletja 2021 so preračunane na letno raven. Pozitivne vrednosti predstavljajo neto sproščanje oslabitev.

Vir: Banka Slovenije in ECB (SDW, CBD podatki).

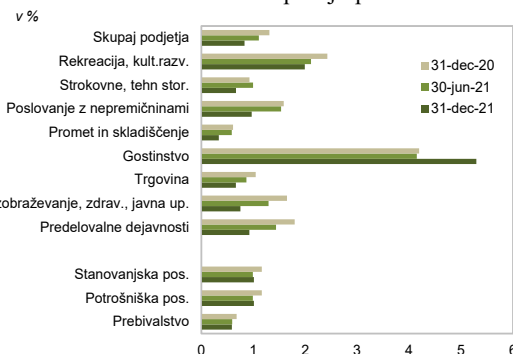
Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami se je v letu 2021 povečala, pokritost donosnih izpostavljenosti pa dodatno zmanjšala. Na nedonosnem delu portfelja je pokritost z oslabitvami in rezervacijami ob koncu leta dosegla 57,1 %, za 6,8 odstotne točke več kot leto prej (slika 1.95).⁴² Sicer je bilo v letih 2019 in 2020 zmanjševanje NPE spremljano s hkratnim zmanjševanjem pokritosti zaradi izvedenih prodaj in odpisov NPE, ki so bili pred tem nadpovprečno ali v celoti oslavljeni. V letu 2021 se je pokritost z oslabitvami in rezervacijami povečevala pri vseh skupinah komitentov in v večini dejavnosti NFD kljub sočasnemu zmanjševanju deležev NPE, kar kaže bolj konservativen pristop bank pri oblikovanju oslabitev v letu 2021.

Slika 1.95 Pokritost donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.96 Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami po dejavnosti NFD in vrstah posojil prebivalstvu

Po povečanem oblikovanju oslabitev in rezervacij za donosni del portfelja v letu 2020 so jih banke v letu 2021 zmanjševale. Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami se je v letu 2021 zmanjšala v vseh delih portfelja, z izjemo gostinstva (slika 1.96). Na ravni celotnega portfelja se je pokritost zmanjšala z 0,66 % na 0,46 %. Konec leta je tako bila nižja kot na začetku pandemije (0,50 %). Ob tem se je

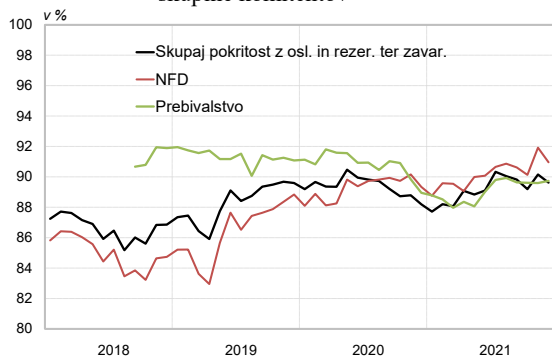
⁴⁰ Med skupnimi stroški oslabitev in rezervacij so lani oslabitve finančnih sredstev predstavljale 90 % teh stroškov (povprečje držav EU), v Sloveniji pa 93 %. Podatki v komentarju za lanska tri četrtertletja se nanašajo na oslabitve finančnih sredstev, ki niso merjena po poštenih vrednostih in predstavljajo največji del oslabitev.

⁴¹ Več v poglavju Solventnost in dobičkonosnost.

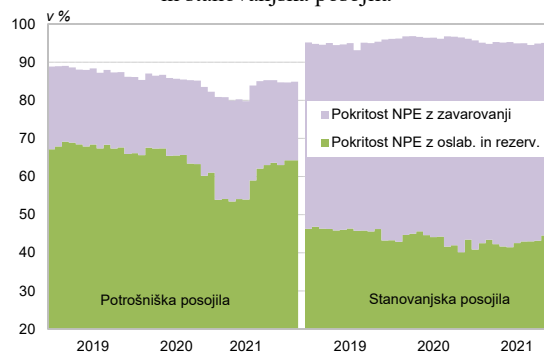
⁴² Del zmanjšanja je posledica poplačila dolga večjega podjetja, ki je bil v statusu NPE, s strani novega lastnika.

kreditno tveganje, merjeno z deležem skupine 2 kreditnega tveganja (ki spada v donosne terjatve), zaradi pandemije precej povečalo. Pokritost z oslabitvami se je v prvem polletju 2021 zmanjševala hkrati z upadanjem deleža S2, upadala pa je tudi potem, ko je začel delež S2 v številnih dejavnostih naraščati. Izjema je gostinstvo, pri katerem se je pokritost z oslabitvami in rezervacijami v drugem polletju 2021 močno povečala. Proti koncu leta je mogoče opaziti porast tudi pri stanovanjskih in potrošniških posojilih, hkrati z večjim prerazporejanjem izpostavljenosti iz S1 v S2.

Slika 1.97 Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji za izbrane skupine komitentov

Slika 1.98 Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji za potrošniška in stanovanjska posojila

Opomba: Na sliki levo je skupna pokritost z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji pred septembrom 2018 prikazana brez prebivalstva, za katerega so podatki o zavarovanjih na voljo šele po tem datumu. Na obeh slikah je znesek zavarovanj pri posameznem poslu upoštevan le do višine neoslabljene vrednosti NPE. Porast pokritosti z oslabitvami in rezervacijami (in posledično skupne pokritosti z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji) pri potrošniških posojilih za 5 odstotnih točk v juniju 2021 je posledica velikega porasta pokritosti pri eni banki.

Vir: Banka Slovenije.

Pri NPE se je povečala tudi skupna pokritost z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji. V sektorju NFD je skupna pokritost dosegla 91,0 %, v sektorju prebivalstva pa 89,7 % (slika 1.97). Najvišja ostaja, kljub rahlemu znižanju v letu 2021, pri stanovanjskih posojilih, 95,3 %, pri potrošniških posojilih pa se je po večjem padcu v prvih mesecih leta do decembra dvignila na 84,9 % oziroma medletno za 2,6 odstotne točke (slika 1.98). Relativni pomen oslabitev je zaradi večjega pomena prejetih zavarovanj pri odobravanju stanovanjskih posojil bistveno manjši kot pri potrošniških posojilih.

Okvir 1.4 Ocena občutljivosti portfelja nefinančnih družb na dvig cen energije

Zaradi višanj cen energentov, ki smo mu priča v zadnjem letu, smo preverili občutljivost bančnih portfeljev na spremembe stroškov energije, ki bi jih utrpele NFD. Z višanjem cen energentov so nekatere NFD postale ranljive. Višje cene energije predstavljajo tveganje za znižanje neto prihodkov in s tem težje odplačevanje kreditnih obveznosti. To za banke pomeni porast kreditnega tveganja in tudi morebitnih izgub iz tega naslova. Pri oblikovanju scenarijev smo poleg povišanja stroškov energije upoštevali tudi zadolženost NFD. Za podjetja, ki so bila po oceni bank konec leta 2021 donosna, smo določili, da preidejo v stanje nedonosnosti, ko ob preseganju mejne zadolženosti in ob hipotetičnem dvigu stroškov energije izkažejo izgubo. V scenarijih smo upoštevali dvige stroškov energije za 100 %, 250 % in 500 % glede na stroške energije, ki so jih podjetja izkazovala v letu 2020. Za mejne stopnje zadolženosti smo predpostavili, da ima podjetje DOLG/EBITDA 6, 5 ali 4. Podatke o stroških energije in druge potrebne finančne podatke podjetij smo pridobili iz baze AJPes na presečni datum 31. 12. 2020. Za določitev izpostavljenosti podjetij do bank in hranilnic smo uporabili donosne bilančne in zabilančne razvrščene izpostavljenosti nefinančnih podjetij na 31. 12. 2021. Izpostavljenost portfelja, ki smo jo upoštevali v analizi, je znašala 13,8 mrd EUR.⁴³ Celotna izpostavljenost bančnega sistema je 31. 12. 2021 znašala 52,9 mrd EUR. Od tega je bilo nedonosnih izpostavljenosti 641,5 mio EUR, sam delež nedonosnih izpostavljenosti pa je znašal 1,2 %.

Predpostavke za prehod podjetja med neplačnike in njegovih izpostavljenosti med nedonosne so bile: podjetje je bilo konec leta 2021 donosno; ob povišanju stroškov bi realiziralo izgubo;⁴⁴ dolg je bil večji od mejno določenega s količnikom DOLG/EBITDA; cenovne elastičnosti proizvajalčevih cen ni, kar pomeni, da prevaletev stroškov na komitente podjetja in vpliv, ki bi iz tega izhajal na povpraševanje po njegovih

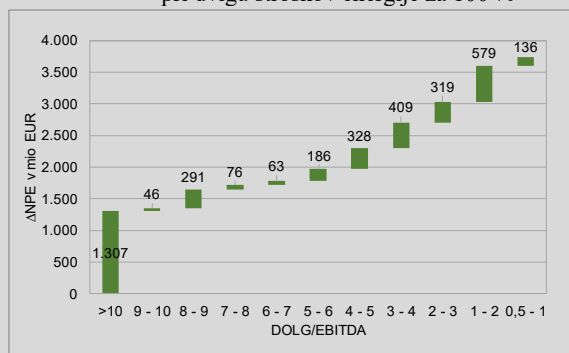
⁴³ Izločena so nefinančna podjetja, ki v bazi AJPes nimajo vseh potrebnih finančnih podatkov za analizo.

⁴⁴ Nov finančni rezultat je bil izračunan po enačbi: $Rezultat_1 = Rezultat_0 - \Delta \text{stroški energije} + \text{finančni odhodki iz fin. obveznosti}_0$. Poleg dviga stroškov energije smo podjetjem dovolili olajšavo v višini njihovih finančnih obveznosti, saj bi taka podjetja ob tako določenih izgubi težje poravnala svoje finančne obveznosti do bank in so zaradi tega bolj godna, da se prerazvrstijo med neplačnike.

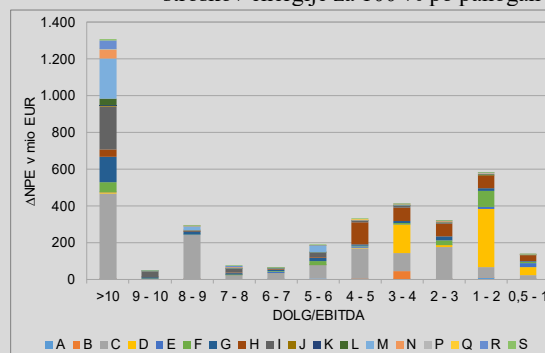
produktih, v analizi ni upoštevan; dvig stroškov je neposredno odvisen od dviga cen energentov na trgu in ne upošteva dejanskega deleža cene energenta v stroških energije (npr. ni varčevanja, za enak odstotek se povejšajo tudi pristojbine); vpliv leta 2020, ko so bili pripravljeni zaključni računi, ni izločen, saj bi drugačno izhodiščno leto lahko dalo drugačen rezultat. Za potrebe te senzitivnostne analize smo za izpostavljenosti do podjetij, ki so zaradi scenarija prešla med neplačnike, določili dodatno potrebne oslavitve in rezervacije. Izračunali smo jih kot razliko med novimi in že oblikovanimi oslavitvami in rezervacijami pred aplikacijo scenarija. Za določitev nove višine oslavitve in rezervacij smo upoštevali pokritost z oslavitvami in rezervacijami v skupini 3, in sicer na ravni posamezne banke in posamezne panoge (prvi nivo, ki jo označuje črka panoge).

Na prehod podjetja med neplačnike v analizi ne vpliva samo višina šoka, ampak tudi zahteva po finančni trdnosti (DOLG/EBITDA čim bližje 0). Ta vpliv smo analizirali na primeru scenarija dviga stroškov energije za 100 %. Največ novih nedonosnih izpostavljenosti prinese prvi razred količnika DOLG/EBITDA (> 10),⁴⁵ in sicer 1,3 mrd EUR (slika 1.99), medtem ko bi določitev količnika v višini 0,5 med nedonosne izpostavljenosti prerazvrstila še dodatne 2,4 mrd EUR oziroma skupaj kar 3,7 mrd EUR. V primerjavi posameznih razredov največ dodatnih nedonosnih izpostavljenosti prerazvrsti količnik DOLG/EBITDA, ki je enak 1, a je po vsebini precej rigorozen. Na splošno lahko ugotovimo, da ob fiksnem povišanju stroškov energije vpliv zategovanja količnika DOLG/EBITDA z vsakim nadaljnjim korakom po 1 količnik v povprečju prerazvrsti vedno več izpostavljenosti med nedonosne. Med panogami (slika 1.100) ima največji prispevek k dodatnim nedonosnim izpostavljenostim predelovalna panoga (C), in sicer tako rekoč skozi celoten spekter stopenj količnika DOLG/EBITDA. Sledi ji panoga oskrba z električno energijo, plinom in paro (D), kateri se nedonosne izpostavljenosti pomembno povečajo pri bolj rigoroznih stopnjah količnika, in sicer med 0,5 in 4, kar pomeni, da pri odplačevanju bančnih obveznosti v tej panogi dolg nima prevladujoče vloge. Za panogo promet in skladiščenje (H) je kritičen količnik med 4 in 5, za gostinstvo (I) pa že količniki nad 9, kar pomeni, da je v tej panogi več zadolženih podjetij, ki težje prenesejo dodatne stroške energije.

Slika 1.99 Porast nedonosnih izpostavljenosti v odvisnosti od razmerja DOLG/EBITDA, pri dvigu stroškov energije za 100 %

Slika 1.100 Prirast nedonosnih izpostavljenosti glede na količnik DOLG/EBITDA pri dvigu stroškov energije za 100 % po panogah

Opomba: Opis panog (slika desno) A – kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo; B – rudarstvo; C – predelovalne dejavnosti; D – oskrba z električno energijo, plinom in paro; E – oskrba z vodo; ravnanje z odpadki; saniranje okolja; F – gradbeništvo; G – trgovina; vzdrževanje in popravila motornih vozil; H – promet in skladiščenje; I – gostinstvo; J – informacijske in komunikacijske dejavnosti; K – finančne in zavarovalniške dejavnosti; L – poslovanje z nepremičninami; M – strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti; N – druge raznovrstne poslovne dejavnosti; O – dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnosti obvezne socialne varnosti; P – izobraževanje; Q – zdravstvo in socialno varstvo; R – kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti; S – druge dejavnosti.

Vir: Banka Slovenije.

Na obseg dodatnih novih nedonosnih izpostavljenosti in dodatnih potrebnih oslavitve in rezervacij najbolj vpliva šok, medtem ko vpliv velikosti apliciranega šoka z naraščanjem tega upada. Iz tega bi lahko sklepali, da dvig cen energentov najbolj vpliva na ranljiva podjetja, ki jih identificira že šok na prvi stopnji, medtem ko je dodatnih podjetij, ki preidejo v stanje neplačila, z višanjem šoka vedno manj. To govori v prid dejstvu, da je z apliciranim scenarijem pomembno identificirati ranljivejši del portfelja, in ne le velikost dodatne izgube, ki bi bila ob dejanski realizaciji šoka lahko precej drugačna od predvidene. Vpliv finančne zadolženosti (količnik DOLG/EBITDA pri različnih vrednostih) kaže, da prehajanje podjetij in njihovih izpostavljenosti med nedonosne ni linearno, vendar pa velja, da finančno trdnjša podjetja pozneje preidejo med neplačnike in je treba za prehod takih podjetij med neplačnike zahtevo po finančni trdnosti postaviti vsaj pri vrednosti DOLG/EBITDA 5 (oziroma večji od 4).

⁴⁵ Če bi v analizo zajeli tudi količnike višje od 10, bi se vpliv tega razreda porazdelil med te višje količnike.

V spodnji tabeli (tabela 1.3) so predstavljeni rezultati dodatnih nedonosnih izpostavljenosti, oslabitev in rezervacij ter vpliv na kapitalski količnik (KKU) pri različnih šokih na ravni sistema bank in hranilnic.

Tabela 1.3 Porast nedonosnih izpostavljenosti v odvisnosti od razmerja DOLG/EBITDA, pri dvigu stroškov energije za 100%

Scenarij	DOLG/EBITDA	NPE (mio EUR)	Δ NPE (SC _x - SC ₀ ; mio EUR)	% NPE	Oslabitev in rezervacije (mio EUR)	Δ KKU (KKU(0)-KKU(SC _x))
SC ₀	Ni omejitve	642	-	1,20 %	600	
SC _{100%}	>6	2.421	1.780	4,58 %	1.514	1,72 o.t.
SC _{100%}	>5	2.607	1.966	4,93 %	1.617	2,14 o.t.
SC _{100%}	>4	2.935	2.294	5,55 %	1.791	2,85 o.t.
SC _{250%}	>6	2.731	2.089	5,16 %	1.707	2,51 o.t.
SC _{250%}	>5	3.596	2.954	6,80 %	2.303	4,94 o.t.
SC _{250%}	>4	4.064	3.423	7,68 %	2.549	5,95 o.t.
SC _{500%}	>6	3.017	2.376	5,70 %	1.887	3,24 o.t.
SC _{500%}	>5	3.988	3.347	7,54 %	2.564	6,01 o.t.
SC _{500%}	>4	4.571	3.930	8,64 %	2.864	7,23 o.t.

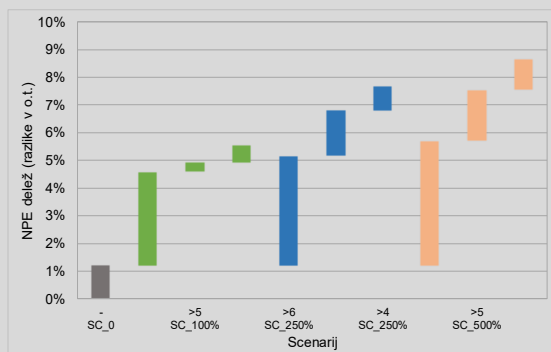
* Opomba: Količnik kapitalske ustreznosti (KKU) je ocena na 31. 12. 2021 na posamični osnovi.

** Opomba: SC₀ označuje izhodiščno stanje.

Vir: Banka Slovenije.

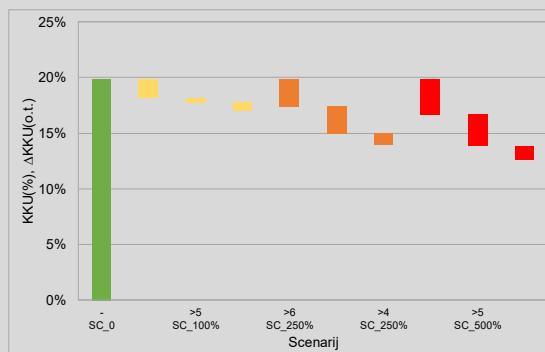
Pri dvigu stroškov energije za 100 % in količniku DOLG/EBITDA večjem od 6 bi delež nedonosnih izpostavljenosti na ravni sistema narasel z 1,20 % na 4,58 % oziroma s 641,5 mio EUR na 2,42 mrd EUR. Stanje oslabitev finančnih sredstev bi se povečalo na 1,51 mrd EUR, količnik kapitalske ustreznosti pa bi se znižal za 1,72 odstotne točke na 18,18 %. V primeru dviga stroškov energije za 100 % in količniku DOLG/EBITDA, večjem od 4, bi se nedonosne izpostavljenosti povečale na 2,94 mrd EUR oziroma delež nedonosnih izpostavljenosti na 5,55 %, količnik kapitalske ustreznosti pa bi se zmanjšal na 17,05 %. Če bi se stroški energije povečali za 250 %, bi glede na količnik DOLG/EBITDA nedonosne izpostavljenosti narasle na 2,73 mrd EUR do 4,06 mrd EUR, oslabitve in rezervacije na 1,71 mrd EUR do 2,55 mrd EUR, količnik kapitalske ustreznosti pa bi se zmanjšal od 2,51 odstotne točke do 5,95 odstotne točke. Pri zvišanju stroškov energije za 500 % bi se v odvisnosti od količnika DOLG/EBITDA nedonosne izpostavljenosti zvišale na 3,02 mrd do 4,57 mrd EUR, oslabitve in rezervacije pa na 1,89 mrd do 2,84 mrd EUR. Količnik kapitalske ustreznosti sistema bank in hranilnic bi se zmanjšal za 3,24 odstotne točke do 7,23 odstotne točke (slika 1.101 in slika 1.102).

Slika 1.101 Dodatni delež nedonosnih izpostavljenosti glede na scenarij povečanja stroškov in glede na zahtevan DOLG/EBITDA

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.102 Vpliv na količnik kapitalske ustreznosti glede na scenarij povečanja stroškov in glede na zahtevan količnik DOLG/EBITDA

Vir: Banka Slovenije.

1.6 Dohodkovno tveganje

Gibanje dohodkovnih kategorij se je do konca lanskega leta še nekoliko izboljšalo, vendar pa ostajajo razmere za ustvarjanje dohodka v bančnem sistemu negotove, tveganje stabilnega ustvarjanja dohodka pa je zaradi trenutnih razmer in izgledov v mednarodnem in posledično makro okolju razmeroma visoko. Rast neto obrestnih prihodkov je lani ostala negativna, vendar se je zaostajanje neto obresti za tistimi v predhodnem letu z zvišanjem posojilne rasti zmanjševalo zaradi ugodnejših količinskih učinkov, ki še niso uspeli kompenzirati že več let prisotnih negativnih cenovnih učinkov. Spremembe neto obrestnih prihodkov so razmeroma majhne in le v manjši meri in postopoma vplivajo na spremembo dohodka bank. Upadanje neto obrestne marže se je lani upočasnilo, decembra je ta znašala 1,41 %. Medletna primerjava pokaže, da bi ob izvetju predlanskih enkratnih učinkov (povezanih z združitvijo dveh bank) neobrestni prihodki v slovenskem bančnem sistemu lani presegli predlanske, enako tudi bruto in neto dohodek bank. Banke so lani več pozornosti namenile ustvarjanju neobrestnih prihodkov, kar se je odražalo predvsem v rasti neto opravnin, ki je konec leta znašala 14,4 %. Banke so tako v zadnjih letih v okolju nizkih obrestnih mer, ko so razmere za ustvarjanje neto obresti zaostrene, večjo pozornost namenjale ustvarjanju neto neobrestnih prihodkov. Zvišanje skupnih neto neobrestnih prihodkov v lanskem letu je bilo v veliki meri tudi posledica prihodkov iz dividend pri eni banki.

Bruto in neto dohodek bank

Potem ko sta še v prvem polletju 2021 bruto in neto dohodek bank zaostajala za predlanskim, so se ta gibanja v drugi polovici leta izboljšala (slika 1.103). Na primerjavo medletnih vrednosti v letu 2021 je močno vplival enkratni učinek združitve dveh bank v septembru 2020. Na ravni bančnega sistema je prišlo do zmanjšanja bruto dohodka za 11,3 %, ob izločitvi tega učinka pa do njegovega povečanja za 4,1 %. Neto dohodek, tj. bruto dohodek bank po odštevanju operativnih stroškov, se je lani zmanjšal za 23,8 %, ob izločitvi enkratnega učinka iz leta 2020 pa povečal za 11,1 %. Kljub temu so dohodkovno-stroškovne kategorije lani k povečanju dobička glede na predhodno leto prispevale le v manjši meri.⁴⁶

V prvih dveh mesecih letošnjega leta so se pozitivni trendi pri ustvarjanju dohodka nadaljevali, kar se kaže v vnovični pozitivni rasti neto obresti, v povečanju neobrestnih prihodkov, ohranjanju razmeroma visoke rast neto opravnin ter posledično zvišanju bruto in neto dohodka.

Na dohodek bank bi lahko negativno vplivala tudi uveljavitev Zakona o omejitvi in porazdelitvi valutnega tveganja med kreditodajalci v švicarskih frankih (ZOPVTKK),⁴⁷ katerega izvrševanje je v prvi polovici marca 2022 začasno zadržalo Ustavno sodišče.⁴⁸ Negativni učinki zakona bi se odrazili v izkazu poslovnega izida ob njegovi uveljavitvi ali ob oblikovanju rezervacij za ta namen. Hkrati je v zvezi s potencialnimi tveganji, ki bi v prihodnje lahko vplivala na kategorije poslovnega izida (npr. vpliv na obrestne in neobrestne prihodke zaradi manjšega kreditiranja, oblikovanje neto oslabitev, ostalo), treba trenutno izpostaviti predvsem vojno v Ukrajini ter s tem povezana tveganja v makro in mednarodnem okolju.

Neto obrestna in neto neobrestna marža

Neto obrestna marža se je lani še zniževala, vendar zlasti v 2. polletju upočasnjeno. Na zniževanje marže (slika 1.104) je še vedno vplivalo zmanjševanje neto obresti in visoka rast obrestovane aktive, tudi lani zlasti v obliki najbolj likvidnih naložb. Čeprav se je marža decembra lani znižala na najnižjo vrednost v zadnjih sedmih letih, se je njeno zniževanje upočasnilo, kar je posledica postopnega povečanja kreditiranja nebančnega sektorja.⁴⁹ Na zniževanje marže v zadnjih letih je lani še vedno vplivalo več sočasnih dejavnikov: znižana donosnost aktive zaradi daljšega obdobja nizkih obrestnih mer, velik delež nizko ali celo negativno obrestovanih naložb v strukturi aktive (zlasti v obliki terjatev do centralne banke) in lani še vedno razmeroma nizka povprečna rast posojil.⁵⁰ Banke so v zadnjih letih prek znižanja obrestnih mer in dodatno zaradi

⁴⁶ Glej poglavje o dobičkonosnosti in solventnosti, v katerem so prikazane razlike v obsegu dobička pred obdavčitvijo v letih 2021 in 2022, ki jih pojasnjujejo spremembe iz dohodkovno-stroškovnega dela ter iz neto oslabitev in rezervacij.

⁴⁷ Uradni list RS, št. 17/22.

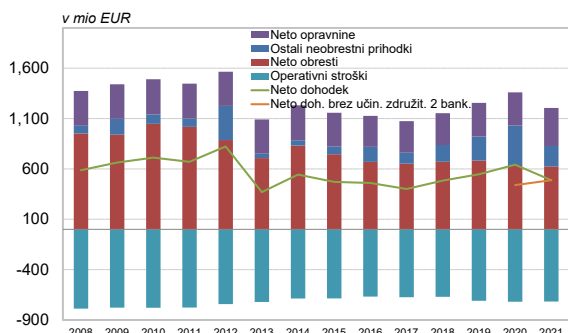
⁴⁸ Za podrobnosti glej Sklep Ustavnega sodišča RS (U-I-64/22-9 in U-I-64/22-11) o začasnem zadržanju izvrševanja Zakona o omejitvi in porazdelitvi valutnega tveganja med kreditodajalci in kreditodjemalci kreditov v švicarskih frankih (ZOPVTKK).

⁴⁹ Neto obrestna marža se je npr. v letu 2020 znižala za 0,22 odstotne točke na 1,57 %, v letu 2021 pa dodatno na 1,41 %. Medtem ko je bilo v prvem polletju lani znižanje še primerljivo z dinamiko zmanjševanja v predhodnem letu, se je v drugem polletju dodatno upočasnilo. Marža se je v tem obdobju znižala le za 0,06 odstotne točke.

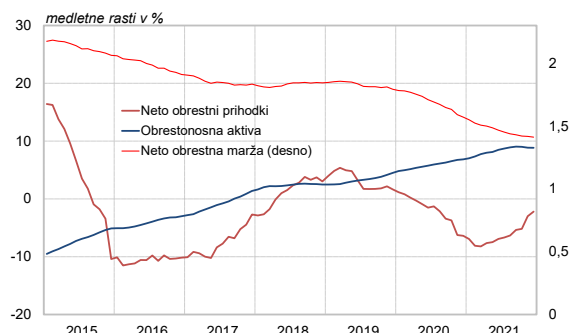
⁵⁰ Posojila nebančnemu sektorju so v letu 2021 v povprečju (povprečno stanje v primerjavi s povprečnim stanjem v predhodnem letu) le za 1,9 % presegala obseg posojil v predhodnem letu, vrednostni papirji so se povečali za 1,1 %, terjatve do centralne banke, ki predstavljajo večino preostale (obrestonosne aktive), pa za 45,7 %.

izrazitega povečanja deleža vpoglednih vlog že močno znižale obrestne odhodke, zato bi težko okrepile ustvarjanje neto obrestnega toka na pasivi. Zniževanje neto obrestne marže je tudi lani potekalo prek aktivne strani bančnih bilanc (slika 1.106).

Slika 1.103 Neto obrestni prihodki

Slika 1.104 Medletne rasti neto obresti, neto obrestovane aktive in neto obrestna marža

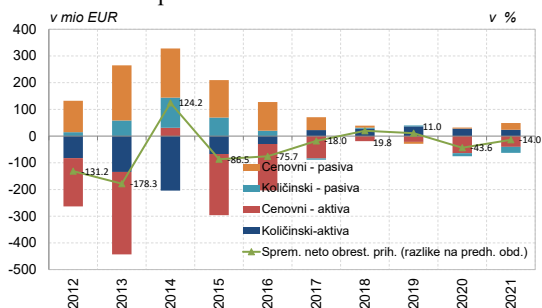

Opomba: Na sliki desno je marža, izračunana za vsakokratno enoletno obdobje.
Vir: Banka Slovenije.

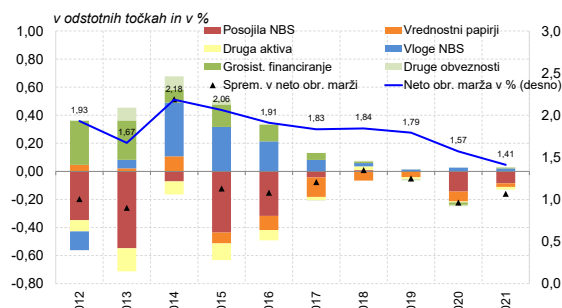
Razlika med rastjo obrestovane aktive in neto obrestnih prihodkov se je v drugem četrtletju lani začela zmanjševati. Upad neto obrestnih prihodkov se je lani upočasnjeval, v prvih mesecih letošnjega leta pa je negativna rast spet prešla v pozitivno. Zaostajanje neto obresti na letni ravni se je do decembra 2021 znižalo na -2,2 %, medtem ko je rast obrestovane aktive še vedno dosegala visokih 8,9 %. Lani se je na aktivni strani najbolj povečala najbolj likvidna aktiva, terjatve do centralne banke so v povprečju znašale več kot 23 % obrestovane aktive bank. Visoke presežne rezerve bank so bile posledica obsežnega povečanja vpoglednih vlog in delno tudi junijske zadolžitve bank pri ECB. Povečanje povprečnega obsega posojil nebančnemu sektorju je bilo lani še zmerno, pod dvema odstotkoma. Prirast terjatev bank do centralne banke se je v drugem polletju izrazilo umiril in dosegel le še petino tistega v prvem polletju. Februarja letos pa na letni ravni neto obresti niso več zaostajale za doseženimi pred enim letom, medtem ko medletna primerjava neto obresti za prva dva meseca leta pokaže pozitivne vrednosti.

V letu 2021 so k znižanju neto obrestnih prihodkov še naprej prispevali cenovni učinki na aktivih, ki so bili le deloma kompenzirani s količinskimi učinki (slika 1.105). K povečanju obrestnih prihodkov so v letu 2021 največ prispevali pozitivni količinski učinki iz posojil, čeprav so bili pozitivni količinski učinki značilni za vse tri glavne oblike naložb, medtem ko so cenovni učinki, največ iz posojil, učinkovali v nasprotni smeri. Na pasivni strani so bili cenovni in količinski učinki skoraj izravnani. Prvi, med katerimi so izstopali tisti iz obveznosti do ECB in vlog, so delovali v smeri povečanja neto obrestnih prihodkov, drugi, povezani tudi z držanjem presežnih rezerv pri bankah, pa v smeri zmanjšanja.⁵¹

Slika 1.105 Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov

Slika 1.106 Prispevki prek instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže

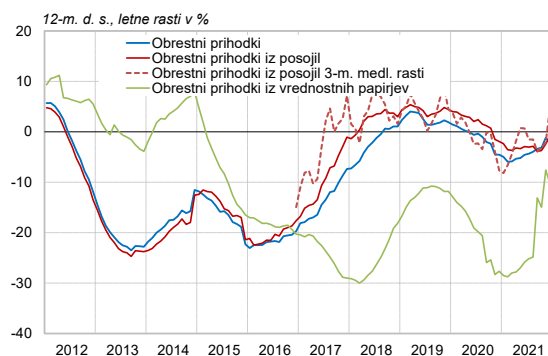
Opomba: V slikah so upoštevane 12-mesečne drseče vsote obrestnih prihodkov/odhodkov, za enako obdobje je izračunana tudi neto obrestna marža.
Vir: Banka Slovenije.

Postopno izboljševanje gibanja neto obrestnih prihodkov v drugi polovici leta 2021 in prvih mesecih letošnjega leta je rezultat povečanja posojilne rasti. Sprememba v neto obrestih je bila lani razmeroma

⁵¹ Glej tudi Poročilo o finančni stabilnosti, oktober 2021.

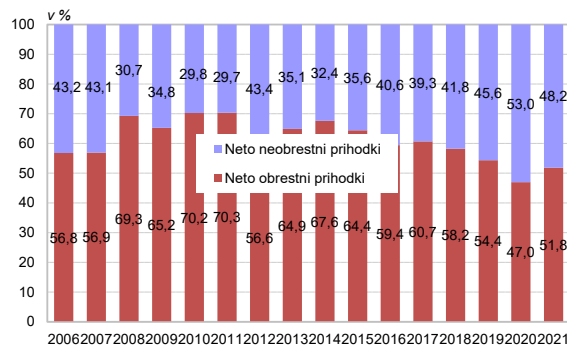
majhna. Prihodnja kratko- in srednjeročna gibanja bodo najbolj odvisna od gibanja posojil nebančnemu sektorju. Slovenski bančni sistem z neto obrestni ustvari več kot polovični delež (bruto) dohodka (slika 1.108).⁵² Potem ko se je lani ponovno začela povečevati posojilna aktivnost, bo tudi prihodnjo dinamiko določal predvsem obseg posojil oziroma stabilna rast posojil nebančnemu sektorju. Tudi ob morebitnem padcu posojilne aktivnosti lahko v naslednjih mesecih še pričakujemo dodatno stabilizacijo gibanja neto obresti.⁵³ Čeprav so banke v zadnjem obdobju poskušale oslabiljeno ustvarjanje neto obrestnih prihodkov nadomeščati z različnimi oblikami neobrestnih prihodkov, tudi ležarinami,⁵⁴ obseg neto obresti še vedno predstavlja največji in najstabilnejši vir dohodka bank.

Slika 1.107 Obrestni prihodki po vrstah, medletne rasti

Vir: Banka Slovenije

Slika 1.108 Struktura bruto dohodka bank – neto obrestni in neto neobrestni prihodki v deležu bruto dohodka

Gibanje neobrestnih prihodkov bank se je v letu 2021 izboljšalo, k čemur so prispevali višji prihodki iz neto opravnin, višji ostali neobrestni prihodki in ob koncu leta še izplačila dividend. Neobrestni prihodki so v letu 2021 v nominalnem obsegu zaostajali za predlanskimi zaradi močnega enkratnega učinka združitve dveh bank septembra 2020, kar je tedaj povečalo neobrestne prihodke bank. Ob izvzetju enkratnega učinka bi neobrestni prihodki iz leta 2021 presegli za 11,9 % prihodke iz leta 2020. Neto neobrestna marža na ravni bančnega sistema, v zadnjih dveh letih je dosegala visoke vrednosti predvsem zaradi različnih enkratnih učinkov in ostalih dejavnikov, se je do konca leta 2021 znižala na 1,24 %. Neobrestni prihodki in neobrestna marža kažejo v večini zadnjih let precejšnja nihanja (slika 1.110), kar je posledica različnih dejavnikov, na primer prevrednotenja finančnih sredstev, nihanj v izplačilu dividend in drugih enkratnih dejavnikov (glej tudi okvir 1.5). Na povečanje neto neobrestnih prihodkov so v drugi polovici lanskega leta vplivali tudi bistveno večji prihodki iz dividend, vendar pa je bilo njihovo povečanje predvsem rezultat zvišanja pri eni banki.

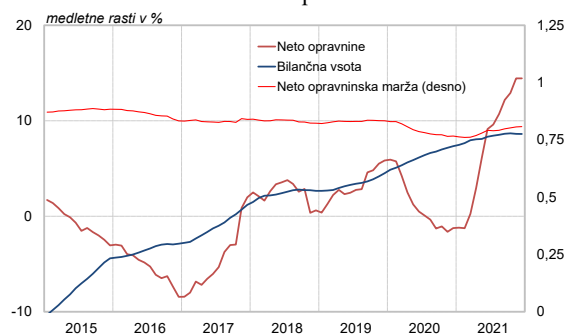
Prihodki bank iz neto opravnin so se z izboljšanjem gospodarskih razmer in zaradi aktivne politike bank na tem področju povečali. Ob koncu leta 2021 je njihova rast znašala 14,4 %, v začetku letošnjega leta pa se je visoka rast ohranjala. Posledično neto opravninska marža ohranja stabilen in razmeroma vztrajen trend zviševanja, decembra 2021 se je zvišala na 0,81 % (slika 1.109).

⁵² V zadnjih 15 letih so neto obrestni prihodki predstavljali 61 %, v zadnjih 10 letih pa nekoliko manj kot 60 % bruto dohodka bank.

⁵³ Četrtna gibanja kažejo, da se je od zadnjega četrtnega leta lani gibanje (neto) obrestnih prihodkov kot posledica gibanja posojilne rasti izrazito izboljšalo. Medletna primerjava četrtnih tokov pokaže, da je rast obrestnih prihodkov iz posojil decembra lani znašala 4,5 %, februarja pa že 5,1 %, podobno medletna rast neto obresti za enaka, tj. trimesečna, obdobja, ki je pozitivna od novembra lani in je februarja dosegla 3 %. Rast gibanja obrestnih prihodkov se tako ujema z rastjo posojil, pri katerih se je rast za primerljiva obdobja (trimesečna povprečja) od oktobra lani do februarja letos povečala s 3,3 % na 6,6 %.

⁵⁴ Glej Mesečno informacijo s komentarjem, december 2021 in Poročilo o finančni stabilnosti, oktober 2021.

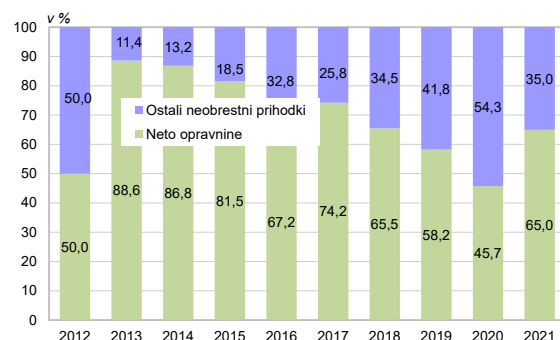
Slika 1.109 Medletne rasti neto opravnin, bilančne vsote in neto opravninska marža

Opomba: Na sliki levo je neto opravninska marža vsakokrat izračunana za zadnje enoletno obdobje.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.110 Struktura neobrestnih prihodkov

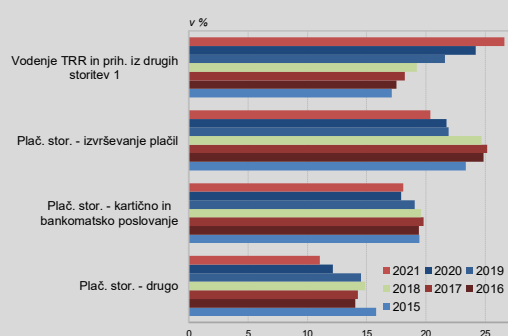
Okvir 1.5 Neobrestni prihodki bank

Neto opravnine

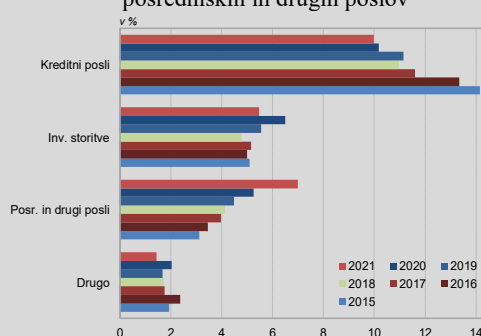
V okolju nizkih obrestnih mer banke namenjajo večjo pozornost ustvarjanju neto neobrestnih prihodkov. Banke so v zadnjih letih precej aktivne na tem področju in poskušajo s povečevanjem obsega neto neobrestnih prihodkov nadomestiti stagniranje rasti na področju neto obrestnih prihodkov, katerih delež se je v zadnjih letih zniževal. Delež najpomembnejšega in najstabilnejšega vira neto neobrestnih prihodkov, tj. neto opravnin, v bruto dohodku brez upoštevanja izrednih poslovnih prihodkov⁵⁵ se je v zadnjih letih ohranjal na ravni 28 %. Lani se je ta delež zaradi (v primerjavi z neto opravninami) manjšega porasta preostalih neto neobrestnih prihodkov povečal na 33 %.

Prihodki od opravnin iz opravljanja plačilnih storitev so najpomembnejša kategorija prihodkov od opravnin. V zadnjih letih znaša povprečni delež prihodkov od opravnin iz opravljenih plačilnih storitev v vseh prihodkih od opravnin 76 % (slika 1.111). Na porast prihodkov iz vodenja transakcijskih računov je v zadnjih letih pozitivno vplivalo uvajanje t. i. bančnih paketov. Ta poslovna politika bank je vplivala na zniževanje vrednosti prihodkov na drugih postavkah iz plačilnega prometa, na primer prihodkih iz izvršenih plačil, prihodkih iz bankomatskega poslovanja. Dodaten razlog, zakaj se povečujejo prihodki iz opravnin, pa so tudi ležarine, ki so lani predstavljale že več kot 3,5 % vseh prihodkov od opravnin.

Slika 1.111 Struktura prihodkov od opravnin: prihodki od opravnin iz opravljanja plačilnih storitev

Slika 1.112 Struktura prihodkov od opravnin: prihodki od opravnin iz kreditnih poslov, iz opravljanja investicijskih storitev, iz posredniških in drugih poslov

Opomba: Pri postavki »Vodenje TRR in prih. iz drugih storitev« so poleg prihodkov od opravnin iz opravljanja plačilnih storitev – vodenje transakcijskih računov zajeti tudi prihodki od opravnin iz opravljanja kreditnih bonitetnih storitev in drugih vzajemno priznanih finančnih storitev. S koncem leta 2021 so banke, ki ležarine pripoznavajo kot prihodke od opravnin, prihodke iz ležarin začele poročati drugače. Tisti del ležarin, ki se nanaša na ostale vloge (ne izključno na TRR), so namesto na postavki »Vodenje TRR« pričele poročati na postavki »Prihodki od opravnin iz opravljanja kreditnih bonitetnih storitev in drugih vzajemno priznanih finančnih storitev«. S ciljem zagotoviti bolj konsistentno časovno serijo so ti prihodki prikazani skupaj s postavko »Vodenje TRR«.

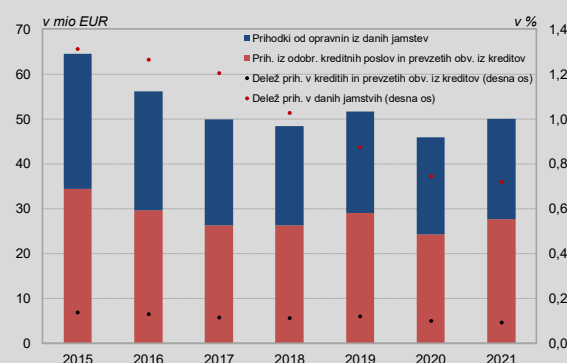
Vir: Banka Slovenije.

⁵⁵ Izredni poslovni prihodki vključujejo postavki slabo ime in čisti dobiček/izgubo iz nekratkoročnih sredstev v posesti za prodajo in z njimi povezanimi obveznostmi.

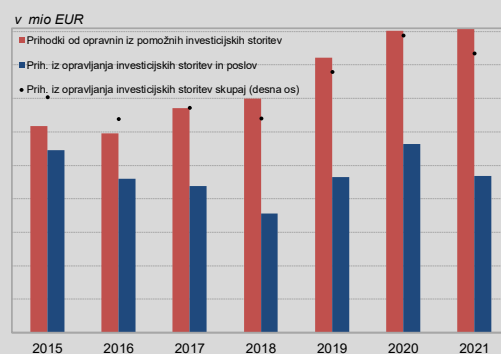
Prihodki od opravnin iz kreditnih poslov so imeli v zadnjih letih padajočo dinamiko in zdaj predstavljajo približno 10 % vseh prihodkov od opravnin (slika 1.112). Prihodke iz kreditnih poslov lahko razdelimo na prihodke od opravnin iz odobrenih kreditnih poslov in iz prevzetih obveznosti iz kreditov ter prihodke iz danih jamstev (slika 1.113). Na manjši obseg prihodkov iz odobrenih kreditnih poslov in prevzetih obveznosti iz kreditov je vplival manjši obseg kreditnih poslov. Primeri stroškov, ki jih banke obračunavajo in niso sestavni del učinkovite obrestne mere, so na primer mesečno vodenje kreditov, predčasna poplačila kreditov, notarska taksa za izbris pobotnice ipd. Obseg danih jamstev se je v zadnjih letih povečeval, zato lahko sklepamo, da je manjši obseg prihodkov iz danih jamstev povezan predvsem z zniževanjem cene, ki jo lahko banke zaračunajo za to storitev. To je posledica znižanja pribitka za kreditno tveganje zaradi ugodnega makroekonomskega okolja in večje konkurence, saj to storitev ponujajo tudi nebančni ponudniki, na primer zavarovalnice.

Prihodki od opravnin iz opravljanja investicijskih storitev predstavljajo približno 5,5 % vseh prihodkov od opravnin. Približno 80 % teh prihodkov ustvarijo tri banke. Prihodke od opravnin iz opravljanja investicijskih storitev lahko razdelimo na prihodke iz opravljanja investicijskih storitev in poslov ter prihodke iz pomožnih investicijskih storitev. Glavna postavka stabilnih prihodkov iz opravljanja pomožnih investicijskih storitev so prihodki iz vodenja računov nematerializiranih vrednostnih papirjev strank in opravljanja skrbniških poslov po ZTFI. Na rast teh prihodkov je pozitivno vplival prenos vrednostnih papirjev z registrskih računov pri KDD na račune pri sistemskih članih KDD, ki so tudi nekatere banke. Prihodki od opravnin iz opravljanja investicijskih storitev in poslov so malce bolj nestanovitni. Ta del prihodkov je lani glede na leto prej tudi najbolj vplival na znižanje prihodkov od opravnin iz opravljanja vseh investicijskih storitev (slika 1.114). Znižanje je bilo predvsem posledica nižjih realiziranih prihodkov (za približno 1 mio EUR) od opravnin iz izvedbe prve ali nadaljnje prodaje nestrukturiranih finančnih instrumentov brez obveznosti odkupa.

Slika 1.113 Prihodkov od opravnin iz kreditnih poslov

Slika 1.114 Struktura prihodkov od opravnin iz opravljanja investicijskih storitev

Vir: Banka Slovenije.

Banke so zelo aktivne tudi na področju posredniških poslov in povečujejo obseg prihodkov iz tega naslova. Delež teh prihodkov v vseh prihodkih od opravnin je lani znašal že 7 %. Najpomembnejši postavki prihodkov iz posredniških poslov sta prihodki iz posredovanja pri prodaji zavarovalnih polic in kolektivnem naložbenju. Poleg tega so banke aktivne tudi na področju posredovanja in servisiranja kreditnih poslov za račun tretjih oseb in pri fiduciarnih poslih. Preostalih prihodkov,⁵⁶ ki so lani skupaj znašali približno 1,4 % vseh prihodkov od opravnin, ni veliko. Večino ostalih prihodkov predstavljajo prihodki iz upravljanja pokojninskih skladov.

Tudi pri odhodkih za opravnine so največjo kategorijo predstavljali odhodki za opravnine iz opravljenega plačilnega prometa (lani približno 84 % vseh odhodkov za opravnine). Banke pa so lani uspele izboljšati razmerje med prihodki in odhodki za opravnine, in sicer s 3,7 na 4.

Ostali, »neopravninski« neobrestni prihodki brez izrednih poslovnih prihodkov

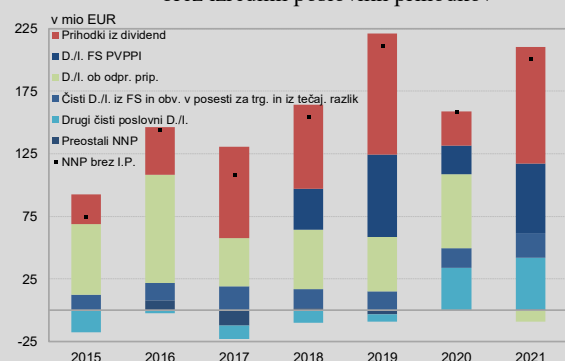
Prihodki iz dividend so ena izmed pomembnejših postavk ostalih, »neopravninskih« neobrestnih prihodkov. Večino prihodkov iz dividend banke realizirajo iz naložb v kapital odvisnih, pridruženih in skupaj obvladovanih družb. V letih 2017–2018 so banke realizirale prihodke iz dividend v povprečni višini skoraj 70 mio EUR (slika 1.115). V letu 2019 so ti prihodki še dodatno porasli in so znašali 96 mio EUR. Z

⁵⁶ Mednje so vključeni prihodki od opravnin iz shranjevanja stvari in vrednosti ter oddajanja sefov, iz opravljanja skrbniških in administrativnih storitev v zvezi s kolektivnim naložbenjem ipd.

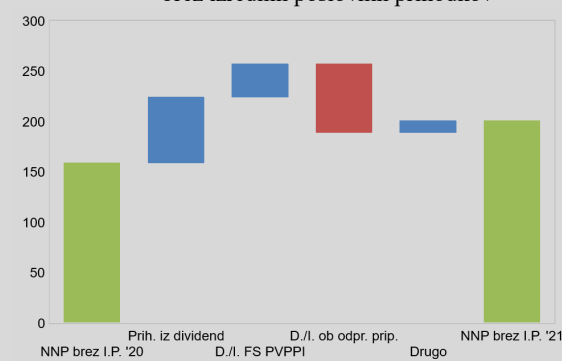
nastopom epidemiološke krize pa so ti prihodki strmo upadli na 27 mio EUR v letu 2020. V letu 2021 so se skladno s splošnimi gospodarskimi razmerami ponovno okrepili (slika 1.116) in skoraj dosegli predkrizno raven.

Prevrednotenje finančnih sredstev, obvezno merjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, ki niso v posesti za trgovanje, je zajeto v postavki čisti dobiček/izguba iz finančnih sredstev, obvezno merjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, ki niso v posesti za trgovanje. Ta finančna sredstva so se pojavila v bilancah bank z uvedbo MSRP 9. Tudi ti dobički so bili najvišji v letu 2019, kar je bila posledica ugodnih gospodarskih razmer. Na ponovni porast teh prihodkov v letu 2021 glede na leto prej je pozitivno vplivalo večje poplačilo terjatev. Skupno je lani neto dobiček iz tega naslova znašal 41,8 mio EUR. Obseg kreditov merjenih po pošteni vrednosti konec leta 2021, ni bil več materialen. V bilancah bank se ohranjajo vrednostni papirji, obvezno merjeni po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, ki niso v posesti za trgovanje, in iz njihovega prevrednotenja lahko v prihodnje še pričakujemo dobičke oziroma izgube. Lani so ta finančna sredstva k povečanju poslovnega izida prispevala 14 mio EUR.

Slika 1.115 Glavne postavke ostalih, »neopravninskih« neobrestnih prihodkov brez izrednih poslovnih prihodkov

Slika 1.116 Dekompozicija sprememb ostalih, »neopravninskih« neobrestnih prihodkov brez izrednih poslovnih prihodkov

Opomba: Pojasnilo oznak uporabljenih v slikah.

NNP brez I.P. – Ostali, »neopravninskih« neobrestnih prihodkov brez izrednih poslovnih prihodkov.

D./I. FS PVPPI – Čisti dobički/izgube iz FS, obvezno merjenih po PV prek PI, ki niso v posesti za trgovanje.

D./I. ob odpr. prip. – Čisti dobički/izgube ob odpravi pripoznanja FS in obveznosti, ki niso merjeni po PV prek PI.

Čisti D./I. iz FS in obv. v posesti za trg. in iz tečaj. razlik – Čisti dobički/izgube iz FS in obveznosti v posesti za trgovanje in iz tečajnih razlik.

Vir: Banka Slovenije.

Pomembna komponenta neobrestnih prihodkov so tudi čisti dobički/izgube ob odpravi pripoznanja finančnih sredstev in obveznosti, ki niso merjeni po pošteni vrednosti prek poslovnega izida.⁵⁷ Med letoma 2018 in 2020 je povprečen znesek te postavke znašal približno 50 mio EUR.⁵⁸ Lani pa so banke iz tega naslova realizirale neto izgubo v višini približno 9 mio EUR. Poleg tega je v tej kategoriji prihodkov zajeta posebnost računovodskega pripoznavanja kreditov,⁵⁹ pri katerih država pokriva prve izgube. To v praksi pomeni, da se negativno prevrednotenje kreditov primarno pokriva z zmanjšanjem obveznosti iz depozita države in pripoznanjem dobičkov iz finančnih obveznosti, pripoznanih po odplačni vrednosti. V obdobjih, v katerih je rezultat posojilnih skladov pozitiven, se obveznost do države zviša in pripoznajo izgube iz finančnih obveznosti, pripoznanih po odplačni vrednosti. To je veljalo v letih 2019–2020. Lani pa je bil razvoj dogodkov, povezan s temi krediti, ugodnejši. Posledično je znašala pripoznana čista izguba iz finančnih obveznosti, merjenih po odplačni vrednosti 12,3 mio EUR.

Od junija 2020 banke zaradi računovodskih sprememb, stroškov v zvezi z vplačili v sklad za reševanje in sistem zajamčenih vlog ne pripoznajo več med drugimi poslovnimi odhodki, ampak med operativnimi stroški. Posledično je vsota vrednosti na postavkah drugih čistih poslovnih dobičkov oziroma izgub, ki je bila do te računovodske spremembe rahlo negativna, od te spremembe pozitivna, lani v višini skoraj 41 mio EUR.

⁵⁷ To kategorijo prihodkov od leta 2018 sestavljajo realizirani dobički oziroma izgube ob odpravi pripoznanja dolžniških vrednostnih papirjev in kreditov, merjene po odplačni vrednosti in prek drugega vseobsegajočega donosa (tj. razlika med prodajno ceno in knjigovodsko vrednostjo teh finančnih sredstev).

⁵⁸ Serija podatkov pred 1. 1. 2018 zajema: realizirane dobičke/izgube ob odpravi pripoznanja delnic in deležev, dolžniških vrednostnih papirjev, kreditov in drugih finančnih sredstev, razpoložljivih za prodajo; realizirane dobičke/izgube iz finančnih sredstev v posesti do zapadlosti; realizirane dobičke/izgube iz finančnih obveznosti, merjenih po odplačni vrednosti.

⁵⁹ V obdobju do vključno 31. 12. 2017 je bila večina teh poslovnih dogodkov pripoznanih v postavkah dobički in izgube iz spremembe poštene vrednosti finančnih obveznosti, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi poslovni izid – prejete vloge in krediti, ki je v sliki 1.5 zajeta v postavki »Preostali NNP«.

Med čistimi dobički/izgubami iz finančnih sredstev in obveznosti, v posesti za trgovanje, večino predstavljajo neto dobički/izgube pri nakupu in prodaji tujih valut.

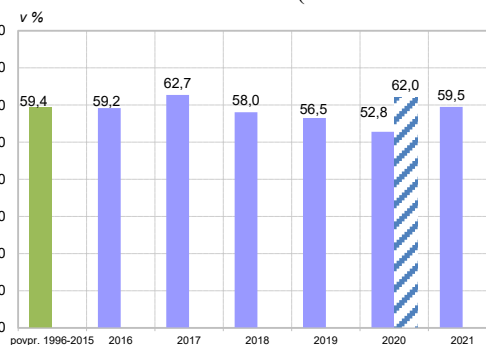
Operativni stroški

Operativni stroški so v letu 2021 stagnirali. Ob rasti bilančne vsote, ki je v povprečju znašala 8,1 %, se je delež operativnih stroškov v bilančni vsoti znižal na 1,54 % (slika 1.117). Delež operativnih stroškov v bruto dohodku bank se je v letu 2021 glede na predhodno leto povečal zaradi zmanjšanja skupnega obsega bruto dohodka bank v primerjavi z letom 2020, ko so na visok bruto dohodek močno vplivali enkratni dejavniki združitve dveh bank. Vrednost tega kazalnika je bila lani z 59,5 % primerljiva z dolgoročnim povprečjem (slika 1.118). Operativni stroški so se lani medletno zmanjšali (-0,2 %). Stroški dela, ki predstavljajo več kot polovico operativnih stroškov, so lani rastli zelo zmerno. Potem ko so od druge polovice leta 2020 do aprila 2021 medletno celo upadali, so se do novembra medletno povečali za 1,3 %, do konca leta pa za 3 %. Nizko rast stroškov dela ali celo njihovo zmanjševanje lahko deloma povezujemo tudi s spremenjenim načinom dela v času krize zaradi covida-19.

Slika 1.117 Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota

Slika 1.118 Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom (Cost-to-Income-Ratio)

Opomba: Na sliki desno je desni kazalnik za leto 2020 izračunan brez učinka združitve dveh bank.

Vir: Banka Slovenije.

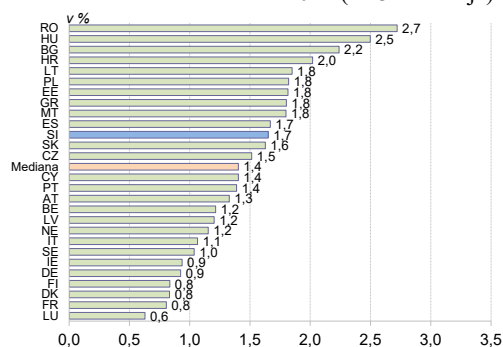
Primerjava dohodkovnih kazalnikov z državami EU

Dohodkovni kazalniki za slovenski bančni sistem so, podobno kot v preteklih letih, primerljivi s kazalniki v državah EU oziroma pri podobno velikih bankah.⁶⁰ Slovenske banke so v letu 2021 ob primerjavi s podobno velikimi bankami dosegle nekoliko višji neto obrestno in neto opravninsko maržo, nekoliko manjši delež operativnih stroškov v bilančni vsoti in nižjo vrednost kazalnika CIR. Neto obrestna marža je bila po zadnjih celoletnih podatkih do tretjega četrtletja 2021 (1,65 %) nekoliko nad mediano teh držav (1,40 %) oziroma za dobro desetinko odstotne točke nad vrednostjo za primerljivo velike banke v EU.⁶¹ Vrednost neto obrestne marže v državah EU se v zadnjih letih znižuje. Slovenski bančni sistem je tudi tokrat odstopal po vrednostih neobrestne in opravninske marže; z vrednostjo 1,18 % je prva presegala srednjo vrednost držav EU (0,84 %) in tudi primerljivo velikih bank (1,09 %), podobno velja za neto opravninsko maržo, ki je znašala 0,87 %, mediana EU 0,64 %, pri primerljivo velikih bankah pa 0,82 %. Pri stroškovnih kazalnikih je bilo odstopanje višje pri kazalniku deleža operativnih stroškov na bilančno vsoto. Slednji je z vrednostjo 1,63 % presegal mediano držav EU (1,30 %), vendar je bil nižji kot pri primerljivo velikih bankah v EU (1,70 %). Vrednost kazalnika CIR je bila s 57,3 % primerljiva s srednjo vrednostjo držav EU (55,4 %) in pod vrednostjo kazalnika primerljivo velikih bank (64,8 %).

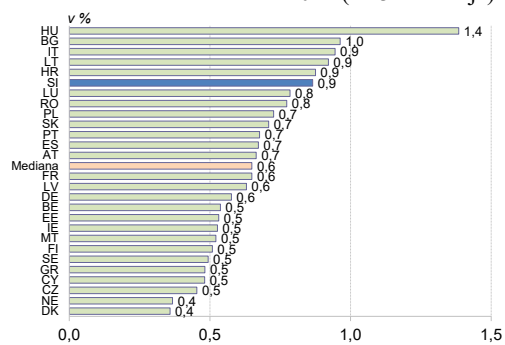
⁶⁰ Primerjane vrednosti se nanašajo na tretje četrtletje 2021 (ECB, SDW) in so preračunane na letno raven, v jesenskem Poročilu o finančni stabilnosti oktober 2021, strani 97–98, so na primer prikazane nekatere primerjave za leto 2020.

⁶¹ Ti podatki se zaradi drugega vira nekoliko razlikujejo od podatkov, ki temeljijo na posamičnih (solo) bilančnih podatkih bank.

Slika 1.119 Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU v letu 2021 (do 3. četrtnetja)

Slika 1.120 Neto opravninska marža v Sloveniji in državah EU v letu 2021 (do 3. četrtnetja)

Opomba: Kazalniki so izračunani na podlagi podatkov baze ECB-SDW, Consolidated Banking Data. Ti se nekoliko razlikujejo od tistih, ki temeljijo na bilančnih podatkih bank na posamični osnovi. Marže do 3. četrtnetja 2021 so preračunane na letno raven.

Vir: Banka Slovenije.

2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA

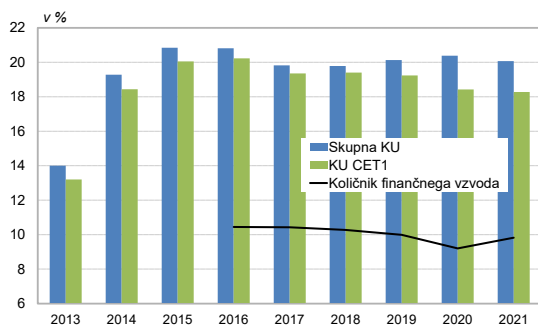
2.1 Solventnost in dobičkonosnost

Bančni sistem kot celota je leta 2021 ohranil soliden kapitalni položaj, ki se v prihodnje lahko poslabša. Kapitalni količniki so se zmanjšali predvsem pri tistih bankah, ki so zaradi okrepljenega kreditiranja podjetij in gospodinjstev povečale tveganju prilagojeno aktivo bolj kot regulatorni kapital. Negativni učinki pandemije covid-19 in vojne v Ukrajini lahko v prihodnje poslabšajo kakovost kreditnega portfelja in zmanjšajo možnosti za ustvarjanje dobička ter posledično vplivajo na zmanjšanje kapitalnih količnikov. Do poslabšanja kapitalnega položaja posameznih bank bi lahko prišlo tudi ob morebitni uveljavitvi ZOPVTKK ali oblikovanju rezervacij za ta namen. Ocenjujemo, da je zato odpornost bančnega sistema na sistemska tveganja v segmentu solventnosti in dobičkonosnosti srednja in se lahko poslabša. Ob tem poudarjamo, da so med bankami razlike v višini kapitalnih presežkov in s tem sposobnosti pokrivanja negativnih učinkov še vedno precejšnje. Zato je ob negotovi vzdržnosti visoke dobičkonosnosti, s katero bi banke lahko vzdrževale oziroma krepile svojo kapitalno ustreznost, skrbna presoja zadostnosti kapitala še zlasti pomembna pri bankah z manjšimi kapitalskimi presežki.

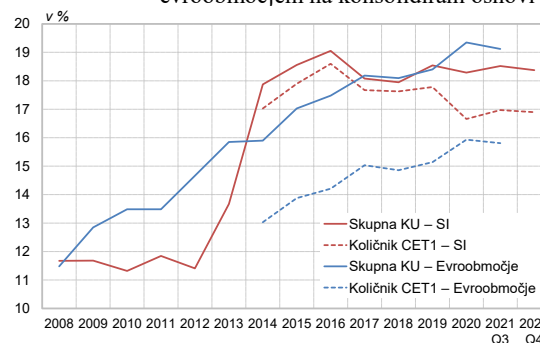
Solventnost

Količnik skupne kapitalne ustreznosti bančnega sistema se je leta 2021 na posamični osnovi rahlo zmanjšal, na konsolidirani osnovi pa povečal. Ob postopni krepitvi kreditiranja podjetij in gospodinjstev se je tveganju prilagojena aktiva na posamični osnovi (v nadaljevanju: TPA, angl. Risk Weighted Assets oziroma RWA) zvišala bolj kot regulatorni kapital, ki so ga banke povečale predvsem z zadržanjem dobičkov. Skupna kapitalna ustreznost na posamični osnovi se je posledično znižala za 0,3 odstotne točke na 20,1 %, količnik navadnega lastniškega temeljnega kapitala (v nadaljevanju količnik CET1) pa za 0,1 odstotne točke na 18,3 % (slika 2.1). Skupna kapitalna ustreznost na konsolidirani osnovi je ob minimalnem povečanju, za 0,1 odstotne točke na 18,4 %, še naprej zaostajala za povprečjem evroobmočja (19,1 %).⁶² Količnik CET1, ki se je povečal za 0,2 odstotne točke na 16,9 %, je povprečje evroobmočja (15,8 %) nadalje presegal (slika 2.2), vendar ostal nižji od srednje vrednosti količnikov CET1 držav evroobmočja.

Slika 2.1 Kazalniki kapitalne ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi

Slika 2.2 Gibanje količnikov kapitalne ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi

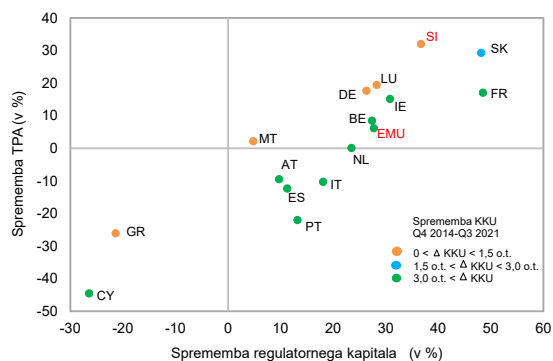
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Količniki kapitalne ustreznosti slovenskega bančnega sistema so se v daljšem časovnem obdobju povečali manj kot v povprečju evroobmočja zaradi hkratne visoke rasti kapitala in TPA. Po opaznem zvišanju skupne kapitalne ustreznosti bančnega sistema leta 2014, k čemur je pomembno prispevala sanacija posameznih bank, se njena višina do tretjega četrtletja 2021 ni bistveno spremenila. Višja je bila za 0,6 odstotne točke, medtem ko se je kapitalna ustreznost v povprečju evroobmočja zvišala za 3,2 odstotne točke. Razlog je v tem, da se Slovenija sicer uvršča med države z visoko rastjo regulatornega kapitala (slika 2.3) v omenjenem obdobju (za 37 %), hkrati pa izstopa tudi po najvišji rasti TPA (za 32 %), ki močno presega povprečje evroobmočja (6,2 %). Poleg združitve posameznih bank je eden izmed razlogov višje rasti TPA tudi pretežna uporaba standardiziranega pristopa ocenjevanja izpostavljenosti kreditnemu tveganju. S tem pristopom je ocenjene 83 % TPA, medtem ko je v povprečju evroobmočja ta delež skoraj polovico manjši. Ob naraščanju netveganih likvidnih sredstev na računih pri centralni banki se je povprečna utež

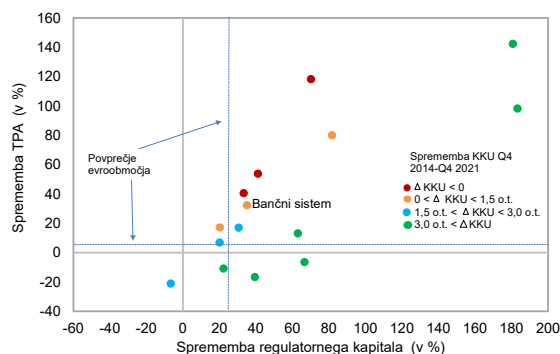
⁶² V času pisanja tega poročila so zadnji razpoložljivi podatki za evroobmočje na voljo za tretje četrtletje 2021.

tveganja slovenskega bančnega sistema leta 2021 znižala na 55 %, vendar še vedno za 20 odstotnih točk presešla povprečje evroobmočja (slika 2.8). Višja povprečna utež tveganosti slovenskega bančnega sistema v primerjavi s povprečjem evroobmočja torej ne pomeni nujno slabše kakovosti naložb, temveč kaže večjo robustnost slovenskih bank, ki so bolj pripravljene na soočenje s posledicami morebitnih gospodarskih šokov.

Slika 2.3 Sprememba kapitala in TPA v obdobju od konca leta 2014 do septembra 2021 po državah evroobmočja, konsolidirana osnova

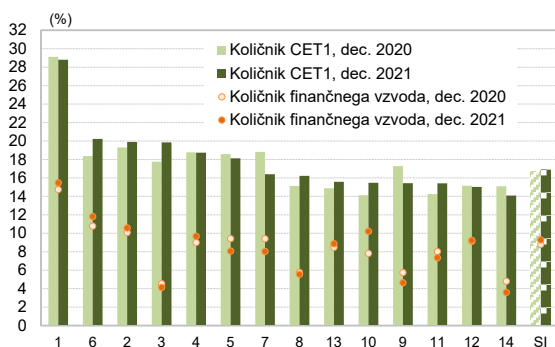
Slika 2.4 Sprememba kapitala in TPA v obdobju od konca leta 2014 do septembra 2021 po bankah, konsolidirana osnova

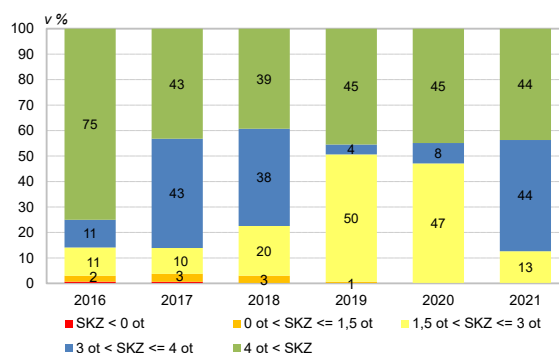
Opomba: Na levi sliki so vključene tiste države evroobmočja, za katere so na voljo vsi potrebni podatki.
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW), lastni izračuni.

Večina slovenskih bank je od leta 2014 izboljšala kapitalsko ustreznost, vendar pa so razlike v kapitalskih presežkih nad opredeljeno kapitalsko zahtevo med bankami še vedno precejšnje, s tem pa tudi njihova odpornost na sistemska tveganja. Kapitalški količniki so se leta 2021 zmanjšali pri polovici bank (slika 2.5), predvsem pri tistih, ki so okrepile kreditiranje in s tem povečale obseg TPA bolj kot kapital. Ob upoštevanju daljšega časovnega obdobja (od leta 2014 do septembra 2021) se je skupna kapitalaska ustreznost povečala pri večini bank (slika 2.4), pri skoraj polovici bank za več kot v povprečju evroobmočja (3,2 odstotne točke). Mednje se uvrščajo tudi majhne banke in hranilnice, vendar pa vrednosti njihovih količnikov finančnega vzvoda še vedno močno zaostajajo za povprečjem bančnega sistema (9,3 %). Razlike v odpornosti med bankami izvirajo iz različne strukture in kakovosti naložb ter posledično različnih presežkov kapitalске ustreznosti nad opredeljeno kapitalsko zahtevo. Pri skoraj treh četrtinah bank, ki skupaj predstavljajo 88 % bilančne vsote bančnega sistema, je bil leta 2021 presežek dosežene skupne kapitalске ustreznosti nad opredeljeno skupno kapitalsko zahtevo⁶³ višji od treh odstotnih točk (slika 2.6). Na ravni bančnega sistema je ta presežek znašal pet odstotnih točk oziroma 1,5 mrd EUR. Skrbna presoja ustreznosti kapitala posameznih bank, zlasti tistih z nižjimi kapitalskimi presežki, bo v prihodnje zelo pomembna zaradi negotove vzdržnosti visoke dobičkonosnosti, s katero bi banke lahko vzdrževale oziroma krepile svojo kapitalsko ustreznost. Če bodo banke še naprej krepile kreditno aktivnost in ne bodo hkrati ustrezno povečevale tudi regulatornega kapitala, se kapitalaska ustreznost v prihodnje lahko zmanjša, s tem pa tudi odpornost na tveganja.

Slika 2.5 Količnik CET1 in finančni vzvod po bankah na konsolidirani osnovi

Slika 2.6 Preseganje skupne kapitalске zahteve (brez P2G) po posameznih razredih, izraženo v deležu bilančne vsote

⁶³ Skupna kapitalaska zahteva (angl. OCR, Overall capital requirement) zajema kapitalске zahteve prvega in drugega stebra ter kapitalске blažilnike, ne pa tudi smernice P2G.

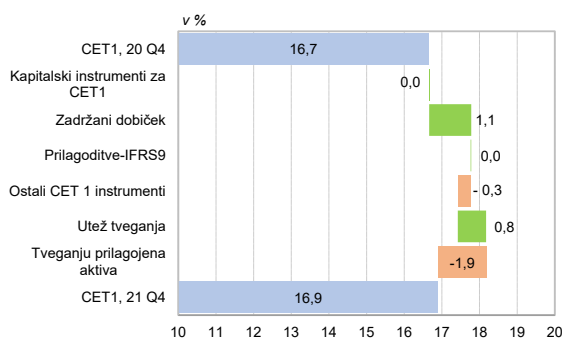
Opomba: Skupna kapitalska zahteva (SKZ) na desni sliki zajema kapitalske zahteve prvega in drugega stebra ter kapitalske blažilnike, ne pa tudi smernice P2G.

Vir: Banka Slovenije

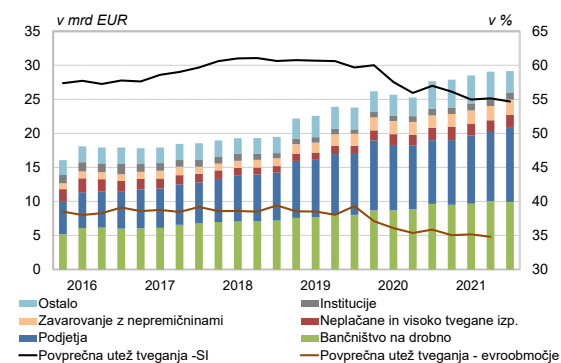
Regulatorni kapital so banke lani povečale predvsem z zadržanim dobičkom preteklega poslovnega leta. Obseg regulatornega kapitala na konsolidirani osnovi se je leta 2021 povečal za 3,6 % na 5,6 mrd EUR zaradi povečanja navadnega lastniškega temeljnega kapitala (CET1). Večina bank je CET1 povečala z zadržanjem dobička preteklega poslovnega leta (slika 2.7), ena od njih pa tudi z dokapitalizacijo. Kljub izdaji instrumenta dodatnega kapitala pri eni od bank se je delež kapitala Tier 2 na ravni bančnega sistema znižal na 7,9 % celotnega regulatornega kapitala in bil za skoraj tretjino nižji od povprečja evroobmočja. Z izdajo primernih instrumentov dodatnega kapitala banke ne krepijo le svoje odpornosti, temveč s tem hkrati izpolnjujejo tudi minimalne zahteve glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (v nadaljevanju: MREL). S 1. 1. 2024 bodo morale banke izpolnjevati tudi dodatne zahteve MREL. Vse banke ciljnega obsega virov MREL še niso dosegle, vendar pa ocenjujemo, da ne bodo imele težav z izpolnjevanjem teh zahtev v predpisanih rokih.

Negativni učinek na kapital in posledično kapitalsko ustreznost bančnega sistema bi lahko povzročila uveljavitev ZOPVTKK ali morebitno oblikovanje rezervacij za ta namen. Čeprav je realizacija zahtev tega zakona še zelo negotova, se po naši oceni kapitalska ustreznost bančnega sistema ne bi pomembno poslabšala. Večje negativne učinke bi občutile predvsem banke, ki so bile pri kreditiranju prebivalstva v švicarskih frankih v preteklosti najbolj aktivne, težje pa bi se z njimi soočile banke z nižjimi kapitalskimi presežki. Negativne učinke ob morebitni izvršitvi zakona bi morale banke absorbirati s presežnim kapitalom ali v primeru primanjkljaja z dokapitalizacijami oziroma izdajo kapitalskih instrumentov.

Slika 2.7 Dekompozicija spremembe količnika CET1, konsolidirana osnova

Slika 2.8 Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno izpostavljenost, konsolidirana osnova

Opomba: Na sliki levo so z oranžno označeni stolpci pri postavkah, ki so prispevale k znižanju količnika CET1, z zeleno pa stolpci pri postavkah, ki so prispevale k zvišanju.

Vir: Banka Slovenije.

Povečanje obsega TPA v zadnjem obdobju ni posledica realizacije visokega kreditnega tveganja temveč predvsem povečanja kreditiranja podjetij in gospodinjstev.⁶⁴ Obseg TPA bančnega sistema na konsolidirani osnovi se je leta 2021 povečal za 3,1 % na 30,3 mrd EUR. Okrepila se je predvsem TPA za izpostavljenosti do podjetij in bančništva na drobno, ki skupaj predstavlja 63 % celotne TPA. S krepitvijo stanovanjskih posojil se je za 13 % povečala TPA za izpostavljenosti zavarovane z nepremičninami, ki omogočajo uporabo nižjih uteži tveganosti. Kljub porastu ostaja njihov delež majhen, znašal je 6,5 % TPA. Ohranil se je tudi majhen delež TPA za neplačane in visoko tvegane izpostavljenosti, saj do uresničitve visokega kreditnega tveganja, kot posledice pandemije covida-19, zaenkrat še ni prišlo. Vseeno se v posameznih segmentih kaže poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja,⁶⁵ ki se v prihodnje lahko še dodatno poslabša predvsem v segmentu podjetij in tujine zaradi negativnih učinkov vojne v Ukrajini. Posledično se prek višjih uteži tveganja lahko poveča obseg TPA, kar bo negativno vplivalo na gibanje kapitalske ustreznosti.

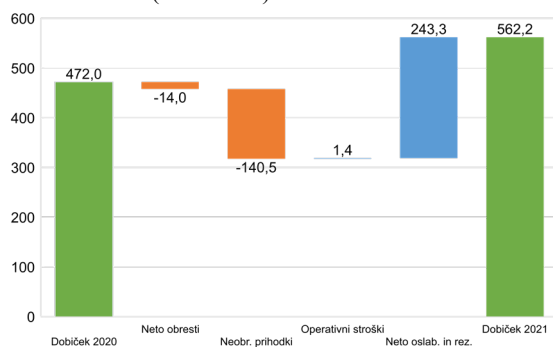
⁶⁴ Obseg TPA se lahko spremeni zaradi spremembe obsega izpostavljenosti (npr. zaradi povečanega obsega posojil ali krčenja naložbene aktivnosti, prevzema druge banke) ali spremembe uteži tveganja, ki so določene v skladu z CRR in so odvisne od tveganosti posamezne izpostavljenosti. Na zvišanje uteži tveganja in posledično povečanje obsega TPA vpliva tudi poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja.

⁶⁵ Več v poglavju Kreditno tveganje.

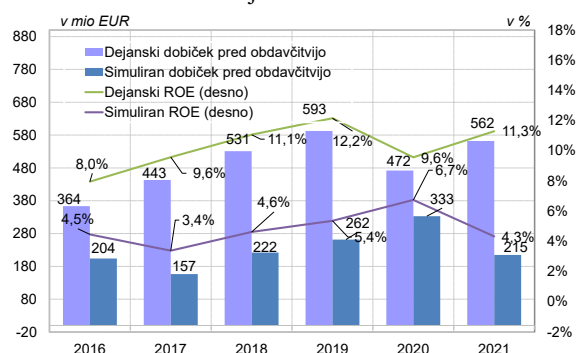
Dobičkonosnost

Realizirani dobiček slovenskega bančnega sistema pred obdavčitvijo je v letu 2021 znašal 562 mio EUR in je bil za petino višji kot leta 2020. Razmeroma visok dobiček je posledica izboljšanih gospodarskih razmer in obetov, kar se je lani odrazilo predvsem v neto sproščanju oslabitev in rezervacij, nekoliko pa tudi v postopnem izboljšanju dohodkovnih gibanj. Povečanje dobička v lanskem letu, ki je močno presegel predlanskega, je bilo torej le v manjši meri posledica povečanja dohodka⁶⁶ in predvsem odraz neto sproščanja oslabitev in rezervacij (skupaj za 73,6 mio EUR), ki smo ga zaznali pri večini bank (enajst od šestnajstih). V letu 2020 so banke neto oblikovale oslabitve in rezervacije v obsegu 169,6 mio EUR (slika 2.9). Donosnost na kapital pred obdavčitvijo je na ravni sistema znašala 11,3 % (leta 2020 9,6 %), donosnost aktive pa 1,20 % (leta 2020 1,10 %). Dobiček bančnega sistema bi ob upoštevanju dolgoročnega povprečja oslabitev in rezervacij v (bruto) dohodku znašal le dobro tretjino dejanske realiziranega (slika 2.10).

Slika 2.9 Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe ustvarjenega dohodka bank na spremembo dobička pred obdavčitvijo (2021/2020)

Slika 2.10 Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank ob upoštevanju dolgoročnega povprečja stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku

Opomba: Simulirane vrednosti dobička in ROE odražajo dolgoročno povprečje oslabitev in rezervacij v bruto dohodku. Pri tem se upošteva, da so banke med letoma 1996 in 2020 za oslabitve in rezervacije porabile 22,7 % bruto dohodka, pri čemer leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni, niso zajeta. Enako velja za leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije. Leta 2020 so neto oslabitve in rezervacije predstavljale 12,5 % bruto dohodka. V letu 2021 so banke k ustvarjenemu bruto dohodku dodale za 6,1 % prihodkov iz neto sproščanja oslabitev in rezervacij, k neto dohodku pa 15,1 %.

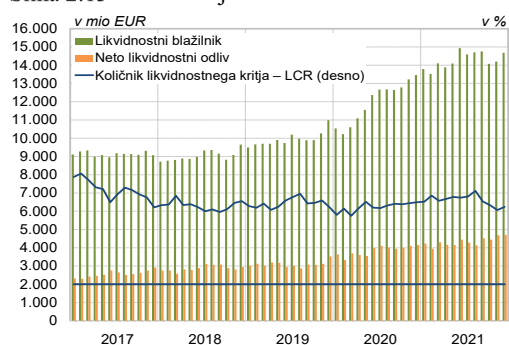
Vir: Banka Slovenije.

Visok dobiček v bančnem sistemu v lanskem letu omogoča ohranjanje kapitalne odpornosti bančnega sistema, vendar je bil ta dobiček predvsem rezultat dejavnikov, ki dolgoročno ne morejo vzdržno prispevati k višini dobičkonosnosti. Visoka dobičkonosnost slovenskih bank je bila lani kljub nekoliko izboljšanim dohodkovnim gibanjem predvsem posledica bolj optimističnih pričakovanj bank in ocen kreditnega tveganja; ti dejavniki dobičkonosnosti pa so lahko le začasni.⁶⁷ Ob koncu lanskega leta in v začetku letošnjega leta (pred ruskim napadom na Ukrajino) so banke ob visoki gospodarski rasti in postopnem zviševanju kreditiranja tekoče že beležile rast neto obrestnih prihodkov, visoko rast najbolj stabilnega dela neobrestnih prihodkov, tj. neto opravnin, ter razmeroma dobro obvladovale operativne stroške. Nadaljevanje teh gibanj bi lahko v prihodnje (vsaj delno) omogočilo kompenzacijo vnovičnega neto oblikovanja stroškov oslabitev in rezervacij. Neto sproščanje oslabitev in rezervacij je dolgoročno prej izjema kot pravilo. Potencialno negotovost in negativne posledice na izkaz poslovnega izida in dobičkonosnost bi lahko predstavljali tudi negativni učinki že omenjenega začasnega zadržanega ZOPVTKK.

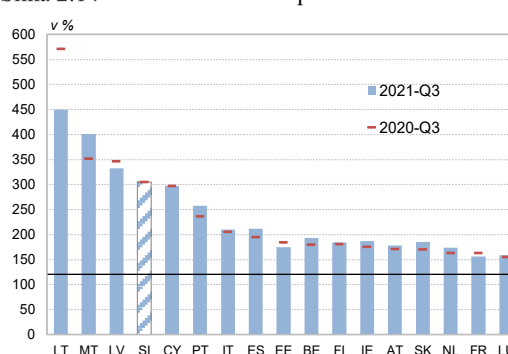
⁶⁶ Glej poglavje o dohodkovnem tveganju, ki obravnava ustvarjanje prihodkov in operativne stroške.

⁶⁷ V slovenskem bančnem sistemu je v zadnjih petih letih štirikrat prevladovalo neto sproščanje oslabitev in rezervacij.

Slika 2.13 Gibanje kazalnik LCR

Slika 2.14 Kazalnik LCR po državah evroobmočja

Opomba: Vodoravna modra črta označuje minimalno zahtevano raven LCR (100 %) v skladu z regulativo CRR.

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

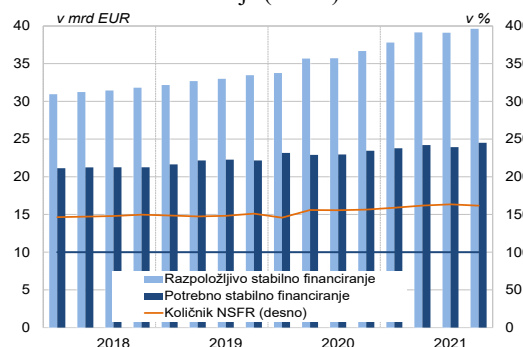
Bančni sistem ima solidno sposobnost financiranja obveznosti tudi v enoletnem obdobju. Poleg izpolnjevanja minimalnih zahtev LCR, ki so usmerjene v zagotavljanje zadostne likvidnosti za pokrivanje enomesečnih obveznosti, morajo od junija 2021 banke izpolnjevati tudi minimalno zahtevo neto stabilnega financiranja (NSFR). Ta znaša 100 %, izpolnjevanje zahteve pa zagotavlja ustrezno sposobnost financiranja obveznosti v obdobju enega leta. Vrednost NSFR se je leta 2021 na ravni bančnega sistema povečala za 5,2 odstotne točke na 161,7 %, kar pomeni, da je imel bančni sistem za 61,7 % oziroma 15,1 mrd EUR večji obseg potrebnega stabilnega financiranja, kot so bile njegove potrebe po financiranju v enoletnem obdobju, v običajnih in stresnih razmerah (slika 2.15).

Čeprav so vse banke presegle minimalne zahteve LCR in NSFR, so razlike v odpornosti na sistemska tveganja med njimi še vedno precejšnje (slika 2.16). Vrednost kazalnika LCR se je leta 2021 znižala pri polovici bank, kljub temu pa pri večini preseгла vsaj dvakratnik regulatorne zahteve. Nasprotno so se z rastjo razpoložljivega stabilnega financiranja pri glavnini bank vrednosti kazalnika NSFR povečale, presežek nad minimalnimi zahtevami pa je bil pri dveh tretjinah bank višji od 50 %. Poudarjamo, da ostaja skrbno upravljanje z likvidnostjo in pozorno spremljanje konkurenčnih razmer pomembno, zlasti pri bankah z nižjimi likvidnostnimi presežki, ki bi se ob morebitni uresničitvi tveganja financiranja s posledicami težje soočile. Nižje likvidnostne presežke imajo predvsem hčerinske banke v tuji lasti, kar je najverjetneje delno posledica načina upravljanja likvidnosti in pričakovanja, da jim bodo matične banke pomagale v primeru likvidnostnih težav. Ob tem obstaja tveganje, da te pomoči ne bodo deležne v primeru, če bi se z likvidnostnimi težavami soočile tudi matične banke. Kljub temu likvidnostni stresni testi kažejo, da bi imele banke, ki ne bi prestale stresnega scenarija, dovolj časa za izvedbo ukrepov za izboljšanja likvidnostnega položaja.

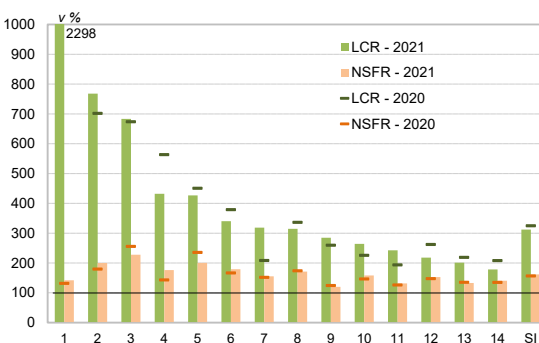
V Banki Slovenije vse od začetka epidemije likvidnostno pozicijo slovenskih bank podrobneje spremljamo tudi s pomočjo likvidnostnih stresnih testov. Uporabljeni scenariji temeljijo na preteklih likvidnostnih krizah in jih je za vse evropske države kalibrirala ECB. Rezultati bank so ovrednoteni skozi kazalnik obdobja preživetja in normiranega neto likvidnostnega položaja konec 6-mesečnega časovnega obdobja stresa. Zaključki analiz kažejo, da je likvidnostni položaj slovenskih bank in hranilnic konec leta 2021 ostal dober in se je v primerjavi s preteklim letom izboljšal. Kljub krizi so slovenske banke in hranilnice v zadnjem letu likvidnostne presežke v primerjavi s koncem 2020 povečale v vseh scenarijih. Konec 2021 so tako ohranile odpornost na šoke in tudi ostale negativne učinke, ki bi jih lahko povzročili večji premiki vlog nebančnega sektorja med bankami ali iz bančnega sistema.⁷⁰

⁷⁰ Navedene ugotovitve ne upoštevajo izrazito velikih zunanjih šokov in njihovih posledic, na katere posamezna banka, ki bi se znašla v težavah zaradi šoka, nima vpliva.

Slika 2.15 Gibanje količnika neto stabilnega financiranja (NSFR)

Slika 2.16 LCR in NSFR po bankah

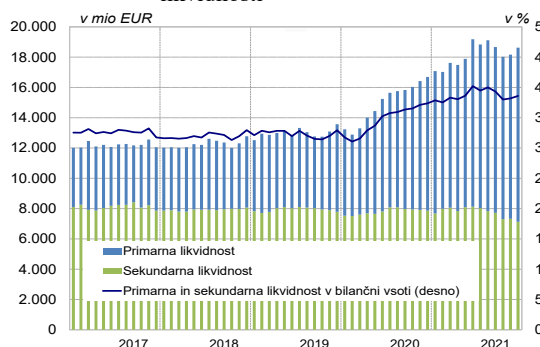

Opomba: Vodoravna črta na obeh slikah označuje minimalno zahtevano raven LCR in NSFR (100 %) v skladu z regulativo CRR. Na desni sliki zaradi preglednosti slike ni prikazana ena banka, njen LCR za leto 2020 je znašal 6313%.

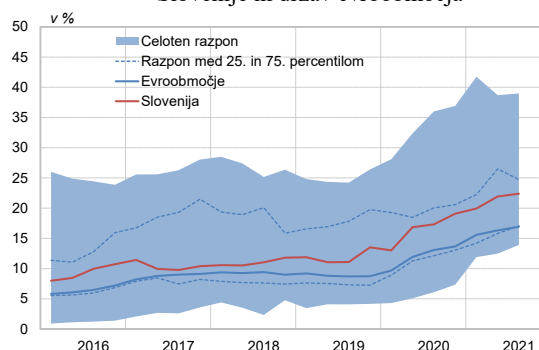
Vir: Banka Slovenije.

H krepitvi odpornosti bank na sistemska tveganja je pomembno prispevalo povečanje primarne likvidnosti. Ta se je leta 2021 povečala za 30,3 % oziroma 2,6 mrd EUR na rekordnih 11,5 mrd EUR, kar predstavlja 23,8 % bilančne vsote (slika 2.17). Glavnina prirasta je bila ustvarjena v prvem delu leta kot posledica visokih mesečnih prirastov vlog nebančnega sektorja in pridobljenih virov nekaterih bank na avkciji dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III). Z upočasnitvijo rasti vlog in povečanim kreditiranjem nebančnega sektorja se je v drugi polovici leta 2021 povečevanje likvidnih sredstev na računih pri centralni banki umirilo. Gibanje primarne likvidnosti bo tudi v prihodnje odvisno od višine priliva vlog nebančnega sektorja in hkratne uspešnosti bank pri usmerjanju teh virov v načrtovano kreditiranje ali druge naložbe. Primarna likvidnost se je leta 2021 tako kot v Sloveniji okrepila tudi v ostalih državah evroobmočja, vendar se je rast v primerjavi s prvim letom pandemije (2020) nekoliko upočasnila. Delež primarne likvidnosti v bilančni vsoti se je v povprečju evroobmočja v prvih treh četrtletjih 2021 povečal na 16,9 % (slika 2.18).

Slika 2.17 Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti

Slika 2.18 Primarna likvidnost v bilančni vsoti Slovenije in držav evroobmočja

Opomba: Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah. Sekundarna likvidnost je izračunana kot seštevek vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

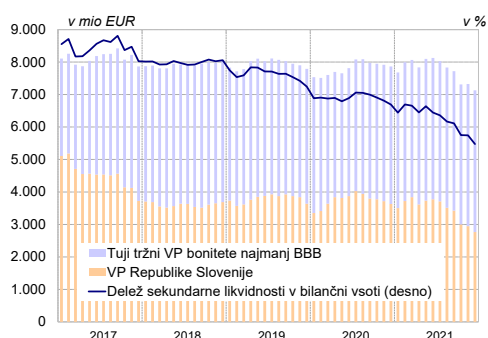
Vir: Banka Slovenije.

Sekundarna likvidnost⁷¹ se je znižala zaradi dospelosti slovenskih državnih vrednostnih papirjev. Obseg sekundarne likvidnosti se je leta 2021 zmanjšal za 9,3 % na 7,1 mrd EUR, kar je zmanjšalo tudi njen delež v bilančni vsoti na 14,8 % (slika 2.19). Ta se postopno zmanjšuje že od leta 2019 tudi zaradi krepitve rasti bilančne vsote. Zmanjšanje sekundarne likvidnosti je posledica znižanja vrednostnih papirjev Republike Slovenije, ki jih banke ob dospelosti večinoma niso nadomestile z nakupom novih tovrstnih vrednostnih papirjev. V iskanju višjih donosov so se usmerile predvsem v nakup tujih tržnih vrednostnih papirjev najmanj bonitete BBB. S tem se je bolj kot v preteklih letih znižala koncentracija sekundarne likvidnosti, saj se je delež slovenskih državnih vrednostnih papirjev znižal za 7,3 odstotne točke na 38,8 % sekundarne likvidnosti, delež tujih tržnih vrednostnih papirjev najmanj bonitete BBB pa se je okrepil.

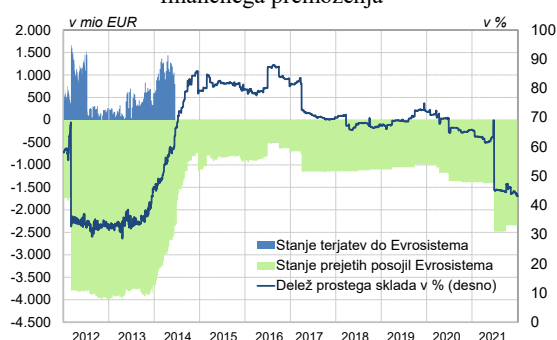
⁷¹ Sekundarna likvidnost je izračunana kot seštevek vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Delež prostega sklada finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu se po močnem zmanjšanju junija 2021 do konca leta ni bistveno spremenil, vendar pa je obseg prostega finančnega premoženja, ki bi ga banke še lahko vključile v sklad, ostal velik. V letu 2021 se je delež prostega sklada finančnega premoženja za zastavo pri Evrosistemu zmanjšal za 23 odstotnih točk na 43,1 % (slika 2.20), a vseeno ostal skoraj enkrat večji od povprečja evroobmočja. Zmanjšanje je posledica sodelovanja nekaterih slovenskih bank na ciljanih operacijah dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III) pri Evrosistemu. S tem se je obseg pridobljenih sredstev na operacijah TLTRO-III na ravni bančnega sistema povečal za 979 mio EUR na 2.363 mio EUR. To je le tretjina celotnih sredstev, ki bi jih banke lahko pridobile na teh operacijah in bistveno manj od izkoriščenosti tega vira na ravni povprečja evroobmočja (82 %). Banke so imele v skladu primerne finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu priglašeno manj kot polovico vsega primerne premoženja, ki so ga imele v bilanci in je konec leta 2021 na ravni sistema znašal 8,9 mrd EUR. Skoraj tri četrtine tega premoženja je prostega, kar bankam omogoča pridobitev dodatnih, cenovno ugodnih likvidnih sredstev pri Evrosistemu, če bi jih v prihodnje potrebovale.

Slika 2.19 Struktura sekundarne likvidnosti

Slika 2.20 Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja

Vir: Banka Slovenije.

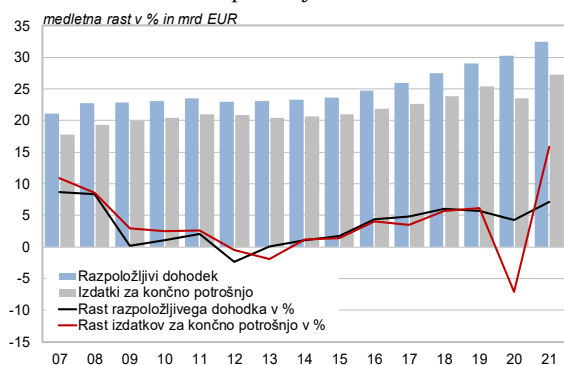
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA

3.1 Gospodinjstva

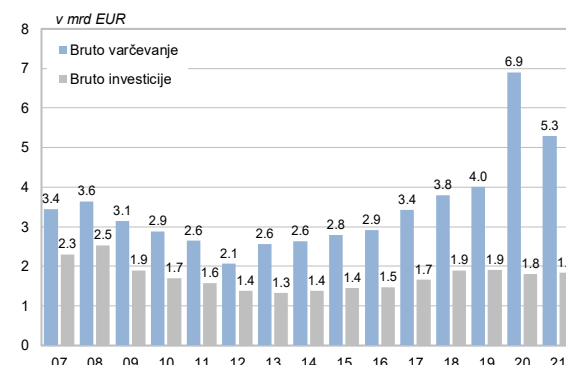
Finančni položaj slovenskih gospodinjstev je v povprečju ugoden in stabilen. Gospodinjstva so zabeležila nadaljnjo rast razpoložljivega dohodka, ki se je izrazila tudi v hitri rasti končne potrošnje. Zaradi izboljšanega gospodarskega stanja v Sloveniji in sproščanja omejitvenih ukrepov so gospodinjstva v primerjavi z letom 2020 tudi več trošila in manj privarčevala. Kljub izboljšanemu finančnemu položaju anketni kazalniki kažejo, da so potrošniki v letu 2022 postali pesimistični glede prihodnosti in nadaljnjih podražitev. Nominalna rast plač se nadaljuje, vendar vedno več potrošnikov občuti višanje cen. Visoka inflacija že vpliva na realno rast plač, kar zmanjšuje kupno moč gospodinjstev. Slovenska gospodinjstva ostajajo v primerjavi s povprečjem evroobmočja manj zadolžena, zadolženost gospodinjstev v razmerju do BDP in v razmerju do razpoložljivega dohodka pa se je še dodatno znižala. Finančno premoženje gospodinjstev se je povečalo. Kljub nižji povprečni zadolženosti slovenskih gospodinjstev je obstoječi dolg razporejen na manjše število zadolženih gospodinjstev, kar pomeni, da so gospodinjstva, ki so zadolžena, precej bolj obremenjena z odplačevanjem dolga. K povečanju finančnih sredstev je najbolj prispevalo povečanje lastniškega kapitala in delnice ali enote investicijskih skladov ter vloge. V strukturi finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev so še vedno prevladovale vloge in gotovina, ki so predstavljale skoraj polovico finančnega premoženja gospodinjstev. Kreditiranje gospodinjstev se je okrepilo, še zlasti iz naslova stanovanjskih posojil, saj ostajajo obrestne mere nizke, hkrati pa visoka inflacija vpliva na realne obrestne mere in na obnašanje gospodinjstev z razporejanjem sredstev iz bančnih vlog v druge vrste naložb.

Rast razpoložljivega dohodka se je v letu 2021 ob ugodnih razmerah na trgu dela nadaljevala. V primerjavi z lanskim letom se je bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev v letu 2021 povečal za 7,1 % (slika 3.1). Rast razpoložljivega dohodka in sproščanje omejitvenih ukrepov sta se odrazila tudi v hitri rasti končne potrošnje gospodinjstev, saj je bila ta v letu 2021 v primerjavi s predlanskim letom višja za 15,9 %. Pri tem je treba upoštevati, da je bil obseg končne potrošnje v letu 2020 majhen in je v primerjavi z letom 2019 celo upadel. Prihranki, ki so bili ustvarjeni v obdobju epidemije, so bili usmerjeni v potrošnjo, saj so gospodinjstva v letu 2021 manj privarčevala (slika 3.2). Gospodinjstva so zaradi večjega povečanja potrošnje v primerjavi s povečanjem razpoložljivega dohodka za varčevanje namenila manj razpoložljivega dohodka. S tem se je stopnja varčevanja gospodinjstev, ki je v letu 2020 dosegla rekordno raven (22,8 %), v letu 2021 znižala za 6,5 odstotne točke na 16,3 %. Razlika med varčevanjem in bruto investicijami se je nekoliko zmanjšala, ostaja pa velika, saj so bruto investicije v letu 2021 ostale na enaki ravni kot v predlanskem letu.

Slika 3.1 Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo

Slika 3.2 Varčevanje in investicije gospodinjstev

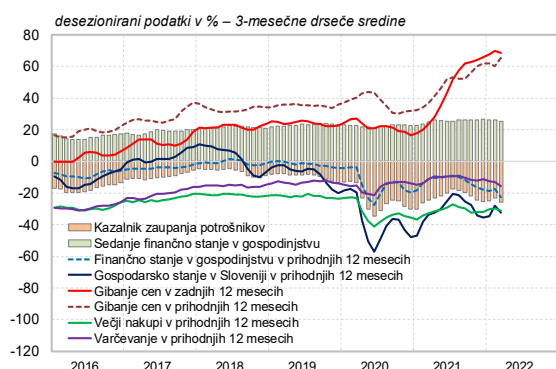
Vir: SURS.

Anketni kazalniki mnenj potrošnikov so v marcu 2022 močno upadli, slovenski potrošniki so še posebej pesimistični glede prihodnosti in podražitev.⁷² Kazalnik zaupanja potrošnikov, ki je bil decembra 2021 medletno višji za 5 odstotnih točk, se je marca 2022, po izbruhu vojne v Ukrajini, močno znižal (slika 3.3). Marca 2022 so se na letni ravni poslabšale vse štiri komponente kazalnika: pričakovanje glede finančnega stanja v gospodinjstvu, pričakovanje glede gospodarskih razmer v državi, trenutno finančno stanje v

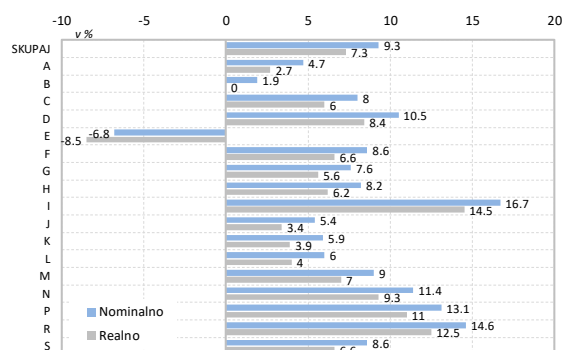
⁷² Anketni podatki, ki jih pridobiva Statistični urad Republike Slovenije. Podatki temeljijo na vprašalniku za raziskovanje Mnenje potrošnikov, na katerega je med 1. in 16. marcem 2022 odgovorilo 885 oseb.

gospodinjstvu in pričakovanje glede večjih nakupov. Na mesečni ravni je mnenje potrošnikov močno upadlo. Vrednost kazalnika zaupanja potrošnikov se je v marcu 2022 znižala za 12 odstotnih točk, kar je največji mesečni padec po aprilu 2020, ko je v Sloveniji prevladoval pesimizem zaradi epidemije. Med potrošniki se je najizraziteje krepilo pričakovanje podražitev. Kazalnik gibanje cen v zadnjih 12 mesecih se zvišuje že od začetka leta 2021, marca 2022 pa je dosegel najvišjo vrednost v celotnem obdobju opazovanja, to je od marca 1996. Zaposleni občutijo tudi višanje plač, saj je bila povprečna neto mesečna plača za leto 2021 od povprečne neto mesečne plače za leto 2020 nominalno višja za 9,3 %, realno pa za 7,3 % (slika 3.4). Nominalno rast neto mesečne plače so zabeležile vse dejavnosti iz izjemo dejavnosti oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki ter saniranje okolja. Inflacija je začela vplivati na kupno moč gospodinjstev, saj je bila povprečna plača v zadnjem četrtletju 2021 v primerjavi s povprečno plačo za prejšnje četrtletje v neto znesku nominalno višja za 0,9 %, realno pa nižja za 0,5 %.

Slika 3.3 Kazalniki zaupanja in mnenje potrošnikov o finančnem stanju gospodinjstev

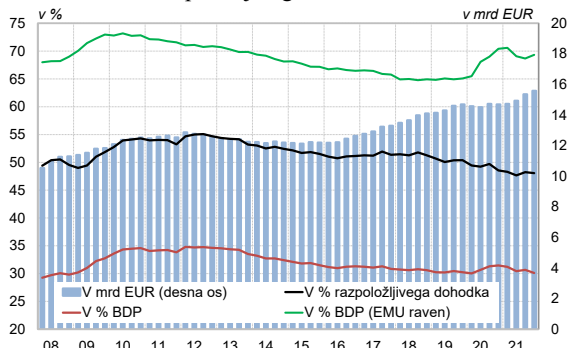
Slika 3.4 Medletna rast povprečne mesečne neto plače zaposlenih pri registriranih fizičnih osebah po dejavnosti SKD 2008

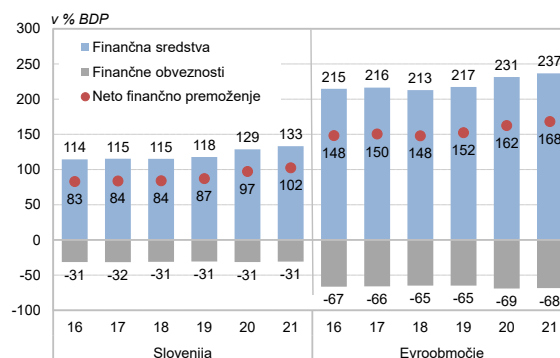
Vir: SURS.

Slovenska gospodinjstva ostajajo v povprečju v primerjavi z evroobmočjem nizko zadolžena, a imajo tudi precej nižje premoženje. Finančne obveznosti gospodinjstev so se v zadnjem letu povečale za 887 mio EUR in so konec leta 2021 znašale 15,6 mrd EUR (slika 3.5). Najeta posojila, ki predstavljajo skoraj 90 % vseh obveznosti gospodinjstev, so se povečala za 722 mio EUR in so dosegla 13,7 mrd EUR, od tega 84 % pri bankah in 10 % pri drugih finančnih posrednikih. Zaradi splošne rasti dohodka se je delež finančnih obveznosti gospodinjstev v razmerju do BDP in v razmerju do razpoložljivega dohodka medletno zmanjšal za 1,4 odstotne točke na 30,1 % oziroma za 0,5 odstotne točke na 48,1 %. Povprečno gospodinjstvo v Sloveniji se precej razlikuje od povprečnega gospodinjstva na ravni celotnega evroobmočja, tako v dinamiki kot tudi v deležih finančnih obveznosti in sredstev, izraženih kot delež BDP (slika 3.6). Čeprav se delež finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev v BDP v Sloveniji povečuje, je v primerjavi z evroobmočjem precej manjši, konec leta 2021 je znašal 133 % BDP (v evroobmočju 237 % BDP).

Slika 3.5 Finančne obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku in v deležih BDP ter razpoložljivega dohodka

Slika 3.6 Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju

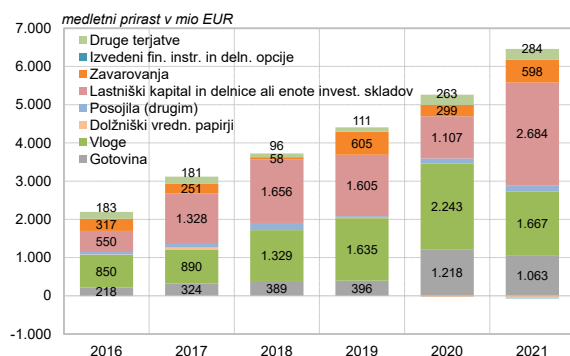

Vir: Banka Slovenije, SURS, Eurostat.

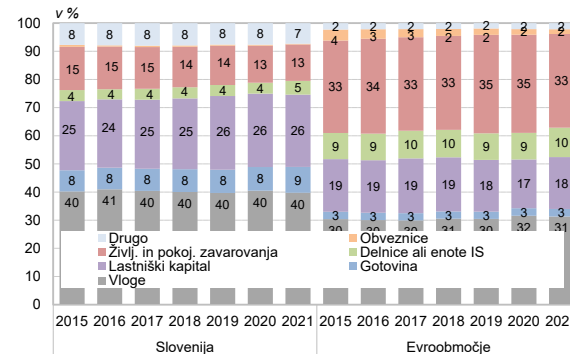
Finančno premoženje slovenskih gospodinjstev se še naprej povečuje, med njim pa prevladujejo vloge. Finančna sredstva gospodinjstev so se v zadnjem letu povečala za 6,4 mrd EUR in so konec leta 2021 znašala 68,7 mrd EUR (slika 3.7). K povečanju finančnih sredstev je najbolj prispevalo povečanje sredstev v lastniškem kapitalu in delnicah ali enotah investicijskih skladov ter vlogah. Vloge so se povečale za 1,7 mrd

EUR in so znašale 26,4 mrd EUR, od tega 91 % v domačih bankah, pri čemer je bilo 79 % vlog na vpogled. Naložbe v lastniški kapital so znašale 21,4 mrd EUR, največ v nefinančne družbe (62 %), tujino (19 %) in investicijske sklade (13 %), ter so se povečale za 2,7 mrd EUR, od tega zaradi transakcij za 869 mio EUR. V strukturi finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev še vedno prevladujejo vloge in gotovina, ki predstavljajo skoraj polovico finančnega premoženja gospodinjstev (slika 3.8). Izstopa tudi delež lastniškega kapitala. Struktura finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev se v primerjavi z evroobmočjem precej razlikuje. Tudi v evroobmočju prevladujejo vloge in gotovina, vendar je ta delež veliko manjši, več sredstev pa je v obliki življenjskih in pokojninskih zavarovanj in delnic ali enot investicijskih skladov ter precej manj v lastniškem kapitalu.

Slika 3.7 Struktura prirasta finančnega premoženja gospodinjstev

Slika 3.8 Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu vseh finančnih sredstev v Sloveniji in evroobmočju

Opomba: Lastniški kapital je finančno sredstvo in je razdeljen na delnice, ki kotirajo na borzi, delnice, ki ne kotirajo na borzi, in drug lastniški kapital. Delnice ali enote investicijskih skladov so delnice investicijskega sklada, če ima sklad korporacijsko strukturo.

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

Povprečna zadolženost slovenskih gospodinjstev je nižja kot v večini evropskih držav, a je med najmanjšimi tudi delež zadolženih gospodinjstev, kar pomeni, da se dolg razporedi na manjše število zadolženih gospodinjstev. Slovenska gospodinjstva so po podatkih ankete HFCS,⁷³ ki je bila nazadnje izvedena za leto 2017, po višini povprečnega letnega bruto dohodka zaostajala za povprečjem držav evropske unije in so se uvrščala ob bok evropskim državam, kot so Grčija, Portugalska, Estonija, Slovaška in Poljska. Posebej slab je položaj gospodinjstev v najnižjem kvintilu, saj imajo nižji bruto dohodek le gospodinjstva dveh držav. Slovenija nadalje spada med države, pri katerih je povprečni letni dohodek v dveh najstarejših starostnih skupinah precej nižji (tudi v relativnem smislu) v primerjavi z drugimi evropskimi državami, kar nakazuje na razmeroma visoko socialno in ekonomsko ranljivost teh skupin. Za Slovenijo je značilno tudi, da je delež zadolženih gospodinjstev med najmanjšimi, kar pomeni, da se obstoječi dolg razporedi na manjše število zadolženih gospodinjstev. Blizu povprečju vključenih držav je zadolženost gospodinjstev, ki imajo nehipotekarni dolg, torej pretežno potrošniške oblike posojil. Posledično v strukturi dolga nehipotekarni krediti pri slovenskih gospodinjstvih predstavljajo drugi največji delež (za Hrvaško), tudi zaradi nadpovprečno visokega deleža lastništva nepremičnin (slika 1.37). Obremenitev gospodinjstev z najvišjimi dohodki v primerjavi z drugimi državami je precej nižja kot primerjalno gledano obremenitev gospodinjstev z najnižjimi dohodki, čeprav je tudi pri slednjih blizu povprečja držav, vključenih v anketo HFCS. Večjo težavo za slovenska gospodinjstva predstavlja odplačevanje dolga, saj je DSTI za gospodinjstva s hipotekarnim posojilom višji le v štirih evropskih državah.

Kreditiranje gospodinjstev

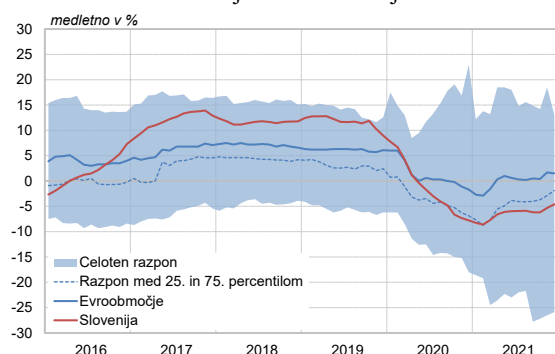
Kreditiranje slovenskih gospodinjstev s strani bank in drugih kreditodajalcev se je v letu 2021 okrepilo. Rast potrošniških posojil je v Sloveniji leta 2016 prehitela 75. percentil evroobmočja. Zaradi vztrajajoče visoke rasti smo leta 2018 makrobonitetno priporočilo razširili na potrošniška posojila, novembra 2019 pa uvedli zavezujoč makrobonitetni ukrep.⁷⁴ Po uvedbi ukrepa je rast potrošniških posojil pričela upadati, dno pa je dosegla konec leta 2020 oziroma na začetku leta 2021. Padec rasti potrošniških posojil tako v Sloveniji kot drugih državah evroobmočja je okrepila oziroma povzročila epidemija in ukrepi

⁷³ HFCS – Household Finance and Consumption Survey. Zadnji dostopni agregatni presečni podatki iz baze HFCS so na voljo za leto 2017. V anketi HFCS je agregatni bruto dohodek gospodinjstva izračunan kot vsota vseh dohodkov zaposlenega, samozaposlenega, pokojnin, socialnih transferjev, preživnin, rent in finančnih in drugih investicij. Zaradi metodoloških omejitev je smiselno na omenjene mednarodne primerjave gledati z določeno mero previdnosti.

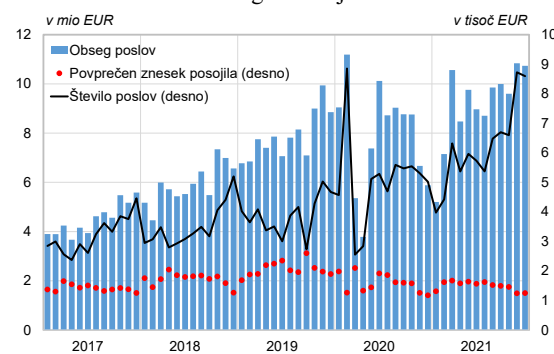
⁷⁴ Več v poglavju 5 Makrobonitetna politika za bančni sistem in lizinske družbe.

za njeno zaježitev (slika 3.9). V letu 2021 se je obseg kreditiranja prebivalstva ponovno okrepil. Odobren je bil rekorden obseg stanovanjskih posojil 1,862 mio EUR (od tega je bilo 15 % zneska ali 296 mio EUR namenjenih refinanciranju obstoječih posojil).⁷⁵ To se je odrazilo tudi v visoki rasti⁷⁶ stanovanjskih posojil, ki je ob koncu leta znašala že 8,2 % (glej poglavje Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin).⁷⁷ Kreditna rast v segmentu potrošniških posojil je še vedno negativna, vendar se je stopnja upadanja od dna lanskega februarja do konca leta 2021 zmanjšala z 8,6 % na 3,5 %.⁷⁸ Ob povečanem obsegu novih potrošniških posojil v lanskem letu, v povprečju so banke odobrile 66 mio EUR potrošniških posojil mesečno, ostaja medletno zmanjšanje obsega potrošniških posojil še naprej pod vplivom odplačil posojil, odobrenih v obdobju nadpovprečno velikega potrošniškega kreditiranja. Skupno je bilo lani odobrenih 792 mio EUR potrošniških posojil (od tega slabih 9 % za refinanciranje obstoječih posojil), kar je za 18 % odstotkov več kot v letu 2020. Tudi nebančni sektor⁷⁹ je v letu 2021 povečal obseg posojil potrošnikom (slika 3.10) in odobril 110 mio EUR posojil, kar predstavlja 16-odstotno povečanje v primerjavi s predlanskim letom. Povečalo se je tudi število novih poslov, za 22 % na 7,4 tisoč. Povprečni znesek nebančnega potrošniškega posojila je v letu 2021 znašal 1,5 tisoč EUR in se je v primerjavi z lanskim letom malenkost znižal.

Slika 3.9 Primerjava rasti potrošniških posojil med Slovenijo in evroobmočjem

Slika 3.10 Novoodobrena potrošniška posojila nebančnega sektorja

Vir: ECB SDW, SISBON.

Razmerje med potrošniškimi posojili in BDP v Sloveniji znaša 5 % in je enako mediani evroobmočja (slika 3.11). Izpostavljenost slovenskih bank do potrošniških posojil v deležu BDP je na ravni mediane evroobmočja. V Sloveniji se je delež potrošniških posojil v BDP v zadnjih treh letih zmanjšal za 0,9 odstotne točke, na ravni evroobmočja pa za 0,2 odstotne točke. Izpostavljenost bank do potrošniških posojil v bilanci stanja, ki znaša 5,3 %, je precej nad mediano evroobmočja (slika 3.12). V zadnjih treh letih se je izpostavljenost do potrošniških posojil v bilanci stanja v Sloveniji zmanjšala za 1,4 odstotne točke, v evroobmočju pa za 0,3 odstotne točke.

⁷⁵ Uporabljena makrobonitetna opredelitev stanovanjskih posojil. Potrošniška posojila zavarovana s stanovanjsko nepremičnino se štejejo med stanovanjska posojila. Posledično se lahko podatki razlikujejo od predstavljanih v drugih (delih) publikacije.

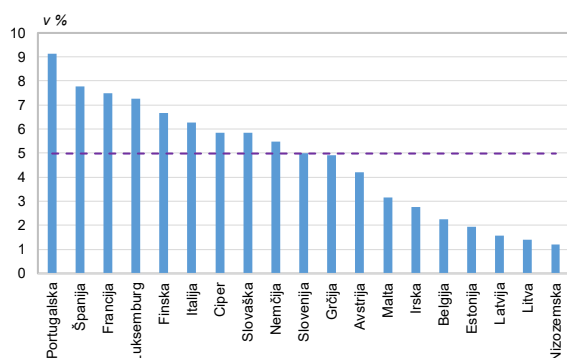
⁷⁶ Kreditne rasti navedene v tem odstavku se lahko razlikujejo od rasti, objavljenih v drugih virih (vključno s Slika 3.9 in Slika 1.43). Do razlike lahko pride zaradi drugačne definicije stanovanjskih in potrošniških posojil. V tem primeru uporabljamo t. i. makrobonitetne definicije. Med stanovanjska posojila štejemo vsa posojila, zavarovana s stanovanjsko nepremičnino, ter posojila za nakup, gradnjo ali obnovo stanovanjske nepremičnine (ne glede na namen) med potrošniška posojila pa spadajo ostala posojila prebivalstvu.

⁷⁷ Marca 2022 (zadnji razpoložljiv podatke v času pisanja) je medletna rast posojil znašala 10,1 %.

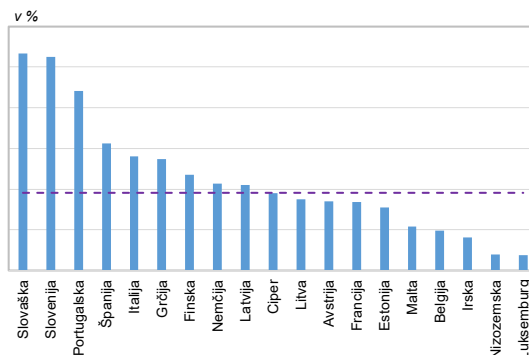
⁷⁸ Marca 2022 (zadnji razpoložljiv podatke v času pisanja) je medletna rast posojil znašala -2,3 %.

⁷⁹ Več o potrošniškem kreditiranju nebančnega sektorja v podpoglavju 5.2.

Slika 3.11 Potrošniška posojila v % BDP

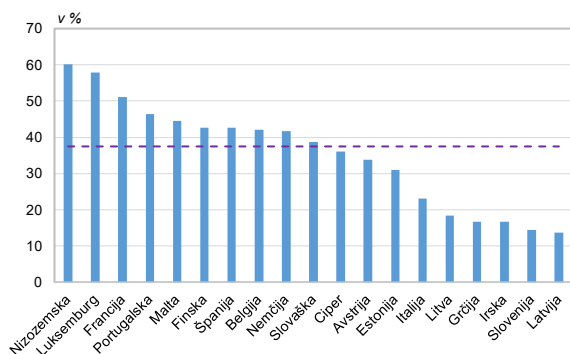
Slika 3.12 Potrošniška posojila v % aktive bančnega sistema

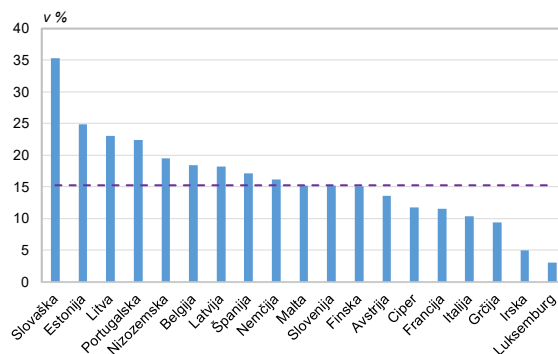
Opomba: Podatki za zadnje četrtletje 2021. Vijoličasta črtkana črta označuje mediano evroobmočja.
Vir: ECB SDW.

Delež stanovanjskih posojil v razmerju do BDP je v Sloveniji manjši kot v evroobmočju. Razmerje med stanovanjskimi posojili in BDP v Sloveniji znaša 14,4 %, kar je precej pod mediano evroobmočja, ki znaša 37,4 % (slika 3.13). V Sloveniji se je delež stanovanjskih posojil v BDP v zadnjih treh letih povečal za 0,8 odstotne točke, na ravni evroobmočja pa za 3 odstotne točke. Majhen delež stanovanjskih posojil v BDP deloma pojasnjuje velik delež lastniških stanovanj. Izpostavljenost bank do stanovanjskih posojil v bilanci stanja, ki znaša 15,2 %, je enaka mediani evroobmočja (slika 3.14). V zadnjih treh letih se je izpostavljenost bančnega sistema do stanovanjskih posojil v bilanci stanja v Sloveniji zmanjšala za 0,2 odstotne točke, na ravni evroobmočja pa za 0,6 odstotne točke.

Slika 3.13 Stanovanjska posojila v % BDP

Slika 3.14 Stanovanjska posojila v % aktive bančnega sistema

Opomba: Podatki za zadnje četrtletje 2021. Vijoličasta črtkana črta označuje mediano evroobmočja.
Vir: ECB SDW.

3.2 Podjetja

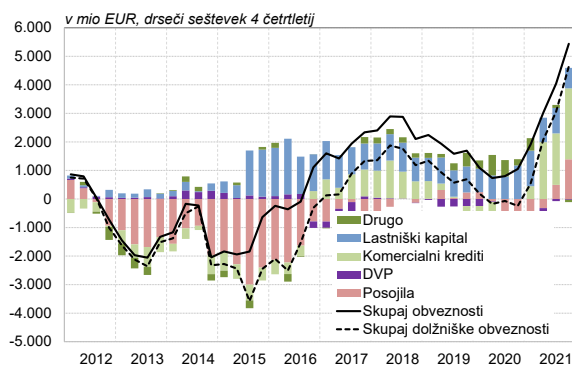
Z oživitvijo gospodarske rasti se je povečalo zadolževanje nefinančnih družb, predvsem s komercialnimi krediti, v zadnjem četrtletju 2021 pa tudi s posojili. Dodatno se je okreplil trend naraščanja medpodjetniškega financiranja med domačimi in pri tujih nefinančnih družbah. Finančni vzvod se je v letu 2021 nekoliko povečal, vendar ostaja breme zadolženosti ob nizkih obrestnih merah in doseženem razdolževanju v preteklih letih nizko. Zaradi še vedno visokega deleža dolga z variabilno obrestno mero pa ostaja prisotno tveganje povečanja bremena servisiranja dolga v prihodnje. Nefinančne družbe so hkrati z rastjo zadolževanja povečevale tudi finančne naložbe, tako z danimi komercialnimi krediti kot z odobrenimi posojili, predvsem nadrejenim družbam v tujini. Gotovina in vloge rastejo nekoliko počasneje kot v prvem letu pandemije in s svojim obsegom predstavljajo pomemben vir samofinanciranja podjetij. Dostop do financiranja je že pred izbruhom vojne prenehal biti eden ključnih omejitvenih dejavnikov poslovanja. Dober začetni finančni položaj podjetij je pomembno prispeval k večji odpornosti v preteklem dvoletnem obdobju pandemije. Pri ohranitvi solventnosti podjetij iz prizadetih panog so pomembno vlogo imeli državni interventni ukrepi. Največ terjatev do držav, vpletenih v vojno v Ukrajini, je v obliki komercialnih kreditov, vendar s svojim obsegom ne predstavljajo večjega deleža v celotnih terjativah nefinančnih družb. V sedanjih negotovih

okolščinah vojne in še vedno trajajoče pandemije pa v ospredje vstopajo dejavniki, povezani z globalnimi omejitvami v dobavnih verigah ter višjimi cenami energije in drugih surovin. V primeru daljšega trajanja negotovosti se lahko zmanjša odpornost podjetniškega sektorja z negativnimi posledicami za stabilnost finančnega sistema.

Financiranje in zadolženost NFD

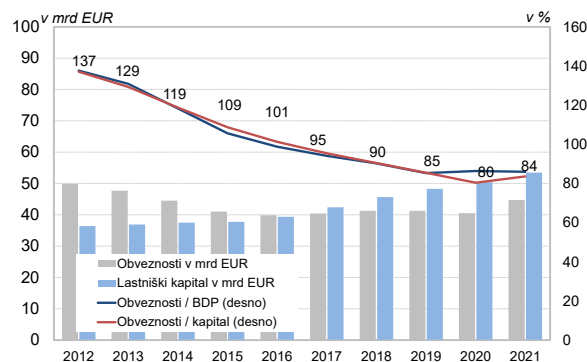
Po daljšem obdobju upadanja se je v letu 2021 ponovno povečal finančni vzvod nefinančnih družb (NFD). V prvem letu pandemije se je krčenje gospodarske aktivnosti odrazilo v močnem padcu financiranja NFD in dodatnem zmanjšanju finančnega vzvoda. S ponovnim oživljanjem gospodarske aktivnosti leta 2021 se je zadolževanje NFD močno pospešilo, še zlasti financiranje s komercialnimi krediti. Financiranje s posojili je prav tako začelo naraščati, potem ko je v prvem letu pandemije tako pri domačih kot tujih upnikih upadalo. Finančni vzvod NFD se je v letu 2021 po devetih letih neprekinjenega upadanja povečal za 4 odstotne točke na 84 %. Ob tem se je še naprej povečeval tudi lastniški kapital tako zaradi priliva kapitala kot zaradi ugodnega vpliva prevrednotenja (slika 6.11 v prilogi). Dolg NFD v primerjavi z BDP je s 86 % le malenkost večji kot pred pandemijo, manjši nihaj v zadnjih dveh letih pa je predvsem posledica večjih sprememb BDP v tem obdobju.

Slika 3.15 Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih

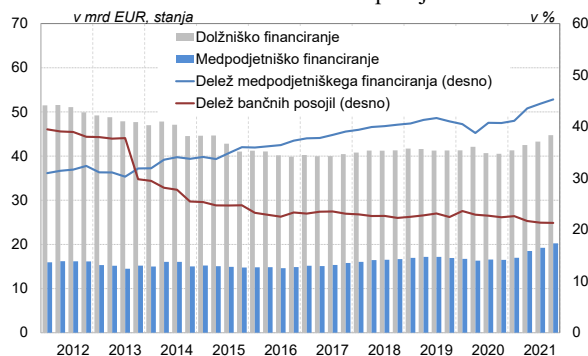
Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.16 Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb

Pri financiranju NFD se je v letu 2021 dodatno okrepil pomen medpodjetniškega financiranja. Delež dolžniških obveznosti, ki izvirajo iz posojil in komercialnih kreditov med NFD, tako iz Slovenije kot iz tujine se je v primerjavi z letom 2013, odkar je začel naraščati, do konca leta 2021 povečal za 13,4 odstotne točke na 45,3 %. Povečalo se je zlasti medpodjetniško financiranje s komercialnimi krediti. V letu 2021 so dodatni pospešek dobila posojila, prejeta od tujih družb, ki so edini segment tujih posojil, ki v zadnjih letih narašča, medtem ko se zadolženost pri tujih bankah in mednarodnih institucijah zmanjšuje. Zaradi rasti posojil prejetih od tujih lastnikov se je v zadnjem letu po daljšem času upadanja povečal celoten agregat posojil iz tujine. V manjšem obsegu, vendar z naraščajočim trendom, se slovenske NFD financirajo tudi pri lastniško nepovezanih podjetjih iz tujine.

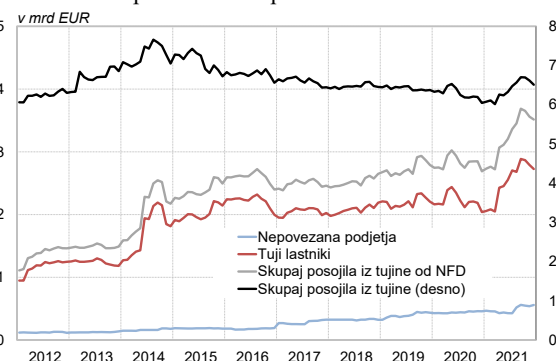
Slika 3.17 Medpodjetniško financiranje NFD: komercialni krediti in posojila

Opomba: Na sliki levo so v medpodjetniškem financiranju zajeta vsa posojila med podjetji in prejeti komercialni krediti, tako od slovenskih kot od tujih podjetij.

Vir: Banka Slovenije.

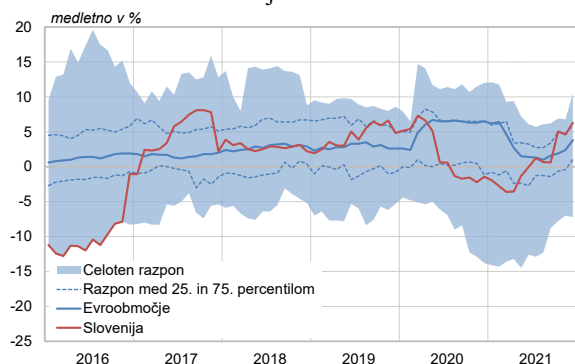
Slika 3.18 Prejeta posojila iz tujine po lastniških povezavah z upniki

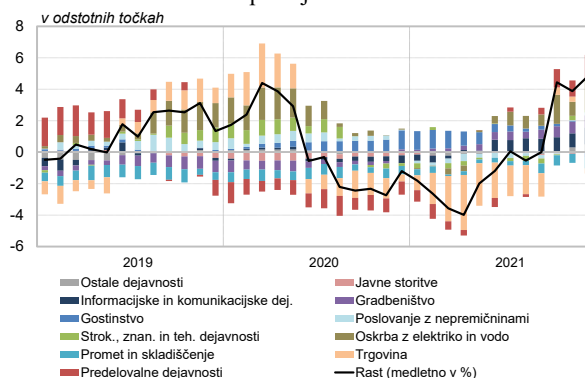
Financiranje pri domačih bankah

V strukturi financiranja NFD se je v letu 2021 nadaljevalo upadanje pomena financiranja NFD pri domačih bankah.⁸⁰ Zadolževanje pri domačih bankah se je v zadnjem četrtletju leta nekoliko pospešilo, vendar počasneje od drugih oblik dolžniškega zadolževanja. Odvisnost od bančnega financiranja se je, po rezultatih raziskave o dostopnosti finančnih virov za podjetja, zmanjševala tudi zaradi večjega financiranja z lastnimi viri in manjših potreb po bančnem financiranju. Ob tem je dostop do bančnega financiranja podjetjem pomenil vedno manjši omejitveni dejavnik poslovanja, vedno večji pomen pa sta v času pandemije pridobila pomanjkanje kvalificiranega kadra in tuje povpraševanje.

Slika 3.19 Rast bančnih posojil NFD v Sloveniji in evroobmočju

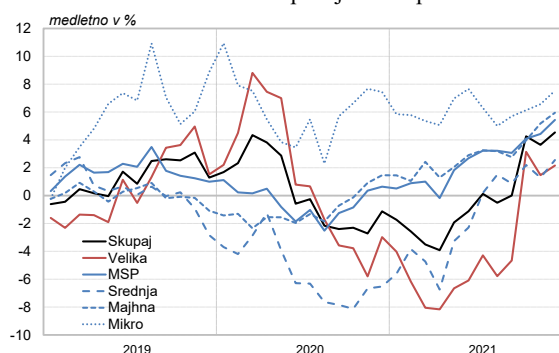
Slika 3.20 Prispevki k rasti posojil nefinančnim družbam po dejavnosti

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

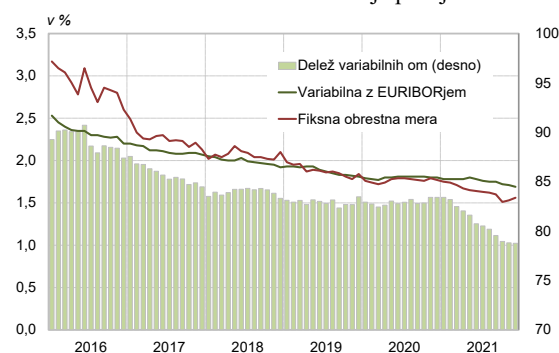
Rast posojil NFD je v drugi polovici leta 2021 po skoraj enoletnem upadanju postala pozitivna. Medletna rast se je oktobra močno zvišala pretežno na račun odobritve večjih posojil dvema podjetjema, do decembra pa se je dodatno okrepila na 6,3 %. Brez posojil omenjenima podjetjema bi rast decembra znašala 2,9 %. Oktobra je obseg vseh posojil NFD presegel raven, doseženo pred pandemijo, medletna rast pa je po upadu ob začetku pandemije prvič presegla povprečno rast evroobmočja (slika 3.19). Kreditna aktivnost je oživela za večino dejavnosti, z največjimi pozitivnimi prispevki k skupni medletni rasti posojil NFD v dejavnosti oskrbe z elektriko in vodo, v predelovalnih dejavnostih, informacijskih in komunikacijskih storitvah ter gradbeništvu. Med letom se je zmanjšal prispevek rasti posojil NFD v gostinstvu, ponovno je bil pozitiven v trgovini, v dejavnostih prometa in skladiščenja pa je bil še naprej negativen (slika 3.20). Namen najemanja posojil je bil večinoma za financiranje obratnih sredstev in investicij v osnovna sredstva, rast pa se je zviševala v vseh velikostnih razredih NFD, pri čemer so od oktobra tudi posojila velikim podjetjem beležila pozitivno medletno rast (slika 3.21).

Slika 3.21 Rast bančnih posojil NFD po velikosti

Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.22 Obrestne mere za stanja posojil NFD

Obrestne mere za zadolževanje podjetij pri bankah so v letu 2021 ostale nizke, kar lahko ob naraščajoči inflaciji spodbudi dodatno zadolževanje podjetij. Fiksna obrestna mera za dolgoročna posojila NFD se je dodatno znižala (slika 1.69), ob tem pa se je delež dolgoročnih posojil, odobrenih po fiksni obrestni meri, povečal na 25 %, s 14 % v letu prej. Obrestne mere za stanja posojil v bankah so se

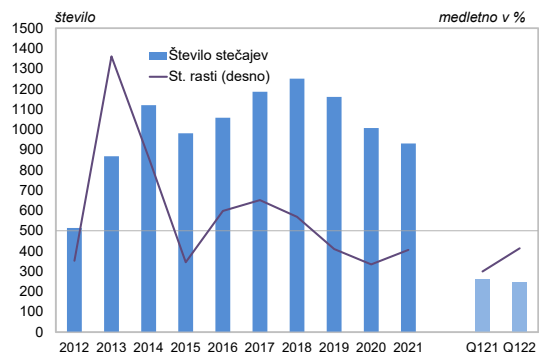
⁸⁰ Delež posojil, prejetih od domačih bank v dolžniškem financiranju NFD, se je v zadnjih desetih letih zmanjšal za dobrih 20 odstotnih točk na 21,3 % konec leta 2021 (slika 3.17), približno polovico tega zmanjšanja je prispeval prenos posojil na DUTB v letih 2013 in 2014.

znižale pri obeh vrstah obrestovanja (slika 3.22): pod 1,6 % pri dolgu, najetem po fiksni obrestni meri, in na 1,7 % po variabilni obrestni meri. Nižje obrestne mere na preostali dolg pri bankah in relativno nizek finančni vzvod NFD pomenijo zanje zmanjšano breme servisiranja dolga. Hkrati ostaja prisotno tveganje povečanja bremena servisiranja dolga v prihodnje zaradi še vedno visokega deleža dolga z variabilno obrestno mero. Ta je konec leta 2021 kljub zmanjšanju za 4 odstotne točke v tem letu znašal še vedno visokih 79 %. Povprečna ročnost preostalega dolga NFD, obrestovanega z variabilno obrestno mero, je konec leta 2021 znašala 5,9 leta, nekoliko krajša je pri dolgu, obrestovanem s fiksno obrestno mero, 5,4 leta. Nizke obrestne mere ob naraščajoči inflaciji so dejavnik, ki lahko spodbudi dodatno zadolževanje podjetij in porast finančnega vzvoda podjetij, ki trenutno z nizko povprečno ravno pomeni dobro osnovo za oceno kreditne sposobnosti dolžnika.

Stečajni NFD

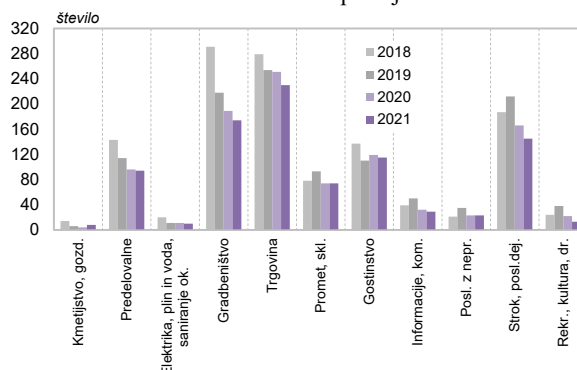
Število začelih stečajnih postopkov v NFD se je tudi v letu 2021 zmanjšalo. Moratoriji na uvedbo stečajnih postopkov, ki so bili posledica pandemije in omejitvenih ukrepov za njeno zajezitev, so do konca septembra potekali.⁸¹ Do konca leta 2021 so potekali tudi vsi odlogi, odobreni na podlagi interventnih zakonov, večina že v prvi polovici leta. Po poteku teh ukrepov ni prišlo do povečanega sprožanja stečajnih postopkov. Število začelih stečajnih postopkov NFD se je po padcu za 13,3 % v letu 2020 v naslednjem letu zmanjšalo za dodatnih 7,5 %. Povečanje je bilo mogoče opaziti le v dejavnosti gostinstva v letu 2020 in v kmetijstvu, ribištvi in gozdarstvu v letu 2021. Tudi prvo četrtletje 2022 ni prineslo sprememb v trendu števila stečajev. Pričakovanja o njihovem porastu so prisotna v evropskem okolju prav v povezavi s potekom podpornih ukrepov, vendar z zamikom, v katerem se bo pokazalo, katera podjetja po umiku podpore ekonomskih politik ne morejo ponovno zagnati donosnega poslovanja.

Slika 3.23 Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb

Vir: Banka Slovenije, Vrhovno sodišče, AJPes.

Slika 3.24 Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb po dejavnostih

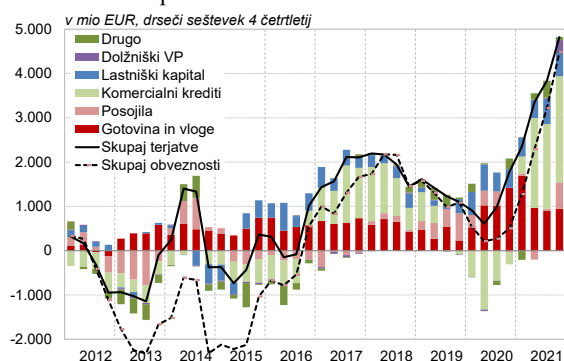
Finančne naložbe NFD

Podobno kot tok obveznosti se je okrepil tudi tok finančnih naložb NFD v letu 2021. Od leta 2013 naprej, vključno z zadnjima dvema letoma v pandemiji, je tok finančnih naložb NFD presegal tok obveznosti. Posledično se je neto dolg podjetij oziroma neto finančna pozicija⁸² (slika 6.12 v prilogi) z najvišje dosežene ravni v višini 121 % BDP v letu 2011 zmanjšala na 80 % BDP konec leta 2021. Neto finančno pozicijo NFD je najbolj okrepila pozitivna neto pozicija pri posojilih (slika 3.26): do leta 2015 zaradi hitrega razdolževanja pri domačih bankah, med letoma 2015 in 2020 pa zaradi razdolževanja v tujini (slika 3.18) ob sočasni rasti posojil, danih v tujino (slika 3.27). Pri financiranju tujine s posojili so NFD usmerjene predvsem v posojila tujim nadrejenim družbam, medtem ko se financiranje slovenskih podjetij v tujini zmanjšuje.

⁸¹ Ukrepa glede stečajnih postopkov v primerih, ko je bila insolventnost družbe posledica razglasitve epidemije, po 96. in 97. členu Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije Covid-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP). Ukrepa sta veljala od razglasitve epidemije do 30. avgusta 2020. S 56. in 57. členom ZIUPOPĐVE so ukrepi v nekoliko spremenjeni obliki veljali do marca 2021, z dvema spremembama pa so bili podaljšani do 30. septembra 2021.

⁸² Po definiciji finančnih računov je neto finančna pozicija razlika med stanjem obveznosti in stanjem finančnih sredstev.

Slika 3.25 Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih

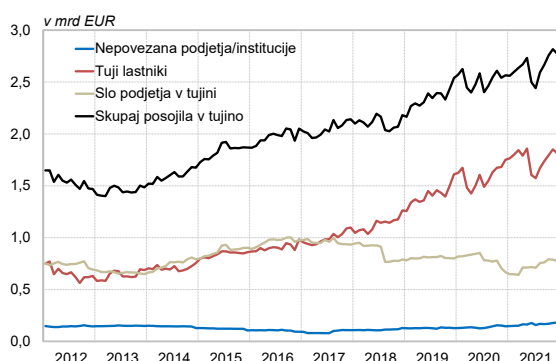

Vir: Banka Slovenije.

Med finančnimi naložbami NFD so se v letu 2021 izrazito povečali dani komercialni krediti, podobno kot na strani financiranja NFD. Komercialno kreditiranje je v neposredni povezavi z rastjo blagovne in storitvene menjave in z gospodarsko rastjo. Terjatve NFD iz komercialnih kreditov so konec leta 2021 dosegle 16,2 mrd EUR, polovico tega oziroma 8,0 mrd EUR do dolžnikov iz tujine. Komercialni krediti, dani Rusiji, Ukrajini in Belorusiji, pomenijo v vseh komercialnih kreditih tujini 6,6-odstotni delež. Bistveno manjše so terjatve NFD iz danih posojil subjektom v teh državah, prav tako nizke so tudi obveznosti slovenskih NFD do upnikov s teh območij.

Vloge NFD so se povečale nekoliko manj kot v letu 2020. Decembra 2021 so predstavljale 17,7 % vseh finančnih naložb NFD. Počasnejša rast vlog je lahko odraz njihove porabe za financiranje tekočih potreb, servisiranja prej odloženih dolgov ali investicij, ki so bile v prvem letu pandemije preložene.

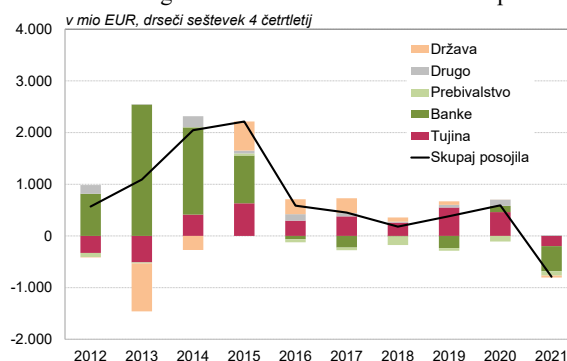
Slika 3.27 Dana posojila tujini po lastniških povezavah z dolžniki

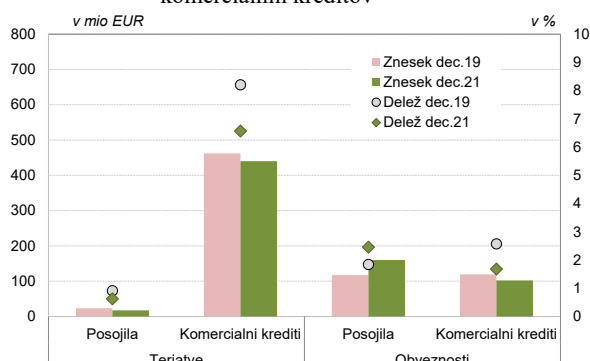
Vir: Banka Slovenije.

Dober finančni položaj podjetij je dejavnik, ki je pomembno prispeval k njihovi večji odpornosti v preteklem dvoletnem obdobju pandemije. Nizka zadolženost in ugoden likvidnostni položaj, k čemur so prispevali tudi podporni ukrepi ekonomskih politik (okvir 3.1), so pomembno prispevali k premostitvi likvidnostnih težav podjetij in hitremu okrevanju gospodarstva po prenehanju večine ukrepov omejevanja poslovanja. Motnje v dobavnih verigah in posledična rast cen izdelkov in storitev so pokazali, da je pandemija poleg kratkoročnih pustila tudi daljnosežnejše posledice, ki bodo zahtevale prilagoditve v podjetniškem sektorju. Glede na poslabšanje v makroekonomskem okolju zaradi novih geopolitičnih okoliščin bodo zaostritve pri dostopu do energentov (glej tudi okvir 1.4) in drugih surovin, povezane s sankcijami proti Ruski federaciji, in s tem povezana splošna rast cen v primeru daljšega trajanja zmanjšale odpornost gospodarstva z negativnimi posledicami za stabilnost finančnega sektorja.

Slika 3.26 Neto pozicija slovenskih NFD pri posojilih glede na sektor dolžnika oziroma upnika

Slika 3.28 Terjatve in obveznosti NFD do Ukrajine, Rusije in Belorusije iz posojil in komercialnih kreditov

Okvir 3.1 Simulacija učinka državnih interventnih ukrepov na poslovanje podjetij⁸³

Kljub razsežnosti pandemije covid-19 se kazalniki poslovanja bank in podjetij v agregatu niso bistveno poslabšali, tudi zaradi širokega obsega državnih interventnih ukrepov. Delež interventnih ukrepov v računovodskih postavkah čistih prihodkov iz poslovanja in denarnih sredstev v primeru NFD je razmeroma majhen, medtem ko je izjemno velik v posameznih (s krizo bolj prizadetih) panogah, še zlasti v gostinstvu, kjer prednjači vpliv bonov. Medletni upad bruto domačega proizvoda je v letu 2020 znašal 4,2 %, kar je manj kot na primer v času velike finančne krize, ko je znašal 7,9 %, ampak vseeno veliko. Po drugi strani se stopnje neplačil (angl. default rate, v nadaljevanju DR) podjetij v agregatu niso povišale tako močno kot v času velike finančne krize, ko je bil porast viden že v prvem letu krize, pozneje pa se je le še stopnjeval. Zaenkrat relativno ugodna dinamika agregatnih kreditnih kazalnikov je verjetno v precejšnji meri posledica učinkovanja hitrih interventnih ukrepov države in centralnih bank. Okvir se osredotoča na analizo neposrednega kratkoročnega vpliva interventnih ukrepov na poslovanje podjetij. Opozoriti je treba tudi na dejstvo, da so podjetja v to krizo vstopila v precej boljši kondiciji kot v veliko finančno krizo. Heterogenost šokov po panogah je zaradi zelo selektivnih omejitvenih ukrepov izjemno velika. Najintenzivnejši omejitveni ukrepi so bili v panogah gostinstva (I), drugih poslovnih dejavnosti (N) ter kulturnih, razvedrilnih in drugih dejavnosti (RST).

V analizo smo vključili podatke o vrednosti interventnih ukrepov in odloženih plačilih pri bankah⁸⁴ iz različnih virov, ki smo jih v nekaterih primerih na raven podjetij razporedili na podlagi predpostavk.⁸⁵ Vrednost analiziranih interventnih ukrepov je v letu 2020 znašala skoraj 3,3 mrd EUR. V naši analizi nas je zanimal prenos ukrepov na raven podjetij, zato smo se osredotočili na 1,8 mrd EUR vrednosti ukrepov, za katere imamo na voljo dovolj kakovostne podatke in so neposredno relevantni za oceno poslovanja podjetij. Velik del ukrepov je bil namenjen za tekoče delovanje javnih storitev, samostojnim podjetnikom in upokojevcem ali pa je prenos učinka na poslovanje podjetij manj neposredno relevanten ali zelo težaven za oceno. S temno zeleno barvo (slika 3.29) so označeni ukrepi namenjeni podjetjem, ki jih upoštevamo v nadaljnji analizi, v skupni višini 857 mio EUR.⁸⁶ S svetlo zeleno barvo je označenih 968 mio EUR ukrepov,⁸⁷ ki so prav tako relevantni in upoštevani za oceno poslovanja podjetij, vendar pa je njihova porazdelitev med podjetji bolj negotova. Na voljo imamo le agregatne podatke, ki smo jih na raven podjetij porazdelili glede na porazdelitev deleža izplačanih ukrepov ZRSZ posameznemu podjetju v celotnih

⁸³ Gre za ukrepe, ki so jih vpeljali zakoni. Nekateri ukrepi so bili kriti iz proračuna, medtem ko so breme drugih (npr. odlogov odplačil bančnih kreditov) nosili zasebni subjekti. Ocenjevanje hipotetičnega vpliva odšteta interventnih ukrepov je zelo negotovo in podvrženo številnim predpostavkam, zato je analiza le simulacija, ki je večinoma odvisna od pravilnosti predpostavk prenosa interventnih ukrepov na računovodske postavke. Analiza poenostavljeno predpostavlja odštete interventnih ukrepov. V resnici bi se v primeru neobstoja interventnih ukrepov ali njihovega vračanja bistveno prilagodilo samo poslovanje NFD, s čimer bi se spremenilo več medsebojno povezanih računovodskih postavk, ki so med seboj zelo prepletene.

⁸⁴ Ocena vrednosti odloženih plačil podjetij pri bankah je bila narejena na podlagi rednega poročanja monetarnih finančnih institucij, in sicer podatki na ravni posameznih pogodb za 31. 12. 2019, 31. 12. 2020 in 30. 6. 2021. Ker se je poročanje v podatkovni vir sproti nadgrajevalo, bankam na začetku ni bilo treba poročati skupnega trajanja odobrenih odlogov in datuma zapadlosti zadnjega odobrenega odloga. Zato so bile potrebne določene predpostavke pri izračunih poslov, pri katerih ni prišlo do podaljšanja ročnosti osnovnega posla zaradi koriščenja odloga. Ocena temelji na izračunu ocene deleža leta 2020 oziroma 2021, ko je bila izpostavljenost krita z odlogom. Na podlagi te informacije sledi izračun odloženih obrov kreditov s pomočjo anuitetne formule. V analizi odlogov smo upoštevali tako »covid zakonske« kot tudi »covid bilateralne« odloge. Zakonski odlogi so nastali po interventnem zakonu Republike Slovenije, in sicer Zakonom o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditorejmalcev (ZIUPOPOK) (Uradni list RS, št. 36/20), in pozneje še z Zakonom o interventnih ukrepih za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije Covid-19 (ZIUPOPDVE), s čimer je bilo omogočeno odobravanje odlogov do konca marca 2021.

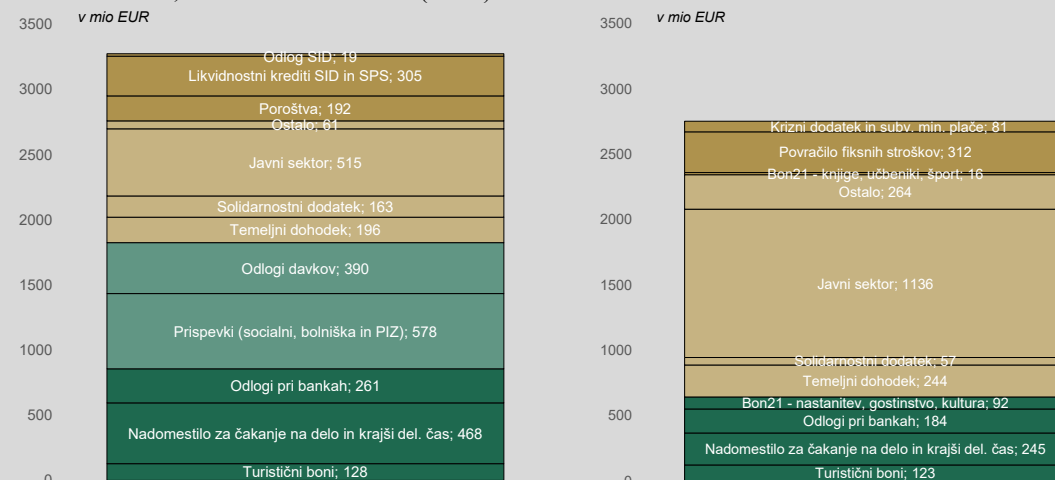
⁸⁵ Podatki o vrednosti interventnih ukrepov na trgu dela so bili pridobljeni od Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) z dne 10. 9. 2021. Podatki so na ravni podjetij in zajemajo nadomestila za čakanje na delo, skrajšan delovni čas (shema SURE) in nadomestila za karantene. Ocena unovčenih turističnih bonov in bonov 21 (v nadaljevanju bon21) je bila narejena na podlagi članka portala 24ur z dne 21. 12. 2021. Informacija je podana na ravni določenih panog. Na podlagi članka smo lahko približno ločili turistične bone, ki smo jih v celoti pripisali namestitvenim dejavnostim, bon21, unovčen v gostinstvu, ter preostala unovčenja bona21. Posameznim podjetjem znotraj teh panog smo bone pripisali glede na vrednost celotnih prihodkov podjetij v dotični panogi. Članek je dostopen na naslednji povezavi: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/bo-vlada-vendarle-podaljsala-veljavnost-turisticnih-bonov-to-lahko-naredi-tudi-na-dopisni-seji.html> (objavljeno decembra 2021). Podatki o vrednosti ostalih interventnih ukrepov so bili objavljeni na spletni strani Fiskalnega Sveta Republike Slovenije. Ti podatki so na voljo le agregatno, zato so bile potrebne predpostavke pri prenosu na raven podjetij. Uporabili smo podatke z dne 3. 12. 2021 (razen za postavke odlogov davkov (7. 9. 2021) ter za postavke poroštev, odlogov SID in likvidnosti (6. 4. 2021)). Ti podatki zajemajo še vrednosti izplačil temeljnega dohodka, solidarnostnega dodatka, izplačil v javnem sektorju, prispevke (socialne, bolniške ter prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje PIZ), povračila fiksnih stroškov, izplačila kriznih dodatkov, subvencioniranja minimalne plače ipd.

⁸⁶ To so ukrepi, za katere imamo podatke na ravni pogodb, komitentov ali panog, zato je ocena bolj točna. Tu gre za ukrepe odloženih plačil pri bankah, ukrepe na trgu dela ZRSZ in turistične bone.

⁸⁷ Tu gre za ukrepe socialnih prispevkov za zaposlene na čakanju, prispevke za PIZ, bolniška nadomestila, ki jih v celoti krije ZZS in pa odloge in obročna plačila davkov ter neobračunane in neplačane akontacije davčnih obveznosti.

izplačilih.⁸⁸ S svetlo zlato barvo so označene za našo analizo neposredno manj relevantne neposredne pomoči samostojnim podjetnikom, upokojemcem in javnemu sektorju v višini 935 mio EUR, ki jih nismo vključili.⁸⁹ Posredni učinki teh pomoči se kažejo pri ohranjanju zasebne potrošnje. Prav tako ni vključenih 516 mio EUR ukrepov za izboljšanje likvidnosti (označeno z zlato barvo), ker bi njihov vpliv težko ocenili.

Slika 3.29 Dekompozicija analiziranih 3,3 mrd EUR državnih interventnih ukrepov za leto 2020 (levo) in 2,8 mrd EUR za leto 2021 (desno)

Vir: Banka Slovenije, Fiskalni Svet RS, Zavod za zaposlovanje RS, članek 24ur.com.

Vrednost analiziranih državnih interventnih ukrepov v letu 2021 je znašala skoraj 2,8 mrd EUR. V nadaljevanju smo se osredotočili na ukrepe v obsegu približno 644 mio EUR, za katere imamo na voljo dovolj kakovostne podatke in so neposredno relevantni za oceno poslovanja podjetij (temno zeleno). V letu 2021 v to kategorijo spadajo tudi izplačila bon21.⁹⁰

Vpliv interventnih ukrepov na poslovanje podjetij smo simulirali s pomočjo prenosa na računovodske postavke podjetij v bazi AJPES. Prikažemo relativni delež interventnih ukrepov v računovodskih postavkah denarnih sredstev in v čistih prihodkih iz prodaje. Na primer za odložena plačila pri bankah⁹¹ smo predpostavili, da bi v primeru njihovega vračanja/odsotnosti prišlo do znižanja denarnih sredstev. Ukrepi na trgu dela (ukrepi ZRSZ) in prispevki (socialni, pokojninski, bolniška) so v večji meri nepovratni. Prikažemo jih relativno v čistih prihodkih od prodaje. Prav tako smo predpostavili, da bi v primeru njihovega vračanja/odsotnosti prišlo do znižanja denarnih sredstev (predpostavljeno enkratno vračanje pomoči).⁹² Vpliv odlogov davkov je podoben kot vpliv odlogov kreditov.⁹³ Za vpliv bonov smo predpostavili, da je viden samo prek čistih prihodkov iz prodaje. Ocena vpliva na denarna sredstva bi bila zelo kompleksna, saj so s koriščenjem povezani tudi stroški, katerih bi bilo v primeru nekoristnosti bonov manj. Opozoriti je treba na potencialno delno dvojno štetje, saj bi se določeni prihodki verjetno realizirali tudi brez bonov.

V analizi v nadaljevanju smo se osredotočili na portfelj nefinančnih družb (NFD), ki imajo izpostavljenost pri poslovanju banki, brez samostojnih podjetnikov in svobodnih poklicev. Zajet je portfelj razvrščenih terjatev, in sicer celotna vrednost bilančnih in zunajbilančnih izpostavljenosti (brez upoštevanja konverzijskih faktorjev), ki ne zamujajo več kot 90 dni in imajo bonitetno oceno A, B ali C (plačniki). Upoštevali smo samo bilančne izpostavljenosti, izločili pa vse NFD, ki ne poročajo računovodskih izkazov.

⁸⁸ To je močna predpostavka, saj so bili ti ukrepi namenjeni vsem zaposlenim, in ne samo tistim na čakanju ali s skrajšanim delovnim časom. Pomoč dobijo tisti, ki dokažejo, da jim odlog lahko pomaga in da je prišlo do izgube sposobnosti pridobivanja prihodkov, zaradi česar smo oceno vezali na ukrepe ZRSZ, kjer je pomoč vezana na nezmožnost zagotovitve dela iz poslovnih razlogov zaradi posledic epidemije.

⁸⁹ Tu gre na primer za temeljni dohodek, socialne prispevke samostojnih podjetnikov, ukrepe za tekoče delovanje javnih storitev, dodatke zaposlenim, zaščitno opremo, sredstva ZZS, solidarnostne dodatke in ostale ukrepe ipd. Ti ukrepi niso del naše analize, ki je osredotočena zgolj na podjetja.

⁹⁰ Podobno kot za leto 2020 v analizo nismo vključili neposredno manj relevantnih 1,7 mrd EUR pomoči (označenih s svetlo zlato barvo) samostojnim podjetnikom, upokojemcem, javnemu sektorju in ostalih ukrepov. Ne vključimo niti 409 mio EUR ostalih ukrepov (označeno z zlato barvo), ki bi bili relevantni za oceno poslovanja podjetij, vendar nimamo na voljo dovolj podrobnih podatkov za njihovo porazdelitev med podjetji.

⁹¹ Predpostavili smo, da vse odloge tretiramo kot take, pri katerih je prišlo do podaljšanja zapadlosti kredita. Zanimarili smo tudi, da so se nekatera podjetja dogovorila samo za odlog glavnice, medtem ko so obresti plačevala.

⁹² Nekatera podjetja morajo izplačila vračati, kar se v analizi ne upošteva.

⁹³ Z vidika odlogov davkov Zakon (PPK6) ne omogoča odpisa davčne obveznosti, ampak le njen zamik.

Vrednost izpostavljenosti v analizo zajetega portfelja NFD je na koncu približno 8,1 mrd EUR po stanju konec leta 2020.

Tabela 3.1 prikazuje ocene vrednosti ukrepov, ki so relevantne za analizirani portfelj. Uporabili smo spodnji del prikazane tabele, pri čemer so ukrepi povezani s posameznimi komitenti bank.⁹⁴ Z vidika prispevkov in odlogov davkov, kjer nimamo podatkov na ravni podjetij (NFD), smo predpostavili enako znižanje zajetja portfelja kot pri ukrepih ZRSZ. Pri bonih pa smo predpostavili, da je vrednost ukrepov sorazmerna celotnim prihodkom iz prodaje. Tako smo upoštevali razmerje med vrednostmi celotnih prihodkov v panogi gostinstva (I) in vrednostjo celotnih prihodkov panoge gostinstva, ki ima bančne izpostavljenosti in je zajeta v našo analizo. Za to razmerje smo zmanjšali tudi vrednost interventnih ukrepov.

Tabela 3.1 Dekompozicija vrednosti v analizo zajetih ukrepov

Celotni poročani/izračunani, v mio EUR:

leto	odlogi bank	ukrepi ZRSZ	prispevki	odloženi davki	turistični boni	bon21
Celotni Ukrepi 2020	261	468	578	390	128	0
Celotni Ukrepi 2021	184	245	0	0	123	108

Ukrepi upoštevani v tej analizi na omejenem portfelju, v mio EUR:

leto	odlogi bank	ukrepi ZRSZ	prispevki	odloženi davki	turistični boni	bon21
Ukrepi 2020 vezani na 31.12.2020	216	296	366	247	112	0
Ukrepi 2021 vezani na 31.12.2020	146	133	0	0	108	81

Vir: Banka Slovenije, Fiskalni Svet RS, Zavod za zaposlovanje RS, članek 24ur.com, lastni preračuni.

Po prenosu vpliva interventnih ukrepov na računovodske postavke in kazalnike lahko prikažemo njihov delež v postavkah in kazalnikih. Če vrednost čistih prihodkov iz poslovanja za leto 2020 primerjamo z letom 2019, vidimo, za koliko so se ti poslabšali na portfelju plačnikov (slika 3.30). Upoštevati je treba, da je veliko NFD v letu 2020 postalo neplačnikov, kar tukaj ni zajeto.

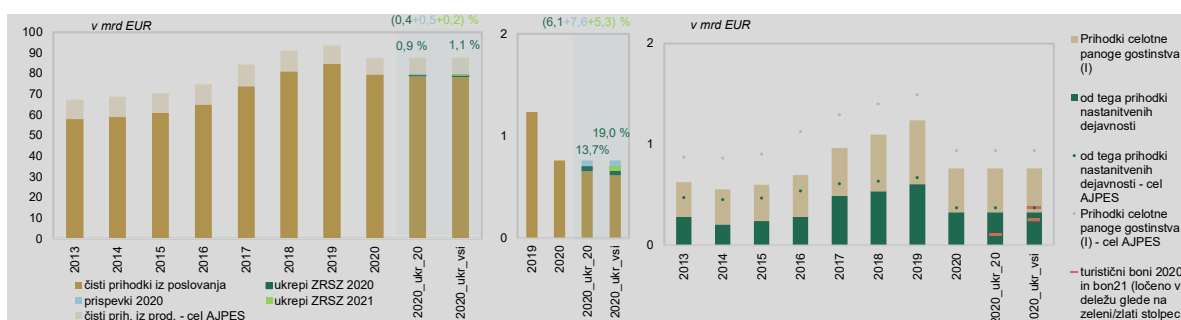
Najprej je prikazan samo vpliv ukrepov ZRSZ in prispevkov. Vpliv interventnih ukrepov na prihodke iz poslovanja je za vse NFD relativno majhen (levi graf, slika 3.30).⁹⁵ Če bi ukrepe iz leta 2020 odšteli od celotnih prihodkov v letu 2020, bi ti bili za 0,9 % nižji, če pa bi dodatno odšteli še ukrepe iz leta 2021, bi bili skupno nižji le za 1,1 %. Precej večji pa je vpliv v panogi gostinstva, 13,7 % v letu 2020 oziroma 19,0 % v letih 2020 in 2021 skupaj (srednji graf, slika 3.30).

Ker je vpliv bonov v poslovnih prihodkih nastanitvenih in tudi celotnih gostinskih dejavnosti zelo velik, ga na desnem grafu (slika 3.30) prikažemo za panogo gostinstva (I). Panogo dodatno razdelimo na nastanitvene (zeleni del stolpca) in ostale dejavnosti v panogi gostinstva (zlato del stolpca). Prav tako je ločen vpliv bonov na posamezno dejavnost, kar je prikazano z rdečimi črticami. V nastanitvenih dejavnostih (zeleno) boni iz leta 2020 predstavljajo 34,3 % celotnih prihodkov v letu 2020 (prva rdeča črtica z leve strani). Če prištejemo še bone iz leta 2021 in jih prav tako relativiziramo na računovodske postavke za konec leta 2020, je učinek še večji in pri nastanitvenih dejavnostih znaša kar 77,3 % (druga spodnja rdeča črtica z leve). Bon21 v preostalem gostinstvu (zlato) predstavlja 10,1-odstotni delež (tretja zgornja rdeča črtica z leve).

Slika 3.30 Vpliv ukrepov ZRSZ na poslovne prihodke NFD (levo) oziroma NFD v panogi gostinstva (I) (sredina) ter vpliv bonov na poslovne prihodke nastanitvenih dejavnosti in dinamika gibanja prihodkov iz prodaje nastanitvenih dejavnosti (del panoge I) in celotne panoge gostinstva (I) (desno)

⁹⁴ V analizi je vključenih 37 % manj ukrepov ZRSZ, kot je celotna masa teh ukrepov v zgornjem delu tabele (če gledamo ukrepe 2020, vezane na 31. 12. 2020). To je posledica več dejavnikov, na primer da je izločen portfelj samostojnih podjetnikov, da niso vse NFD komitenti (slovenskih) poslovnih bank, da so upoštevani samo plačniki, da so izločene NFD, ki nimajo izpolnjenih računovodskih poročil ipd. Treba je upoštevati, da ta analiza ne upošteva precejšnega deleža pozitivnega učinka ukrepov pri samostojnih podjetnikih. Prav tako niso zajete izpostavljenosti, manjše od 500 EUR.

⁹⁵ Na levem grafu z blede zlato barvo prikazujemo še čiste prihodke iz prodaje vseh NFD in ne samo teh, ki so plačniki pri bankah (kar vključujemo v analizo). Tako lahko dobimo občutek, kolikšen del NFD z vidika celotnih čistih prihodkov naša analiza zajema. Tukaj ukrepi niso prikazani.

Opomba: Spremenljivka za leto 2020 predstavlja čiste prihodke iz poslovanja NFD, zajetih v analizo, po stanju 31. 12. 2020, tj. dejansko poročanje z zajetim vplivom pandemije covida-19 in interventnih ukrepov v letu 2020. Spremenljivka 2020_ukr_20 predstavlja isto vrednost po stanju 31. 12. 2020, vendar s prikazom deleža interventnih ukrepov iz leta 2020, če bi predpostavili, da jih odštejemo od računovodskih postavk, beleženih na 31. 12. 2020. Spremenljivka 2020_ukr_vsi prav tako predstavlja vrednost po stanju iz leta 2020, vendar s prikazom deleža interventnih ukrepov iz obeh let 2020 in 2021, če odštejemo njihov ugoden vpliv na računovodske postavke, kot so jih NFD beležile 31. 12. 2020. Opozoriti je treba, da pri tem zanemarimo, da so bile omejitve in poslovanje v letu 2021 precej drugačne kot v letu 2020, kar vpliva na končne računovodske izkaze za leto 2021, zato je drugi prikaz bolj informativen. Vrednosti nad levim in srednjim grafom se nanašajo na deleže posameznih prispevkov, kot so obarvani v legendi.

Vir: Banka Slovenije, AJPES, Fiskalni svet RS, Zavod za zaposlovanje RS, članek 24ur.com, lastni preračuni.

Vpliv ukrepov na denarna sredstva NFD je velik.⁹⁶ Prikazan je v prilogi (slika 6.13). Treba pa je upoštevati, da je postavka zelo volatilna in da imajo podjetja sredstva vezana tudi v drugih oblikah. Zanimivo je, da so denarna sredstva v agregatu NFD v letu 2020 močno porasla.⁹⁷ Odštetje ukrepov bi denarna sredstva iz leta 2020 vrnilo na stanje iz leta 2019.

V prilogi (slika 6.14) je preračunan še vpliv vseh ukrepov na čiste prihodke iz poslovanja v analizo zajetih NFD po panogah. Največji delež je viden v panogah gostinstva, kulturnih, razvedrilnih in drugih dejavnosti ter deloma tudi potovalnih agencij in ostalih poslovnih dejavnosti.

⁹⁶ Predpostavili smo, da na denarna sredstva vplivajo vsi interventni ukrepi, razen bonov.

⁹⁷ Ocene so zato le približne, saj bi bila začetna denarna sredstva po stanju 31. 12. 2020 v odsotnosti pomoči verjetno precej drugačna/nizja.

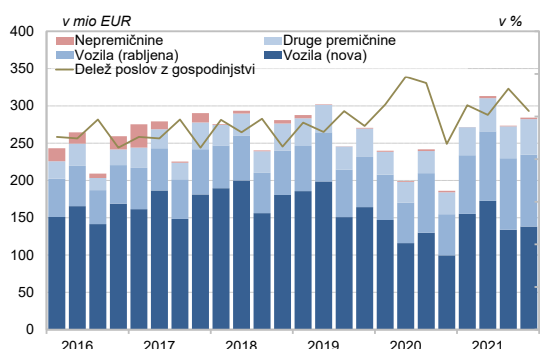
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

4.1 Lizingiške družbe

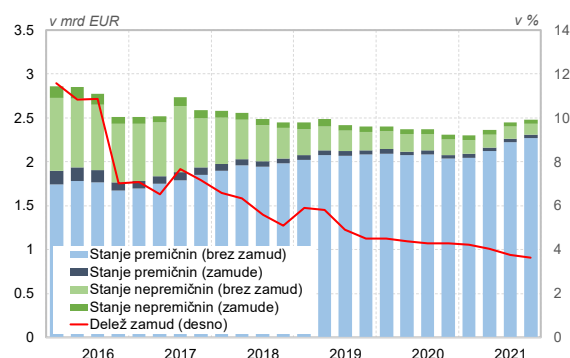
Lizingiške družbe so v letu 2021 zabeležile porast financirane vrednosti novih poslov. Gospodinjstva ostajajo glavni vir novih poslov, pri katerih prevladujejo predvsem posli z osebnimi vozili. Stanje poslov se je povečalo in delež zamud nad 90 dni dodatno zmanjšal. Zamude v posameznih segmentih poslovanja s podjetji, ki so se začele povečevati ob zaključku leta 2020, so se v prvi polovici leta 2021 ponovno začele zmanjševati. Uspešnost poslovanja lizingiških družb se je glede na preteklo leto izboljšala. Povečan obseg poslovanja in krepitev odpornosti poslovanja sta se odrazila v rasti bilančne vsote in kapitala lizingiških družb. Tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizingiških družb, trenutno ostajajo zmerna. Zaradi upočasnitve gospodarske rasti in višanja stroškov zadolževanja ter upada realnega dohodka gospodinjstev se lahko poslovanje lizingiških družb v prihodnje poslabša. Visoka inflacija pa lahko gospodinjstva spodbudi tudi k dodatnemu zadolževanju in trošenju z namenom, da se izognejo pričakovanim višjim cenam dobrin in storitev.

V letu 2021 so lizingiške družbe zabeležile porast financirane vrednosti novih poslov.⁹⁸ V primerjavi z letom 2020 se je vrednost novih poslov povečala za 275,6 mio EUR (slika 4.1), skupna vrednost je znašala 1,1 mrd EUR, kar predstavlja 31,8-odstotno medletno rast. Visoka rast v letu 2021 je posledica baznega učinka iz leta 2020, ko se je vrednost novih poslov v primerjavi z letom 2019 zmanjšala za 21,6 %. Vrednost novih poslov s podjetji je znašala 537,4 mio EUR, z gospodinjstvi pa 601,8 mio EUR, kar predstavlja 35,1- oziroma 29,2-odstotni porast v primerjavi z letom 2020. Struktura novih poslov po predmetu posla ostaja podobna kot v preteklih letih, saj je bila večina (84,4 %) poslov sklenjenih za nakup novih ali rabljenih vozil. Povprečna vrednost novega premičninskega posla se je v letu 2021 pri podjetjih povečala za 9,2 % na 34,9 tisoč EUR in pri gospodinjstvih za 13,1 % na 8,2 tisoč EUR. Največ premičninskih poslov je bilo sklenjenih z ročnostjo med 1 in 5 let.

Slika 4.1 Novoodobreni lizingiški posli

Slika 4.2 Stanje poslov in delež zamud

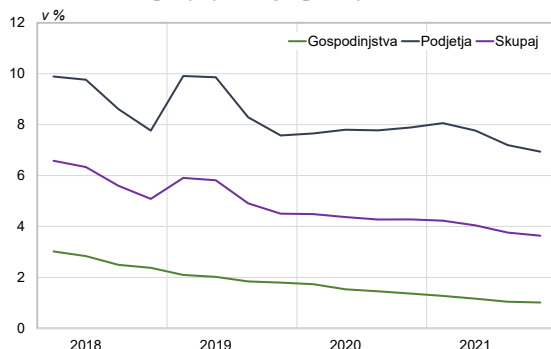
Vir: Banka Slovenije.

Povečano zanimanje za lizing vozil se pozitivno odraža v skupnem stanju poslov. Stanje lizingiških poslov se je v letu 2021 povečalo za 8,2 % na 2,4 mrd EUR (slika 4.2). Stanje premičninskih poslov, ki predstavljajo glavnino poslov, se je v letu 2021 povečalo za 11,5 % na 2,2 mrd EUR. Najbolj se je povečalo stanje poslov z ostalimi premičninami in komercialnimi in tovornimi vozili (30,1 % in 17,6 %). Največji delež v stanjih predstavljajo posli z osebnimi vozili (57,4 %) ter posli s komercialnimi in tovornimi vozili (27,3 %). Stanje premičninskih poslov s podjetji se je medletno povečalo za 14,4 % na 971,2 mio EUR. Povečanje stanja poslov pri podjetjih je bilo največje pri rabljenih komercialnih in tovornih vozilih. Stanje premičninskih poslov z gospodinjstvi se je v letu 2021 ob povečanju stanja poslov z rabljenimi osebnimi vozili in ostalimi premičninami medletno povišalo za 9,4 % na 1,3 mrd EUR in predstavljalo že 58,2 % vseh premičninskih poslov. Največji delež poslov pri gospodinjstvih predstavlja lizing osebnih vozil (79,7 %).

⁹⁸ Lizingiški posli so vrednoteni po financirani vrednosti brez financiranja zalog. Lizingiške družbe so se začele po veliki gospodarski krizi umikati iz nepremičninskih poslov v zadnjih letih pa predstavljajo ti posli le reprogram obstoječih. V skladu z Zakonom o potrošniških kreditih (ZPotK-2), ki je v veljavi od 2.3.2017, so morale finančne institucije, ki so opravljale storitev finančnega zakupa nepremičnin, pred uveljavitvijo tega zakona na podlagi dovoljenja ministrstva do 30.6.2017 vložiti vlogo za izdajo dovoljenja za opravljanje storitev finančnega zakupa nepremičnine, in sicer do 1. julija 2017. Do pridobitve ustreznega dovoljenja ne smejo več opravljati navedenih storitev.

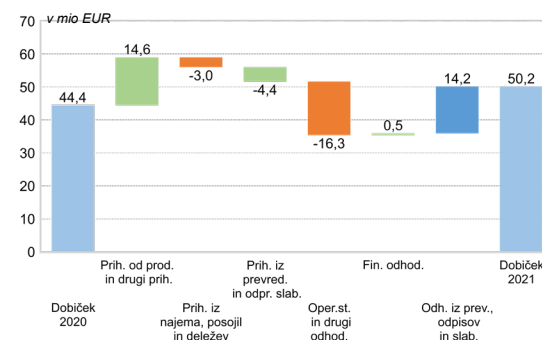
Delež poslov v zamudi nad 90 dni se je v letu 2021 dodatno zmanjšal. Težave z odplačevanjem obveznosti podjetij, ki so se nakazovale ob koncu preteklega leta in v začetku leta 2021, so se izkazale kot začasne, saj se je delež zamud nad 90 dni tekom leta 2021 dodatno zmanjšal, medtem ko se delež zamud pri gospodinjstvih še naprej zmanjšuje (slika 4.3). Delež zamud se je v letu 2021 medletno znižal za 0,5 odstotne točke na 3,9 %. K temu sta prispevala tako zmanjšanje vrednosti zamud premoženjskih poslov kot tudi povečanje vrednosti stanja premoženjskih poslov. Zamude nad 90 dni ostajajo visoko koncentrirane, saj se 90 % vseh zamud nahaja pri treh liziških družbah, katerih posli skupaj predstavljajo 32,4 % stanja poslov. Delež zamud nad 90 dni se je glede na lansko leto zmanjšal pri vseh dejavnostih razen pri informacijsko komunikacijskih dejavnostih, kjer se je povečal za 1,6 odstotne točke na 6,5 %. Med vsemi zamudami nad 90 dni ima največji delež strokovna, znanstvena in tehnična dejavnost.

Slika 4.3 Delež poslov v zamudi nad 90 dni pri podjetjih in gospodinjstvih

Vir: Banka Slovenije.

Slika 4.4 Vpliv komponent izkaza uspeha na celotni dobiček

Dobiček liziških družb se je v letu 2021 povečal. Vrednost celotnega dobička pred davki se je medletno povečala za 12,9 % na 50,2 mio EUR (slika 4.4). Na večanje dobička ob koncu leta je vplivalo povečanje prihodkov od prodaje, ob hkratni omejeni rasti stroškov storitev in dela ter znižanju vrednosti slabitev in odpisov iz poslovnega najema. Povečan obseg poslovanja in krepitev odpornosti poslovanja sta se še naprej odražala v rasti bilančne vsote in kapitala liziških družb. Bilančna vsota liziških družb se je v primerjavi z lanskim letom povečala za 111 mio EUR in je znašala 2,48 mrd EUR. Kapital liziških družb se je povečal za 9,5 % na 481 mio EUR. Ob hkratnem zmanjšanju finančnih obveznosti se je zmanjšal tudi količnik finančnega dolga na kapital (4,3). Poslovanje liziških družb se postopoma vrača na raven pred začetkom pandemije, zamude nad 90 dni so se še naprej zmanjšujejo, kar ugodno vpliva na sistemska tveganja, ki izhajajo iz poslovanja liziških družb. Na poslovanje liziških družb bo v prihodnje vplivala predvsem plačilna sposobnost gospodinjstev, ki se zaradi visoke inflacije zmanjšuje. Visoka inflacija pa lahko gospodinjstva spodbudi tudi k dodatnem zadolževanju in trošenju z namenom, da se izognejo pričakovanim višjim cenam dobrin in storitev.

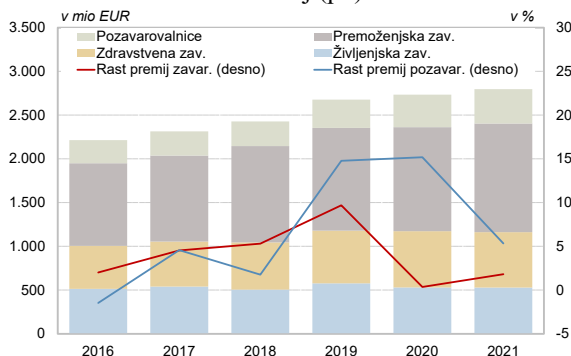
4.2 Zavarovalnice

Zbrane bruto premije zavarovalnic so se leta 2021 spet nekoliko zvišale, predvsem zaradi premoženjskih zavarovanj. Škodni količnik zavarovalnic se je izboljšal v premoženjskem in življenjskem delu zavarovanj, poslabšal pa v zdravstvenem delu zavarovanj. Dobičkonosnost zavarovalnic in pozavarovalnic se je leta 2021 močno izboljšala. Izboljšala se je tudi njihova kapitalna ustreznost.

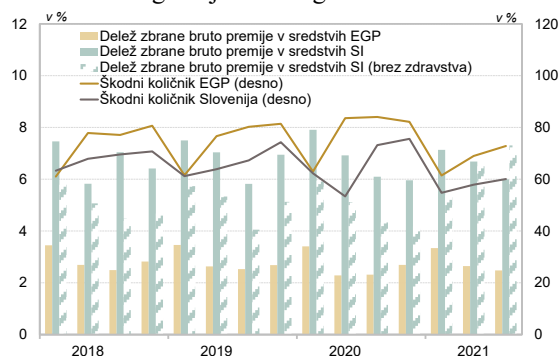
V zavarovalniškem sektorju se je leta 2021 rast zbranih bruto premij medletno zvišala, k rasti pa so prispevala predvsem premoženjska zavarovanja. Zbrane bruto premije zavarovalnic so se ob koncu leta 2021 medletno zvišale za 1,8 % na 2,4 mrd EUR, pozavarovalnic pa za 5,3 % na 392 mio EUR (slika 4.5). K rasti zbranih bruto premij so prispevala predvsem premoženjska zavarovanja, medtem ko so življenjska zavarovanja ostala na ravni leta pred tem, zbrane bruto premije pri zdravstvenem zavarovanju pa so se nekoliko znižale. Pri premoženjskih zavarovanjih je k rasti zbranih bruto premij v letu 2021 prispevalo predvsem povečanje zavarovanj nepremičnin za primer požara in drugih elementarnih nesreč ter drugih zavarovanj motornih vozil (brez zavarovanja avtomobilske odgovornosti), ki so konec leta 2021 predstavljali (poleg zdravstvenega zavarovanja) največji del premoženjskih zavarovanj (16,3 % oziroma 17,7 % vseh premoženjskih zavarovanj), povečalo se je tudi kreditno in poroštveno zavarovanje. Med življenjskimi zavarovanji so z rastjo zbranih bruto premij izstopala življenjska zavarovanja, vezana na indekse oziroma enote vzajemnih skladov, medtem ko se je zavarovanje, vezano na udeležbo pri dobičku, znižalo.

Pozavarovalnici sta v enakem obdobju najbolj povečali zbrane bruto premije na področju zavarovanja/pozavarovanja požara in elementarnih nesreč, odškodninskega zavarovanja delavcev in zaposlenih ter zavarovanja/pozavarovanja življenjskih zavarovanj, povečalo pa se je tudi kreditno in poroštveno zavarovanje/pozavarovanje.

Slika 4.5 Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj (po)zavarovalnic

Slika 4.6 Zbrane bruto premije v sredstvih in gibanje škodnega količnika

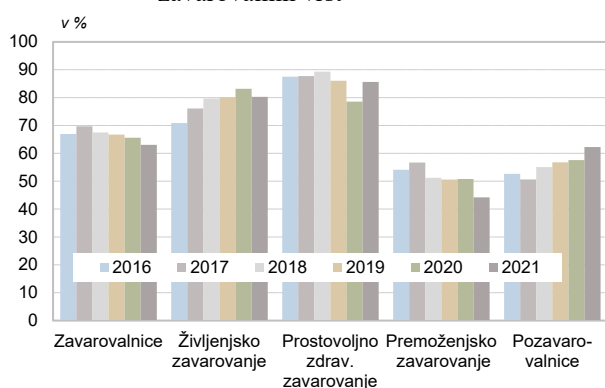

Opomba: Do vključno leta 2017 temeljijo podatki zbranih bruto premij in škodnega rezultata na agregiranih statističnih poročilih, po letu 2017 pa na poročilih, skladnih s Solventnostjo II. Podatki za EGP so bili na razpolago do vključno tretjega četrtletja 2021. Pri izračunu škodnega količnika smo upoštevali kumulativne podatke izplačanih bruto škod in zbranih bruto premij ob zaključku vsakega četrtletja.

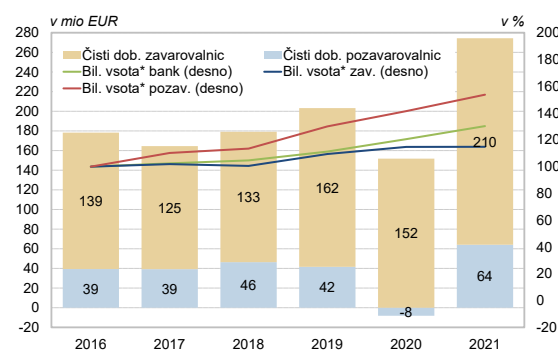
Vir: AZN, EIOPA, Banka Slovenije, lastni izračuni.

Delež zbranih bruto premij v sredstvih zavarovalnic se je v prvih treh četrtletjih leta 2021 zmanjševal tako v zavarovalnicah v Sloveniji kot v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP). V tretjem četrtletju 2021 je bila rast zbranih bruto premij v zavarovalnicah v Sloveniji višja kot v EGP, pri obojih pa se je rast zbranih bruto premij glede na prvo četrtletje upočasnila. V zavarovalnicah v Sloveniji je bil v primerjavi z zavarovalnicami v EGP boljši tudi škodni količnik. Delež zbranih bruto premij v sredstvih slovenskih zavarovalnic je ob zaključku leta predstavljal 6,0 %, v EGP pa 2,5 % (slika 4.6).⁹⁹

Slika 4.7 Škodni količnik pomembnejših zavarovalnih vrst

Slika 4.8 Čisti dobiček in bilančna vsota

Opomba: Zavarovalniški podatki do leta 2016 temeljijo na agregiranih bilančnih podatkih, za tem pa na podlagi poročil Solventnost II. Izjema so podatki o dobičku, ki temeljijo na agregiranih podatkih. Na sliki desno velja bilančna vsota (indeksirano): 2016 = 100.

Vir: AZN, Banka Slovenije.

Škodni količnik zavarovalnic se je leta 2021 medletno nekoliko izboljšal, medtem ko se je škodni količnik pozavarovalnic ponovno poslabšal. Škodni količnik zavarovalnic se je medletno izboljšal za 2,6 odstotne točke na 63,0 % (slika 4.7). Pri premoženjskem zavarovanju se je škodni količnik ob hkratnem zmanjšanju škod in povečanju zbranih premij izboljšal za 6,6 odstotne točke na 44,2 %, pri življenjskem zavarovanju pa se je zaradi večjega zmanjšanja škod kot zbranih bruto premij izboljšal za 3,5 odstotne točke na 80,3 %. Pri zdravstvenem zavarovanju se je škodni količnik zvišal za 7,1 odstotne točke na 85,6 %, s čimer se je količnik glede na leto 2020, ko je zaradi zmanjšanja bruto škod kot posledice pandemije covida-

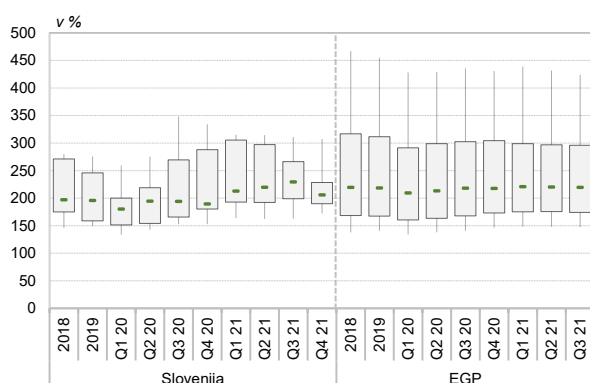
⁹⁹ Učinki sprememb cen dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja pomembno vplivajo na zbrane bruto premije zdravstvenega dela v Sloveniji, zato smo prikazali tudi gibanje brez tega učinka.

19 znašal 78,5 %, poslabšal. V pozavarovalnicah se je leta 2021 bruto škodni količnik poslabšal za 4,7 odstotne točke na 62,3 %.

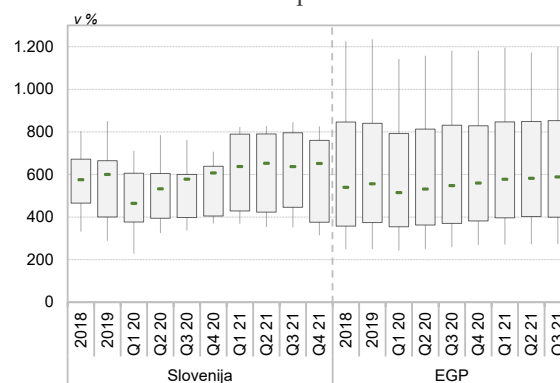
Dobičkonosnost zavarovalnic in pozavarovalnic se je leta 2021 glede na leto pred tem močno izboljšala. Dobiček zavarovalnic se je medletno zvišal za 38,5 %, medtem ko je dobiček pozavarovalnic postal pozitiven in se s predhodnih –8 mio EUR povzpел na 64 mio EUR (slika 4.8). Zavarovalnice so dosegle medletno rast dobička iz premoženjskih (+21,9 %) in življenjskih (+80,6 %) zavarovanj, dobiček iz zdravstvenih zavarovanj pa se je povečal za 0,9 %. Na rast dobička v premoženjskem in življenjskem delu zavarovanj je vplivalo izboljšanje škodnega količnika, medtem ko je nadaljevanje nizkih obrestnih mer negativno vplivalo na donos naložb (brez donosov naložb življenjskih zavarovancev, ki prevzemajo naložbeno tveganje) zaradi nižjih obrestnih neto prihodkov. Pozavarovalnici sta leta 2021 glede na leto pred tem ustvarili dobiček zaradi boljšega izida iz premoženjskih zavarovanj in povečanja prihodkov iz naložb (povečanje prihodkov iz dividend in drugih deležev v dobičku v družbah v skupini). Bilančna vsota zavarovalnic je bila konec leta 2021 enaka kot leto pred tem, medtem ko se je bilančna vsota pozavarovalnic medletno zvišala za 8,7 %.

Kapitalska ustreznost zavarovalnic v Sloveniji je bila konec leta 2021 dobra in se je glede na leto pred tem še nekoliko izboljšala. Mediana kapitalske ustreznosti glede na solventnostni kapital (količnik SCR) je pri zavarovalnicah, ki poslujejo v Sloveniji, ob koncu leta 2021 znašala 205,9 %, kar je za 16,4 odstotne točke več kot ob koncu leta 2020. Mediana količnika SCR se je v prvih treh četrtletjih 2021 zviševala, do konca leta pa se je znižala, vendar predvsem zaradi znižanja količnika SCR pri manjših zavarovalnicah. Število zavarovalnic s količnikom SCR pod 200 % se je leta 2021 zmanjšalo s sedem na štiri od trinajstih (slika 4.9). Mediana kapitalske ustreznosti glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (količnik MCR) pa se je v Sloveniji do konca leta 2021 povečala na 651,4 % in ob tem presegla raven pred nastopom pandemije (slika 4.10).

Slika 4.9 Kapitalska ustreznost zavarovalnic glede na zahtevani solventnostni kapital

Slika 4.10 Kapitalska ustreznost zavarovalnic glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital

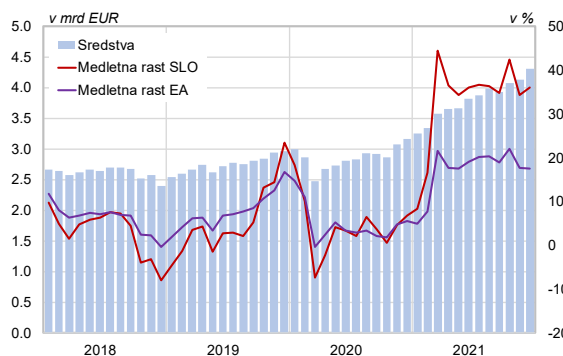
Opomba: Kot spodnja in zgornja meja sta uporabljena 10. in 90. percentil. Podatki za EGP so bili na razpolago do vključno Q3 2021.
Vir: EIOPA, AZN, Banka Slovenije.

4.3 Vzajemni skladi

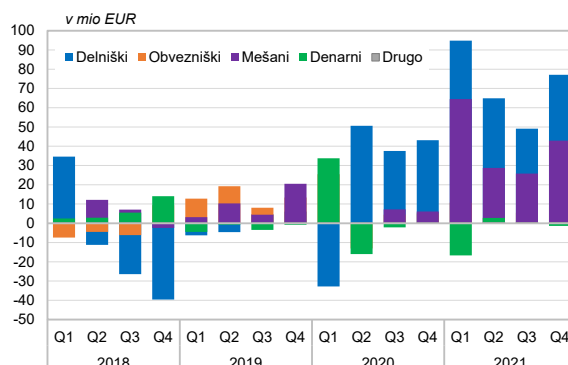
Domači vzajemni skladi so v letu 2021 zabeležili visoko rast sredstev. Neto vplačila v vzajemne sklade so bila nadpovprečno visoka, največji delež vplačil pa so zabeležili delniški skladi. Domači vzajemni skladi imajo največ naložb v delnicah in enotah investicijskih skladov kar jih izpostavlja tržnemu tveganju. Delniške naložbe domačih vzajemnih skladov so usmerjene predvsem v ZDA. Izpostavljenost domačih vzajemnih skladov do delniških družb iz Ukrajine in Rusije je nizka.

Sredstva vzajemnih skladov so se v letu 2021 povečala zaradi povečanega toka v vzajemne sklade in visoke rasti vrednosti delniških borznih indeksov. Vrednost sredstev domačih vzajemnih skladov se je medletno povečala za 36,1 % in je konec leta 2021 znašala 4,3 mrd EUR (slika 4.11). Na ravni evroobmočja so se sredstva investicijskih skladov povečala za 17,4 % na 17,6 bilijonov EUR. Visoka izpostavljenost domačih vzajemnih skladov do delniških naložb je zaradi prevrednotenja prispevala k hitrejšemu povečanju sredstev od povprečja evroobmočja. Neto tokovi v domače vzajemne sklade so se v letu 2021 močno povečali (slika 4.12). Povprečni mesečni neto tok je v letu 2019 znašal 6,9 mio EUR, v letu 2020 12,5 mio EUR in v letu 2021 38,3 mio EUR. Največ neto vplačil v letu 2021 je bilo zabeleženih pri delniških (62,1 %) in mešanih skladih (35,2 %), medtem ko so denarni skladi zabeležili neto izplačila.

Slika 4.11 Sredstva domačih vzajemnih skladov in medletna rast sredstev

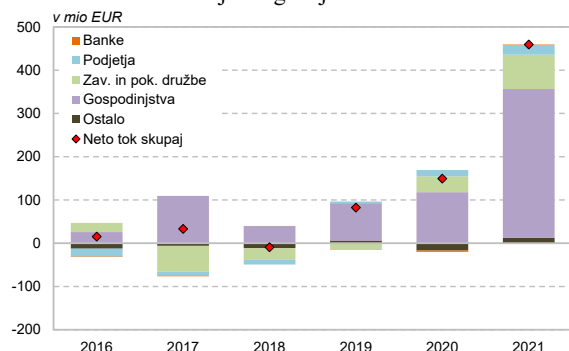
Slika 4.12 Neto tok v vzajemne sklade po vrsti sklada

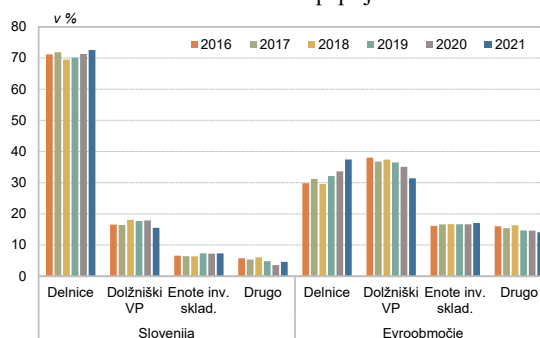
Opombe: Na levi sliki niso vključeni denarni skladi.
Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

Gospodinjstva so v letu 2021 izrazito povečala naložbe v domače vzajemne sklade. V letu 2021 je bilo zabeleženih kar 459,4 mio EUR neto vplačil v vzajemne sklade, kar je dvakrat več kot v preteklem letu (slika 4.13). Gospodinjstva so vplačala za 344,1 mio EUR, največ v delniške sklade (69,6 %) in mešane sklade (31,3 %). Izrazito so naložbe v vzajemne sklade povečale tudi zavarovalnice (79,2 mio EUR), ki so glavno sredstev naložile v mešane (57,6 %) in delniške sklade (29,3 %). Podjetja, ki so še pred letom 2019 predvsem umikala iz vzajemnih skladov, so v letu 2019 ustvarila pozitiven neto tok in v letu 2021 vplačala 22,7 mio EUR, večinoma v delniške sklade.

Slika 4.13 Neto naložbe v vzajemne sklade po sektorju vlagateljev

Slika 4.14 Naložbena struktura vzajemnih skladov po vrsti vrednostnih papirjev

Vir: ECB SDW, ATVP, Banka Slovenije.

Domači vzajemni skladi imajo največ naložb v delnicah in enotah investicijskih skladov. V primerjavi z evroobmočjem, ki ima naložen precej večji delež v dolžniških vrednostnih papirjih, so domači vzajemni skladi bolj izpostavljeni tržnemu tveganju (slika 4.14). Opaziti je mogoče trend naraščanja deleža naložb v delnice in enote investicijskih skladov ter upad deleža dolžniških vrednostnih papirjev tako pri domačih vzajemnih skladih kakor na ravni evroobmočja. Zaradi izbruha vojne v Ukrajini so borzni indeksi v začetku leta 2022 upadli (slika 1.6), kar je prispevalo k znižanju sredstev domačih vzajemnih skladov. Borzni indeksi so od začetnega padca okrevali in trenutno ni zaznati negativnih učinkov na likvidnost vzajemnih skladov. Pričakujemo, da bodo izplačila iz vzajemnih skladov omejena in kratkoročna ter da ne bo prišlo do hujših pritiskov na likvidnost vzajemnih skladov. Delniške naložbe domačih vzajemnih skladov imajo največjo izpostavljenost do delniških družb iz ZDA (47,9 %) in do delniških družb držav članic evroobmočja (20,3 %). Izpostavljenosti do delniških družb iz Ukrajine in Rusije predstavljajo le 1,3 % vseh delniških izpostavljenosti. Naložbe iz dolžniških vrednostnih papirjev, ki predstavljajo 16,3 % vseh sredstev domačih vzajemnih skladov, so večinoma usmerjene v države evroobmočja (70,8 %).

5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE

Makrobonitetna politika je politika, s katero se identificirajo, spremljajo in ocenjujejo sistemska tveganja za finančno stabilnost z namenom zaščite stabilnosti celotnega finančnega sistema. Vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski aktivnosti. V Evropi je bilo v letu 2022 dogajanje na področju makrobonitetne politike precej živahno, saj so se poleg regulatornih sprememb, ki so načrtovane že nekaj let v okviru evropskih institucij, zlasti zaradi dogajanja na nepremičninskih trgih nekatere države odločile za zaostrovanje lastne makrobonitetne politike. Spremembe v makrobonitetni politiki so predvidene tudi v Sloveniji.

5.1 Aktualna usmeritev makrobonitetne politike v državah EGP

Na ravni EU je bilo dogajanje v zadnjem letu na področju makrobonitetne politike precej aktivno. Evropska komisija je z drugimi evropskimi institucijami (EBA, ESRB in ECB) odprla diskusijo glede sprememb makrobonitetne zakonodaje v EU. Prav tako so bile pri oblikovanju makrobonitetne politike zaradi porasta tveganj na nepremičninskih trgih v Evropi v smeri zaostrovanja makrobonitetne politike zelo dejavni tudi nacionalni makrobonitetni organi, ki so začeli zviševati proticiklični kapitalski blažilnik, uvajati sektorske blažilnike sistemskih tveganj (pravno podlago za te je prinesel prenos direktive CRD V v nacionalne zakonodaje) ter druge makrobonitetne ukrepe, na primer omejitve kreditiranja prebivalstva. V naslednjih letih lahko pričakujemo več aktivnosti tudi pri naslavljanju novih tveganj, kot so podnebna in kibernetska tveganja. V okviru 5.1 predstavljamo napovedano vzpostavitev vseevropskega sistemskega okvira za usklajevanje kibernetskih incidentov, ki jo je ESRB priporočil s ciljem preprečiti neuspešno reševanje sistemskih kibernetskih dogodkov.

Ob koncu leta 2021 je Evropska komisija v okviru rednega pregleda makrobonitetne zakonodaje evropske institucije (EBA, ESRB in ECB) zaprosila za mnenje glede delovanja obstoječega zakonodajnega okvira na področju makrobonitetne politike.¹⁰⁰ Pri oblikovanju teh mnenj je s komentarji sodelovala tudi Banka Slovenije. Z mnenji vpletenih evropskih institucij želi Evropska komisija pridobiti kvantitativni in kvalitativni vpogled v delovanje evropske makrobonitetne politike z namenom izboljšanja regulatornega okvira makrobonitetne politike v EU. Do konca marca so evropske institucije pripravile odgovore, ki zajemajo oceno zasnove in delovanja kapitalskih blažilnikov, oceno glede manjkajočih ali nepotrebnih makrobonitetnih instrumentov, vpliva makrobonitetne politike na notranji trg EU in ali so t. i. globalna tveganja ustrezno naslovljena znotraj obstoječe zakonodaje. Evropska komisija bo odgovore evropskih institucij uporabila pri presoji, ali so potrebne zakonodajne spremembe na področju makrobonitetne politike. Če komisija oceni, da so spremembe potrebne, bo predlog zakonodajnih sprememb ob koncu leta predstavljen Svetu EU in Evropskemu parlamentu.

Glede na povečana tveganja, povezana zlasti z dogajanjem na nepremičninskih trgih v Evropi (v državah EGP), se vse več držav odloča za zaostrovanje makrobonitetne politike v obliki omejevanja kreditiranja prebivalstva in z aktivacijo različnih kapitalskih blažilnikov. Bolgarija bo do konca leta postopno zvišala proticiklični kapitalski blažilnik z 0,5 % na 1,5 %, Danska pa z 0 % na 2 %. Podobno bosta to storili Češka in Norveška, ki bosta zvišali proticiklični kapitalski blažilnik na 2,5 % do aprila 2023. Za enkratno zvišanje proticikličnega kapitalskega blažilnika z 0 % so se odločile tudi Nemčija (0,75 % s 1. 2. 2023), Romunija (0,5 % s 17. 10. 2022), Hrvaška (0,5 % z 31. 3. 2023), Estonija (1 % s 7. 12. 2022) Švedska (2 % z 29. 9. 2022), Islandija (2 % z 29. 9. 2022). Ker proticiklični kapitalski blažilnik naslavlja široko opredeljena ciklična sistemska tveganja, med njimi pa zlasti čezmerno kreditno rast, se je v letu 2021 za naslovitev tveganja, ki izvira iz nepremičninskega trga, Litva odločila vpeljati sektorski kapitalski blažilnik sistemskih tveganj v višini 2 %, in sicer za izpostavljenosti do posojil prebivalstvu, zavarovanih z nepremičnino.¹⁰¹ Vpeljavo sektorskega kapitalskega blažilnika sistemskih tveganj v višini 2 % za izpostavljenosti do posojil prebivalstvu, zavarovanih z nepremičnino, je najavila tudi Nemčija.¹⁰² Belgija pa se je s sektorskim kapitalskim blažilnikom sistemskih tveganj v višini 9 % odločila nadomestiti izvajanje

¹⁰⁰ Več na: [20210630 CfA macropru review.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/20210630/CfA_macropru_review.pdf).

¹⁰¹ Več o tem na: [Notification by Bank of Lithuania on Systemic Risk Buffer \(SyRB\) \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/Notification%20by%20Bank%20of%20Lithuania%20on%20Systemic%20Risk%20Buffer%20(SyRB).pdf).

¹⁰² [Financial Stability Committee - German Financial Stability Committee welcomes the Federal Financial Supervisory Authority's announced package of macroprudential measures \(afs-bund.de\)](https://www.afs-bund.de/Financial%20Stability%20Committee%20-%20German%20Financial%20Stability%20Committee%20welcomes%20the%20Federal%20Financial%20Supervisory%20Authority's%20announced%20package%20of%20macroprudential%20measures).

458. člena CRR za izpostavljenosti po metodologiji IRB.¹⁰³ V spodnji tabeli (tabela 5.1) so predstavljeni veljavni makrobonitetni ukrepi po evropskih državah.¹⁰⁴

Tabela 5.1 Makrobonitetni instrumenti po evropskih državah

Država	Proticiklični blažilnik		Sektorski blažilnik sistemskih tveganj povezan z nepremičninskim tveganjem		Drugi kapitalski ukrepi		Omejitve kreditiranja
	Višina	Datum uvedbe	Višina	Datum uvedbe	Uporaba 124./164. člena CRR za izpostavljenosti z slan. nepr.	Uporaba 458. člena CRR zaradi tveganj na nepr. trgu	Vrste ukrepov****
Avstrija	0%	01.01.2016					Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Belgija	0%	01.04.2020	9 %*	01.05.2022		X**	LTV
Bolgarija	1,5%	01.01.2023					
Ciper	0%	01.01.2016					DSTI, LTV
Češka	2,5%	01.04.2023					Omejitev ročnosti, DTI, DSTI, LTV, amortizacija posojila
Danska	2%	31.12.2022					LTV, LTI
Estonija	1%	07.12.2022				X	Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Finska	0%	16.03.2015					LTC
Francija	0%	01.04.2020					Omejitev ročnosti, DSTI
Grčija	0%	01.01.2016					
Hrvaška	0,5%	31.03.2022			X**		
Irska	0%	01.04.2020					LTV, LTI
Islandija	2%	29.09.2022					DSTI, LTV
Italija	0%	01.01.2016					
Latvija	0%	01.02.2016					Omejitev ročnosti, DSTI, LTV, LTI
Lihtenštajn	0%	01.07.2019			X		LTV, amortizacija posojila
Litva	0%	01.04.2020	2%	01.07.2022			Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Luksemburg	0,5%	01.01.2021					LTV
Madžarska	0%	01.01.2016					DSTI, LTV
Malta	0%	01.01.2016			X		Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Nemčija	0,75%	01.02.2023	2%	01.02.2023			
Nizozemska	0%	01.01.2016					Omejitev ročnosti, LTV
Norveška	2,5%	31.03.2023				X**	LTV, DTI, amortizacija posojila, izjeme pri omejitvah
Poljska	0%	01.01.2016			X**		Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Portugalska	0%	01.01.2016					Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Romunija	0,5%	17.10.2022					Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Slovaška	1%	01.08.2020					Omejitev ročnosti, DTI, amortizacija posojila
Slovenija	0%	01.01.2016			X		Omejitev ročnosti, DSTI, LTV
Španija	0%	01.01.2016					
Švedska	1%	29.09.2022				X	LTV, amortizacija posojila

* Blažilnik nadomešča ukrep po 458. členu CRR, ki omogoča dvig uteži tveganja v primeru pojava nepremičninskega balona.

** Višje uteži tveganja se uporabljajo tudi za izpostavljenosti do poslovnih nepremičnin.

*** Ukrep bo aktiven do 30. 4. 2022, s 1. 5. 2022 ga bo nadomestil sektorski blažilnik sistemskih tveganj.

**** Vključuje zavezujoče ukrepe in priporočila. Našteti so ukrepi tako za potrošniška kot za stanovanjska posojila.

Vir: ESRB.

Na tveganja, povezana z dinamiko na nepremičninskih trgih, opozarja tudi ESRB, ki redno ocenjuje ranljivosti na nepremičninskem trgu v državah EGP.¹⁰⁵ Na podlagi rezultatov teh analiz lahko ESRB državam izda opozorila in priporočila. ESRB praviloma najprej izda opozorilo, v katerem opozori na tveganja ali ranljivosti, ki izhajajo iz nepremičninskega trga države članice. Če se tveganja še naprej povečujejo, lahko ESRB izda tudi priporočilo, v katerem predlaga nabor makrobonitetnih ukrepov, ki lahko naslovijo identificirana tveganja in ranljivosti. Na podlagi rezultatov zadnje analize iz leta 2022¹⁰⁶ je ESRB petim državam (to so: Bolgarija, Hrvaška, Madžarska, Lichtenstein in Slovaška) izdal opozorila. Še dvema državam (to sta Avstrija in Nemčija) je izdal priporočilo glede naslavljanja nepremičninskih tveganj.¹⁰⁷

¹⁰³ EBA issues Opinion on new measure introduced by the National Bank of Belgium to address macroprudential risk | European Banking Authority (europa.eu).

¹⁰⁴ Več o makrobonitetnih ukrepih v Evropi dostopno na: National Policy (europa.eu).

¹⁰⁵ Evropski gospodarski prostor.

¹⁰⁶ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.report220211_vulnerabilities_eea_countries~27e571112b.en.pdf?cb8132dc3e0f0f53a4fce3292a690bd6.

¹⁰⁷ ESRB issues new warnings and recommendations on medium-term residential real estate vulnerabilities (europa.eu). Poročilo se sicer nanaša na podatke, ki so bili na voljo do novembra 2021, kar pomeni, da so iz analize izvzeti podatki zadnjih dveh četrtletij.

Slovenija je bila uvrščena med države s srednjo stopnjo tveganja, vendar ni bila deležna opozorila ali priporočila ESRB, saj je ta ocenil, da so obstoječi makrobonitetni ukrepi primerni¹⁰⁸ in zadostni¹⁰⁹ za naslavljanje tveganj na nepremičninskem trgu. V oceni slovenskih makrobonitetnih ukrepov ESRB piše, da je zadolženost privatnega sektorja v primerjavi z drugimi državami sicer nizka, vendar bi v primeru čezmerne kreditne rasti, ki bi bila posledica gospodarskega okrevanja, ter v primeru povišanja rasti cen stanovanjskih nepremičnin makrobonitetni organi morali razmisliti o uveljavitvi sektorskega blažilnika sistemskih tveganj. ESRB dodatno navaja, da morajo makrobonitetni organi v Sloveniji še naprej pozorno spremljati kreditne standarde za nova posojila. Če banke ne bi upoštevale priporočila glede LTV, bi moral makrobonitetni organ razmisliti o uveljavitvi zavezujočega ukrepa LTV.¹¹⁰ Analiza ESRB je bila izvedena na podatkih, razpoložljivih do novembra 2021, od takrat pa so se ranljivosti in tveganja, ki izvirajo iz slovenskega nepremičninskega trga, povečala, zato smo se skladno z usmeritvami ESRB odločili, da uvedemo sektorski blažilnik sistemskih tveganj (glej poglavje 5.3).

Okvir 5.1 Vzpostavitev vseevropskega sistemskega okvirja za usklajevanje kibernetičnih incidentov (EU-SCICF)

Nenehno razvijajoča se kibernetična tveganja in nedavno povečanje kibernetičnih incidentov sta pokazatelja vse večje grožnje finančni stabilnosti v Evropski uniji.¹¹¹ To je tudi razlog, da evropske (makrobonitetne) institucije posvečajo vse več pozornosti preprečevanju incidentov. Razvijajo instrumente za zmanjšanje verjetnosti, da bi kibernetični incident sprožil sistemsko kibernetično krizo in ogrozil finančno stabilnost. ESRB-jeva delovna skupina za kibernetično varnost je v poročilu, ki se nanaša na zmanjšanje sistemkega kibernetičnega tveganja,¹¹² s ciljem preprečiti neuspešno usklajevanje pri reševanju sistemskih kibernetičnih dogodkov priporočila vzpostavitev vseevropskega sistemskega okvira za usklajevanje kibernetičnih incidentov (v nadaljevanju EU-SCICF)¹¹³. Cilj EU-SCICF je omogočiti učinkovito komunikacijo in usklajevanje med evropskimi nadzornimi organi ter drugimi organi, vključenimi v reševanje sistemske krize. Za uspešno reševanje kibernetičnih incidentov je potrebno usklajevanje na vseh ravneh (nacionalnem, mednarodnem in evropskem). Da bi zmanjšali tveganje neuspešnega usklajevanja, morajo nadzorniki finančnega sistema povečati svojo stopnjo pripravljenosti na sistemsko kibernetično krizo na način, da izboljšajo svoje komunikacijske in usklajevalne zmogljivosti na ravni EU.

Ključna načela, h katerim morajo evropski nadzorni organi stremeti, da ne bi prišlo do napak pri usklajevanju, so: (i) **enotno razumevanje situacije**, (ii) **pravočasno usklajevanje med finančnimi nadzorniki**, (iii) **ustrezno komuniciranje z javnostjo in mediji** (hitro širjenje sistemskih kibernetičnih incidentov lahko povzroči izgubo zaupanja v delovanje finančnega sistema) ter (iv) **redno testiranje in nadgradnja okvira** (redno testiranje zagotavlja, da je okvir ves čas primeren za uporabo in da se z njim izboljšuje pripravljenost na reševanje kibernetičnih incidentov).

Na podlagi analiz in ugotovitev je delovna skupina ESRB za kibernetično varnost oblikovala tri priporočila, naslovljena na evropske nadzorne organe:¹¹⁴

- **Vzpostavitev EU-SCICF** → Evropski nadzorni organi morajo začeti s pripravami na ustanovitev EU-SCICF, poleg tega morajo opraviti preslikavo in naknadno analizo trenutnih pravnih in drugih operativnih ovir, ki ovirajo vzpostavitev EU-SCICF.
- **Vzpostavitev kontaktnih točk EU-SCICF** → Vzpostavitev točk za stik med evropskimi nadzornimi organi, državami članicami in ECB, namenjenih obveščanju o kibernetičnih incidentih.
- **Ustrezni ukrepi na ravni EU** → Na podlagi rezultatov analize, opravljene v skladu s priporočilom vzpostavitve EU-SCICF, bi morala Evropska komisija razmisliti o ustreznih ukrepih, potrebnih za zagotovitev učinkovitega usklajevanja odzivov na sistemske kibernetične incidente.

¹⁰⁸ Ukrepi so primeren (angl. appropriate), kadar lahko naslovi identificirana tveganja.

¹⁰⁹ Ukrepi so zadostni (angl. sufficient), kadar so koristi ukrepa večje od njegovih stroškov, ukrepa pa omeji tveganja.

¹¹⁰ Povzeto po *Vulnerabilities in the residential real estate sectors of the EEA countries* (europa.eu), str. 124.

¹¹¹ Število kibernetičnih incidentov, ki so bili prijavljeni ECB-ju v letu 2020, se je v primerjavi z letom 2019 povečalo za 54 %.

¹¹² Poročilo ESRB *Mitigating systemic cyber risk* je dostopno na naslednji povezavi:

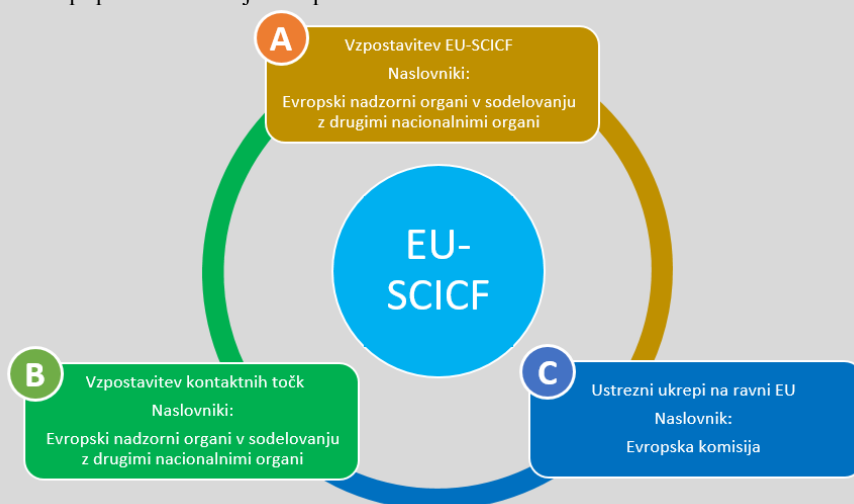
<https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.SystemicCyberRisk.220127-b6655fa027.en.pdf?bd2b11e760eff336f84c983133dd23dc> (objavljeno januarja 2022).

¹¹³ Kratica EU-SCICF pomeni EU-Pan-European systemic cyber incident coordination framework (vseevropski sistemski okvir za usklajevanje kibernetičnih incidentov).

¹¹⁴ Priporočila ESRB za EU-SCICF so dostopna na naslednji povezavi:

Recommendation of the European Systemic Risk Board of 2 December 2021 on a pan-European systemic cyber incident coordination framework for relevant authorities (ESRB/2021/7) (europa.eu) (objavljeno januarja 2022).

Slika 5.1 ESRB priporočila namenjena vzpostavitvi EU-SCICF

Vir: ESRB in Banka Slovenije.

Cilj EU-SCICF ni nadomestiti obstoječe zakonodajne okvire, temveč **omogočiti premostitev vrzeli** v usklajevanju in komunikaciji med finančnimi institucijami ter drugimi ključnimi akterji na mednarodni ravni. EU-SCICF naj bi se aktiviral le med sistemskimi kibernetetskimi krizami. Uveden bo do konca leta 2025, vanj pa bodo vključeni nacionalni makrobonitetni organi.

5.2 Pregled veljavnih makrobonitetnih instrumentov v Sloveniji

Veljavni makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije trenutno obsegajo makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, proticiklični kapitalski blažilnik ter blažilnik za druge sistemsko pomembne banke. S 1. 7. 2022 se uveljavljajo nekatere spremembe makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva, s 1. 1. 2023 pa začneta veljati tudi sektorska blažilnika sistemskih tveganj. Makrobonitetni omejitvi izplačila dobičkov bank oziroma liziških družb sta prenehali veljati v septembru 2021, ukrep GLTDF, ki je preprečeval čezmerna neskladja v ročnosti strukturi in nelikvidnosti, pa v oktobru 2021.

Simulacije kreditne sposobnosti za leto 2018 kažejo, da če bi bile omejitve kreditiranja sprejete v letu 2018, bi se število kreditno nesposobnih posameznikov povečalo. Ugotavljamo tudi, da bi imela v povprečju vsa gospodinjstva dostop do finančnih virov, v povprečju pa bi izkoristila le manjši del kreditne sposobnosti. Omejitve kreditiranja prebivalstva veljajo le za bančno kreditiranje, zato je pred uvedbo ukrepa obstajalo tveganje, da se bo kreditiranje prebivalstva izrazito povečalo pri drugih ponudnikih potrošniškega kreditiranja oziroma v drugih oblikah (ne)bančnega zadolževanja. Ugotavljamo, da so nebančni ponudniki uspeli kompenzirati le manjši delež upada kreditiranja pri bančnih ponudnikih. Skupna vsota potrošniških posojil, ki jih nebančni ponudniki odobrijo na četrtletni ravni, za zdaj še ne predstavlja sistemskega tveganja. Povprečni znesek posla ostaja nizek. V času epidemije se je pomen bank pri financiranju osebne potrošnje s finančnim najemom povečal, saj novi posli iz finančnega najema v letu 2020 niso upadli, kot je bilo to značilno za bančna posojila, potrošniško kreditiranje nebančnega sektorja in posle liziških družb. Pri liziških družbah po uvedbi makrobonitetnih omejitev ni bilo mogoče zaznati izrazitejšega povečanja novih poslov z gospodinjstvi. Zadolževanje pri tujih bankah se znižuje že več četrtletij zapored, gospodinjstva pa po uvedbi makrobonitetnih omejitev niso povečala porabe okvirnih kreditov ali kreditov prek plačilnih in kreditnih kartic. V zadnjem času smo pri nekaterih bankah opazili povečan obseg produktov, ki imajo naravo kredita, a zanje makrobonitetne omejitve ne veljajo. Ocenjujemo, da gre pri odobranju teh produktov pogosto za izogibanje makrobonitetnim omejitvam, zato smo v Banki Slovenije poosttrili nadzor nad temi posli in bomo po potrebi sprejeli dodatne ukrepe.

Banka Slovenije trenutno uporablja tri sklope makrobonitetnih instrumentov za preprečitev in blažitev sistemskih tveganj, ki so povzeti v tabeli (tabela 5.2). Podrobneje so opisani na spletni strani Banke Slovenije.

Tabela 5.2 Makrobonitetni instrumenti

MAKROBONITETNI INSTRUMENT	LETO UVEDBE	VMESNI CILJ MAKROBONITETNE POLITIKE	VELJAVNOST	OPIS	OCENA DOSEGANJA CILJA
Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva	2016*/2018**/2019***2020****/2022*****	blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda	ni omejena	omejiti prekomerno rast potrošniških in stanovanjskih posojil in vzpostaviti minimalne kreditne standarde za nova posojila prebivalstvu	rast potrošniških posojil ni več ekscesna, izboljšali so se kreditni standardi pri odobranju potrošniških in stanovanjskih posojil
Proticiklični kapitalski blažilnik	2016	blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda	ni omejena	zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar bi te izvirale iz povečanja tveganj v sistemu zaradi čezmerne rasti kreditiranja, s čimer se neposredno povečuje odpornost bančnega sistema ter preprečuje čezmerno rast kreditiranja	vrednost blažilnika zaradi stanja kreditnega oziroma finančnega cikla ostaja enaka 0 %
Blažilnik za druge sistemske pomembne banke (DSPB)	2016	omejitev sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard	ni omejena	povečati odpornost DSPB in posledično celotnega bančnega sistema	višja odpornost zaradi višje zahteve po CET1, ki pa za banke trenutno ni omejujoča
Sektorska blažilnika sistemskih tveganj	2022*****	(a) blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda (b) omejitev koncentracije neposredne in posredne izpostavljenosti	ni omejena	upočasnit in omejiti dinamiko prekomerne rasti stanovanjskih posojil in povečati odpornost bančnega sistema ob povečevanju izpostavljenosti na definiranih segmentih kreditiranja	

Opombe: * Banka Slovenije je že leta 2016 uvedla priporočilo glede razmerja LTV in DSTI za stanovanjska posojila.

** Leta 2018 je bilo makrobonitetno priporočilo razširjeno na potrošniška posojila, za katera so poleg omejitev razmerja DSTI veljale tudi omejitve najvišje ročnosti.

*** Leta 2019 sta DSTI in omejitve ročnosti postala zavezujoča.

**** Leta 2020 so bile zaradi epidemije covida-19 uvedene prilagoditve ukrepa DSTI, ki bankam dovoljujejo, da pod določenimi pogoji iz izračuna DSTI izključijo začasno znižanje dohodka v času epidemije.

***** S 1. 7. 2022 začnejo veljati dodatne spremembe obstoječih omejitev kreditiranja prebivalstva (več o tem v podpoglavju 5.2).

***** Sektorska blažilnika sistemskih tveganj sta bila uvedena v letu 2022, v veljavo pa stopita s 1. 1. 2023 (več o tem v podpoglavju 5.3).

Vir: Banka Slovenije.

Proticiklični kapitalski blažilnik

Vrednost proticikličnega kapitalskega blažilnika od uvedbe leta 2016 ostaja enaka 0 %. Proticiklični kapitalski blažilnik je eden od pglavitnih makrobonitetnih instrumentov, zastavljen v okviru regulative Basel III.¹¹⁵ Namen proticikličnega kapitalskega blažilnika (v nadaljevanju blažilnik) je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar so te povezane s povečanjem tveganj v sistemu zaradi čezmerne rasti kreditiranja.

Banka Slovenije za oceno cikličnih sistemskih tveganj in določanje stopnje proticikličnega kapitalskega blažilnika spremlja posamezne kazalnike in sestavljeni indikator. Tabela 5.3 vsebuje vrednosti kazalnikov tveganj v tretjem četrtletju 2021 in pripadajoča zgodovinska povprečja. Kot je razvidno iz tabele, je odstopanje razmerja med krediti in BDP od dolgoročnega trenda negativno (–23,2 %), pri čemer znaša razmerje med krediti in BDP 60,2 %. Kreditna vrzel odraža nizko raven kreditiranja zasebnega nebančnega sektorja v primerjavi s preteklimi vrednostmi (slika 5.3). Nizka raven kreditiranja pomeni, da sistemska tveganja ne izvirajo iz čezmerne kreditne rasti. Letna stopnja rasti cen rabljenih stanovanj je v tretjem četrtletju 2021 znašala 14,7 %, kar je nad povprečjem za obdobje 2001 Q1–2021 Q3. Letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju je znašala 1,67 %, kar je precej pod povprečjem za obdobje 2000 Q1–2021 Q3. Razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja (0,66) je pod preteklimi vrednostmi. Pove nam, da so krediti pretežno financirani z depoziti komitentov, ki so bolj stabilen vir sredstev bank. Vrednost količnika donos na kapital je v tretjem četrtletju 2021 znašala 8,7 %. Razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom, ki predstavlja mero zadolženosti zasebnega sektorja in odraža sposobnost financiranja dolgov poslovnega sektorja, ostaja nizko.

¹¹⁵ BCBS (2010). Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems.

Tabela 5.3 Vrednost kazalnikov za določitev blažilnika

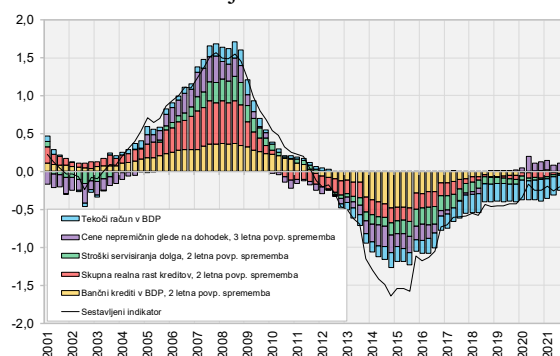
Kazalnik\Vrednost	Povprečna vrednost (2000Q1-2021Q3)*	Vrednost kazalnikov, upoštevana pri odločitvi o blažilniku**
Vrzel med krediti zasebnemu nebančnemu sektorju in BDP	-9,7 %	-23,2 %
Letna stopnja rasti cen nepremičnin (na voljo od 2001)	5,4 %	14,7 %
Letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju	8,2 %	1,67 %
Razmerje med krediti in depoziti zasebnega nebančnega sektorja	1,12	0,66
Donos na kapital	1,4 %	8,7 %
Razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom	4,3	1,9

Opombe: * Vrednost se uporablja le za orientacijo. Povprečna vrednost kazalnika letna stopnja rasti cen nepremičnin je zaradi razpoložljivosti podatkov izračunana za obdobje 2001 Q1–2021 Q3. ** Uporabljena je zadnja razpoložljiva vrednost kazalnikov, 2021 Q3.

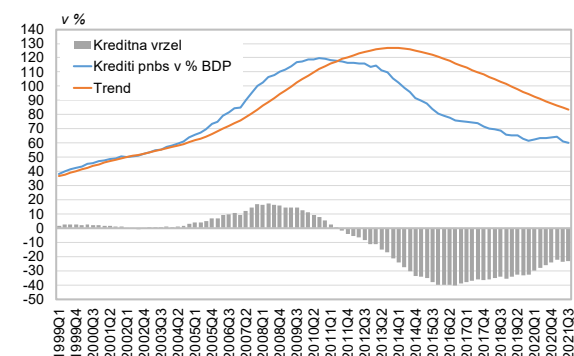
Vir: SURS in lastni preračuni.

Slika 5.2 prikazuje vrednost sestavljenega indikatorja v tretjem četrtletju 2021 in prispevek posameznih kazalnikov k sestavljenemu indikatorju. V tretjem četrtletju 2021 se je vrednost sestavljenega indikatorja rahlo zvišala, vendar ostaja negativna in znaša –0,2050.¹¹⁶

Slika 5.2 Sestavljeni indikator

Slika 5.3 Kreditna vrzel

Opomba: V izračun kreditne vrzeli so vključena vsa bančna posojila (domačih in tujih bank) privatnemu nebančnemu sektorju (nebančni sektor brez države) pred oslavitvami. BDP je preračunan na letno raven kot vsota nominalnega BDP v zadnjih štirih četrtletjih. Trend razmerja med posojili in BDP je ocenjen z rekurzivnim Hodrick-Prescott (HP) filtrom z lambda parametrom 400.000. Kreditna vrzel je razlika med dejansko vrednostjo razmerja med posojili in BDP in trendom tega razmerja.

Vir: Banka Slovenije.

Ciklična sistemska tveganja naraščajo predvsem zaradi visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin. Vrednost sestavljenega indikatorja je kljub postopnemu zviševanju od najnižje ravni, ki je bila dosežena v letih 2014–2015, negativna. Kot je razvidno iz Slike 5.2, je na povečanje sestavljenega indikatorja v zadnjih četrtletjih vplivalo predvsem razmerje med rastjo cen stanovanjskih nepremičnin in dohodkom. Kot omenjeno, kreditna vrzel ostaja negativna, razmerje med krediti in BDP pa nizko in stabilno. Kreditna rast v tretjem četrtletju 2021 ni bila široko osnovana, saj je letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju znašala 1,67 %, kar je precej pod dolgoročnim povprečjem.¹¹⁷ Visoka kreditna rast izhaja predvsem iz stanovanjskih posojil, hkrati pa zaradi visoke medletne rasti cen stanovanjskih nepremičnin naraščajo tveganja na nepremičninskem trgu.

¹¹⁶ Več informacij o proticikličnem kapitalnem blažilniku je na spletni strani Banke Slovenije. Podrobnejši opis sestave sestavljenega indikatorja je na voljo v Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020 in v Lang et al: Anticipating the bust: a new cyclical systemic risk indicator to assess the likelihood and severity of financial crises, Occasional Paper ECB, št. 2019, februar 2019.

¹¹⁷ Letna stopnja rasti kreditov domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju se je v zadnjem četrtletju 2021 okrepila na 4 %, kar ne spremeni ocene tveganj oziroma potrebe po aktivaciji proticikličnega kapitalnega blažilnika.

Namesto aktivacije proticikličnega kapitalskega blažilnika je bil za namen krepitve odpornosti bančnega sektorja določen blažilnik sistemskih tveganj. Če bodo ciklična sistemska tveganja še naprej naraščala in pri tem ne bo glavni dejavnik le rast cen nepremičnin in bo kreditna rast postala bolj široko osnovana, se bo potreba po aktivaciji proticikličnega kapitalskega blažilnika povečala. V primeru aktivacije proticikličnega kapitalskega blažilnika se nova stopnja začne uporabljati 12 mesecev po objavi. V izrednih okoliščinah se lahko nova stopnja začne uporabljati pred pretekom 12 mesecev od objave spremenjene stopnje.

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (DSPB), ki ga določamo v skladu z ZBan-3, je namenjen omejevanju sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud z namenom zmanjšanja moralnega hazarda. Gre za enega vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki jih opredeljuje Strateški okvir makrobonitetne politike Banke Slovenije. Pri določanju DSPB v pretežnem delu sledimo Smernicam EBA¹¹⁸ (v nadaljevanju: smernice). Banke so v skladu s smernicami ovrednotene glede na kriterije velikost, pomen za gospodarstvo Evropske unije ali Republike Slovenije, pomen čezmejnih dejavnosti in medsebojno povezanost banke ali skupine s finančnim sistemom.

DSPB smo prvič identificirali v letu 2015, ko smo opredelili tudi prehodno obdobje za izpolnitev kapitalskega blažilnika, in sicer od 1. 1. 2019. Glede na vrednost indikatorja sistemске pomembnosti, ki združuje vse opisane kriterije, je bilo v letih 2015 in 2016 ob pragu 350 bazičnih točk kot DSPB identificiranih osem bank. Ob dvignjenem pragu za identifikacijo v letu 2017 na 500 bazičnih točk je bilo v naslednjih dveh letih identificiranih sedem bank, zadnji dve leti pa šest.

Višino blažilnika za identificirane DSPB opredeljuje Sklep o določitvi blažilnika za druge sistemsko pomembne banke.¹¹⁹ Na podlagi ZBan-3 najmanj enkrat na leto preverjamo izpolnjevanja meril za DSPB in ustreznost določenih stopenj blažilnika za DSPB. Banke morajo DSPB blažilnik izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Republiki Sloveniji, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom.

V letu 2021 smo identificirali šest sistemsko pomembnih bank. Ob tem je prišlo do določenih sprememb v vrednostih meril pri nekaterih bankah. Pri NLB in SID banki je prišlo do zvišanja kazalnika sistemске pomembnosti, medtem ko se je pri ostalih nekoliko znižal. Ob spremenjeni vrednosti kazalnika sistemске pomembnosti v letu 2021 se je NLB uvrstila v najvišji razred, v katerega je zgodovinsko bila uvrščena DSPB, pri čemer ji je bila določena višja stopnja blažilnika (1,25 %), ki jo bo banka morala izpolnjevati od 1. 1. 2023.

Tabela 5.4 DSPB – vrednosti kazalnika sistemске pomembnosti in stopnje blažilnika

Banka	Kazalnik sistemске pomembnosti	Stopnja blažilnika
NLB d. d.	3439	1,25 %
Nova KBM d. d.	1591	0,50 %
SID banka, d. d.	1148	0,25 %
SKB d. d.	575	0,25 %
Banka Intesa Sanpaolo, d.d.	535	0,25 %
Unicredit banka Slovenija d. d.	524	0,25 %

Opomba: Določeni blažilnik mora NLB d. d. izpolnjevati od 1. 1. 2023.

Vir: Banka Slovenije.

Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva

Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 64/19 in 75/20, v nadaljevanju: Sklep) je vzpostavil minimalne kreditne standarde za stanovanjska in potrošniška posojila. Ukrep je bil sicer uveden leta 2019 z vmesnim ciljem preprečevanja prekomerne kreditne rasti in prekomernega finančnega vzvoda.¹²⁰ Opažamo, da so karakteristike novih poslov v letu 2021 pri stanovanjskih in pri potrošniških posojilih glede na prejšnja četrletja v večji meri ostale nespremenjene glede na prejšnja četrletja (tabela 5.5).

¹¹⁸ Smernice o merilih za določitev pogojev uporabe člena 131(3) Direktive 2013/36/EU (CRD) v zvezi z oceno drugih sistemsko pomembnih institucij (DSPi).

¹¹⁹ Sklep o določitvi blažilnika za druge sistemsko pomembne banke (Uradni list RS, št. 96/15, 68/17).

¹²⁰ Več analiz glede doseganja ciljev in učinkov makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva je na voljo v Poročilu o finančni stabilnosti (FSR) April 2021, str. 76–80, FSR Oktober 2021, str. 77–79, ter v Letnem poročilu Banke Slovenije 2020, str. 70–72.

Tabela 5.5 Povprečne vrednosti izbranih parametrov za stanovanjska in potrošniška posojila ter delež odstopanj od makrobonitetnih instrumentov

Tehtano povprečje (delež odstopanj)*	2019***	2020	Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	Q4 2021
Stanovanjska posojila						
LTV	67,7% (20,0%)	67,6% (15,7%)	65,1% (13,4%)	63,5% (10,0%)	62,8% (10,1%)	63,4% (10,8%)
DSTI	32,1% (15,7%)	29,9% (4,5%)	30,7% (9,7%)	30,8% (3,1%)	31,4% (3,7%)	31,3% (4,0%)
Ročnost	19,1	19,3	19,2	18,6	18,7	18,6
Potrošniška posojila						
DSTI	26,4% (21,8%)	24,6% (4,3%)	25,8% (11,7%)	25,4% (4,7%)	26,0% (4,0%)	26,1% (4,2%)
Ročnost**	6,5 (2,3%)	5,9 (5,8%)	6,1 (10,2%)	6,2 (10,0%)	6,2 (10,3%)	6,2 (10,2%)

Opomba: V prvem četrtletju 2021 je bil delež odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI povečan zaradi dviga minimalne plače. Podoben učinek lahko pričakujemo tudi v prvem četrtletju 2022.

Vir: Banka Slovenije.

Banke makrobonitetne omejitve upoštevajo, saj ostaja delež odstopanj od ukrepov omejevanja DSTI in ročnosti (za potrošniška posojila) majhen in znotraj obsega, ki ga dopuščajo dovoljene izjeme (10 % pri DSTI oziroma 15 % pri omejitvi ročnosti).¹²¹ Dejstvo, da kreditni standardi kljub precejšnjemu povečanju obsega novih stanovanjskih posojil ostajajo stabilni, nakazuje, da omejitve učinkujejo. S 1. julijem 2022 bo obstoječi Sklep nadomestil Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja potrošnikov. V povezavi s temi spremembami bomo uvedli tudi dva sektorska blažilnika sistemskih tveganj. Obe spremembi sta podrobneje opisani v nadaljevanju (glej poglavje 5.3).

Okvir 5.2 Vpliv makrobonitetnih ukrepov na dostop do finančnih virov za gospodinjstva in posameznika

Ocena kreditne sposobnosti slovenskih gospodinjstev in posameznikov v letu 2018

Za presojo učinka uvedbe makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva na kreditno sposobnost je treba oceniti, kakšen je bil delež kreditno nesposobnih oseb pred sprejetjem ukrepov. Opozoriti je treba, da so v analizo zajeti tudi posamezniki oziroma gospodinjstva, ki posojil ne potrebujejo oziroma po njih iz različnih razlogov ne povprašujejo. Gre torej za povsem hipotetično oziroma teoretično kreditno sposobnost. To simulacijo smo izvedli na vzorcu združenih podatkov ankete SILC in baze SISBON za leto 2018. Natančna ocena števila kreditno nesposobnih oseb ni mogoča, saj so se v letu 2018 kreditni standardi med bankami precej razlikovali, vseeno pa lahko delež kreditno sposobnih posameznikov in gospodinjstev ocenimo ob določenih predpostavkah. Na podlagi pregleda kreditnih politik posameznih bank predpostavljamo, da je pri posameznem kreditjemalcu znesek za vzdrževanega otroka enak 100 EUR, v primeru dveh ali več otrok pa se uporabi znesek 200 EUR (za vse vzdrževane osebe). Prag kreditne sposobnosti je postavljen pri 76 % bruto minimalne plače v letu 2018 (640 EUR), kar je približno skladno s takratno politiko poslovnih bank.

Simulacija kreditne sposobnosti posameznikov v letu 2018 kaže, da bi se v primeru upoštevanja makrobonitetnih omejitev v letu 2018 kreditna sposobnost zmanjšala predvsem za posameznike v drugem, tretjem in četrtem dohodkovnem kvintilu (tabela 5.6, tabela 5.7). Simulirano število kreditno nesposobnih oseb brez uvedbe ukrepa znaša 421 tisoč, ob uvedbi ukrepa¹²² pa bi zraslo za 25 % na 526 tisoč oseb. Število kreditno nesposobnih gospodinjstev bi se z uvedbo ukrepa zvišalo s 95 tisoč na 132 tisoč (za 39 %).

¹²¹ Obseg dovoljenih izjem se računa glede na posle, skladne z vsemi zavezujočimi makrobonitetnimi ukrepi, vendar se v primeru majhnega deleža odstopanj lahko približno oceni tudi na podlagi skupnega zneska odobrenih posojil.

¹²² V simulaciji predpostavimo, da bi bila kalibracija ukrepa enaka, kot jo določa Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 64/19 in 75/20), ki je bil sprejet v letu 2019.

Tabela 5.6 Delež kreditno nesposobnih posameznikov po kvintilu

	Brez Sklepa	Ob uvedbi Sklepa
1	100%	100%
2	40%	53%
3	5%	19%
4	2%	7%
5	0%	2%
Povprečje	29 %	36 %

Vir: Banka Slovenije in SURS.

Tabela 5.7 Delež kreditno nesposobnih gospodinjstev po kvintilu

	Brez Sklepa	Ob uvedbi Sklepa
1	38%	44%
2	3%	13%
3	1%	4%
4	0%	1%
5	0%	0%
Povprečje	8 %	12 %

Vir: Banka Slovenije in SURS.

Naše simulacije na podatkih iz leta 2018 kažejo (tabela 5.9), da bi tudi v primeru veljavnosti ukrepa v tem letu imela v povprečju vsa gospodinjstva dostop do finančnih virov, v povprečju pa bi izkoristila le manjši del kreditne sposobnosti. Ob predpostavki, da bi bil ukrep uveljavljen že leta 2018, smo izračunali še potencialno, dejansko in mejno kreditno sposobnost za posameznike v različnih dohodkovnih kvintilih (tabela 5.8). Ponovno ugotavljamo, da bi bila kreditna sposobnost zelo odvisna od dohodka. Osebe v prvem kvintilu bi bile kreditno nesposobne, nato pa bi se kreditna sposobnost počasi povečevala. Če pogledamo dejansko zadolženost le na vzorcu zadolženih oseb, ugotovimo, da so posamezniki v prvem kvintilu v povprečju zadolženi bolj, kot dovoljuje ukrep, posledično je njihova mejna kreditna sposobnost v povprečju enaka nič.

Tabela 5.8 Potencialna, dejanska in mejna zadolženost posameznikov (v EUR) glede na dohodkovni kvintil

	Potencialna	Dejanska	Mejna
1	0	1.949	0
2	3.867	3.371	2.772
3	20.097	5.613	14.288
4	46.980	10.368	32.088
5	118.115	17.923	89.248
Povpr.	37.812	7.845	27.679

Opomba: Vrednosti so izračunane za vse osebe v vzorcu (zadolžene in nezadolžene).

Vir: Banka Slovenije in SURS.

Tabela 5.9 Potencialna, dejanska in mejna zadolženost gospodinjstev (v EUR) glede na dohodkovni kvintil.

	Potencialna	Dejanska	Mejna
1	16.138	4.470	11.884
2	43.165	12.477	30.548
3	73.545	22.372	48.943
4	123.386	26.413	86.639
5	241.013	31.674	188.169
Povpr.	99.449	19.481	73.237

Opomba: Vrednosti so izračunane za vsa gospodinjstva v vzorcu (zadolžena in nezadolžena).

Vir: Banka Slovenije in SURS.

Na podlagi zgornje analize lahko zaključimo, da je bilo v Sloveniji leta 2018 nezanemarljivo število oseb in gospodinjstev kreditno nesposobnih že po takrat veljavnih kreditnih standardih bank. Uvedba makrobonitetnih omejitev pa bi ta delež še nekoliko povečala. Kreditno nesposobne bi bile vse osebe v najnižjem dohodkovnem kvintilu in dobra polovica oseb v drugem kvintilu. Na ravni gospodinjstev bi bil ta učinek manjši, saj bi bila kreditno nesposobna slaba polovica gospodinjstev v najnižjem dohodkovnem kvintilu in okrog 13 % gospodinjstev v drugem dohodkovnem kvintilu.

Analiza posojil, odobrenih v letu 2018

Analizirali smo tudi posojila, ki so bila dejansko odobrena posameznikom, ki so zajeti v anketo EU-SILC. Mogoče je predpostaviti, da se večina posameznikov (oziroma gospodinjstev), ki bi težje odplačevali posojilo, tega zaveda in zato po posojilih niti ne povprašuje oziroma posojila niti ne potrebuje, hkrati pa so tudi banke že pred uvedbo zavezujočih makrobonitetnih omejitev zavračale (po lastni oceni) kreditno nesposobne povpraševalce. Obseg stanovanjskih posojil, ki so bila leta 2018 (torej pred uvedbo ukrepa) odobrena osebam z dohodkom, ki je nižji od 76 % bruto minimalne plače, je zanemarljiv. V vzorcu SILC je bilo manj kot 5 takih poslov, zato so podatki o njihovem točnem obsegu in karakteristikah zaupni (tabela 5.10). Tudi informacije, pridobljene iz bank v okviru nadzorniških aktivnosti BS, kažejo, da banke v letu 2018 niso odobravale stanovanjskih posojil osebam z dohodkom, nižjim od neto minimalne plače (v letu 2018 638 EUR, kar je približno enako kot znesek 76 % bruto minimalne plače, ki takrat znašal 641 EUR). So pa banke odobrile manjše število stanovanjskim posojil osebam, ki zaradi vzdrževanih

družinskih članov v letu 2018 ne bi bile kreditno sposobne, če bi omejitev razmerja DSTI že takrat veljala v zavezujoči obliki. Skupno je bilo tem osebam odobrenih 6,1 % vseh novih stanovanjskih posojil po znesku.¹²³

Tabela 5.10 Karakteristike novih stanovanjskih posojil, odobrenih v letu 2018, glede na tip kreditnojemalca.

	Število vseh kreditnojemalcev	Število kreditnojemalcev v SILC	Skupen znesek posojil v vzorcu (v EUR)
Vsi kreditnojemalci	14.440	159	10.165.959
Kreditnojemalci s plačo, nižjo od minimalne	Z	Z	Z
Kreditnojemalci, ki so kreditno nesposobni	689 (4,8 %)	10 (6,3 %)	624.633 (6,1 %)

Opombe: Z – statistično zaupen podatek (manj kot 5 enot). Številke v prvi koloni so pridobljene s tehtanjem podatkov za osebe, ki so vključene v vzorec EU-SILC in predstavljajo oceno števila kreditnojemalcev z določenimi karakteristikami za celotno populacijo.

Vir: Banka Slovenije in SURS.

Obseg potrošniških posojil, ki so bila v letu 2018 odobrena osebam z dohodkom, nižjim od 76 % bruto minimalne plače, je majhen (tabela 5.11). Takih poslov je bilo po znesku 3,6 %.¹²⁴ Rezultati so pričakovani, saj vemo, da so bile nekatere banke pripravljene kreditirati kreditnojemalce s plačo, nižjo od minimalne. Banke so odobraval potrošniška posojila tudi osebam, ki zaradi vzdrževanih družinskih članov v letu 2018 ne bi bile kreditno sposobne, če bi omejitev razmerja DSTI že takrat veljala v zavezujoči obliki. Skupno je bilo tem osebam odobrenih 9,3 % vseh novih potrošniških posojil po znesku.¹²⁵ Ob predpostavki, da je struktura povpraševanja po posojilih ostala enaka tudi v poznejših letih, lahko zaključimo, da makrobonitetne omejitve niso pomembno posegle na trg stanovanjskih in potrošniških posojil.

Tabela 5.11 Karakteristike novih potrošniških posojil, odobrenih v letu 2018, glede na tip kreditnojemalca

	Število vseh kreditnojemalcev	Število kreditnojemalcev v SILC	Skupen znesek posojil v vzorcu (v EUR)
Vsi kreditnojemalci	123.788	1.430	15.856.341
Kreditnojemalci s plačo, nižjo od minimalne	11.674 (9,4 %)	135 (9,4 %)	564.128 (3,6 %)
Kreditnojemalci, ki so kreditno nesposobni	12.122 (9,8 %)	158 (11,0 %)	1.481.500 (9,3 %)

Opombe: Številke v prvi koloni so pridobljene s tehtanjem podatkov za osebe, ki so vključene v vzorec EU-SILC in predstavljajo oceno števila kreditnojemalcev z določenimi karakteristikami za celotno populacijo.

Vir: Banka Slovenije in SURS.

Obvodi makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva

Z uvedbo makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva so se povečala tveganja, da se bo kreditiranje prebivalstva izrazito povečalo pri drugih ponudnikih potrošniškega kreditiranja oziroma v drugih oblikah zadolževanja. Makrobonitetne omejitve veljajo le za bančno kreditiranje, ne pa tudi za druge subjekte, na primer za kreditodajalce, ki so dovoljenje za potrošniško kreditiranje pridobili od Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. Prav tako ne velja za alternativne bančne in nebančne produkte, na primer osebne limite, limite na kreditnih karticah in lizinske obveznosti.¹²⁶ Kreditnojemalcem so tako še vedno na voljo alternativni viri financiranja, ki so v nekaterih primerih ugodnejši od bančnih posojil. V Republiki Sloveniji je okvir za makrobonitetni nadzor pomanjkljiv, saj ne vključuje nebančnih kreditodajalcev, na kar smo v letu 2021 opozorili tudi v okviru Odbora za finančno stabilnost (OFS), ki je Vladi RS posredoval pobudo za ureditev makrobonitetnega nadzora nad nebančnimi dajalci potrošniških kreditov.¹²⁷

Ocena, koliko je nebančni sektor uspel nadomestiti upad bančnega kreditiranja, povezan z uvedbo makrobonitetnih omejitev, je zaradi skoraj hkratnega izbruha epidemije zelo težavna. V obdobju, ki ga

¹²³ In 6,3 % po številu.

¹²⁴ In 9,4 % po številu.

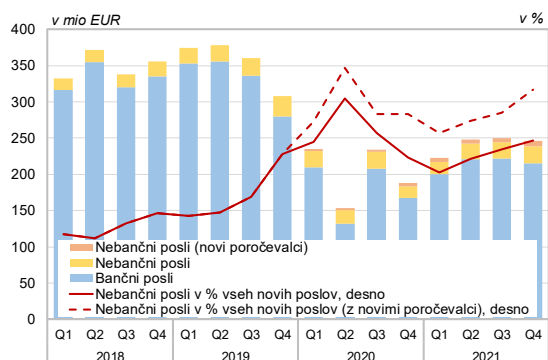
¹²⁵ In 11,0 % po številu.

¹²⁶ Vsi nebančni subjekti, ki so od MGRT dobili dovoljenje za potrošniško kreditiranje skladno z Zakonom o centralnem kreditnem registru (Uradni list RS, št. 77/16), niso zavezani k poročanju v SISBON, vendar pa ta vsebuje podatke za subjekte, ki odobrijo pomemben delež potrošniških posojil. Več informacij o sistemu SISBON in seznam subjektov, ki so vključeni v kreditni register, so dostopni na spletni strani <https://sisbon.si/o-sistemu-sisbon/>. Seznam subjektov, ki imajo dovoljenje MGRT za potrošniško kreditiranje, pa je dostopen na spletni strani <https://www.gov.si teme/potrosnisko-kreditiranje/>.

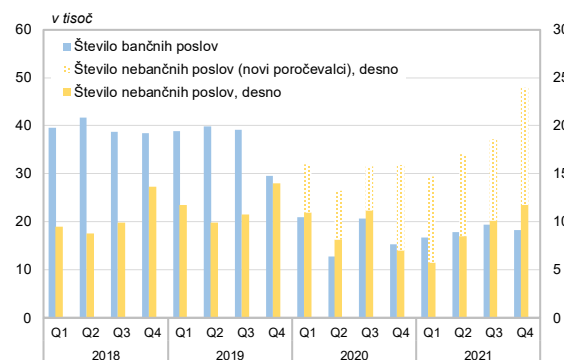
¹²⁷ Več informacij https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/letno_porocilo_ofs_junij_2021.pdf, str. 18 in 19.

epidemija še ni (intenzivno) zaznamovala (zadnje četrletje 2019 in prvo četrletje 2020),¹²⁸ je povečanje kreditiranja pri nebančnih ponudnikih uspelo kompenzirati le nekaj več kot 5 % upada kreditiranja pri bančnih ponudnikih. Bančni sektor je pred uvedbo makrobonitetnih omejitev od prvega četrletja 2018 do tretjega četrletja 2019 odobril povprečno 339,2 mio EUR potrošniških posojil na četrletje (slika 5.4). Po uvedbi omejitev in izbruhu epidemije se je povprečen obseg potrošniških posojil, ki so jih banke odobrile med tretjim četrletjem 2019 in zadnjim četrletjem 2021, zmanjšal na 218,9 mio EUR, kar je 35-odstotno znižanje. Nebančni sektor¹²⁹ je v istem obdobju povečal povprečno vsoto odobrenih potrošniških posojil z 19,1 mio EUR na 21,9 mio EUR, kar predstavlja 14,5-odstotno povečanje, pokrije pa le manjši del zmanjšanja bančnega kreditiranja.¹³⁰ Epidemija in ukrepi za njeno zaježitev so močnejše vplivali na poslovanje bank kot na poslovanje nebančnega sektorja. Medletni upad novih potrošniških posojil je v prvem četrletju 2020 pri bankah znašal 40,7 %, medtem ko je pri nebančnih ponudnikih prišlo do povečanja kreditiranja za 6,2 %.¹³¹ Medletni upad novih poslov je nebančni sektor zabeležil šele v drugem četrletju 2020 in je znašal 17,8 %. Pri bankah je ta znašal 62,9 %.

Slika 5.4 Novoodobrena potrošniška posojila bančnega in nebančnega sektorja, po znesku

Slika 5.5 Novoodobrena potrošniška posojila bančnega in nebančnega sektorja, po številu

Opomba: Nebančni sektor poleg potrošniških posojil ponuja tudi druge oblike zadolževanja, kot so na primer nakupi na obroke. Nekateri nebančni subjekti, ki poročajo v bazo SISBON, so tudi v lasti bank oziroma bančnih skupin.

Vir: SISBON.

Nebančni sektor nima pomembnejše vloge pri kreditiranju potrošnikov. Delež potrošniških posojil, ki jih je odobril nebančni sektor, je naraščal že pred uvedbo makrobonitetnih omejitev (slika 5.4), a se je od uvedbe makrobonitetnih omejitev do danes povečal le za 2,3 odstotne točke.¹³² Po uvedbi omejitev je zaradi izrazitejšega padca novih potrošniških posojil pri bankah delež nebančnih ponudnikov poskočil na 12,2 % (na 13,9 %, če upoštevamo nove poročevalce), a se je po okrevanju bančnega kreditiranja ponovno zmanjšal in trenutno znaša okoli 9 % (oziroma 12 %, če upoštevamo tudi nove poročevalce). Do podobnih ugotovitev je mogoče priti, če primerjamo število odobrenih potrošniških posojil pri bančnih in nebančnih ponudnikih (slika 5.5). Število bančnih poslov je po uvedbi omejitev začelo padati, epidemija pa je upad poslov še dodatno pospešila in vplivala na bančni sektor bolj kakor na nebančni sektor. Povprečni znesek potrošniškega posojila se je v opazovanem obdobju pri bančnih ponudnikih izrazilo povečal, medtem ko je pri nebančnih ponudnikih ostal na podobnih ravneh kakor v preteklosti (slika 3.10). Zaključimo lahko, da se je nebančno kreditiranje v opazovanem obdobju rahlo povečalo, vendar pa skupna vsota potrošniških posojil, ki jih

¹²⁸ Zadnje četrletje leta 2019 vsebuje tudi oktober 2019, ko je bilo kreditiranje bančnega sektorja po napovedi uvedbe omejitev, a pred njihovo implementacijo, izrazito nadpovprečno.

¹²⁹ Gre za nebančne subjekte, ki poročajo v bazo SISBON. Med nebančne ponudnike v bazi SISBON so všteti: Bonafin ena d.o.o., Eko sklad, Porsche leasing d.o.o., SKB leasing d.o.o., SKB leasing selected d.o.o. in Summit leasing Slovenija d.o.o. Gre za ponudnike, ki predstavljajo 80 % vsega potrošniškega kreditiranja, ki ga evidentira Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, pri čemer je treba upoštevati, da poročanje MGRT zajema tudi lizinske posle in druge oblike kreditiranja, ki jih ni mogoče izločiti. MGRT je v letu 2019 evidentiralo 531,6 mio EUR kreditov (vključujoč lizinske posle in odloge plačila), kar je 8,2 % več kot v predhodnem letu. V letu 2020 je bilo teh poslov za 479,3 mio EUR, kar je za 9,8 % manj kot v predhodnem letu. S podatki za leto 2021 še ne razpolagamo.

¹³⁰ Če upoštevamo še nove poročevalce, se je povprečna vsota odobrenih potrošniških posojil povečala za 37,3 % na 26,2 mio EUR. Ti subjekti so kreditirali že prej, vendar so se v poročanje SISBON vključili šele v prvem četrletju 2020. Ob vključitvi v poročanje SISBON je delež novih poslov, ki so jih zabeležili novi poročevalci, znašal 12,7 % vseh novih poslov nebančnega sektorja, v zadnjem četrletju 2021 pa že 32,7 %.

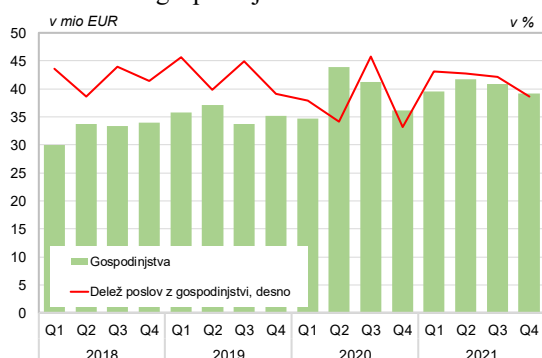
¹³¹ Za 19,7 %, če upoštevamo tudi nove poročevalce.

¹³² Podatek velja za stabilen vzorec poročevalcev.

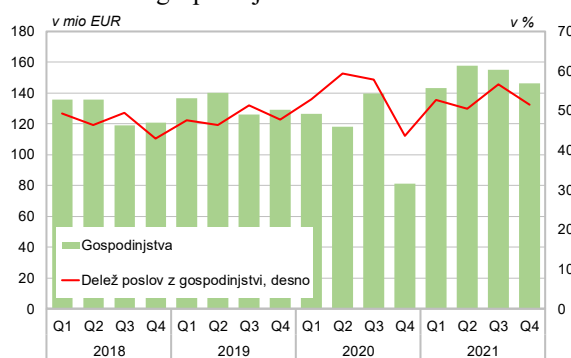
nebančni sektor odobri na četrtoletje, za zdaj ne predstavlja sistemskega tveganja, povprečni znesek nebančnega posla pa ostaja nizek in se ne povečuje.

V času epidemije se je pomen bank pri financiranju osebne potrošnje s finančnim najemom povečal (slika 5.6).¹³³ Novi posli finančnega najema v letu 2020 niso upadli, kot je bilo to značilno za bančna posojila, potrošniško kreditiranje nebančnega sektorja in posle liziških družb. Obseg novih poslov z gospodinjstvi se je v letu 2020 povečal za 10,1 %, medtem ko se je stanje poslov z gospodinjstvi povečalo za 11,5 % na 338,6 mio EUR. V letu 2021 se je obseg novih poslov ponovno povečal za 3,4 %, gospodinjstvom je bilo odobrenih 161,3 mio EUR poslov iz finančnega najema, stanje poslov z gospodinjstvi pa se je povečalo za 21,7 % na 412,1 mio EUR. Glede na še izrazitejše povečanje poslov z NFD-ji povečanja pri gospodinjstvih ni mogoče pripisati uvedbi makrobonitetnih ukrepov. Tudi pri liziških družbah ni mogoče zaznati izrazitejšega povečanja novih poslov z gospodinjstvi (slika 5.7). Liziške družbe so v letu 2020 odobrile za 12,4 % manj poslov z gospodinjstvi, medtem ko se je stanje poslov z gospodinjstvi v primerjavi z letom 2019 povečalo za 1,4 %. V letu 2021 je obseg novih poslov narasel za 29,2 %, gospodinjstvom je bilo odobrenih 601,8 mio EUR liziških poslov, stanje poslov z gospodinjstvi pa se je povečalo za 9,4 % na 1,3 mrd EUR.

Slika 5.6 Novi bančni posli finančnega najema z gospodinjstvi

Slika 5.7 Novi posli liziških družb z gospodinjstvi

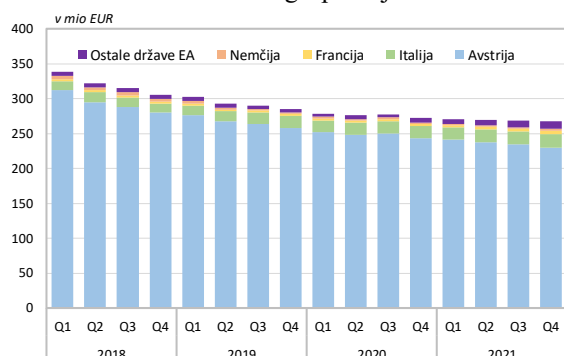

Vir: Banka Slovenije.

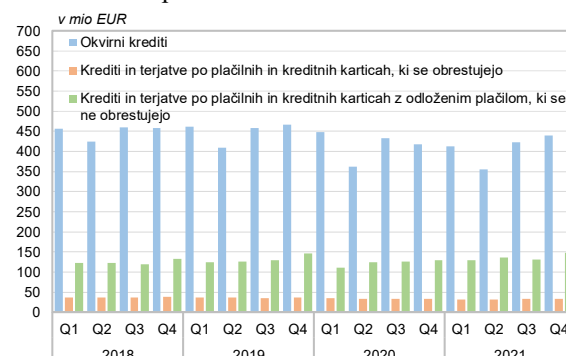
Zadolževanje gospodinjstev pri tujih bankah se zmanjšuje. Stanje posojil bank iz držav evroobmočja slovenskim gospodinjstvom že nekaj let upada (slika 5.8). Slovenska gospodinjstva imajo največ posojil pri bankah iz Avstrije in Italije. Delež posojil pri bankah iz držav evroobmočja v stanju vseh posojil gospodinjstvom se je od prvega četrtoletja 2018 do zadnjega četrtoletja 2021 zmanjšal s 3,3 % na 2,2 %. Gospodinjstva po uvedbi makrobonitetnih omejitev niso povečala porabe okvirnih kreditov ali kreditov prek plačilnih in kreditnih kartic (slika 5.9). Gibanje bilančnega stanja okvirnih kreditov in kreditov prek plačilnih in kreditnih kartic izkazuje podoben trend kot bančni posli. Ob pojavu epidemije se je poraba limitov zmanjšala, nato pa je postopoma okrevala. Ker so gospodinjstva v času epidemije veliko privarčevala, je bila tudi potreba po uporabi okvirnih kreditov in kreditov prek plačilnih in kreditnih kartic manjša.

¹³³ Neposredna prisotnost bank na področju finančnega najema je nizka. Neposredni finančni najem ponujajo tri banke, večino poslov predstavljajo premičninski posli. Večina bank ponuja posle iz finančnega najema prek svojih odvisnih družb. Nekatere od teh opravljajo tudi aktivnosti potrošniškega kreditiranja.

Slika 5.8 Posojila bank iz držav evroobmočja slovenskim gospodinjstvom

Slika 5.9 Okvirni limiti ter krediti in terjatve po plačilnih in kreditnih karticah

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

V zadnjem času smo pri nekaterih bankah opazili povečan obseg produktov, ki imajo naravo kredita, a zanje makrobonitetne omejitve ne veljajo. Razširjen produkt so t. i. redukcijški limiti. Pri teh se potrošniku odobri višji znesek limita, na primer 5.000 EUR, ki se nato vsak mesec zmanjšuje za vnaprej dogovorjen znesek, na primer za 50 EUR. Ročnosti teh poslov so lahko zelo visoke, na primer več kot sedem let. Ocenjujemo, da gre pri odobravanju teh produktov pogosto za izogibanje makrobonitetnim omejitvam, zato smo v Banki Slovenije poosttrili nadzor nad temi posli in bomo po potrebi sprejeli dodatne ukrepe.

Potencialno tveganje predstavljajo še digitalne banke (npr. Revolut in N26), ki so registrirane v tujini, v nekaterih državah pa že nekaj let izvajajo potrošniško kreditiranje. Po javno dostopnih podatkih ima pri teh bankah račune tudi večje število slovenskih državljanov. Če bi ti subjekti s potrošniškim kreditiranjem začeli tudi v Sloveniji, bi proučili možnost zahteve po vzajemnosti uporabe makrobonitetnih omejitev kreditiranja.

5.3 Prihajajoče spremembe makrobonitetnih instrumentov v Sloveniji

Banka Slovenije s 1. 7. 2022 uvaja spremembe na področju makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva, s 1. 1. 2023 pa začneta veljati tudi sektorski blažilnik sistemskih tveganj. Namen spremembe makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva je izboljšanje dostopnosti posojil za fizične osebe in naslavljanje tveganj, ki izhajajo iz nepremičninskega trga. Tveganja, ki izhajajo iz nepremičninskega trga in sprostitev omejitev kreditiranja, bo naslovila tudi uvedba sektorskega blažilnika sistemskih tveganj.

Makrobonitetne omejitve kreditiranja potrošnikov

V Banki Slovenije smo 28. aprila sprejeli Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja potrošnikov,¹³⁴ ki nadomešča in spreminja Sklep o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja prebivalstva (Uradni list RS, št. 64/19 in 75/20). Nov sklep vsebinsko sledi obstoječim makrobonitetnim omejitvam kreditiranja prebivalstva, prinaša pa nekaj sprememb, ki bodo za fizične osebe izboljšale dostopnost posojil, hkrati pa naslavlja tudi naraščajoče tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga (glej poglavje 1.2 Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin).

Spreminjajo se pogoji za odobravanje dovoljenih izjem od ukrepa omejevanja DSTI. Do zdaj je veljalo, da mora tudi v primeru dovoljenih izjem potrošniku po plačilu stroška servisiranja dolga ostati vsaj 76 % bruto minimalne plače in znesek za (morebitne) vzdrževane družinske člane. Po novem se ta omejitev koriščenja izjem odpravlja, še vedno pa ostaja pogoj, da DSTI ne sme preseči 67 %. Dodatna tveganja, ki bodo nastala zaradi te prilagoditve pogojev za odobravanje dovoljenih izjem, naslavljam z uveljavitvijo dveh sektorskih blažilnikov sistemskih tveganj.¹³⁵

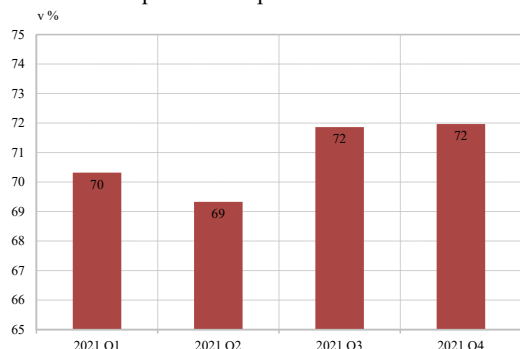
Zaradi povečanih tveganj na nepremičninskem trgu, ki so posledica visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin, ki so že v območju precenjenosti (slika 1.23), ter zaradi visoke rasti stanovanjskih

¹³⁴ Sklep bo predvidoma objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije 6. 5. 2022.

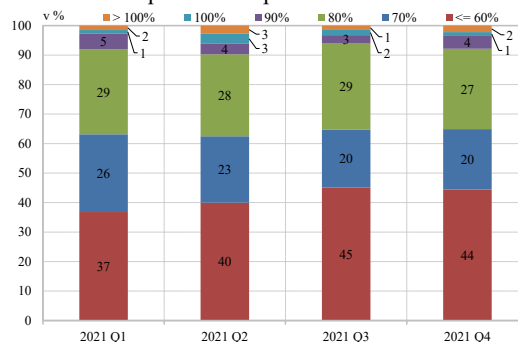
¹³⁵ Gre za nove instrumente, ki so bili v slovensko zakonodajo vpeljeni s sprejetjem novega Zakona o bančništvu (Uradni list RS, št. 92/21 in 123/21 – ZBNIP), ki je stopil v veljavo 23. 6. 2021.

kreditov se spreminja tudi priporočilo glede razmerja med zneskom kredita in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (LTV). Priporočena vrednost LTV se znižuje z 80 % na 70 %, razen za kupce, ki kupujejo primarno nepremičnino. To je nepremičnina, ki je dana v zavarovanje, je predmet nakupa, gradnje ali obnove in kjer bo potrošnik imel stalno prebivališče. Če bi spremembo priporočila uvedli že v letu 2021, bi se ta nanašala na približno 30 % novih poslov (slika 5.11) v skupni vrednosti 382 mio EUR. Od tega je bilo 8 % (30 mio EUR) posojil z LTV nad 80 % in 36 % (138 mio EUR) posojil z LTV nad 70 % (slika 5.10). Če bi diferencirano priporočilo LTV veljalo že v letu 2021, bi dodatno omejilo za 108 mio EUR stanovanjskih posojil kupcem, ki ne kupujejo primarne nepremičnine (8,2 % celotnega zneska z nepremičnino zavarovanih stanovanjskih posojil, kar predstavlja 5,8 % zneska vseh stanovanjskih posojil). Ne glede na to, da gre za nezanemarljiv obseg prizadetih poslov, ocenjujemo, da bo učinek zaostritve LTV priporočila na obseg novih stanovanjskih posojil omejen, saj lahko nekateri kreditojemalci znesek posojila, za katerega prosijo, prilagodijo navzdol. S tem pa se zmanjša tveganje za bančni sistem.

Slika 5.10 Delež novih stanovanjskih posojil za primarne nepremičnine

Slika 5.11 Distribucija LTV za kupce, ki ne kupujejo primarne nepremičnine

Opomba: Slika levo - upoštevana so le posojila za nakup, gradnjo in obnovo stanovanjskih nepremičnin, ki so zavarovana s stanovanjsko nepremičnino. Slika desno - Upoštevana so le posojila za nakup, gradnjo in obnovo stanovanjskih nepremičnin, ki niso namenjena za primarno nepremičnino.

Vir: Banka Slovenije.

Premostitvene kredite, zavarovane s finančnimi instrumenti (imenovane tudi lombardni krediti) izvzemamo iz ukrepa omejevanja DSTI. Za te posle zdaj velja omejitev ročnosti na tri leta ter omejitev razmerja med vrednostjo kredita in zavarovanja s finančnimi instrumenti (LTC), ki ob odobritvi ne sme presegati 70 %. Za odobravanje teh kreditov veljajo še nekatere druge omejitve, zato pričakujemo, da bo njihov obseg majhen.

Omejitve, ki izhajajo iz Sklepa o makrobonitetnih omejitvah kreditiranja potrošnikov, se ne bodo uporabljale za kreditne pogodbe za stanovanjsko nepremičnino, zavarovane z jamstvom Republike Slovenije, ki se za namen izračuna kapitalske zahteve za kreditno tveganje obravnavajo kot neposredne izpostavljenosti do Republike Slovenije v skladu s četrtem odstavkom 114. člena Uredbe 575/2013/EU. V praksi to pomeni, da so posojila, odobrena po Zakonu o stanovanjski jamstveni shemi za mlade (Uradni list RS, št. 54/22), izvzeta iz makrobonitetnih omejitev.

Za osebe, ki delujejo kot samostojni podjetniki z normiranimi odhodki ter za kredit zaprosijo kot potrošniki, se uvaža alternativni način izračuna kreditne sposobnosti. Po do zdaj veljavnih pravilih, ki sledijo davčni zakonodaji, se je v dohodek lahko upoštevalo do 20 % prihodkov iz dejavnosti, zmanjšanih za davke in prispevke. Po novem lahko banka dohodek oceni na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov iz računovodskih izkazov (če so ti na voljo), zmanjšanih za davke in prispevke.¹³⁶

Z novim sklepom se spreminja tudi način izračuna kvote za dovoljene izjeme. Ta se bo izračunavala glede na posle, ki so skladni z zavezujočimi makrobonitetnimi omejitvami in so bili odobreni v prejšnjem (ne več v tekočem) četrtletju. S to spremembo se bo poenostavila uporaba izjem, saj bodo banke že ob začetku četrtletja vedele, kolikšen je znesek dovoljenih izjem, ki jih lahko odobrijo v četrtletju.

Sektorska blažilnika sistemskih tveganj

Naslednjo spremembo v instrumentariju makrobonitetne politike predstavlja uvedba sektorskega blažilnika sistemskih tveganj. V Banki Slovenije smo 28. aprila 2022 potrdili uveljavitev blažilnika

¹³⁶ Analiza Ministrstva za finance za leti 2014 in 2015 je pokazala, da je delež s.p.-jev z normiranimi stroški, ki so vodili poslovne knjige, znašal med 34 % in 39 %.

sistemskih tveganj za vse banke in hranilnice. Banke bodo morale blažilnike zgraditi do 1. 1. 2023. Ocenjujemo, da bodo dodatne kapitalske zahteve iz tega naslova znašale okoli 10 % dobička¹³⁷ bank v letu 2021 in da banke tako ne bodo imele težav pri izgradnji blažilnika.

O spremembah, ki sta jih na področju makrobonitetnih kapitalskih blažilnikov prinesla objava direktive CRD V138 in njen prenos v slovenski zakonodajni okvir ZBan-3, smo pisali v oktobrskem Poročilu o finančni stabilnosti.¹³⁹ Ključne spremembe na področju makrobonitetnih instrumentov so bile narejene v delu, ki ureja blažilnik sistemskih tveganj (SyRB), ki ga je zdaj mogoče uporabiti ne samo za uravnavanje sistemskega tveganja v širšem smislu (blažilnik za vse izpostavljenosti vseh ali posameznih skupin bank), ampak tudi kot ciljno usmerjen instrument za obvladovanje tveganj v določenih sektorjih ali njihovih podskupinah (sektorski SyRB). Sektorski SyRB se lahko uvede za eno ali več podskupin finančnega sektorja v zvezi z vsemi izpostavljenostmi ali eno od podskupin izpostavljenosti, kot je določeno v ZBan-3.

V aprilu smo določili dva sektorja izpostavljenosti, za katera uvajamo zahteve po vzdrževanju SyRB. V tabeli (tabela 5.12) sta prikazani skupini izpostavljenosti, ki smo ju definirali na podlagi 247. člena ZBan-3, Smernic EBA¹⁴⁰ in Sklepa o uporabi Smernic¹⁴¹ ter določeni stopnji blažilnika. Za izpostavljenosti na drobno do fizičnih oseb, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, je določena stopnja blažilnika 1 %, za vse druge izpostavljenosti do fizičnih oseb, razen predhodno omenjenih, pa stopnja blažilnika 0,5 %.

Sektorski SyRB morajo vzdrževati vse banke, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom na najvišji konsolidacijski osnovi v Sloveniji. Za izpolnitev blažilnika smo določili prehodno obdobje do 1. 1. 2023.

Tabela 5.12 Sektorske izpostavljenosti, za katere se uvaja blažilnik sistemskih tveganj in določene stopnje blažilnika

Sektorske izpostavljenosti	Stopnje sektorskega blažilnika
(a) vse izpostavljenosti na drobno do fizičnih oseb, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami	1,0 %
(b) vse druge izpostavljenosti do fizičnih oseb, razen izpostavljenosti iz prejšnje alineje	0,5 %

Opomba: Določeni stopnji morajo banke izpolnjevati od 1. 1. 2023.

Vir: Banka Slovenije.

Uvedba SyRB je v skladu z vmesnima ciljema, definiranimi v strateškem okvirju makrobonitetne politike Banke Slovenije, in sicer »blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda« ter »omejitev koncentracije neposredne in posredne izpostavljenosti«. Kot določeno v 246. členu ZBan-3, smo pri določanju zahtev za SyRB, upoštevali tveganja, ki niso zajeta z zahtevami po vzdrževanju blažilnika za DSPB in CCyB, zlasti pa smo upoštevali tveganje motenj v finančnem sistemu, ki bi lahko imele resne negativne posledice za finančni sistem in realno gospodarstvo. Sektorski SyRB prav tako ne naslavlja širšega cikličnega tveganja, kot ga definira 232. člen ZBan-3 (oziroma 130. člen CRD), ki opredeljuje uporabo CCyB, čeprav je ciklični element tveganja na nepremičninskem trgu del širšega cikličnega tveganja.

Makrobonitetni instrument je bil uveden s ciljem krepitve odpornosti bank na tveganja, ki izhajajo iz vztrajanja oziroma pojava naslednjih ranljivosti v finančnem sistemu:

- *Tveganja, ki izhajajo iz dinamike cen nepremičnin.* Tveganja za finančno stabilnost, ki izhajajo iz slovenskega nepremičninskega trga, so, kot je pojasnjeno v poglavju 1.2, povečana.
- *Tveganja, ki izhajajo iz povečanega posojanja prebivalstvu.* Pomen posojil gospodinjstvom se je v zadnjem desetletju močno povečal. Več o tveganjih, ki izhajajo iz sektorja prebivalstva, lahko preberete v poglavjih 1.5 Kreditno tveganje in 3.1 Gospodinjstva.

¹³⁷ Nerevidirani dobiček.

¹³⁸ Direktiva 2013/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij, spremembi Direktive 2002/87/ES in razveljavitvi direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES - CRD – neuradno konsolidirano besedilo z dne 1. januarja 2022 (UL L 176, 27.6.2013, str. 338).

¹³⁹ Več informacij v okvirju 5.2 Spremembe bonitetnih zahtev v uredbi CRR2 in prilagoditve makrobonitetnih instrumentov v ZBan-3, Poročilo o finančni stabilnosti, Banka Slovenije, oktober 2021 (*povezava*).

¹⁴⁰ Smernice o ustreznih podskupinah sektorskih izpostavljenosti.

¹⁴¹ Sklep o uporabi Smernic o ustreznih podskupinah sektorskih izpostavljenosti, za katere lahko pristojni ali imenovani organi v skladu s členom 133(5)(f) Direktive 2013/36/EU uporabijo blažilnik sistemskih tveganj (Uradni list RS, št. 100/21)

- *Tveganja, ki izhajajo iz okolja nizkih obrestnih mer.*¹⁴² Nizke obrestne mere so prek zniževanja donosov za bančne naložbe v zadnjih letih povečale splošno ranljivost bank (in tudi ostalih finančnih posrednikov). Banke že več let beležijo zniževanje neto obrestnih prihodkov in neto obrestne marže. Vse to negativno vpliva na tradicionalne poslovne modele bank. Več o tveganjih, ki izhajajo iz okolja nizkih obrestnih mer lahko preberete v poglavjih 1.4 Obrestno tveganje in 1.6 Dohodkovno tveganje.
- *Tveganja, ki izhajajo iz sprostitve makrobonitetnih omejitev kreditiranja potrošnikov.* Ob sprostitvi meje za dovoljene izjeme od ukrepa omejevanja DSTI lahko pričakujemo pogostejše koriščenje izjem.¹⁴³ Glede na močno konkurenco med bankami in visoko stopnjo presežne likvidnosti obstaja tveganje zniževanja kreditnih standardov v okviru na novo dovoljenih izjem. Ocenjujemo, da je mogoče, da se kreditni standardi približajo ravnem, ki so veljali pred uvedbo zavezujočih ukrepov (in so bistveno nižji od današnjih).

Zgoraj opisana povečana tveganja lahko pripeljejo do večjih izgub bančnega sektorja in zvišane potrebe po kapitalu. Zato je pomembna pravočasna izgraditev blažilnikov. V primeru negativnega šoka lahko pride do povečanja deleža neplačil in nerednosti plačil v portfeljih posojil prebivalstvu. Sektorski blažilnik sistemskih tveganj se bo v neugodnem scenariju lahko sprostil, kar bi preprečilo morebitno dodatno krčenje kreditiranja gospodarstva. Ciklična komponenta blažilnika omogoča odziv na morebitno krizo, ki bi prizadela celotni sistem.

Kalibracija instrumenta

Sektorski blažilnik sistemskih tveganj za izpostavljenosti do fizičnih oseb, ki so zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, naslavlja v predhodnem besedilu našeta tveganja, ki izhajajo iz nepremičninskega trga, tveganja, ki izhajajo iz okolja nizkih obrestnih mer, in tveganja, ki izhajajo iz prilagoditve pogojev za odobravanje dovoljenih izjem od ukrepa omejevanja DSTI za stanovanjska posojila. Za potrošniška posojila to tveganje naslavlja s sektorskim blažilnikom sistemskih tveganj za izpostavljenosti do fizičnih oseb, ki niso zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami.

Dodatne kapitalske zahteve, ki so potrebne zaradi sprostitve makrobonitetnih omejitev, smo ocenili s pomočjo zgodovinske simulacije.¹⁴⁴ Simulirali smo stanje dovoljenih izjem od ukrepa omejevanja DSTI ob koncu leta 2021 ob predpostavki, da bi banke v celoti izpolnile kvoto dovoljenih izjem, sproščeni pogoji za odobravanje izjem od zahteve DSTI pa bi veljali že od 1. 11. 2019. Na ravni bančnega sistema bi tako ob koncu leta 2021 imeli za 286 mio EUR dovoljenih izjem od ukrepa DSTI za stanovanjska posojila in 112 mio EUR izjem za potrošniška posojila. Dejanski obseg teh izjem je bil tako za stanovanjska kot za potrošniška posojila ob koncu leta 2021 zanemarljiv, zato lahko predpostavimo, da bi bila nominalna izpostavljenost bank zaradi sprostitve izjem ob koncu leta 2021 večja za 389 mio EUR.

Na celoten portfelj dovoljenih izjem s 1. 1. 2022 apliciramo enkratni šok. Učinek tega modeliramo tako, da na portfelj apliciramo različne scenarije verjetnosti neplačila (ta znaša med 5 % in 25 %) in izgube v primeru neplačila (te znašajo med 20 % in 50 %). Izgube, ki bi nastale na ravni portfelja, zmanjšamo za kumulativne obresti iz portfelja dovoljenih izjem v skupni vrednosti dobrih 16 mio EUR. Razlika predstavlja izgubo iz dovoljenih izjem. Ta je enaka kot znesek dodatnega kapitala, ki je zaradi sprostitve pogojev za izjeme od ukrepa omejevanja DSTI potreben na ravni bančnega sistema.

Na podlagi zgornje analize ugotavljamo, da bi z uvedbo obeh sektorskih blažilnikov sistemskih tveganj (gre za najnižjo možno stopnjo blažilnikov)¹⁴⁵ s stopnjo 0,5 % zagotovili dovolj kapitala tudi v najbolj konservativnem primeru. Analiza je narejena na zgodovinskih podatkih, ocenjujemo pa, da bo tudi ob povečani količini kreditiranja, ki jo opažamo v letu 2022, in posledično večji kvoti za dovoljene izjeme 0,5-odstotna stopnja sektorskih blažilnikov sistemskih tveganj zadostna, da naslovi tveganje povečane uporabe dovoljenih izjem od ukrepa omejevanja DSTI.

Sektorski blažilnik sistemskih tveganj za izpostavljenosti do fizičnih oseb, ki so zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami, naslavlja tudi tveganja, ki izhajajo iz nepremičninskega trga. Tam opažamo neravnovesja, ki se odražajo v vse večjih tveganjih in ranljivosti (glej poglavje 1.2). Skladno z usmeritvijo ESRB (glej

¹⁴² ESRB (2021), *Lower for longer – macroprudential policy issues arising from the low interest rate environment*, Joint Task Force of ESRB Advisory Technical Committee (ATC), ESRB Advisory Scientific Committee (ASC), and ESCB Financial Stability Committee (FSC).

¹⁴³ Dodatno lahko pričakujemo povečanje koriščenja izjem tudi zaradi zmanjšane odobravanja redukcijskih limitov, saj je bilo bankam v letnem pismu nakazano, da ti posli ne sledijo duhu makrobonitetnih omejitev.

¹⁴⁴ Simulacija vsebuje številne poenostavitve in tako ne odraža nujno dejanskega vpliva šoka na računovodske postavke bank.

¹⁴⁵ 247. člen ZBan-3 predpisuje, da se SyRB določa s stopnjami prilagoditev po 0,5 odstotne točke ali večkratnikom te vrednosti.

konec poglavja 5.1) smo se odločili, da povečamo kapitalski blažilnik za izpostavljenosti fizičnih oseb, ki so zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami. Pri kalibraciji blažilnika smo upoštevali dejstvo, da v Banki Slovenije od leta 2016 že uporabljamo fleksibilnost po 124. členu CRR. Tako se ugodnejša utež 35 % tveganja lahko uporablja le za del izpostavljenosti zavarovane z stanovanjsko nepremičnino, kjer je LTV nižji od 60 % (ne 80 % kot predpisuje CRR). Upoštevali smo tudi dejstvo, da so v veljavi makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, ki so uspešno uvedle minimalne kreditne standarde za nova posojila prebivalstvu. Na podlagi omenjenega in ob upoštevanju naraščajoče gospodarske negotovosti, ki je posledica vojne v Ukrajini, smo se odločili, da za izpostavljenosti, zavarovane s stanovanjsko nepremičnino, določimo skupno stopnjo blažilnika v višini 1,0 %, pri čemer je polovica te stopnje posledica sprostitev izjem, kot je opisano v prvem odstavku, druga polovica pa naslavlja povečana tveganja na nepremičninskem trgu. V Banki Slovenije bomo še naprej pozorno spremljali dogajanje na nepremičninskem trgu in ukrepe prilagajali identificiranim tveganjem za finančno stabilnost.

Ocena učinka instrumenta

Za analizo učinkov ukrepa smo uporabili za slovensko gospodarstvo kalibrirani model *DSGE Three Layers of Default* (v nadaljevanju: 3D DSGE).¹⁴⁶ V skladu z njim pričakujemo, da bo ukrep kljub kratkoročno nekoliko strožjim pogojem kreditiranja dolgoročno pozitivno prispeval k rasti BDP, odpornosti bank in posojanju (tabela 5.13). Večji obseg posojil se dolgoročno odraža v večjih kapitalskih in stanovanjskih naložbah. Poleg tega manjša verjetnost neplačila bank zmanjšuje stroške zunanjega financiranja bank.

Tabela 5.13 Ocena kratkoročnih in dolgoročnih vplivov uvedbe sektorskega SyRB za posojila fizičnim osebam, zavarovana s stanovanjsko nepremičnino

Spremenljivke (sprememba v %)	Kratkoročni učinki*	Dolgoročni učinki**
Obrestne mere za posojila gospodinjstvom***	0,34	0,00
Obrestne mere za posojila nefinančnim družbam***	0,47	0,00
Posojila gospodinjstvom	-1,42	0,07
Posojila nefinančnim družbam	-0,57	0,06
BDP	-0,05	0,04
Verjetnost nezmožnosti izplačila***	0,00	-0,20

Opomba: * Kratkoročni učinki se nanašajo na učinek uvedbe instrumenta v prvem četrtletju po uvedbi.

** Dolgoročni učinki se nanašajo na učinek uvedbe instrumenta, ko model konvergira k ustaljenemu stanju.

*** Odstotne spremembe spremenljivk so izražene na letni osnovi.

Vir: Banka Slovenije.

Na podlagi modelskega obnašanja glavnih makroekonomskih in finančnih spremenljivk v primeru splošnih bančnih tveganj, med katera spada tudi korekcija cen na nepremičninskem trgu, ugotavljamo, da bi uvedba sektorskega SyRB imela blažilni učinek na vse spremenljivke. Uvedba blažilnikov na tej točki ne bo povzročila znatnih stroškov za realno gospodarstvo, bi pa imela pozitivne (čeprav majhne) dolgoročne blažilne učinke v primeru negativnega šoka za makrofinančno okolje.

¹⁴⁶ Capital regulation in a macroeconomic model with three layers of default (europa.eu).

6 PRILOGA

Tabela 6.1 Prikaz tveganj in odpornosti (opis tveganj in odpornosti ter kazalnikov)

Prikaz tveganj in odpornosti	Opis	Kazalniki
Makroekonomsko tveganje	Makroekonomsko tveganje je tveganje šibke gospodarske rasti, gospodarske stagnacije ali upada gospodarske aktivnosti.	Glavnih kazalnikov spremljanja je več, njihova individualna pomembnost pa je odvisna od stopnje tveganja, ki jo posamezen kazalnik nakazuje oziroma od področja, iz katerega tveganje izvira. Glavni kazalniki so rast BDP, gospodarska klima in kazalniki zaupanja, kazalniki gibanja cen, kazalniki gibanj na trgu dela, kazalniki javnofinančnega položaja, kazalniki posameznih področij za mednarodno okolje.
Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin	Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin, je povezano predvsem z visokimi stopnjami rasti cen nepremičnin, saj povečujejo izpostavljenost bančnega sektorja, v času krize pa tudi možnosti večjega negativnega prevrednotenja nepremičnin, danih v zavarovanje.	Rasti cen, prodaj in posojil stanovanjskih in poslovnih nepremičnin, kazalniki preценjenosti nepremičnin, kazalniki sektorja gradbeništva ter razmerja LTV, LTC in DSTI.
Tveganje financiranja	Tveganje financiranja je tveganje morebitne nestabilnosti virov financiranja oziroma nenadnega odliva posameznih virov financiranja iz bančnega sistema in je odvisno tudi od ročnosti teh virov.	Struktura virov financiranja, gibanje vlog nebančnega sektorja, predvsem vlog gospodinjstev in nefinančnih družb, LTD, spremembe strukture ročnosti vlog nebančnega sektorja, vrzel med ročnostjo preostale zapadlosti naložb in obveznosti.
Obrestno tveganje	Obrestno tveganje je tveganje naložbenih izgub zaradi sprememb obrestnih mer in izvira iz ročnosti neuskajenosti tistih naložb in virov, ki imajo fiksno obrestovanje oziroma iz razlike v obdobju fiksacije obrestnih mer pri naložbah v primerjavi z viri.	Kot glavni kazalnik spremljanja obrestnega tveganja služi vrzel v ponovni določitvi aktivnih in pasivnih obrestnih mer, pri čemer je pri pasivnih obrestnih merah pomembna predpostavka o stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled. Ostali kazalniki so: povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer, povprečno obdobje ponovne določitve pasivnih obrestnih mer, delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za novoodobrena in obstoječa posojila, povprečne ročnosti novoodobrenih posojil in obstoječih posojil.
Kreditno tveganje	Kreditno tveganje je tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do kreditodajalca in izhaja iz nesposobnosti dolžnika, ki je lahko začasna (nelikvidnost) ali trajna (insolventnost), da v dogovorjenem roku izpolni svoje finančne obveznosti.	Glavni kazalniki so deleži nedonosnih izpostavljenosti, struktura izpostavljenosti bank po skupinah kreditnega tveganja, kreditni parametri (stopnje neplačil, verjetnosti neplačil, stopnje prehodov), pokritosti nedonosnih in donosnih oslabitev z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji. V trenutni pandemiji so pomembni kazalniki tudi odlogi plačil in zamude pri poravnavanju zapadlih, prej odloženih obrokov.
Dohodkovno tveganje	Dohodkovno tveganje je tveganje zadostnega ustvarjanja dohodka bank in temelji na gibanjih sestavin ustvarjanja dohodka in obvladovanja stroškov.	Glavni kazalniki sledijo nastajanju in porabi dohodka, do vključno neto dohodka: neto obrestna in neto neobrestna marža, neto opravninska marža, bruto dohodek, gibanje operativnih stroškov, CIR, gibanje neto dohodka.
Tveganje, ki izhaja iz liziških družb	Tveganje, ki izhaja iz poslovanja liziških družb, je tveganje nastanka poslovnih izgub zaradi upada poslovanja, kopičenja zamud nad 90 dni in morebitnega prelivanja negativnih posledic v druge sektorje.	Novi posli, stanja poslov, zamude nad 90 dni in drugi kazalniki poslovanja lizing družb (ROE, ROA, finančni dolg na kapital).
Solventnost in dobičkonosnost bančnega sistema	Odpornost bank z vidika kapitalskega položaja je sposobnost absorpiranja negativnih učinkov oziroma izgub, ki bi nastale ob stresnem dogodku, z vidika dobičkonosnosti pa je trajen vir ustreznega kapitalskega položaja bank.	Količnik skupne kapitalске ustreznosti in količnik CET1 (oba na posamični in konsolidirani osnovi), količnik finančnega vzvoda, višina kapitalskega presežka nad skupno kapitalsko zahtevo (v % TPA), prispevek posameznih komponent k spremembi količnika CET1 in skupne kapitalске ustreznosti, ROE, ROA, neto oslabitve in rezervacije v bruto dohodku in na neto dohodek.
Likvidnost bančnega sistema	Odpornost bank z vidika likvidnosti je sposobnost poplačila vseh dospelih obveznosti oziroma sposobnost absorpiranja negativnih učinkov, ki bi sledili v primeru, da bi se realiziralo tveganje financiranja.	Količnik likvidnostnega kritja (LCR), gibanje primarne in sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti, delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu.

Vir: Banka Slovenije

Tabela 6.2 Bilanca stanja na izbrane časovne preseke (2004–2021), slovenski bančni sistem

	Stanje								Prirast v			Dec. 2021,	
	2004	Struktura	2008	Struktura	2013	2020	2021	Struktura	2019	2020	2021	medl. rast	
	v mio EUR								v mio EUR			v %	
Aktiva													
Denar v blagajni in stanje na rač. pri CB	592	2,5	1.250	2,6	2.452	8.825	11.495	23,8	1.070	3.042	2.671	52,6	30,3
Posojila bankam	2.156	9,1	4.101	8,6	3.986	1.492	1.544	3,2	-5	-100	52	-6,3	3,5
Posojila nebančnemu sektorju	12.947	54,4	33.718	70,3	24.359	23.561	25.048	51,9	1.283	42	1.487	0,2	6,3
od tega nefinančnim družbam	8.147	34,2	20.260	42,3	11.508	8.750	9.302	19,3	407	-127	551	-1,4	6,3
od tega gospodinjstvom	3.262	13,7	7.558	15,8	8.467	10.712	11.263	23,3	625	9	552	0,1	5,1
Finančna sredstva/vredn. pap.	7.013	29,4	7.307	15,2	8.318	8.958	8.355	17,3	-32	120	-603	1,4	-6,7
Ostalo	1.112	4,7	1.572	3,3	1.229	1.815	1.812	3,8	120	335	-2	22,6	-0,1
Pasiva													
Finančne obv. do Evrosistema	0	0,0	1.229	2,6	3.727	1.380	2.344	4,9	-109	397	964	40,4	69,9
Obveznosti do bank	4.719	19,8	18.168	37,9	7.729	2.378	1.715	3,6	-372	-443	-663	-15,7	-27,9
od tega do domačih bank	435	1,8	2.065	4,3	2.381	799	649	1,3	-2	-57	-150	-6,6	-18,8
od tega do tujih bank	4.254	17,9	16.098	33,6	5.348	1.579	1.066	2,2	-370	-386	-513	-19,6	-32,5
Obv. do neban. sekt.(vloge)	14.906	62,6	20.883	43,6	22.550	34.281	37.185	77,1	2.091	3.212	2.904	10,3	8,5
od tega do nefinančnih družb	2.667	11,2	3.728	7,8	4.196	8.031	8.998	18,6	-31	1.273	967	18,8	12,0
do gospodinjstev	9.904	41,6	13.407	28,0	14.365	22.437	23.953	49,6	1.631	2.072	1.516	10,2	6,8
Dolžniški v rednostni papirji	973	4,1	1.276	2,7	1.657	1.058	1.250	2,6	452	458	191	76,3	18,1
Rezervacije	0	0,0	176	0,4	306	186	155	0,3	-16	-2	-31	-1,0	-16,5
Kapital	1.896	8,0	4.010	8,4	3.670	4.805	5.063	10,5	237	-158	258	-3,2	5,4
Ostalo	1.326	5,6	2.206	4,6	704	564	543	1,1	154	-25	-20	-4,3	-3,6
Bilančna vsota	23.820		47.947,9		40.343,6	44.651	48.255	100,0	2.437	3.438	3.604	8,3	8,1

Vir: Banka Slovenije.

Tabela 6.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja (2018–2021), slovenski bančni sistem

	Obseg (v mio EUR)				Stopnje rasti (v %)				Delež v bruto dohodku (v %)			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Neto obresti	672	683	639	625	3,0	1,6	-6,4	-2,2	58,2	54,4	47,0	51,8
Neobrestni prihodki	482	573	721	581	14,1	19,1	25,7	-19,5	41,8	45,6	53,0	48,2
od tega neto opravnine	315	334	330	377	0,6	5,8	-1,2	14,4	27,3	26,6	24,2	31,3
od tega čisti dobički/izg. iz FS in obvez. nam. trg.	13	12	16	18	-56,0	-6,9	31,8	10,8	1,1	1,0	1,2	1,5
Bruto dohodek	1153	1256	1360	1206	7,4	8,9	8,3	-11,3	100,0	100,0	100,0	100,0
Operativni stroški	-669	-709	-718	-717	-0,6	5,9	1,3	-0,2	-58,0	-56,5	-52,8	-59,5
stroški dela	-390	-401	-386	-398	2,2	2,8	-3,6	3,0	-33,8	-31,9	-28,4	-33,0
Neto dohodek	484	547	642	489	20,8	13,0	17,3	-23,8	42,0	43,5	47,2	40,5
neto oslabitve in rezervacije	47	46	-170	74	10,1	-2,8	-470,8	-143,4	4,1	3,6	-12,5	6,1
od tega osl. in rez. po odp. vrednosti	68	60	-133	72		-12,9	-323,8	-153,8	5,9	4,7	-9,8	6,0
Poslovni izid pred obdavčitvijo	531	593	472	562	19,8	11,6	-20,3	19,1	46,0	47,2	34,7	46,6
davki iz dobička	-36	-62	-22	-37	93,4	73,9	-65,0	70,3	-3,1	-4,9	-1,6	-3,1
Poslovni izid po obdavčitvi	495	531	450	525	16,6	7,1	-15,1	16,6	42,9	42,2	33,1	43,6

Vir: Banka Slovenije.

Tabela 6.4 Izbrani kazalniki poslovanja bank (2011–2021), slovenski bančni sistem

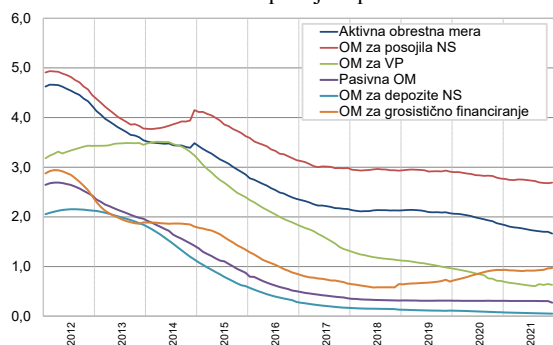
(v %)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Donos na aktivo (ROA)	-1,06	-1,60	-7,70	-0,27	0,42	0,99	1,19	1,38	1,48	1,10	1,21
Donos na kapital (ROE)	-12,54	-19,04	-97,30	-2,69	3,63	7,96	9,60	11,07	12,16	9,57	11,38
Stroški v bruto dohodku (CIR)	53,68	47,43	66,04	55,80	59,26	59,19	62,68	58,05	56,47	52,82	59,47
Obrestna marža na obrest. aktivo (NOM)	2,13	1,93	1,68	2,18	2,06	1,91	1,83	1,84	1,79	1,57	1,41
Obrestna marža na bilančno vsoto	2,02	1,83	1,59	2,09	1,96	1,82	1,75	1,75	1,70	1,49	1,34
Neobrestna marža	0,85	1,40	0,85	1,01	1,09	1,23	1,13	1,26	1,43	1,67	1,24
Bruto dohodek na povprečno aktivo (MFP)	2,87	3,23	2,44	3,10	3,05	3,05	2,88	3,01	3,13	3,16	2,58

Opomba: MFP-marža finančnega posredništva.

Vir: Banka Slovenije.

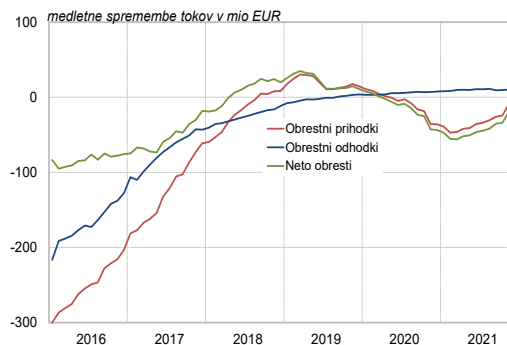
Izbrane kategorije in kazalniki izkaza uspeha za slovenski bančni sistem

Slika 6.1 Gibanje efektivnih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno-plačljive pasive

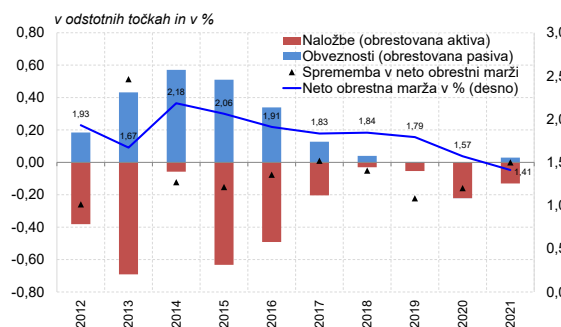

Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.2 Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti

Slika 6.3 Skupni prispevki prek obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže

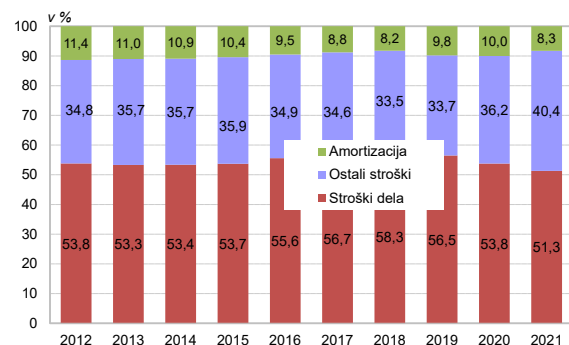
Slika 6.4 Dinamika gibanja neto opravnin in neobrestnih prihodkov na bilančno vsoto

Opomba: Na sliki levo spremembe aktivnih postavk predstavljajo seštevek prispevka posojil, vrednostnih papirjev in ostale obrestonosne aktive, spremembe pasivnih postavk pa seštevek prispevka vlog nebančnega sektorja, grosističnega financiranja in ostale obrestno plačljive pasive. Sprememba učinka pasivnih postavk je pomnožena z vrednostjo -1, saj povečanje, npr. pasivnih obrestnih mer, vpliva na zmanjšanje neto obrestne marže, njihovo zmanjšanje pa na njeno povečanje.

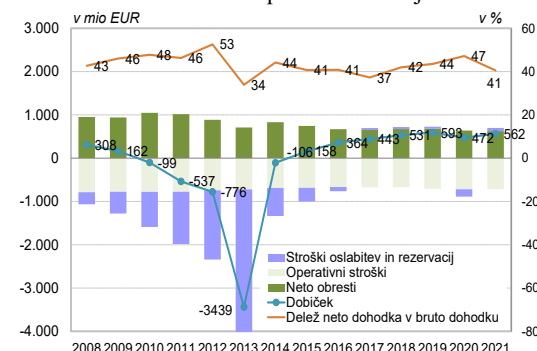
Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.5 Deleži glavnih vrst operativnih stroškov

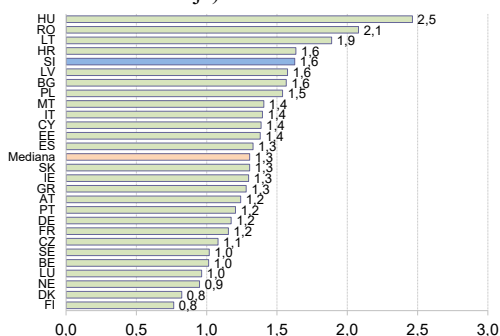
Vir: Banka Slovenije

Slika 6.6 Dohodek bank, stroški, neto oslabitve in dobiček pred obdavčitvijo

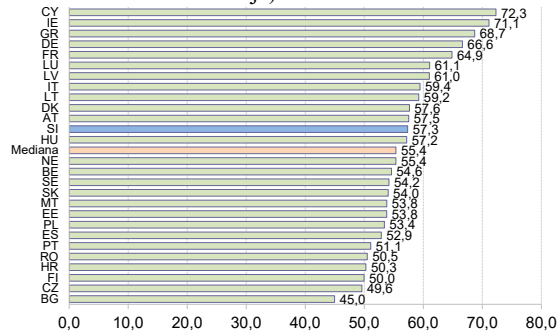

Primerjava operativnih stroškov na bilančno vsoto in deleža operativnih stroškov v bruto dohodku

Slika 6.7 Operativni stroški v bilančni vsoti v Sloveniji in državah EU v letu 2021 (do 3. četrtertja)

Slika 6.8 Operativni stroški v bruto dohodku (Cost to Income Ratio) v letu 2021 (do 3. četrtertja)

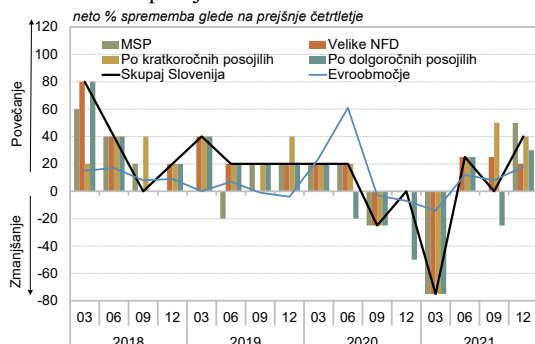

Opomba: Kazalniki so izračunani na podlagi podatkov baze ECB-SDW, Consolidated Banking Data. Ti se nekoliko razlikujejo od tistih, ki temeljijo na bilančnih podatkih bank na posamični osnovi. Kazalniki na levi sliki do 3. četrtertja 2021 so preračunani na letno raven, CIR na desni sliki je vzet neposredno iz podatkov za do 3. četrtertja.

Vir: Banka Slovenije, ECB-SDW.

Povpraševanje po bančnih posojilih po anketi BLS (Bank Lending Survey)

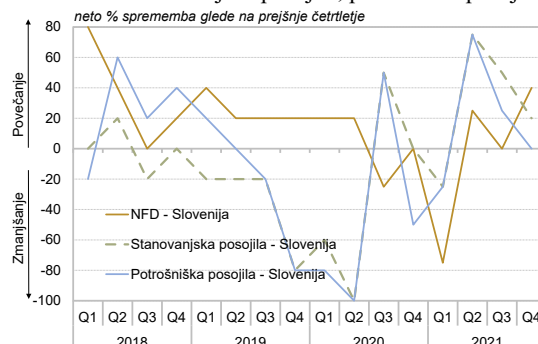
Slika 6.9 Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih

Opomba: Na desni sliki sta pri rasti v letu 2020 in prvi polovici leta 2021 iz vzorca izključeni dve banki. Pri rasti in povpraševanju je med letoma 2012 in 2019 iz vzorca izključena ena banka. V zadnjem četrtertju leta 2021 je bile v vzorec vključenih dodatnih 6 kreditnih institucij, na skupno 10.

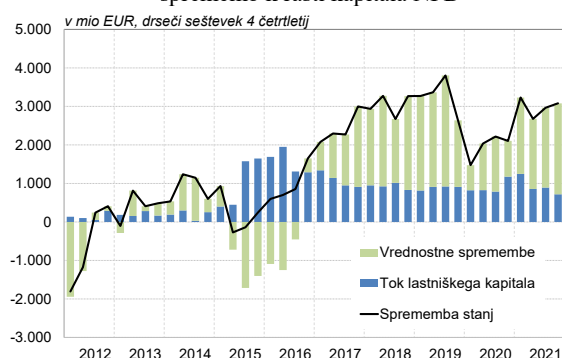
Vir: BLS, Banka Slovenije.

Slika 6.10 Povpraševanje po posojilih (NFD), stanovanjska posojila, potrošniška posojila

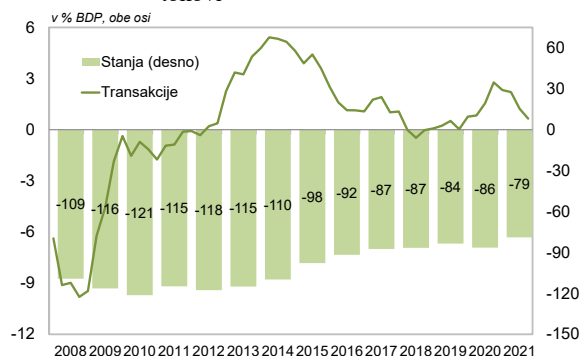
Nefinančne družbe

Slika 6.11 Prispevek transakcij in vrednostnih sprememb k rasti kapitala NFD

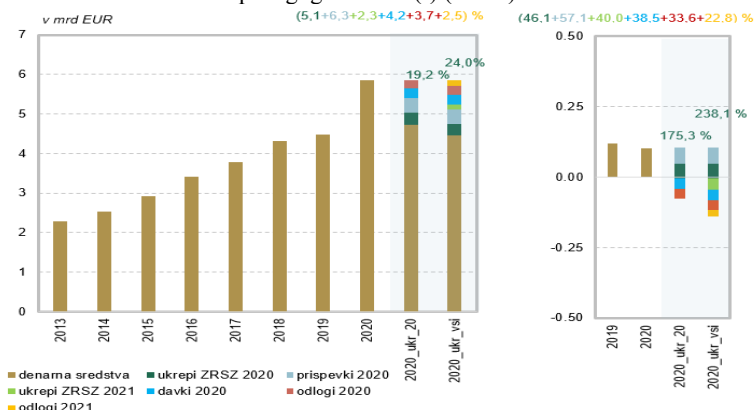
Vir: Banka Slovenije.

Slika 6.12 Neto finančna pozicija NFD, stanja in tokovi

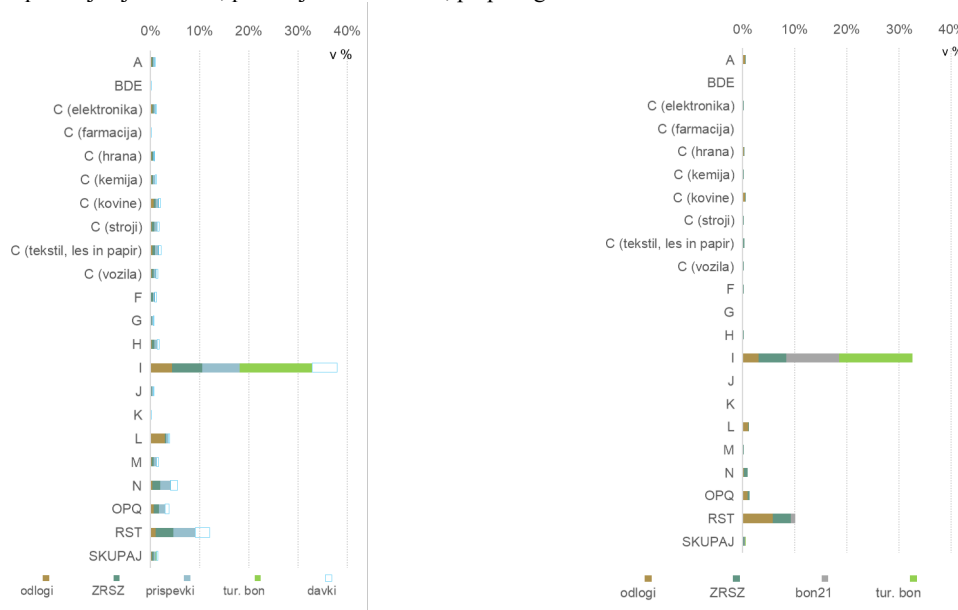
Simulacija učinka državnih interventnih ukrepov na poslovanje podjetij (okvir 3.1)

Slika 6.13 Vpliv ukrepov ZRSZ, odlogov davkov, prispevkov in odlogov kreditov na denarna sredstva NFD (levo), oz. NFD v panogi gostinstva (I) (desno)

Vir: Banka Slovenije, AJPes, Fiskalni svet RS, Zavod za zaposlovanje RS, lastni preračuni.

Slika 6.14 Delež državnih interventnih ukrepov leta 2020 (levo) in 2021 (desno) v čistih prihodkih iz poslovanja v portfelju zajetih NFD, po stanju 31. 12. 2020, po panogah

Opomba: Razporeditev ukrepov iz naslova prispevkov, davkov in turističnih bonov po panogah¹⁴⁷ je aproksimacija (predpostavke v besedilu).

Vir: Banka Slovenije, AJPes, Fiskalni svet RS, Zavod za zaposlovanje RS, članek 24ur.com, lastni preračuni.

¹⁴⁷ A – Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo, B – Rudarstvo, C – Predelovalne dejavnosti, D – Oskrba z električno energijo, plinom in paro, E – Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, saniranje okolja, F – Gradbeništvo, G – Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, H – Promet in skladiščenje, I – Gostinstvo, J – Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K – Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L – Poslovanje z nepremičninami, M – Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, N – Druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O – Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti, P – Izobraževanje, Q – Zdravstvo in socialno varstvo, R – Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti, S – Druge dejavnosti, T – Dejavnost gospodinjstev ipd.

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
APP	Asset Purchase Programme (program nakupa vrednostnih papirjev)
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BDP	Bruto domači proizvod
BLS	Bank Lending Survey (anketa o bančnih posojilih za evroobmočje)
BS	Banka Slovenije
CB	Centralna banka
CCyB	Counter-cyclical capital buffer (proticiklični kapitalski blažilnik)
CET1	Navadni lastniški temeljni kapital
CRD	Capital requirements directive (Direktiva o kapitalskih zahtevah)
CRR	Capital requirements regulation (Uredba o kapitalskih zahtevah)
DSPI	Druge sistemsko pomembne institucije
DSTI	Razmerje med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditorejmalca (angl. debt service to income)
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
EBA	European Banking Authority (Evropski bančni organ)
EBITDA	Earnings before interest, taxes, depreciation, and amortization (dobiček iz poslovanja pred amortizacijo)
ECB	Evropska centralna banka
EGP	Evropski gospodarski prostor
EMU	Evropska monetarna unija, evroobmočje
ESRB	European Systemic Risk Board (Evropski odbor za sistemska tveganja)
EU	Evropska unija
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
Eurostat	Statistical Office of the European Communities
Fed	Board of Governors of the Federal Reserve System
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
HICP	Harmonised Index of Consumer Prices
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LCR	Liquidity coverage ratio (količnik likvidnostnega kritja)
LIBOR	London Interbank Offered Rate
LTRO	Long-Term Refinancing Operation (dolgoročne operacije refinanciranja)
LTV	Razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (angl. loan-to-value ratio)
MCR	Minimalna kapitalska rezerva
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
NFD	Nefinančne družbe
NPE	Non-performing exposures (nedonosne izpostavljenosti)
NSFR	Net stable funding ratio (Količnik neto stabilnega financiranja)
ODR	Operacija dolgoročnega refinanciranja
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PEPP	Pandemic emergency purchase programme (izredni program nakupa vrednostnih papirjev ob pandemiji)
PMI	Purchasing Managers' Index (kazalnik nabavnih menedžerjev)
P2G	Kapitalska smernica drugega stebra (Pillar 2 Guidance)
ROE	Return on Equity (donos na kapital)
RWA	Risk weighted assets (tveganju prilagojena aktiva)
S&P	Standard and Poor's
SCR	Solventnostna kapitalska rezerva
SDW	Statistical Data Warehouse
SKZ	Skupna kapitalska zahteva
SyRB	Systemic Risk Buffer (blažilnik sistemskega tveganja)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
Tier1	Temeljni kapital
Tier2	Dodatni kapital
TLTRO	Targeted Longer-Term Refinancing Operations (usmerjene dolgoročne operacije refinanciranja)
TPA	Tveganju prilagojena aktiva (angl. RWA)
ZBan-3	Zakon o bančništvu

ZIUPOK	Zakon o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditojemalcev
ZOPVTKK	Zakona o omejitvi in porazdelitvi valutnega tveganja med kreditodajalci in kreditojemalci kreditov v švicarskih frankih
ZRSZ	Zavod republike Slovenije za zaposlovanje

Kazalo slik in tabel

Tabele

Tabela 1	Prikaz tveganj in odpornosti Banke Slovenije za slovenski finančni sistem	1
Tabela 1.1	Kointegracijska enačba med depoziti, BDP in referenčno obrestno mero	24
Tabela 1.2	Scenarij izkoristka celotne likvidnosti in kršitve regulatornega minimuma	29
Tabela 1.3	Porast nedonosnih izpostavljenosti v odvisnosti od razmerja DOLG/EBITDA, pri dvigu stroškov energije za 100%	44
Tabela 3.1	Dekompozicija vrednosti v analizo zajetih ukrepov	72
Tabela 5.1	Makrobonitetni instrumenti po evropskih državah	80
Tabela 5.2	Makrobonitetni instrumenti	83
Tabela 5.3	Vrednost kazalnikov za določitev blažilnika	84
Tabela 5.4	DSPB – vrednosti kazalnika systemske pomembnosti in stopnje blažilnika	85
Tabela 5.5	Povprečne vrednosti izbranih parametrov za stanovanjska in potrošniška posojila ter delež odstopanj od makrobonitetnih instrumentov	86
Tabela 5.6	Delež kreditno nesposobnih posameznikov po kvintilu	87
Tabela 5.7	Delež kreditno nesposobnih gospodinjstev po kvintilu	87
Tabela 5.8	Potencialna, dejanska in mejna zadolženost posameznikov (v EUR) glede na dohodkovni kvintil.	87
Tabela 5.9	Potencialna, dejanska in mejna zadolženost gospodinjstev (v EUR) glede na dohodkovni kvintil.	87
Tabela 5.10	Karakteristike novih stanovanjskih posojil, ki so bila odobrena v 2018 glede na tip kreditateljca.	88
Tabela 5.11	Karakteristike novih potrošniških posojil, ki so bila odobrena v 2018 glede na tip kreditateljca.	88
Tabela 5.12	Sektorske izpostavljenosti, za katere se uvaja blažilnik systemskih tveganj in določene stopnje blažilnika	93
Tabela 5.13	Ocena kratkoročnih in dolgoročnih vplivov uvedbe sektorskega SyRB za posojila fizičnim osebam, zavarovana s stanovanjsko nepremičnino	95
Tabela 6.1	Prikaz tveganj in odpornosti (opis tveganj in odpornosti ter kazalnikov)	96
Tabela 6.2	Bilanca stanja na izbrane časovne preseke (2004 – 2021) slovenski bančni sistem	97
Tabela 6.3	Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja 2018 - 2021, slovenski bančni sistem	97
Tabela 6.4	Izbrani kazalniki poslovanja bank v letih 2011-2021, slovenski bančni sistem	97

Slike

Slika 1	Kazalnik precejnosti nepremičnin in njegove komponente	2
Slika 2	Neto obrestni prihodki	2
Slika 3	Delež S2 za izbrane skupine komitentov	3
Slika 4	Vrzel v ponovni določitvi obrestnih mer upoštevajoč zunajbilanco in različne predpostavke stabilnosti vlog na vpogled	3
Slika 1.1	Cena nafte in tečaj evra	6
Slika 1.2	BDP v izbranih državah evroobmočja po četrletjih	6
Slika 1.3	Kazalnik nabavnih menedžerjev za evroobmočje IHS Markit (PMI)	7
Slika 1.4	Kazalniki zaupanja v evroobmočju	7
Slika 1.5	Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic	7
Slika 1.6	Gibanje borznih indeksov	7
Slika 1.7	Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime	8
Slika 1.8	Rast BDP in prispevki k rasti BDP	8
Slika 1.9	Rast cen (HICP) in prispevki k rasti	9
Slika 1.10	Primerjava rasti cen (HICP) z evroobmočjem	9
Slika 1.11	Število brezposelnih oseb in število veljavnih delovnih dovoljenj za zaposlitev tujcev	10
Slika 1.12	Rast bruto plače	10
Slika 1.13	Rast prihodkov, odhodkov in saldo države	10
Slika 1.14	Javni dolg držav evroobmočja in prirast glede na zadnje četrletje 2019	10
Slika 1.15	Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji s prispevajočimi dejavniki	11
Slika 1.16	Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji in državah zajetih v vzorcu	11
Slika 1.17	Cene stanovanjskih nepremičnin	13
Slika 1.18	Realni BDP ter realne in nominalne cene stanovanjskih nepremičnin	13
Slika 1.19	Cene stanovanjskih nepremičnin glede na lokacijo in vrsto nepremičnine	13
Slika 1.20	Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji in v večjih slovenskih mestih	13
Slika 1.21	Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja (60 m ²) in povprečno letno plačo	14
Slika 1.22	Donosnost oddaje nepremičnine glede na povprečno ceno nepremičnine	14
Slika 1.23	Različni kazalniki precejnosti cen stanovanjskih nepremičnin	15
Slika 1.24	Kazalnik precejnosti nepremičnin in njegove komponente	15
Slika 1.25	Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin v državah EU	15
Slika 1.26	Cene stanovanjskih nepremičnin v državah EU v tretjem četrletju 2021 glede na leto 2015	15
Slika 1.27	Gibanje cen stanovanjskih nepremičnin v izbranih državah EU	16
Slika 1.28	Kazalniki precejnosti cen stanovanjskih nepremičnin v državah EU v tretjem četrletju 2021	16
Slika 1.29	Število prodaj stanovanjskih nepremičnin	16

Slika 1.30	Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin	16
Slika 1.31	Produktivnost, dodana vrednost in zaposlenost v gradbeništvu	17
Slika 1.32	Število izdanih gradbenih dovoljenj	17
Slika 1.33	Gradbeni stroški za nova stanovanja	17
Slika 1.34	Poslovne tendence v gradbeništvu	17
Slika 1.35	Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih	18
Slika 1.36	Delež bruto investicij v stanovanja v BDP po državah EU	18
Slika 1.37	Lastniki in najemniki nepremičnin v Sloveniji	18
Slika 1.38	Lastniki nepremičnin s hipoteko in brez v celotni populaciji, v letu 2020	18
Slika 1.39	Cene poslovnih nepremičnin	19
Slika 1.40	Izdana gradbena dovoljenja za nestanovanjske stavbe	19
Slika 1.41	Obseg in medletna rast stanovanjskih posojil	19
Slika 1.42	Nova stanovanjska posojila in delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil	19
Slika 1.43	Primerjava rasti stanovanjskih posojil med Slovenijo in evroobmočjem	20
Slika 1.44	Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila	20
Slika 1.45	Kreditni standardi za stanovanjska posojila	20
Slika 1.46	Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami	20
Slika 1.47	Nova posojila nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine in njihov delež v posojilih nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine	21
Slika 1.48	Obseg posojil nefinančnim družbam za poslovne nepremičnine	21
Slika 1.49	Distribucija ročnosti posojil za poslovne nepremičnine	21
Slika 1.50	Posojila za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja	21
Slika 1.51	Obseg in struktura virov financiranja bank	22
Slika 1.52	Spremembe stanj vlog po sektorjih	22
Slika 1.53	Rast vlog po sektorjih	23
Slika 1.54	Primerjava rasti vlog gospodinjstev med Slovenijo in evroobmočjem	23
Slika 1.55	Simulacija normalizacije obrestnih mer	24
Slika 1.56	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)	25
Slika 1.57	Primerjava razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) med Slovenijo in evroobmočjem	25
Slika 1.58	Zajamčene vloge	26
Slika 1.59	Struktura stanj vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti	27
Slika 1.60	Delež vpoglednih vlog po državah evroobmočja, december 2021	27
Slika 1.61	Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti	27
Slika 1.62	Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti	27
Slika 1.63	Vpliv odliva vlog na gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR), december 2021	28
Slika 1.64	Vpliv odliva vlog na gibanje NSFR količnika, december 2021	28
Slika 1.65	Struktura naložb bančnega sistema	30
Slika 1.66	Struktura obveznosti bančnega sistema	30
Slika 1.67	Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestnih mer med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco in različne predpostavke stabilnosti vlog na vpogled	31
Slika 1.68	Obdobje ponovne določitve obrestnih mer po bilančnih postavkah	31
Slika 1.69	Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	32
Slika 1.70	Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil in medletna rast cen (HICP)	32
Slika 1.71	Relativna struktura posojil po vrsti obrestovanja za novoodobrena stanovanjska posojila	33
Slika 1.72	Relativna struktura posojil po vrsti obrestovanja za novoodobrena potrošniška posojila	33
Slika 1.73	Deleži NPE za izbrane dele portfelja	34
Slika 1.74	Sprememba deležev NPE v sektorjih NFD in prebivalstva v času pandemije po bankah	34
Slika 1.75	Načini zniževanja in spremembe NPE v letu 2021 v portfelju NFD	34
Slika 1.76	Načini zniževanja in spremembe NPE v letu 2021 v portfelju prebivalstva	34
Slika 1.77	Stopnje neplačila po velikosti podjetij	35
Slika 1.78	Stopnje neplačila po dejavnosti NFD	35
Slika 1.79	Delež S2 za izbrane skupine komitentov	36
Slika 1.80	Delež S2 pri posojilih po državah EU	36
Slika 1.81	Delež S2 po dejavnosti nefinančnih družb	37
Slika 1.82	Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za nefinančne družbe	37
Slika 1.83	NPE v izpostavljenostih z odlogom v sektorjih NFD in prebivalstva	37
Slika 1.84	NPE v izpostavljenostih z odlogom v sektorjih NFD in prebivalstva	37
Slika 1.85	Delež zakonskih in bilateralnih odlogov v izpostavljenosti do NFD in prebivalstva	38
Slika 1.86	Delež S2 v skupnih izpostavljenostih in izpostavljenostih z odlogom za NFD in prebivalstvo	38
Slika 1.87	Restrukturirane izpostavljenosti do podjetij glede na odloge	39
Slika 1.88	Restrukturirane izpostavljenosti do podjetij po dejavnostih	39
Slika 1.89	Restrukturirane izpostavljenosti - stanovanjska posojila	39

Slika 1.90	Restrukturirane izpostavljenosti - potrošniška posojila	39
Slika 1.91	Kreditni standardi pri posojilih nefinančnim družbam	40
Slika 1.92	Kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom	40
Slika 1.93	Neto oslabitve in rezervacije oziroma njihovo neto sproščanje in bruto dohodek bank ter delež neto oslabitev v ustvarjenem dohodku bank	41
Slika 1.94	Neto oslabitve v bilančni vsoti po državah EU	41
Slika 1.95	Pokritost donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami	41
Slika 1.96	Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami in rezervacijami po dejavnosti NFD in vrstah posojil prebivalstvu	41
Slika 1.97	Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji za izbrane skupine komitentov	42
Slika 1.98	Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji za potrošniška in stanovanjska posojila	42
Slika 1.99	Porast nedonosnih izpostavljenosti v odvisnosti od razmerja DOLG/EBITDA, pri dvigu stroškov energije za 100 %	43
Slika 1.100	Prirast nedonosnih izpostavljenosti glede na količnik DOLG/EBITDA pri dvigu stroškov energije za 100 % po panogah	43
Slika 1.101	Dodatni delež nedonosnih izpostavljenosti glede na scenarij povečanja stroškov in glede na zahtevan DOLG/EBITDA	44
Slika 1.102	Vpliv na količnik kapitalske ustreznosti glede na scenarij povečanja stroškov in glede na zahtevan količnik DOLG/EBITDA	44
Slika 1.103	Neto obrestni prihodki	46
Slika 1.104	Medletne rasti neto obresti, neto obrestovane aktive in neto obrestna marža	46
Slika 1.105	Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov	46
Slika 1.106	Prispevki preko instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže	46
Slika 1.107	Obrestni prihodki po vrstah, medletne rasti	47
Slika 1.108	Struktura bruto dohodka bank – neto obrestni in neto neobrestni prihodki v deležu bruto dohodka	47
Slika 1.109	Medletne rasti neto opravnin, bilančne vsote in neto opravninska marža	48
Slika 1.110	Struktura neobrestnih prihodkov	48
Slika 1.111	Struktura prihodkov od opravnin: prihodki od opravnin iz opravljanja plačilnih storitev	48
Slika 1.112	Struktura prihodkov od opravnin: prihodki od opravnin iz kreditnih poslov, iz opravljanja investicijskih storitev, iz posredniških in drugih poslov	48
Slika 1.113	Prihodkov od opravnin iz kreditnih poslov	49
Slika 1.114	Struktura prihodkov od opravnin iz opravljanja investicijskih storitev	49
Slika 1.115	Glavne postavke ostalih, "neopravninskih" neobrestnih prihodkov brez izrednih poslovnih prihodkov	50
Slika 1.116	Dekompozicija sprememb ostalih, "neopravninskih" neobrestnih prihodkov brez izrednih poslovnih prihodkov	50
Slika 1.117	Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota	51
Slika 1.118	Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom (Cost-to-Income-Ratio)	51
Slika 1.119	Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU v letu 2021 (do 3. četrtertletja)	52
Slika 1.120	Neto opravninska marža v Sloveniji in državah EU v letu 2021 (do 3. četrtertletja)	52
Slika 2.1	Kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi	53
Slika 2.2	Gibanje količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi	53
Slika 2.3	Sprememba kapitala in TPA v obdobju od konca leta 2014 do septembra 2021 po državah evroobmočja, konsolidirana osnova	54
Slika 2.4	Sprememba kapitala in TPA v obdobju od konca leta 2014 do septembra 2021 po bankah, konsolidirana osnova	54
Slika 2.5	Količnik CET1 in finančni vzvod po bankah na konsolidirani osnovi	54
Slika 2.6	Preseganje skupne kapitalske zahteve (brez P2G) po posameznih razredih, izraženo v deležu bilančne vsote	54
Slika 2.7	Dekompozicija spremembe količnika CET1, konsolidirana osnova	55
Slika 2.8	Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno izpostavljenost, konsolidirana osnova	55
Slika 2.9	Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe ustvarjenega dohodka bank na spremembo dobička pred obdavčitvijo (2021 / 2020)	56
Slika 2.10	Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank ob upoštevanju dolgoročnega povprečja stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku	56
Slika 2.11	Donosnost na kapital (ROE) v državah EU v letu 2021 (do tretjega četrtertletja)	57
Slika 2.12	Donosnost na aktivo (ROA) v državah EU v letu 2021 (do tretjega četrtertletja)	57
Slika 2.13	Gibanje kazalnik LCR	58
Slika 2.14	Kazalnik LCR po državah evroobmočja	58
Slika 2.15	Gibanje količnika neto stabilnega financiranja (NSFR)	59
Slika 2.16	LCR in NSFR po bankah	59
Slika 2.17	Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti	59
Slika 2.18	Primarna likvidnost v bilančni vsoti Slovenije in držav evroobmočja	59
Slika 2.19	Struktura sekundarne likvidnosti	60
Slika 2.20	Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja	60
Slika 3.1	Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo	61

Slika 3.2	Varčevanje in investicije gospodinjstev	61
Slika 3.3	Kazalniki zaupanja in mnenje potrošnikov o finančnem stanju gospodinjstev	62
Slika 3.4	Medletna rast povprečne mesečne neto plače zaposlenih pri registriranih fizičnih osebah po dejavnosti SKD 2008	62
Slika 3.5	Finančne obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku in v deležih BDP ter razpoložljivega dohodka	62
Slika 3.6	Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju	62
Slika 3.7	Struktura prirasta finančnega premoženja gospodinjstev	63
Slika 3.8	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu vseh finančnih sredstev v Sloveniji in evroobmočju	63
Slika 3.9	Primerjava rasti potrošniških posojil med Slovenijo in evroobmočjem	64
Slika 3.10	Novoodobrena potrošniška posojila nebančnega sektorja	64
Slika 3.11	Potrošniška posojila v % BDP	65
Slika 3.12	Potrošniška posojila v % aktive bančnega sistema	65
Slika 3.13	Stanovanjska posojila v % BDP	65
Slika 3.14	Stanovanjska posojila v % aktive bančnega sistema	65
Slika 3.15	Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih	66
Slika 3.16	Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb	66
Slika 3.17	Medpodjetniško financiranje NFD: komercialni krediti in posojila	66
Slika 3.18	Prejeta posojila iz tujine po lastniških povezavah z upniki	66
Slika 3.19	Rast bančnih posojil NFD v Sloveniji in evroobmočju	67
Slika 3.20	Prispevki k rasti posojil nefinančnim družbam po dejavnosti	67
Slika 3.21	Rast bančnih posojil NFD po velikosti	67
Slika 3.22	Obrestne mere za stanja posojil NFD	67
Slika 3.23	Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb	68
Slika 3.24	Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb po dejavnostih	68
Slika 3.25	Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih	69
Slika 3.26	Neto pozicija slovenskih NFD pri posojilih glede na sektor dolžnika oziroma upnika	69
Slika 3.27	Dana posojila tujini po lastniških povezavah z dolžniki	69
Slika 3.28	Terjatve in obveznosti NFD do Ukrajine, Rusije in Belorusije iz posojil in komercialnih kreditov	69
Slika 3.29	Dekompozicija analiziranih 3,3 mrd EUR državnih interventnih ukrepov za leto 2020 (levo) ter 2,8 mrd EUR za leto 2021 (desno)	71
Slika 3.30	Vpliv ukrepov ZRSZ na poslovne prihodke NFD (levo), oz. NFD v panogi gostinstva (I) (sredina) ter vpliv bonov na poslovne prihodke nastanitvenih dejavnosti in dinamika gibanja prihodkov iz prodaje nastanitvenih dejavnosti (del panoge I) in celotne panoge gostinstva (I) (desno)	72
Slika 4.1	Novoodobreni liziški posli	74
Slika 4.2	Stanje poslov in delež zamud	74
Slika 4.3	Delež poslov v zamudi nad 90 dni pri podjetjih in gospodinjstvih	75
Slika 4.4	Vpliv komponent izkaza uspeha na celotni dobiček	75
Slika 4.14	Naložbena struktura vzajemnih skladov po vrsti vrednostnih papirjev	78
Slika 5.1	ESRB priporočila namenjena vzpostavitvi EU-SCICF	82
Slika 5.3	Kreditna vrzel	84
Slika 5.4	Novoodobrena potrošniška posojila bančnega in nebančnega sektorja, po znesku	89
Slika 5.5	Novoodobrena potrošniška posojila bančnega in nebančnega sektorja, po številu	89
Slika 5.7	Novi posli liziških družb z gospodinjstvi	90
Slika 5.8	Posojila bank iz držav evroobmočja slovenskim gospodinjstvom	91
Slika 5.9	Okvirni limiti ter krediti in terjatve po plačilnih in kreditnih karticah	91
Slika 5.10	Delež novih stanovanjskih posojil za primarne nepremičnine	92
Slika 5.11	Distribucija LTV za kupce, ki ne kupujejo primarne nepremičnine	92
Slika 6.1	Gibanje efektivnih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno-plačljive pasive	98
Slika 6.2	Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti	98
Slika 6.3	Skupni prispevki preko obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže	98
Slika 6.4	Dinamika gibanja neto opravnin in neobrestnih prihodkov na bilančno vsoto	98
Slika 6.5	Deleži glavnih vrst operativnih stroškov	98
Slika 6.6	Dohodek bank, stroški, neto oslabitve in dobiček pred obdavčitvijo	98
Slika 6.7	Operativni stroški v bilančni vsoti v Sloveniji in državah EU v letu 2021 (do 3. četrtertja)	99
Slika 6.8	Operativni stroški v bruto dohodku (Cost to Income Ratio) v letu 2021 (do 3. četrtertja)	99
Slika 6.9	Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih	99
Slika 6.10	Povpraševanje po posojilih (NFD), stanovanjska posojila, potrošniška posojila	99
Slika 6.11	Prispevek transakcij in vrednostnih sprememb k rasti kapitala NFD	99
Slika 6.12	Neto finančna pozicija NFD, stanja in tokovi	99
Slika 6.13	Vpliv ukrepov ZRSZ, odlogov davkov, prispevkov in odlogov kreditov na denarna sredstva NFD (levo), oz. NFD v panogi gostinstva (I) (desno)	100
Slika 6.14	Delež državnih interventnih ukrepov leta 2020 (levo) in 2021 (desno) v čistih prihodkih iz poslovanja v portfelju zajetih NFD, po stanju 31.12.2020, po panogah	100

